

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાત પ્રાચીનશાસ્ત્ર વિભાગ)

અનુક્રમાંક ૧૬૩૪ કિંમત ૦.૦૮ આના

ગ્રંથનામ લાજીપયોગી અંકગણિત  
તથા મનોદૂત ગણિત

વર્ગીકૃત





૨૬૩૬

બાળોપયોગી  
અંકગણિત તથા મનોકૃત ગણિત  
કૃત્રી સહિત  
ભાગ ૧ લો.

બનાવનાર  
એક વિદ્યાર્થી.

આ પુસ્તકની માલિકી સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આક્ટ મુજબ નોંધાયેલી.

મુ'બદલ:  
“ નિર્ણયસાગર ” પ્રેસ.  
સન્ ૧૮૮૨.  
કિમ્મત આઠ આના.



બાળોપયોગી  
અંકગણિત તથા મનોકૃત ગણિત  
ફૂંચી સહિત  
ભાગ ૧ લો.

૨૫૩૬

બનાવનાર  
એક વિદ્યાર્થી.

આ પુસ્તકની માલિકી સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આકાશ મુદ્રણ નોંધાવી છે.



મુદ્રણ:  
“ નિર્ણયસાગર ” પ્રેસ.

સને ૧૮૮૨.

કિંમત આઠ આના.



## અનુક્રમણિકા.

	૫૪.
સંખ્યા લખવાની રીત. ... ..	૨
સંખ્યા વાંચવાની રીત. ... ..	૩
સંખ્યાઓને જુદા જુદા અંકની કિંમતમાં વ્યાખ્યાવાની અને એક- રથાનના અંકને તેનાથી ઉતરતા રથાનમાં લાવવા વિશે...	૪
કાર્યપ્રકાશક ચિન્હ ... ..	૫
સરવાળા... ..	૫
ખાદખાકી. ... ..	૧૦
ગુણાકાર. ... ..	૧૫
અવયવ પાડીને ગુણવાની રીત. ... ..	૧૭
ગુણાકારના દાખલા... ..	૧૯
ભાગાકાર. ... ..	૨૩
અવયવ પાડીને ભાગવાની રીત ... ..	૨૫
ભાગાકારના દાખલા. ... ..	૨૬
સંખ્યા પરિમાણો, સરવાળા, ખાદખાકી, ગુણાકાર ને ભાગાકારના પરસ્પરચુરણ દાખલા... ..	૨૮
દૃઢભાગક. ... ..	૩૫
લઘુત્તમ સાધારણ ભાગ્ય... ..	૩૭
વિવિધ પરિમાણો ... ..	૩૯
ભાંજણી... ..	૪૫
ઉતરતી ભાંજણી, ... ..	૪૬
ચઢતી ભાંજણી. ... ..	૪૯
વિવિધ પરિમાણોના સરવાળા. ... ..	૫૩



	૫૪.
વિવિધ પરિમાણોની પાદપાત્રી, ... ..	૫૬
વિવિધ પરિમાણોના ગુણાકાર, ... ..	૫૯
વિવિધ પરિમાણોના ભાગાકાર, ... ..	૬૨
પરચુરણ દાખલા ... ..	૬૫
<b>ફૂંચી.</b>	
સંખ્યાની ફૂંચી, ... ..	૭૬
સંખ્યા વાંચનની ફૂંચી, ... ..	૭૬
સંખ્યાઓને જુદા જુદા અંકની કિંમતમાં આણવાની અને એકરથાનનાં અંકને તેમાં ઉતરતા સ્થાનમાં લાવવાની ફૂંચી.	૭૭
સરવાળાની ફૂંચી, ... ..	૭૮
પાદપાત્રીની ,, ... ..	૭૮
ગુણાકારની. ,, ... ..	૭૯
ભાગાકારની. ,, ... ..	૮૦
સંખ્યા, પરિમાણ, સરવાળા, પાદપાત્રી, ગુણાકાર ને ભાગાકારના પરચુરણ દાખલાની ફૂંચી, ... ..	૮૨
દૃઢભાજકની ,, ... ..	૮૫
લઘુત્તમ સાધારણ ભાજ્યની ,, ... ..	૮૭
ઉતરતી ભાંજણીની ,, ... ..	૮૯
ચઢતી ભાંજણીની. ,, ... ..	૯૨
વિવિધ પરિમાણોના સરવાળાની, ,, ... ..	૧૦૧
વિવિધ પરિમાણોની પાદપાત્રીની, ,, ... ..	૧૦૧
વિવિધ પરિમાણોના ગુણાકારની, ,, ... ..	૧૦૨
વિવિધ પરિમાણોના ભાગાકારની, ,, ... ..	૧૦૩
પરચુરણ દાખલાની. ,, ... ..	૧૦૪
મનોદૃત ગણિત ફૂંચીસહિત ... ..	૧૧૨

## અંકગણિત.

- (૧) અંકગણિત એટલે આંકડા અથવા સંખ્યાઓનું વર્ણન.
- (૨) એકમ એ એક પરિમાણ છે, જેથી એક જાતના બધા પરિમાણોના આપણે મુકાબલો કરી શકીએ છીએ.
- (૩) એકજ જાતના કુટલાક એકમો એકઠા કરવાથી જે આવે તેને સંખ્યા કહે છે. સંખ્યા બે જાતની છે, સાદી ને સંયુક્ત.
- (૪) સાદી સંખ્યા તેજ, કે જે સંખ્યા કાઢપણુ વસ્તુ સાથે સંબંધ રાખ્યા સિવાય અથવા કાઢપણુ વસ્તુનું વિરોધણુ થયા સિવાય બોલાય છે તે. જેમ, પાંચ, દશ, પંદર, હજાર, લાખ, ઇત્યાદિ.
- (૫) સંયુક્ત સંખ્યા તેજ, કે જે સંખ્યા કાઢપણુ વસ્તુની સાથે સંબંધ રાખી અથવા તેનું વિરોધણુ થઈને બોલાય છે તે, જેમ, ૧૦ માત્રી, ૫૦ ટોનીઓ, એકસો પચીસ માણસ ઇત્યાદિ.
- (૬) ગણિત કરવાને સારૂ વિદ્વાનોએ પ્રથમ સંખ્યાના કુટલાક શબ્દો અથવા નામો ઠરાવ્યાં છે. પછી તેની મદદથી સંખ્યાના મિશ્રણે એટલા શબ્દો કરી શકાય છે. આપણી ભાષામાં સંખ્યાના મૂળ શબ્દો નીચે પ્રમાણે છે.

એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત, આઠ, નવ, દસ, સો, હજાર, લાખ, કરોડ, ઇત્યાદિ છે. આ ઉપરથી ખીજા શબ્દો થયેલા છે. જ્યારે બે અંકની સંખ્યા આવે છે ત્યારે, તે બે અંકો બોલીને

સંખ્યા ખોલાયછે, જેમ કે, છત્રીશ, છ અને વીશ; ખત્રીશ, ખે અને ત્રીશ; ઇત્યાદિ.

(૭) ગુજરાતીમાં દશ દશ ગણા એકમો ખતાવવાને એક, દશ, સો, ઇત્યાદિ ૧૮ અંકસ્થાનો રાખેલાં છે તે નીચેપ્રમાણે.

(૮)

એક.	અખજ.	પરાર્ધ.	દશ કરોડ.
દશ.	ખર્વ.	મધ્ય.	કરોડ.
સો.	નિખર્વ.	અંત્ય.	દશ લાખ.
હજાર.	મહાપદ્મ.	જલધી.	લાખ.
દશ હજાર.	શંકુ.	શંકુ.	દશ હજાર.
લાખ.	જલધી.	મહાપદ્મ.	હજાર.
દશ લાખ.	અંત્ય.	નિખર્વ.	સો.
કરોડ.	મધ્ય.	ખર્વ.	દશ.
દશ કરોડ.	પરાર્ધ.	અખજ.	એક.

(૯) સંખ્યા લખવાની રીત:—થોડે થોડે અંતરે ઊભી લીટીઓ દોરી, તે લીટીઓની વચ્ચે જમણી તરફથી એકમ, દશક, એપ્રમાણે અંકસ્થાનો માંડવાં, પછી જે અંક જે અંકસ્થાનની સાથે ખોલાય તે સ્થાનમાં તે અંક લખવો. જે અંકસ્થાનો ખોલવામાં ન આવ્યાં હોય તેમની નીચે શૂન્ય મુકવાં જેમ કે:—

દ.લા.	લા.	દ.હ.	હ.	સો.	દ.એ.	એ.
						૮ આઠ.
					૬	૭ સડસઠ.
				૩	૪	૨ ત્રણસો બેતાળીશ.
			૭	૮	૦	૯ સાત હજાર આઠસે નવ.
	૧	૨	૦	૪	૫	ખાર હજાર પીરતાળીશ.
	૯	૧	૯	૦	૦	૭ નવલાખ એગણી સહજાર સાત.
૧	૨	૦	૦	૩	૫	૦ ખારલાખ ત્રણસો પચાસ.

## (૧૦) નીચેની સંખ્યા આંકડામાં લખો.

(૧) છસો સત્તર; (૨) નવસો પાંચ; (૩) ચાર હજાર ત્રણસો સત્તર; (૪) છ હજાર પાંચ; (૫) આઠ હજાર પાંચત્રીસ; (૬) છ હજાર ચારસો બે; (૭) ચૌદ હજાર ત્રણસો દશ; (૮) બોત્તેર હજાર પાંચસો બે; (૯) નવલાખ બે હજાર ચાર; (૧૦) છ લાખ ત્રણસે ચાર; (૧૧) બે કરોડ ત્રણ લાખ ને છ; (૧૨) પાંચસ લાખ ત્રણ હજાર; (૧૩) ચોત્રીસ કરોડ નવ લાખ બે હજાર છસો ત્રણ; (૧૪) પાંચ નિપ્પર્વ ત્રણ અખજ દશ કરોડ પાંચ લાખ છ હજાર ને ત્રણસો; (૧૫) છ મહાપદ્મ ત્રણ ખર્વ ચાર અખજ બે કરોડ ચાર હજાર છસો ને પંદર; (૧૬) પાંચ શંકુ છ કરોડ પાંચ લાખ નવ હજાર પારસો ને ચૌદ; (૧૭) ત્રણ નિપ્પર્વ ચાર અખજ દશ કરોડ નવ લાખ સત્તર હજાર સત્તરસો બે; (૧૮) પાંચ પરાધ બે અંત્ર છ શંકુ ત્રણ ખર્વ ચાર લાખ ને પાંચ.

(૧૧) સંખ્યા વાંચવાની રીત—કોઈ પણ સંખ્યાનો જમણી પાશુથી પેહેલો અંક એકમ, બીજો દશક, ત્રીજો શતક, એ પ્રમાણે ડાબી તરફ ગણતા જવું. પછી છેલ્લા અંક ઉપર જે નામ આવે તે નામ સહિત તે અંક બોલવો; અને તેની આગળના જમણી તરફના એક અથવા એકદમ બે અંક બોલીને તેઓ જે સ્થાનમાં હોય તેનો ઉચ્ચાર કરવો; એ પ્રમાણે જમણી પાશુના પેહેલા અંક સુધી કરતા ગયા, એટલે આપેલી સંખ્યા વંચાઈ. જેમકે ૩૧૯૭૮૪ આમાં જમણી તરફથી એકમ, દશક, એમ ગણતા ગયા તો ૩ ઉપર લાખ આવ્યા ૧ ઉપર દશ હજાર, ૯ ઉપર હજાર, સાત ઉપર સો, ૮ ઉપર દશક અને ૪ ઉપર એ-

કમ આવ્યા, માટે ત્રણ લાખ ઓગણીસ હજાર સાતસો ચો-  
ર્યાશી. આપેલી સંખ્યામાં શૂન્ય હોય તો શૂન્ય ઉપર જે સ્થા-  
નનાં નામો આવે તે બોલવાં નહીં. જેમકે—૩૦૨૦૦૫ આમાં  
દશક, સો, અને દશ હજારના સ્થાન ઉપર શૂન્ય છે માટે ત્રણ  
લાખ બે હજાર પાંચ, એ રીતે આ સંખ્યા વંચાયછે.

(૧૨) નીચેની સંખ્યાઓને વાંચીને અક્ષરથી લખો.

• (૧) ૨૩૫; (૨) ૬૪૫; (૩) ૭૦૯; (૪) ૬૦૨; (૫)  
૬૪૩૨; (૬) ૫૦૯૦૪; (૭) ૨૪૦૩; (૮) ૪૫૩૩; (૯)  
૫૦૬૨; (૧૦) ૭૯૦૪; (૧૧) ૬૦૦૩; (૧૨) ૫૬૩૦૪;  
(૧૩) ૪૫૦૩૬; (૧૪) ૪૭૦૦૪; (૧૫) ૪૫૬૦૦; (૧૬)  
૬૦૪૦૫; (૧૭) ૮૫૦૦૦; (૧૮) ૪૦૫૦૬૪; (૧૯) ૫૧૬૩૦૨;  
(૨૦) ૧૪૦૩૦૫૦૪; (૨૧) ૫૦૬૦૪૦૦૦; (૨૨) ૪૧૬૦૦૦૫૦૩;  
(૨૩) ૨૭૦૦૦૦૫૦૪; (૨૪) ૬૦૫૦૦૪૫૦૬૭૪; (૨૫)  
૭૦૦૦૫૦૪૦૦૦૬૦૨.

(૧૩) નીચેની સંખ્યાને જૂદા જૂદા અંકની કીંમતમાં આણો.  
• અને એક સ્થાનના અંકને તેનાથી ઉતરતા સ્થાનમાં  
લાવો.

(૧) ૬૪૫ એમાં છ ને ૪ ની કીંમત ધુટી લખો ?

(૨) ૨૩૫ દશકમાં ૩ ની કીંમત કટલી છે અને ૨ ની કટલી  
છે તે જૂદી માંડી ખતાવો ?

(૩) ૪૩૫ સો એમાં પાંચની કીંમત કટલી છે ?

(૪) ૧૩૫ દશકમાં અને ૧૩૫ માં એક અને ત્રણની કીંમત  
એકજ છે કે નહીં. ન હોય તો શી શી કીંમત છે તે ખતાવો ?

(૫) ૭૫ એકમમાંથી દશક કટલા નીકળશે ?

- (૬) ૩૨૨ દશકમાં હજાર અને સો કેટલા છે ?  
 (૭) ૯૯ દશકમાંથી સો કેટલા નીકળે ?  
 (૮) ૪૫૪૩ સોમાંથી હજાર કેટલા નીકળે ?  
 (૯) ૬૭૪૫ દશકમાંથી સો અને હજાર કેટલા નીકળે ?  
 (૧૦) ૪૩૨૫ ના દરેક અંકની કીંમત છુટ્ટી માંડી દેખાડો ?  
 (૧૧) ૫૪૬૩૨ ના દરેક અંકની કીંમત છુટ્ટી માંડી દેખાડો ?  
 (૧૨) ૪૦૫૦૬૦૭ ના દરેક અંકની કીંમત છુટ્ટી માંડી દેખાડો ?  
 (૧૪) ગણિતમાં જુદાં જુદાં પરિમાણો ખતાવવાને જે ચિન્હોનો ઉપયોગ કરવામાં આવેછે તેને કાર્યપ્રકારાક ચિન્હો કહેછે તે નીચે મુજબ.

+ સરવાળાનું, - બાદબાકીનું, × ગુણાકારનું, ÷ ભાગાકારનું.  
 = બરાબરનું.

### સરવાળા.

- (૧) એક કરતાં વધારે સંખ્યાઓ એકઠી કરવાથી જે એક તરી સંખ્યા અને તેને તથા તે શોધી કહાડવાની રીતને સરવાળો કહેછે.  
 (૨) આપેલી સંખ્યાઓને એવી રીતે ગોઠવવી કે એકમ નીચે એકમ, દશક નીચે દશક, સો નીચે સો, એ પ્રમાણે આગળ પછી અગ્રિ. બધી રકમો લખ્યા પછી તેમની નીચે એક આડી લીટી દોરવી. બધા એકમનો સરવાળો લઈ, તેમાંથી દશક નિકળે તે વધ્યાના લેઈ જૂદા રાખવા, અને એકમ રહે તે આડી લીટી તળે એકમના સ્થાનમાં લખવા. પછી વધ્યાના જે દશક આવ્યા છે તે, તથા દશકના અંકનો સરવાળો લેઈ તેમાંથી સો જુદા કાઢવા, અને બાકી દશક રહે તે આડી લીટી તળે દશક સ્થા-

નમાં લખવા; એ પ્રમાણે આગળ પણ કરતા જવું; જ્યારે તે વધ્યાને ખીજ કાઢી પણ અંકસાથે મેળવવાના ન રહે, ત્યારે તે વધ્યા જે સ્થાનના હોય તે સ્થાનમાં સરવાળામાં લખવા અને તેથી જે નવી રકમ થઈ તે આપેલી રકમનો સરવાળો થયો.

(૩) દ. હજાર. સો. દશક. એકમ.

૫	૩	૨	૪	આમાં સંખ્યાઓના એકમ નીચે
૬	૯	૦	૮	એકમ, દશક નીચે દશક એકમ
૭	૭	૮	૫	આવેલા છે. ખંધી કહેલી સં-
૪	૫	૪	૬	ખ્યાઓ લખી રહ્યા પછી તેમનો
૨૪	૫	૬	૩	સરવાળો જુદો જણાઈ આવે

માટે એક લીટી દોરી. પછી ખધા એકમનો સરવાળો ૨૩ થયો તે-  
માંથી ૨ દશક નિકળે છે ને ૩ એકમ રહે છે માટે ૩ ને સરવાળામાં  
એકમના સ્થાનમાં મુકી ૨ દશક વધ્યા તેને દશકના સ્થાન ભેગા  
ભિર્યા, એટલે ૧૬ દશક આપ્યા. તેમાંથી ૧ સો નિકળે ને ૬ દશક  
રહે, માટે ૬ ને દશકના સ્થાનમાં લખીને ૧ સો વધ્યા તે સોના સ્થાન  
ભેગા ભિર્યા. એટલે ૨૫ થયા. તેમાંથી ૨ હજાર વધ્યા ને ૫ સો  
રહ્યા તેને સોના સ્થાનમાં મુકી વધ્યાના ૨ હજાર ને હજાર ભેગા  
ભિર્યા. એટલે ૨૪ હજાર આપ્યા. તેમાંથી ૨ હજાર હજાર નિકળ્યા,  
અને ૪ હજાર રહ્યા તેને હજારના સ્થાનમાં લખ્યો. હવે વધ્યાના  
૨ દશ હજાર છે તેની સાથે ઉમેરવાને તેના સ્થાનનો ખીજો કાઢી અંક  
નથી માટે બેને દશ હજારના સ્થાનમાં મુક્યા.

(૪) તાલો મેળવવાની રીત.

પહેલી રીત—સરવાળો કરવાને કહેલી સંખ્યામાંથી દરેકના

અંકોનો સરવાળો લઈને તેમાંથી જેટલા નવ જઈ શકે તે મુકી દેતાં જે વધે તે, તે સંખ્યાની સામે જમણી બાજુએ મુકવા; અને પછી તે વધેલા અંકોનો સરવાળો લઈને તેમાંથી જેટલા નવ જાય તે મુકી દેતાં જે વધે તે, જો તે સંખ્યાના આવેલા સરવાળાના અંકોમાંથી જેટલા જાય એટલા નવ મુકી દેતાં, વધેલા અંક તેની પરોબર આવે તો જાણવું. કે તે સરવાળો પરોછે; જેમ કે આ પાસેના દાખલામાં

૨૪૨૫	૫	જમણી બાજુની બાકીઓ ૫, ૧, ૫, એ-
૬૮૩૨	૧	ઓનો સરવાળો ૧૧ તેમાંથી નવ મુકી
૩૬૬૫	૫	દેતાં બાકી ૨ રહેછે, અને સંખ્યાનો
૧૩૯૫૨	૧૨	સરવાળો ૧૩૯૫૨ એ માંહેલા અંકનો

સરવાળો ૨૦ તેમાંથી નવ મુકી દેતાં બાકી ૨ રહી તે પેલી બાકીની પરોબર છે. માટે એ પરોછે એમ જાણવું.

**બીજી રીત**—જે સંખ્યાઓનો સરવાળો કરવો હોય તેમાંથી દરેક સંખ્યાના જમણા હાથ તરફથી એકી સ્થળોના અંકોનો સરવાળો લઈને તેમાંથી બેકી સ્થળોના અંકોનો સરવાળો બાદ કરવો (જો બાદ ન જાય તો તેમાંથી અગીઆર મેળવીને બાદ કરવા,) ને બાકી જે વધે તેમાંથી જેટલા અગીઆર જાય, તે કહાડી નાંખતાં જે વધે તે સંખ્યાની સામે મુકવા. એમ દરેક સંખ્યાને સારૂ કરેથી જે અંકો આવે તેઓનો સરવાળો લઈને તેમાંથી જેટલા અગીઆર જાય, તે કહાડી નાંખતાં જે વધે તે, જો તે સંખ્યાઓનો જે સરવાળો આવેલો હોય તેના અંકોને સારૂ પણ એજ પ્રમાણે કરવાથી તેમાં જે અંક આવે તેની પરોબર હોય, તો સરવાળો પરોછે એમ જાણવું.



## સરવાળા.

(૧)	૫૪	(૨)	૫૬૪૮	(૩)	૭	(૪)	૫૪૦૭
	૩૩૭		૪૭૦		૩૯૯		૩૯૯
	૧૦૫૪		૩૫		૫૦૮		૭૦૬૮
	૬૯૦		૬૦૫૪		૬૭૦૭		૨૫૦૭
	<u>૨૧૩૫</u>		<u>૧૨૨૦૭</u>		<u>૭૬૨૧</u>		<u>૧૫૩૮૧</u>

(૫)  $૪૩૦૫૦ + ૫૬૦૩૪ + ૪૦૬૪ + ૫૦૬૭૮.$

(૬)  $૬૦૫૦૪ + ૪૦૬૦૮ + ૫૦૬૭૯ + ૮૭૬૦૯.$

(૭)  $૭૯૬૦૪ + ૬૦૮૭૫ + ૭૫૦૮૬ + ૬૦૫૪૩.$

(૮)  $૫૬૦૭૫ + ૭૦૯૬૦ + ૬૦૦૫૦ + ૯૯૯૯૯.$

(૯)  $૩૨૧૪૧૩ + ૪૫૨૭૩૪ + ૧૩૪૨૧ + ૩૭૧૮ + ૨૪૫૬૧ + ૩૪૧૩૨૩.$

(૧૦)  $૫૪૩૧૨૩ + ૨૩૪૫૧૨ + ૭૧૩૧૪૫ + ૧૦૪૨૩૪ + ૩૬૧૪૨ + ૩૪૫૧.$

(૧૧)  $૫૩૬૧૨૩ + ૪૫૩૨૧૫ + ૧૨૩૪ + ૪૨૩૧ + ૫૧૨૩૪ + ૬૧૩૨૫૪.$

(૧૨)  $૫૬૦૩૪૦ + ૩૦૫૦૪૦ + ૭૦૦૦૪ + ૫૦૦૩૦૨૪૫ + ૭૦૫૦૬૦૫૦૪ + ૪૦૦૫૦૦૦.$

(૧૩)  $૩૦૫૬૦૭ + ૪૦૬૦૭ + ૩૦૯૭ + ૭૯૦૬૦૫૦૪ + ૨૦૯ + ૬૦૫૦૪૦૯.$

(૧૪)  $૬૦૫૦૬૦૦૦ + ૭૯૦૪ + ૬૦૯૯૭ + ૫૦૦૦૬૦ + ૪૦૯૦૮૦ + ૭૫૦૬૦૮૦.$

(૧૫)  $૩૦૫૦૪૦ + ૬૦૫૪૦૩૫ + ૭૦૯૬૦૦ + ૮૯૫૦૪૩૦.$

(૧૬) એક રાજાને ત્યાં ૫૦૭ ઘોડા, ૪૫ હાથી, ૩૯૦ ઉંટ, ૩૭૦ બળદ ને ૫૪૫ ગાયો છે તો એ બધાં જાનવર કેટલાં થયાં ?

- (૧૭) એક ખેતરમાં ૪૦ આંખા, ૧૫૦ આમડી, ૬૦૨ શીતાફળ, ૪૫ જમરૂખી, ૧૦૧ બદામડી, ૭૭ ખોરડી ને ૩૯૬ દાડમડી છે તો બધાં મળીને ફટલાં ઝાડ થયાં ?
- (૧૮) એક કાઢીઆની દુકાનમાં ૪૪૫ દાડમ. ૫૪૦ શીતાફળ, ૩૨૬ લીંબુ, ૫૩૭ જમરૂખ અને ૬૪૦ કેરી છે તો બધાં મળી ફટલાં નંગ થયાં ?
- (૧૯) પાંચ ટોપલામાં કેરીઓ ભરી છે. એકમાં ૪૯૫, બીજામાં ૬૩૫, ત્રીજામાં ૩૮૭, ચોથામાં ૫૩૯ અને પાંચમામાં ૯૮૮ છે તો બધી મળીને ફટલી ?
- (૨૦) એક શહેરમાં ૪૦૩૫૦ વાણિયા, ૩૫૦૪૬ બ્રાહ્મણ. ૬૩૪૫ કાણુખી, ૧૯૫૨ મુસલમાન અને ૧૬૯૪૫ ખીજી પરચુટણ જાતના માણસ છે ત્યારે તે શહેરની કુલ વસ્તી ફટલી ?
- (૨૧) એક દુકાનમાં ૧૨૧૯ પામડીઓ, ૯૦૭ ઘોલીનોડા, ૩૪૦૫ ખેસ, અને ૪૫૦૬ સાળુ છે તો બધા મળીને ફટલાં નંગ થયાં ?
- (૨૨) એક નિશાળમાં ૪૫ છોકરાં પેહેલા વર્ગમાં, ૫૦ બીજા વર્ગમાં, ૪૬ ત્રીજામાં, ૫૧ ચોથામાં, ૪૯ પાંચમાં, ૬૨ છઠ્ઠામાં ને ૫૨ સાતમામાં છે તો બધા મળીને છોકરા ફટલા થાય ?
- (૨૩) એકજણની પાસે રૂ. ૨૪૩૫ સીલકમાં છે, રૂ. ૬૫૦૪ બાળે ફરે છે, રૂ. ૩૪૮૭ વ્યાપાર કરવામાં રોકાયેલા છે અને રૂ. ૬૫૦૦ની નોટ છે, ત્યારે તે બધા મળીને ફટલા રૂપીઆ થયા વાર ?
- (૨૪) એક માણસ પાસે રૂ. ૫૬૨૫ ની વાડી, રૂ. ૪૫૬૯૯ ના ૪ ઘર, રૂ. ૫૩૨૫ નો ખંગલો, રૂ. ૨૩૨૫ નો પરચુટણ સામન, ૧૧૨૩૫

- ૩૫૧આનું ધરેલું છે ને તે એક માણસ પાસે રૂ. ૨૩૦૫ ને ખીજ પાસે રૂ. ૭૫૩૦ માગે છે ત્યારે તેની પૂછ કટલી ?
- (૨૫) ૧ રાજને ત્યાં ૨૮૬૪૦ પાષદળ, ૩૨૧૦ ધોડેસ્વાર, ૨૭૨૫ તો-પખાના ઉપરના માણસ અને ૯૬૪૫ લશ્કરની સાથે રહેનાર માણસો છે તો એ બધાં થઈને કુટલાં માણસ હશે વાં ?
- (૨૬) એક માણસ ૧૮૧૯ માં જન્મ્યો તેની ૬૯ વર્ષની ઉંમર ક્યારે થશે ?
- (૨૭) એક માણસ સંવત ૧૮૫૦ માં જન્મ્યો અને ૮૧ મું વર્ષ ખેતાંજ મરણ પામ્યો ત્યારે તે કયા સંવતમાં મરણ પામ્યો ?
- (૨૮) એક માણસ અ પાસે ૬૪૫૭ રૂ. વ પાસે ૬૦૯૫ રૂ. ક પાસે ૮૬૪૫ રૂ. ને જ પાસે ૯૬૪૭ રૂ. માગે છે ત્યારે તેની પૂછ કટલી ?

### બાદબાકી.

- (૧) બે સંખ્યા આપી હોય તેમાં પહેલી કરતાં ખીજી કટલી ઓછી છે, અથવા ખીજી કરતાં પહેલી કટલી વધારે છે ( એ બે બંને અંતર કટલું છે ) તેને, તથા એ શોધી કહાડવાની રીતને બાદબાકી કહે છે.
- (૨) જેમાંથી બાદ કરવાના છે તે રકમને અધિકાંક ( અધિક એટલે વધારે + અંક ) કહે છે. જે રકમ બાદ કરવાની છે તે રકમને બાધાંક ( બાધ + અંક. ) કહે છે. જેમ કે ૩૪-૧૬=૧૮, આમાં ૩૪ અધિકાંક, ૧૬ બાધાંક, અને ૧૮ એ બાદબાકી છે.
- (૩) બે સંખ્યાઓમાં વધતી સંખ્યા હોય તે ઉપર લખવી. તેની નીચે ઓછી સંખ્યા હોય તે એકમ, દશક, સો, એ પ્રમાણે અનુક્રમે સરવાળામાં કહેલી રીત પ્રમાણે લખીને, હેઠ લીટી દોરવી,

પછી હેઠળની સંખ્યા માંહેલો જમણી પાણુનો છેલો અંક તેનીજ ઉપરના અંકમાંહેથી પાદ કરીને પાત્રી રહે તે, તે લીટી હેઠે લખવી એ પ્રમાણે ડાબી ડાચે કરતાં જવું-જો હેઠળનો અંક ઉપરના અંકથી વધતો હોય તો, તેની પાસેના ડાબા હાથ તરફના (દશકના) અંકમાંથી એક દશક તેમાં ઉમેરીને પાદ કરવા અને જે પાત્રી રહે તે ડાચેથી લીટી નીચે એકમના રથાનકમાં મુકવા, તેમજ દશકના અંકમાંથી તેની નીચેનો દશકનો અંક પાદ કરવો, અને અંતે વધે તે તેજ પ્રમાણે મુકવો. એજ રીતે શતક, હજાર, દશ હજાર, વિગેરે અંકોમાંથી પાદ કરવા, અને જે વધે તેને તે પ્રમાણે મુકવા. ૨૯૪૩

(૪) ૮૬૪૩ આ દાખલામાં મોટીમાંથી નાની પાદ કરવીછે તો પ્ર-  
 ૬૭૫૨ થમ મોટીમાંના ૩ એકમમાંથી નાનીમાંના બે એકમ ૧૮૯૧ પાદ કર્યા તો પાત્રી ૧ એકમ વધ્યો તેને નીચે મુક્યો પછી મોટીમાંના ૪ દશકમાંથી નાનીના ૫ દશક પાદ નથી જતા માટે મોટીના ૬ સોમાંથી ૧ સો લીધા તેના દશ દશક થયા તે અને ૪ મળીને ૧૪ દશકમાંથી ૫ દશક પાદ કરતાં પાત્રી ૯ દશક રહ્યા, તે તેની નીચે મુક્યા. હવે મોટી રકમના ૬ સોમાંથી ૧ સો, દશકની પાદ પાત્રી કરવામાં લાધોછે, માટે મોટીના ૫ સોમાંથી નાનીના ૭ સો પાદ કરવાના રહ્યા. પણ ૫ માંથી ૭ પાદ કરીએ અથવા ૬ માંથી ૮ પાદ કરીએ તે એકનું એકછે. માટે ઓછીનો લાધેલો સોનો અંક ૧ મોટીમાંથી ઓછો ન કરતાં મુગમતને માટે નાનીમાં તે વધ્યા ગણીને ઉમેરવો. એ રીતે કરતાં મોટીના ૬ સોમાંથી નાનીના ૮ સો પાદ જતાં નથી માટે મોટીમાંથી ૧ હજાર ઓછીના લઈ તેના ૧૦ સો થયા તે

છ સોમાં ઉમેર્યા, એટલે ૧૬ સોમાંથી ૮ સો પાદ કરતાં ૮ સો પાકી રહ્યા તે નીચે સોના સ્થાનમાં લખ્યા. પછી હજારમાંથી ૧ લીધેલો છે મારે હજારના સ્થાનના ૭ પાકી રહ્યા, તેમાંથી ૬ પાદ કરીએ અથવા ૮ એમના એમ રાખી નાનીના ૬ માં આછીનો એક મેળવીને ૮ માંથી ૭ પાદ કરીએ તોએ ૧ આવેછે, તે હજારના સ્થાનમાં પાદપાકીમાં લખ્યા એટલે ૧૮૯૧ પાદપાકી આવી.

### તાલો મેળવવાની રીત.

(૫) જે સંખ્યાઓની પાદ પાકી કરવી હોય તે અને જે પાકી વધેલી હોય તે બે સંખ્યાઓના અંકોને, સગવાળાના તાળા પ્રમાણે નવ અને અગીઆરની રીતે એકઠા કરીને તેમાંથી (તે અંકો મુકી દેતાં) જે વધે તેને સંખ્યાની સામે મુકવા. પછી જે બે સંખ્યાઓની પાદ પાકી કરવીછે, તેની સામે જે બે અંકો આવેલા હોય. તે બે અંકોની પાદપાકી કરવી; જો તે પાદકરી શકાય એમ ન હોય તો જે રીતે તાળો મેળવતા હોઈએ તે રીતિના અંક મેળવીને પાદ કરતાં જે પાકી વધે તે, તે સંખ્યાઓની પાદપાકી કરતાં વધેલી સંખ્યામાંથી જે અંક આવેલો હોય તેની પરોખર આવેતો બાણુબુંડે તે હિસાબ પરોછે.

નવની રીતે— $૫+૦+૪+૬+૨=૧૭$ . તેમાંથી (૯ ક- ૫૦૪૬૨ ૮ હાડી નાખતા) ૮ વધ્યા તે મુક્યા, તેમજ ૩૭૦૮૬ ૬  
 $૩+૭+૦+૮+૬=૨૪$  તેમાંથી (બે નવ જતાં) ૧૩૩૭૬ ૨  
 ૬ વધ્યા તે મુક્યા; પછી પાદ પાકીના  $૧+૩+૩+૭+૬=૨૦$   
 તેમાંથી (બે નવ જતાં) ૨ વધ્યા તે મુક્યા. હવે જે બે સંખ્યા-

ઓની બાદ બાકી કરવી છે, તેઓના આવેલા અંકોની બાદ બાકી પણ ૨ છે, માટે જાણવું કે તે હિસાબ ખરો છે.

બાદબાકી.

(૧)	૫૬૩	(૨)	૮૫૭	(૩)	૭૧૪	(૪)	૫૪૫
	૨૪૧		૨૪૨		૩૧૬		૩૬૨
	૩૨૨		૬૧૫		૩૮૮		૧૫૩
(૫)	૬૪૦	(૬)	૮૦૮૭	(૭)	૫૦૬૬૨	(૮)	૪૫૦૬૦
	૨૭		૭૩		૧૨૩૮		૩૨૫૭૬
	૬૧૩		૮૦૨૪		૪૮૭૨૪		૧૨૪૮૧

- (૯) ૭૬૫૪૩૯-૩૪૩૪૧૮; (૧૦) ૬૬૭૪૩૮-૬૩૫૦૩૬;  
 (૧૧) ૭૫૮૪૫-૪૧૮૨૩; (૧૨) ૫૦૬૦૭૦-૨૧૩૦૮૧;  
 (૧૩) ૫૬૦૩૦૫૪૦-૬૦૫૬૬૨૭; (૧૪) ૭૧૮૦૧૪૦૫૭-૯૭૮૦૪૭૧૬;  
 (૧૫) ૬૦૬૭૦૧-૩૯૭૦૪૬; (૧૬) ૪૫૦૦૬૪-૯૯૯૦૬;  
 (૧૭) ૬૫૦૭૦૦૦૪૬-૪૪૭૬૯૧૦૩૭.  
 (૧૮) એક માણસ દરવર્ષે રૂ. ૪૦૫ કમાય છે અને રૂ. ૩૩૦ ખર્ચ કરે છે ત્યારે તેને શું ખચરો ?

(૧૯) એક જણ પાસે રૂ. ૩૨૩૦ છે તેમાંથી તે પીજાને રૂ. ૬૦૯ આપે તો તેની પાસે બાકી શું રહેશે ?

(૨૦) એક ઠંકાણે ૭૦૫ માણસ જમવા આવવાનાં હતાં તેમાંથી ૩૨૬ જમી ગયાં તો બાકી કેટલાં આવવાનાં રહ્યાં ?

(૨૧) એક કચ્છીઆ પાસે ૫૩૦૪ ડોલર જીવારના ભરેલા છે તેમાંથી ૧૭ ચોરાયાને ૩૫૦૮ વેચ્યા તો બાકી કેટલા રહ્યા ?

- (૨૨) એક રોહરની વસ્તી ૪૦૫૦૬ માણસની છે તેમાં ૧૬૧૫૨ સ્ત્રીઓ તથા ૨૪૪૫ છોકરાં છે તો પછી પુરુષ કેટલા રહ્યા ?
- (૨૩) એક દુકાનમાં ૫૦૦ દાડમહતાં તેમાંથી ૨૪૫ વેચ્યાંને ૬૬ બગડી ગયાં તો બાકી કેટલાં રહ્યાં ?
- (૨૪) એક માણસે ૧૨૫ માણ તેલ લીધું તેમાંથી ૧૧ માણ ગળી ગયું, ૪૭ માણ વેચ્યું ને ૧૫ માણ ઘર ખરચને વાસ્તે રાખ્યું તો બાકી કેટલું રહ્યું ?
- (૨૫) એક માણસ પાસે રૂ. ૩૨૧૫ હતા, તેમાંથી રૂ. ૬૦ બીખાડીને આપ્યા, રૂ. ૪૪૫ નું કાપડ લીધુંને રૂ. ૩૪૭ ની ખીજ વસ્તુઓ લીધી ત્યારે એની પાસે કેટલા રૂપાઆ રહ્યા ?
- (૨૬) ૬૪૦૩માં કેટલા હિમેરીઓ ૯૬૦૭ થાય ?
- (૨૭) એક કાગડી પાસે ૧૫૬૦૪ કાગળ હતા તેમાંથી ૬૩૩૫ કામળની ચોપડી બાંધી અને ૪૬૪૫ કાગળ વેચ્યા તો એની પાસે બાકી કેટલા કાગળ રહ્યા વાર ?
- (૨૮) એક માણસ ૧૮૭૮ માં જન્મ્યો ને ૧૯૨૭ ની સાલમાં મરણ પામ્યો ત્યારે એ કેટલા વરસ જીવ્યો ?
- (૨૯) એક માણસ ૧૭૯૫ માં જન્મ્યો ને તેને ૭૭ વર્ષ થયાં એટલે એક છોકરો થયો અને તે ૭૫ વર્ષની હિમ્મરે મરી ગયો ત્યારે તે વખત છોકરાની હિમ્મર કેટલી ?
- (૩૦) એક માણસ સંવત ૧૮૪૫ માં જન્મ્યો તેને ૧૭ વર્ષ થયાં એટલે એક છોકરો આવ્યો અને તે છોકરાની ૩૪ વરસની હિમ્મરે બાપ મરી ગયો પછી ૧૯૩૩ માં છોકરો પણ મરી ગયો ત્યારે તે દરેક કેટલા વરસ જીવ્યા ?

ગુણાકાર.

- (૧) એકની એક સંખ્યા કેટલીક વખત લેઈ તેના સરવાળો લેવાની સહેલી રીતને ગુણાકાર કહેછે. જેમ કે.— $૧૨+૧૨+૧૨+૧૨+૧૨+૧૨+૧૨=૮૪$  અથવા એકદમ બારસતાં ચોગ્રાંથી  $૧૨\times ૭=૮૪$  થાયછે.
- (૨) જે સંખ્યાને ગુણવાના છે તેને ગુણ્ય કહેછે. જે સંખ્યાએ ગુણવાના છે તેને ગુણક કે ગુણકાંક કહેછે. અને ગુણવાથી જે જવાબ આવે તેને ગુણાકાર કહેછે.
- (૩) ગુણકાંક એક અંકનો અથવા ૨૦ એકાસુધી જે પાડામાંદે ગોખાવ્યા હોય તેની અંદરનો હોય તો, તે ગુણ્ય નીચે અંક રચાન પ્રમાણે લખવો. પછી તેણે ગુણ્યમાંના એકમના અંકથી ગુણવા માંડવો. તેમાં દશક આવેલા હોય તો તે દશકના રાખીને વધેલા એકમ મુકવા. પછી તે ગુણકાંકને દશકના અંકની સાથે ગુણવો. ને તેમાં આવેલા વધ્યા મેળવીને તેમાંથી જે શતક નીકળે, તો તે શતક વધ્યાના રાખીને બાકીના દશક લખવા. એ પ્રમાણે ગુણ્યનાં છેવટના અંકસુધી ગુણતાં જવું. એટલે જે આવશે તે ગુણાકાર જવાબ.
- (૪) ગુણ્ય નીચે ગુણકાંકની સંખ્યાને તેની જાતીના અંકો નીચે મુકવી. પછી તેમાંના એકમે (ઉપરની ૩ જી કલમ પ્રમાણે ગુણવા. પછી દશકે ગુણવા પણ તે ગુણાકાર પેહેલા ગુણાકારનીચે એક રચાન કાઢીને બીજા રચાન નીચે મુકવો. તેમજ સોના અંકે ગુણવા. અને તે ગુણાકાર આવેલા બીજા ગુણાકારમાંથી એક રચાન કાઢીને બીજા રચાન નીચે મુકવો. એ પ્રમાણે છેવટસુધી



ગણતું, અને તે દરેક વખતના ગુણાકાર તેની આગલી વખતના આવેલા ગુણાકારમાં એક એક સ્થાન કાઢીને ખીજા સ્થાન નીચે મુકવો. પણ જો કોઈ ગુણકાંકની સંખ્યામાં આસપાસના અંકોવચ્ચે એક અથવા વધારે શૂન્યો હોય, તો તે શૂન્યોએ નહીં ગુણતાં ગુણકાંકમાંના તે પછીના અંક ગુણવા. અને તે ગુણાકાર, તેની પહેલાં મુકેલા ગુણાકારમાં હમેશા મુજબ એક સ્થાનની સાથે શૂન્યો લેટલાં વધારે સ્થાન કાઢીને મુકવો. એ પ્રમાણે ગુણકાંકમાંના સઘળા અંકોએ ગુણી રહ્યા પછી તે સઘળા ગુણાકારોનો સરવાળો લેવો. એટલે આવશે તે જવાબ. જો ગુણ્ય અથવા ગુણકાંકની સંખ્યા ઉપર શૂન્યો હોય, તો તે શૂન્ય વગરની સંખ્યાએ, એમ ધારીને તેઓનો ગુણાકાર ઉપરની રીતે કરવો. પછી તે ગુણાકાર ઉપર ગુણ્ય અને ગુણકાંક ઉપર લેટલી શૂન્યો હોય, તેટલી ચઢાવવી. એટલે આવશે તે જવાબ.

(૫)

૪૨૮

૧૨૪

પ્રથમ ચાર ૧૭૧૨

૪ એકમનો ગુણાકાર.

એકમે ૮૫૬૦

૨ દશક અથવા ૨૦ નો ગુણાકાર.

ગુણતાં. ૪૨૮૦૦

૧ સોનો ગુણાકાર.

૫૩૦૭૨

૧૭૧૨ એ બધા એકમ આવ્યા, પછી ૨ દશક ગુણ્યા, તો ૮૫૬ દશક આવ્યા તેને એકમનું ૩૫ આપવાને દશે ગુણતા તો ઉપર શૂન્ય આવ્યું, તેમજ ૧ સોએ ગુણ્યા તો ૪૨૮ સો આવ્યા તેને એકમનું ૩૫ આપવાને બે સુન્ય ચઢાવ્યાં; હવે તે

સઘળા એકમો ખરોખર મુક્યા; તેમાં જોતાં માલમ પડેછે, કે તે શૂન્યો મુકવાથી કાપીને મુકવા નેટલુંજ ફળછે. તો તેમ કરવાથી વખત અને નકામી કડાકુટનો (ફક્ત અક્ષર કાપીને મુકવાની રીત યાદ રાખ્યાથી) બચાવ થાયછે. માટે તેમ કરવું એ વધારે સારૂંછે.

### તાળો મેળવવાની રીત.

(૬) એ સંખ્યાઓનો આવેલો ગુણાકાર ખરા છે કે ખોટો. એ તપાસવાને સારૂં સરવાળા, અને બાદબાકીને સારૂં ને નવ અને અગીઆરની રીતે તાળો મેળવવાને કહેલું છે તે પ્રમાણે આમાં ગુણ્ય અને ગુણકાંકના અંકોમાંથી દરેક રીતે કહાડતાં ને અંકો આવે, તેઓનો ગુણાકાર એ સંખ્યાઓના ગુણાકારમાંથી તે રીતે કરતાં ને અંક આવે તેની ખરાખર હોય, તો

જાણવું કે ગુણાકાર ખરાછે. જેમ કે—	૩૪૨૮— ૮
આ દાખલામાં ગુણ્યના અંકોનો સર-	૬૨૪ ૩
વાળો ૧૭ આવ્યો. તેમાંથી ૬ જતાં ૮	૧૩૫૧૨ ૬
વધ્યા તે મુક્યા તેમ ગુણકાંકના ૧૨	૬૮૫૬
આવ્યા તેમાંથી ૬ કહાડતાં ૩ વધ્યા તે	૨૦૫૬૮
મુક્યા. પછી તે ૮ ને ૩ નો ગુણાકાર	૨૧૩૬૦૭૨— ૬

૨૪ થયો તેમાંથી એ નવ જતાં ૬ વધ્યા, તે આવેલા ગુણાકારના અંકોનો સરવાળો ને ૨૪ આવ્યો, તેમાંથી એ નવ જતાં ૬ વધ્યા, તેની ખરાખરછે તો જાણવું કે દાખલા ખરાછે.

અવયવ પાડીને ગુણાકાર કરવાની રીત.

(૭) એ અથવા વધારે સંખ્યાઓનો ગુણાકાર કરવાથી ને સંખ્યા  
૨

આવે, તેના તે સંખ્યાઓ અવયવ કહેવાયછે. જેમ  $૨ \times ૬ = ૧૮$  છે, તો ૧૮ ના ૨ અને ૬ એ અવયવ કહેવાય. તેમજ  $૪ \times ૩ = ૧૨$  માટે ૪ અને ૩ એ પણ ૧૨ ના અવયવ કહેવાય.  $૨ \times ૩ \times ૪ = ૨૪$ , માટે ૨, ૩, અને ૪ એ ૨૪ ના અવયવ કહેવાય. પછી પાછીઆ ઉપર દાખલો માંડીને ખતાવવું કે  $૮ \times ૨૮ = ૨૨૪$  આવેછે. હવે ૨૮ ને બદલે તેના અવયવ ૭, અને ૪ લખીએ તો  $૮ \times ૭ \times ૪ = ૨૨૪$  આવેછે.

- (૮) આપરથી એવી રીત નિકળેછે કે, ગુણકાંકના એકએક અંક-વાળા અથવા ત્રીસથી ઓછા અવયવ નિકળતા હોય, તો ગુણ્યને પહેલા અવયવે ગુણવા. જે ગુણાકાર આવે તેને બીજા અવયવે ગુણવા. એ પ્રમાણે પદા અવયવ પુરા થઈ રહે ત્યાં સુધી કરવું. જેમ.
- (૯) હા. ૨૩૪ ને ૩૫ એ ગુણો; આમાં ૩૫ ના બે અવયવ ૭ અને ૨૨૪ છે. માટે પહેલાં ૨૩૪ ને ૭ એ ગુણવાથી ૧૬૩૮ એ  $૨૩૪ \times ૭$  થાય. ૨૩૪ ના ૭ ગણા આપ્યા તે સાત ગણાના પાંચ ગણા  $૮૧૬૦$  કર્યા તો  $૮૧૬૦$  એ ૨૩૪ ના ૩૫ ગણા થયા.
- (૧૦) એકલા શૂન્યની કીંમત નથી. પરંતુ તે કોઈ અંક ઉપર આવે, તો તે અંકથી દશ ગણી કીંમત ખતાવેછે. તેમજ કોઈ અંક ઉપર બે મીડાં આવે ત્યારે તેની કીંમત ૧૦૦ ગણી થાયછે માટે કોઈ અંકને ૧૦, ૧૦૦, ૧૦૦૦, ઇત્યાદિએ ગુણવા હોય તો ગુણકમાં જેટલાં મીડાં હોય તેટલાં ગુણ્ય ઉપર ચઢાવી દેવાં એટલે થયું.

ગુણકમાં ૧ સીવાય બીજા કોઈ અંક ઉપર મીડાં હોય તો તે અંક ગુણ્યને ગુણીને પછી તે ઉપર ગુણકનાં મીડાં ચઢાવવાં.

ગુણકાર.

- (૧) ૮૫×૩ : (૨) ૮૫×૬ : (૩) ૬૪૫×૬ : (૪) ૩૨૭×૬ :  
 (૫) ૩૨૭×૭ : (૬) ૬૦૬×૮ : (૭) ૬૪૫૦×૧૬ : (૮)  
 ૮૦૨૨×૧૮ : (૯) ૪૫૦૦૧×૨૬ : (૧૦) ૬૦૫૦૪×૩૫ :  
 (૧૧) ૩૦૫૬×૧૫ : (૧૨) ૫૦૩૨×૨૭ : (૧૩) ૪૦૫૬×૨૫ :  
 (૧૪) ૭૦૫૦૦×૩૩ : (૧૫) ૬૦૭૨×૧૪૭ : (૧૬) ૬૭૫૪૬×  
 ૩૪૫ : (૧૭) ૪૫૦૬૦૩૪×૬૦૫૦૪ : (૧૮) ૭૮૫૦૪×૭૦૬૮૪ :  
 (૧૯) ૭૦૫૦૪૬×૭૮૫૪ : (૨૦) ૬૦૫૩૦૨×૬૦૬૫૭૮ : (૨૧)  
 ૫૬૩૦૨૪×૭૦૮૫૦૪ : (૨૨) ૭૦૫૦૪૩×૮૬૫૦૪ : (૨૩)  
 ૬૦૫૦૪૬×૬૭૦૦૦ : (૨૪) ૮૬૦૫૪૩×૭૬૦૦૦ : (૨૫)  
 ૩૨૦૫૦૦×૫૪૦૬૦૦ : (૨૬) ૪૬૦૦૦×૮૫૪૦૦ :

અવયવ પાડીને ગુણવાના દાખલા.

- (૨૭) ૬૫૪૪×૨૨ : (૨૮) ૭૫૪૦×૩૬ : (૨૯) ૩૦૪૬×૪૫ :  
 (૩૦) ૪૫૪૬×૪૮ : (૩૧) ૮૭૬૧×૬૬ : (૩૨) ૬૪૦૫×૭૨ :  
 (૩૩) ૬૪૫×૫૫ : (૩૪) ૨૩૦૪×૬૮ : (૩૫) ૬૪૫૦૧૨૫ :  
 (૩૬) ૩૪૫×૧૮૫ : (૩૭) ૩૦૨૬×૧૩૮ : (૩૮) ૮૭૦×૧૪૦ :  
 (૩૯) ૭૨૫૦×૧૩૦ : (૪૦) ૬૬૦×૧૬૦૦ : (૪૧) ૬૩૨૫×૫૧૦૦ :  
 (૪૨) ૩૪૭૦×૧૧૨૦ :

ગુણકાર.

- (૪૩) એક ટોપલામાં ૪૫૦ નારંગીછે તો તેવી છ ટોપલાઓમાં  
 મળીને કેટલી થાય ?  
 (૪૪) એક કાચળીમાં ૩. ૫૪૫ હતા તેવી ૬ કાચળી એકજાણા  
 પાસે હોય, તો કેટલા રૂપીઆ થાય ?

- (૪૫) એક માણસ એક વર્ષમાં રૂ. ૬૫૦ કમાયછે તો ૯ વર્ષમાં શું કમાશે ?
- (૪૬) એક રૂપિયાના ૧૬ આના તો ૬૪૫ રૂપિયાના કટલા આના થશે ?
- (૪૭) એક રૂપિયાની ૧૯૨ પાઈ તો ૭૩૩ રૂપિયાની કટલી પાઈ મળશે ?
- (૪૮) એક નાણાવટીની કાથળીમાં ૭ પડછે ને તે દરેકમાં રૂ. ૪૩૫ છે તો બધા મળીને કટલા રૂપિયા થશે ?
- (૪૯) એક ગામમાં ૪૫ પોળોછે ને તે દરેકમાં ૪૨૫ માણસ હોય તો તે ગામની વસ્તી કટલી ?
- (૫૦) એક ટોપલામાં ૬૨૦ જમરૂપ્પછે તો એવા ૨૫ ટોપલામાં થઈને કટલા જમરૂપ્પ થયાં ?
- (૫૧) એક રોહિરને બાર દરવાજા છે દરેક દરવાજા ૧૬૭૦ માણસછે તો બધાં મળીને કટલાં માણસ થયાં ?
- (૫૨) એક ચોપડીમાં ૬૩૫ પાનાંછે દરેક પાનામાં ૧૯૯ શબ્દછે તો બધા મળીને કટલા શબ્દ થાય ?
- (૫૩) એક ચોપડીમાં ૧૫૦ પાનાંછે, ને દરેક પાનામાં ૨૫ લીટી ને દરેક લીટીમાં ૨૦ અક્ષરછે તો બધા મળીને અક્ષર કટલા ?
- (૫૪) એક વેપારી પાસે રૂ. ૪૫૬૪૩ હતા તેનો વેપાર કર્યો, તો તે વેપારમાં તેને ૧૬ ગણા નફો થયો, ત્યારે નફો કટલો થયો હશે વાર ?
- (૫૫) એક ચોપડી બાંધવાને ૩૨૦ કાગળ જોઈએ છઈએ. હવે એવી ૧૩૦૪ ચોપડીઓ બાંધવી હોય તો કટલા કાગળ જોઈએ ?

- (૫૬) એક વેપારીએ ૬૩૨૫ પાધડીઓ આણી તે દરેક પાધડીના ૧૭ રૂપીઆ ઉપજ્યા ત્યારે તેને બધીનું શું ઉપજ્યું હશે ?
- (૫૭) એક રૂપીઆના ૬૪ દોઢીયાં મળેછે. હવે એકજણે રૂ. ૬૪૭ ના દોઢીયાં મંગાવ્યાં તો કેટલાં આપ્યાં હશે ?
- (૫૮) એક માણસ દર વર્ષે પોતાની કમાણીમાંથી ૩૪૫ રૂપીઆ બચાવેછે તો એપ્રમાણે તે ૫૫ વર્ષમાં શું બચાવશે ?
- (૫૯) એક રાજાને ત્યાં ૧૧૦ મેહુતા, મેતાથી ત્રણગણા ગુલામ, ગુલામથી છગણા ઘોડેરવારછે તો એ બધાં મળીને કેટલાં માણસ થયાં ?
- (૬૦) એક રાજાએ એક શહેર બંધાવ્યું તેમાં ૧૫૪૪૦ સગખી બાંધણીના ઘર બંધાવ્યાંને દરેક ઘરનો ખર્ચ રૂ. ૫૩૦૪૪ થયો તો બધો ખર્ચ કેટલો થયો હશે ?
- (૬૧) એક ઘર બાંધતામાં ૫૨૩૫ દિવો ખર્ચી અને બીજાં ઘર બાંધતાં એથી ૧૨ ગણી ખર્ચી, અને એક વાડી બાંધતાં તેથીએ ૧૫ ગણી દિવો ખર્ચી, તો એ વાડીમાં કેટલી દિવો વાપરી હશે ?
- (૬૨) એક કાછીઆએ હારબંધ ૨૫ વખારો ફેરીની ભરી છે; તેમાં ૧૫ વખારોમાંની દરેકમાં ૨૦૩૫ ફેરીઓ ભરીછે, અને પાછલી ૧૦ માં ની દરેકમાં ૧૪૫૦ ફેરીઓછે તો બધી મળીને તેની પાસે કેટલી ફેરીઓ હશે ?
- (૬૩) એક પુરૂષે નાત જમાડી તેમાં ૩૧૨ છોકરાં હતાં, છોકરાંથી ૭ ગણી સ્ત્રીઓ હતી, અને સ્ત્રીથી બમણા પુરૂષ હતા તો એ નાતમાં પુરૂષ અને સ્ત્રીઓની સંખ્યા કેટલી ?
- (૬૪) એક ગામમાં ૩૨૩૫ વાણીઆછે, વાણીઆથી ત્રણગણા

કણુખીછે ને કણુખીથી નવગણા પરચુટણુ જાતના માણુસોછે  
તો તે ગામમાં કણુખી અને પરચુટણુ જાતના માણુસોની  
સંખ્યા શી હશે ?

(૬૫) એક નિશાળમાં ૩૨૫ છોકરા છે તેમાં ૧૪૫ દર મહિને રૂ. ૨  
આપેછે ને બાકીના રૂ.૧૦ આપેછે તો તે નિશાળની  
ત્રણ માસની ઉપજ કેટલી ?

(૬૬) એક વાડીમાં ૨૫ આંખા, ને દરેક આંખે ૪૫ ડાળાં, ને ડાળે  
ડાળે ૧૦ દસ જુમખા ને જુમખે જુમખે ૨૫ પચીસ કુરીત્યા રૂ.  
બધી મળીને કેટલી થઈ ?

(૬૭) એક માણુસે ૧૨ શેર ૨૦૩૫ રૂ. લેખે ખરીદ કીધા ને પછી  
બધા ૨૮૬૪૭ રૂ.ખે વેચ્યા તો એમાં એને શું નફો થયો ?

(૬૮) એક છાપરા ઉપર ગોઠવાવવાને નળીઆં આણ્યાં, તેમાંથી  
૩૧૫ ની એકહાર એવી ૮૨ હાર ગોઠવી, ત્યારે ૯૨ નળીઆં  
વધ્યાં ત્યારે નળીઆં કેટલાં લાવેલા ?

(૬૯) એક શેહેરમાં ૫૦૬૪૫ માણુસની વસ્તીછે તેમાંથી દરવર્ષે ૮૪૫  
મરી જાયછે ને ૯૮૦ જન્મેછે તો ૧૦ વર્ષ પછી તે ગામની  
વસ્તી કેટલી થશે ?

(૭૦) એક માણુસે એક સિપનિંગના ૫ શેર રૂ. ૬૩૫ લેખે લીધા  
ને તેમાંથી બે શેર રૂ. ૭૮૦ લેખે વેચ્યાને ત્રણ રૂ. ૫૩૯ લેખે  
વેચ્યા તો એ વેપારમાં તેને શું ફાયદો થયો ?

(૭૧) એક રાજાને ત્યાં ૧૧૫ મેહેતા, મેહેતાથી ત્રણગણા ગુલામ,  
ગુલામથી ચારગણા ઘોડેસ્વાર, ને ઘોડેસ્વારથી પંદરગણું પાયદળ  
છે તો એ બધાં મળીને કેટલાં માણુસ થયાં ?

(૭૨) એકજણ ૩. ૩૨ ધરનું ભાડું આપેછે, ભાડા કરતાં ચાર ગણા રૂપિયા ભીખારીએને આપેછે, નવગણા ઘોડાગાડીના ખર્ચમાં વાપરેછે, અને ખારગણા આધાપાઈના ખર્ચમાં વાપરેછે, હવે ભાડા કરતાં ૪૨ ગણી તેની ઉપજ હોય તો તે કેટલા રૂપિયા ખચાવશે.

## ભાગાકાર.

(૧) એક આપેલી સંખ્યામાં ખીજ આપેલી સંખ્યા કેટલીવાર રહેલી છે, અથવા એક આપેલી સંખ્યામાંથી ખીજ આપેલી સંખ્યા જેવડા કેટલા ભાગ થઈ શકેછે, તેને તથા તે શોધી કાઢવાની રીતને ભાગાકાર કહેછે.

(૨) જે સંખ્યાને ભાગવી હોયછે તેને ભાજ્ય અથવા ભાજ્યાંક કહેછે; જે સંખ્યાએ ભાગવાનું હોયછે તેને ભાજકાંક અથવા ભાજક કહેછે; અને તેથી જે ફળ આવેછે તેને ભાગાકાર કહેછે. ભાજ્યને ભાજકકે ભાગતાં કંઈ બાકી વધે તેને શેષ કહેછે. ૧૭ માંથી ૫ જેવડા ૩ ભાગ થતાં ૨ વધેછે. માટે ૧૭ ભાજ્ય, ૫ ભાજક, ૩ ભાગાકાર, ને ૨ શેષછે.

(૩) રીત:—ભાજકાંકે પાદ જાય એટલા ભાજ્યના ડાખી તરફના અંક લેવા. તે અંકોમાંથી ભાજકાંક જેટલીવાર પાદ જતા હોય તે અંક ભાગાકારમાં સખવો, અને ભાજકને તે અંક ગુણી ગુણાકાર ભાજ્યસંખ્યાના લીધેલા અંકોમાંથી પાદ કરવો. બાકી વધે તેના ઉપર ભાજ્યનો આગળનો અંક લેવો. એ નવો ભાજ્ય ગણી તેમાંથી જેટલીવાર ભાજક પાદ જાય તે અંક ભાગાકારમાં ખીજે મુકવો; અને એ ખીજ અંક ભાજકાંકને ગુણી ગુણાકાર નવાભાજ્યના અંકોમાંથી પાદ કરવો. જો એ



નવા ભાજ્યમાંથી ભાજકાંક બાદ ન જાય તો તેની જગા ખાલી ખતાવવાને ભાગાકારમાં શૂન્ય મુકવું, અને શેષ ઉપર વળી એક ખીજો અંક લેવો. એ પ્રમાણે બધા અંક પૂરા થાય ત્યાંસુધી કરતા જવું. જો છેવટે શેષ વધે તો ભાગાકારની હારમાં એક લીટી દોરી તે લીટીની ઉપર શેષ અને નીચે ભાજક મુકી દેવો. જેમકે

$$૨૨ \div ૫ = ૪\frac{૨}{૫}$$

એકજ જાતની ધણી વસ્તુઓની કીંમત આપી હોય તો તેજ જાતની એક વસ્તુની કીંમત ભાગાકારથી નીકળે છે. જેમ ૮ શાલોની કીંમત ૧૬૦ રૂ. તો ૧ ની  $૧૬૦ \div ૮ = ૨૦$  રૂ. આવે. આ પ્રમાણે ભાગાકારની મદદથી કેવી જાતના દાખલા થઈ શકે છે તે શિક્ષકે સમજાવવું.

(૪) દાખલો ૭૬૩૮ ને ૫ એ ભાગો.

૫) ૭૬૩૮ ( ૧૫૨૭

૫

૩૬

૧૩

૩૬

૩

આમાં ૭ હજારમાંથી ૫ એક હજાર વખત બાદ જાય છે. માટે ૧ ને હજારના સ્થાનમાં મુકી, ૧ હજાર  $\times ૫ = ૫$  હજાર એ ૭ હજારમાંથી બાદ કર્યા, તો બાકી ૨ હજાર રહ્યા. તેના ૨૦ સો થયા અને ૬ સો છે તે મળીને

૨૬ સો થયા. તેમાંથી ૫ પાંચસો વખત બાદ જાય છે. માટે ૫ ને સોના ખાનામાં મુકીને ૫ સો  $\times ૫ = ૨૫$  સો એ ૨૬ સો-માંથી બાદ કર્યા, તો ૧ સો રહ્યા. તેના દશક ૧૦ થયા. અને ૩ દશક છે તે મળીને ૧૩ દશક થયા, તેમાંથી ૨ દશક વખત ૫ બાદ જાય છે, માટે ૨ ને દશકના સ્થાનમાં લખી બે દશક  $\times ૫ = ૧૦$  એ ૧૩ દશકમાંથી બાદ કર્યા, તો ૩ દશક વધ્યા. તેના

૩૦ એકમ ને ૮ એકમ છે તે મળી ૩૮ એકમ થયા. તેમાંથી ૭ એકમ વખત ૫ ખાદ બધા છે. માટે ૭ ને એકમની જગ્યાએ મુક્યા અને ૭ એકમ  $\times ૫ = ૩૫$  એ ૩૮ માંથી ખાદકર્યા તો ૩ રહ્યા. એટલે ૧૫૨૭ ભાગાકાર આવ્યો ને  $\frac{૩}{૧૦}$  શેષ રહ્યા.

(૫) ભાગાકારનો તાળો મેળવવાની રીત.

૩૬૫)  $\frac{૩૦૨૪૧૭૫૫૬}{૧૦૨૦૩૨૨-૨૬}$  નવની રીતે—આ દાખલામાં ભાજ-  
કાંકના અંકોને એકઠાકરતાં ૧૪ થયા  
૩૬૫ તેમાં ૬ કલાડી નાખતાં ૫ વધ્યા અને  
ભાગાકારના અંકોને એકઠા કરતાં ૧૦ આવ્યા તેમાંથી ૬  
ખાદ કરતાં બાકી એક વધ્યો, તે બેનો ગુણાકાર  $૫ \times ૨ = ૧૦$ , તેમાં  
શેષના અંકોનો સરવાળો ૧૧ આવ્યો તે ઉમેરતાં ૧૬ થયા  
તેમાંથી ૬ ખાદ કરતાં ૭ વધ્યા તે, ભાજ્યના અંકોનો સરવાળો  
૪૩ થયો તેમાંથી ૪ નવ કલાડી નાખતાં ૭ વધ્યા તેની ખરો-  
ખર છે, માટે એ ભાગાકાર ખરો છે એમ જાણવું.

અવયવ પાડીને ભાગાકાર.

(૬) (ગુણાકારમાં ખતાવ્યા પ્રમાણે નીચેની રીત સમજાવવી.) ભા-  
જકાંકના અવયવો નિકળતા હોય તો ભાજ્યને પ્રથમ એક  
અવયવે ભાગવો; ભાગાકાર આવે તેને બીજા અવયવે ભાગવો  
એમ જોડણા અવયવ હોય ત્યાં સુધી કરતા જવું જેમ:—

દા. ૬૪૭ ને ૪૨ એ ભાગો.

૬) ૬૪૭

૭)  $\frac{૧૦૭-૫}{૧૫-૨}$  આ ૧૦૭ છકડાં આવ્યા અને ૫ એકમ વધ્યા  
૧૫—૨ આ ૪૨ જેવડા ૧૫ ભાગ આવ્યા ને ૨ છકડાં

વધ્યા એટલે ૬૪૭ ને ૪૨ એ ભાગતાં ૧૫ ભાગાકાર આવ્યો  
અને ૨ છકડાં+૫=૧૭ શેષ વધ્યા.

### ભાગાકાર.

- (૧)  $૪૫૬ \div ૨ :$  (૨)  $૬૦૬૮૦ \div ૨ :$  (૩)  $૬૩૭૮ \div ૩ :$  (૪)  
 $૪૭૦૮૫૦ \div ૩ :$  (૫)  $૩૭૨૦૬૬ \div ૪ :$  (૬)  $૩૩૭૬૨૫ \div ૫ :$  (૭)  
 $૬૨૩૩૬૯ \div ૭ :$  (૮)  $૧૬૪૮૬૪ \div ૮ :$  (૯)  $૭૮૬૯૨૩૧ \div ૯ :$  (૧૦)  
 $૪૦૭૭૯૨ \div ૧૧ :$  (૧૧)  $૨૧૧૬૩૨ \div ૧૨ :$  (૧૨)  $૪૦૪૫૮૬૦ \div ૧૩ :$   
(૧૩)  $૮૨૯૭૮૦ \div ૨૮ :$  (૧૪)  $૪૫૧૨૨૭ \div ૩૫ :$  (૧૫)  
 $૫૯૬૦૦૧ \div ૪૫ :$  (૧૬)  $૩૨૫૬૨૫ \div ૩૭ :$  (૧૭)  $૧૫૦૦૮૦ \div ૪૩ :$   
(૧૮)  $૩૯૫૪૩૭૧ \div ૪૭ :$  (૧૯)  $૨૮૮૯૪૫૪૫ \div ૧૨૩ :$   
(૨૦)  $૧૬૭૪૯૧૮ \div ૧૮૯ :$  (૨૧)  $૩૭૫૫૧૨૩ \div ૨૩૪ :$  (૨૨)  
 $૩૧૮૮૪૭૪૦ \div ૭૭૯ :$  (૨૩)  $૨૭૮૫૬૭૦ \div ૭૦૦ :$  (૨૪)  
 $૨૩૨૭૨૫૬૧ \div ૧૧૦૦ :$  (૨૫)  $૧૦૦૦૪૫૬૫ \div ૯૬૭ :$  (૨૬)  
 $૧૦૦૫૦૪૦૦ \div ૧૦૦૬૦ :$  (૨૭)  $૧૦૦૦૫૦૦૦ \div ૭૫૦૦ :$  (૨૮)  
 $૫૦૬૭૮૨૪૯૩ \div ૨૧૯૬ :$  (૨૯)  $૭૦૩૪૬૨૭૧ \div ૪૯૬૭ :$  (૩૦)  
 $૩૭૪૯૬૧૩૧૮ \div ૭૯૦૧ :$  (૩૧)  $૨૦૭૮૧૬૮૨૭૧ \div ૭૭૫૭ :$   
(૩૨)  $૧૦૨૫૩૧૪૦૭ \div ૬૯૦૨૭ :$  (૩૩)  $૩૯૬૮૯૦૧૫ \div ૬૮૭૬ :$   
(૩૪)  $૧૫૨૧૮૧૨૫૫ \div ૫૫૩૭ :$  (૩૫)  $૨૨૧૪૩૨૯૩ \div ૩૨૫૮ :$   
(૩૬)  $૨૦૩૫૩૪૧૦૦ \div ૬૨૮૪ :$  (૩૭)  $૩૦૪૭૬૨૮૧૫ \div ૪૯૬૭ :$   
(૩૮)  $૩૯૬૮૯૦૧૫ \div ૬૮૭૬ :$  (૩૯)  $૧૦૦૦૦૦૦૦ + ૧૧૧૧ :$   
(૪૦)  $૧૧૧૧૧૧૧૧ + ૬૬૬૬૬$

### અવયવ પાડીને ભાગાકાર કરો.

- (૪૧)  $૭૬૬૩૧૫૨ \div ૧૨ :$  (૪૨)  $૨૦૦૬૧૬૨ \div ૧૬ :$  (૪૩)  
 $૯૨૦૦૩૨૭૦૦ \div ૨૦ :$  (૪૪)  $૯૬૦૧૬ \div ૨૪ :$  (૪૫)

$૧૪૬૮૩૦૫૬÷૨૭ :$  (૪૬)  $૮૬૧૧૪÷૩૫ :$  (૪૭)  
 $૮૧૭૨૮૬૨૨૮÷૪૪ :$  (૪૮)  $૭૦૮૬૫૪૩૨÷૮૭ :$  (૪૯)  
 $૪૬૩૭૨÷૩૬ :$  (૫૦)  $૩૧૦૪૧÷૫૪ :$  (૫૧)  $૪૭૪૬૧૨૬÷૬૩ :$   
 $(૫૨)$   $૯૮૬૭૧૦૪÷૭૫ :$  (૫૩)  $૫૭૨૪૮૩૫÷૧૦૮ :$  (૫૪)  
 $૨૩૨૨૨૧÷૬૦ :$  (૫૫)  $૨૭૮૫૬૭૦÷૭૦૦ :$  (૫૬)  
 $૧૭૨૭૩૫૮૭૦÷૧૬૦૦ :$

- (૫૭) ૧૨૫ નારંગી ૨૫ છોકરાએ વહેંચી લીધી તો દરેકને કેટલી આવી?
- (૫૮) ૩૨૮ છોકરાના આઠ સરખા વર્ગ કરીએ તો એકેકમાં કેટલા આવે ?
- (૫૯) ૧૪ માણસ વચ્ચે રૂ. ૬૪૩૦૨ નફો થયો તો એકેક ભાગે શું આવ્યું ?
- (૬૦) ૮૪ દાડમડી ઉપરથી ૩૩૮૧૦૦ દાડમ ઉતર્યા, તો એકેક ઝાડ ઉપરથી સરેરાસ કેટલાં ઉતર્યા ?
- (૬૧) ૧૬ લુટારાએ રૂ. ૮૩૮૪ લુટમાં મેળવ્યા, તો દરેકને ભાગે શું આવ્યું ?
- (૬૨) એક બેંકમાં રૂ. ૮૪૮૬૮ નફો થયો તે ૧૬૬ ભાગીદારોને વહેંચી આપો?
- (૬૩) ૧૩૫ પોળમાં સરખા માણસ રહેછે ને બધી વસ્તી ૧૬૨૦૦ માણસની છે તો દરેક પોળમાં કેટલાં માણસ રહેતાં હશે?
- (૬૪) એક રાજાને ૫૬૭૩૦ ઘોડે સ્વારોનો ૬૮૦૭૬૦ રૂ. પગાર આપવો પડેછે તો દરેકનો પગાર કેટલો હશે?
- (૬૫) ૭ રૂપિયા પ્રમાણે દરેક કાઠીગર મળે તો ૬૩૧૪ રૂ. માં કેટલા મજૂર રાખી શકાય ?

- (૬૬) એક ખેતીએ દરરોજ ૧૫ ગાંઠ ચાલે તો ૩૭૫ ગાંઠ ચાલવાને તેને કેટલા દિવસ લાગશે?
- (૬૭) એક માણસ ૨૫ વર્ષમાં ૧૨૫૫૦ રૂ. કમાયો તો તેને સરેરાશ દર વર્ષે શું પડ્યું?
- (૬૮) અમદાવાદથી વિલાયત ૫૭૭૨ ગાંઠિછે, અને અમદાવાદથી ભરૂચ ૭૮ ગાંઠિછે તો ભરૂચ કરતાં વિલાયત અમદાવાદથી કેટલાગણું વેગળું?
- (૬૯) ભાજ્ય ૫૧૬૮૨૪ ને ભાગાકાર ૭૩૮૩૨ છે તો ભાજક કેટલો હશે?
- (૭૦) ૪૫ માણસે ૧૨૫ આંખા રૂ. ૨૫ લેખે વેચાતા લીધા, ને તે ૩૩૯૫ રૂપીએ બધા વેચ્યા તો દરેકને શું નફો થયો?
- (૭૧) એક માણસ પાસે ૪૬૫૩ પઈ હતી તેમાંથી દરેક ભીખારીને ૭ સાત આપતાં છેવટે પાંચ પઈ વધી ત્યારે કેટલા ભીખારીને આપી હશે?
- (૭૨) એક માણસે ૧ પુરૂષ, ૧ બાવડી ને ૧ છોકરાના ૧ માસના પગારના ૭૪ રૂ. પોતાના ગુમાસ્તાને આપ્યા, અને કહ્યું કે બાવડીનો ને માણસનો પગાર એકઠો કરીએ તો ૫૭ રૂ. થાયછે, ને છોકરાનો ને માણસનો એકઠો કરીએ તો ૫૨ રૂ. થાયછે, ત્યારે હવે ગુમાસ્તાએ દરેકનો પગાર શી રીતે ચુકવી આપવો?

સંખ્યા, પરિમાણ, સરવાળા, બાદબાકી, ગુણાકાર, ને  
ભાગાકારના પરચુરણ દાખલા.

- (૧) ૩ મહાપદ્મ ૪ અર્ધ ૨૬ કરોડ ૩ લાખ ૬ હજાર ને સાત લખો.

સંખ્યા પરિમાણો સરવાળા બાદબાકી ગુણાકાર ને ભાગાકાર. ૨૯

- (૨) ૮ જલદી ૩ શંકુ ૭ નિખર્ચ ૬ અખજ ૪ કરોડ ૧૭ લાખ ને ૪ માંડો.
- (૩) ૩ અખજ ૭ લાખ ૬ હજાર ૧૭ સો ને ૨૫ માંડો.
- (૪) ૨૪ કરોડ ૨૪ લાખ ૨૪ હજાર ૨૪ સો ને ૨૪.
- (૫) ૨ અખજ ૧૬ કરોડ ૫ લાખ ૯૯ હજાર ને ૧૫ સો.
- (૬) ૪૦૩ દસહજાર ૨૭ હજાર ૧૯ સો ને ૧૫ નો સરવાળો કરો.
- (૭) ૩૨૫ કરોડના કટલા લાખ, હજાર અને સો થાય ?
- (૮) ૬૪૫ કરોડના કટલા લાખ થાય ? અને કટલા સો થાય ? અને એ બેમાંથી વધારે સંખ્યા કઈ અને કટલી ?
- (૯) ૩૨૫ લાખ વત્તા કે ૩ કરોડ ૨૦ લાખ વત્તા તે કારણ સહિત બતાવો ?
- (૧૦) એક સંખ્યા ૬ નવડા મુક્રીને અને બીજી એકના ઉપર છમીડાં મુક્રીને લખો ને પછી તે બેમાં ફેર કટલાછે તે કહો.
- (૧૧) ૧૧૧ કરોડ ૧૧૧ લાખ ૧૧૧ સો અને ૧૧૧ એનો સરવાળો કરો ?
- (૧૨) ૭૪૨ કરોડ અને ૪૨ કરોડ ૭ સો એ બેમાંથી કઈ રકમ કટલી મોટીછે.
- (૧૩) ૬૫૧૦૭૬ ના દરેક અંકની કીંમત જુદી જુદી લખીને બતાવો, અને તે સંખ્યાને તેના બધા અંકોના સરવાળા એ ગુણો.
- (૧૪) ૨૨૫ સો, ૨૨૫ હજાર, તથા ૨૨૫ દશકનો સરવાળો કરો અને તે સરવાળાથી દરેક સંખ્યા કટલી નહાતીછે તે બતાવો.
- (૧૫) ૩૨૫ હજારમાંથી ૩૨૨ દશક બાદ કરીને બાદબાકીને ૩૫ એ ગુણો.

- (૧૬) ૪૪ હજારને ૨૨ દશકે ગુણી, ગુણાકારને ૧૫ એ ભાગો.
- (૧૭) કાંઈ એ સંખ્યાનો સરવાળો ૬૫૦૬૭૮૯૪ છે અને તે એમાંની એક સંખ્યા ૪૨૬૪૨૫ છે તો બીજી સંખ્યા કેટલી હશે ?
- (૧૮) ગુણ્ય અને ગુણકાંકનો ગુણાકાર ૨૬૦૦૫૦૬૦૫૦ છે અને ગુણ્ય ૧૧૭૪૫૭૫ છે તો ગુણકાંક કેટલો ?
- (૧૯) ગુણ્ય અને ગુણકાંકનો ગુણાકાર ૨૮૮૯૪૫૪૫ છે અને ગુણ્ય ૨૩૪૯૧૫ છે તો ગુણકાંક કેટલો ?
- (૨૦) ભાજક ૪૧, ભાગાકાર ૧૨૪૯૬૩ અને શેષ ૧૨ છે તો ભાજ્ય કેટલો આવશે ?
- (૨૧) ભાજ્ય અને ભાજકાંકનો ભાગાકાર ૧૦૮૮૦ છે ભાજ્ય ૯૫૬૪૨૩૭૧ છે અને શેષ ૭૧૭૧ છે તો ભાજકાંક કેટલો હશે ?
- (૨૨) ભાગાકાર ૧૬૦૪૭, શેષ ૧૨૫ અને ભાજ્ય ૩૭૫૫૧૨૩ છે તો ભાજક કેટલો હશે ?
- (૨૩) ૧૩૫ અને ૧૨૫ નો સરવાળો અને પાદબાકી કરો અને સંત્રાળાને પાદબાકીએ ગુણો તથા ભાગો ?
- (૨૪) ૬૫૦૪ માં કેટલા ઉમેરે તો ૬૦૫૦૬૦ ૭૦ થાય ? .
- (૨૫) તે સંખ્યા કઈ છે કે જેને ૬૪ એ ગુણીએ તો ગુણાકાર ૧૬૮૦૬૪ આવે ?
- (૨૬) તે સંખ્યા કઈ છે કે જેને ૧૦૦ અને ૭૬ ના તફાવતે ભાગીએ તો ભાગાકાર ૧૭૭૪ આવે ?
- (૨૭) પાર બળારછે. દરેક બળારમાં ૧૮ થાંભલાછે, દરેક થાંભલામાં ૫૦ ગોખલાછે, દરેક ગોખલામાં ૨ કાડીઆંછે, ને દરેક કાડીઆમાં પાશોર તેલછે, ત્યારે બધું કેટલા પાશોર તેલ થશે ?

સંખ્યા પરિમાણો સરવાળા બાદબાકી ગુણાકાર ને ભાગાકાર. ૩૧

- (૨૮) ૧૨૫ અને ૧૪૭ એના સરવાળાને એનાજ તફાવતથી ગુણા અને ને ગુણાકાર આવે તેને ૨૭ ના ચારગણા કરી ભાગો.
- (૨૯) એક સરાફ પાસે ૧૨૫ નોટ હતી તેમાં ૬૦ નોટ દરેક ૫૦ રૂપીઆની, ૪૫ નોટ દરેક ૧૦૦ રૂપીઆની, ૩૫ નોટ દરેક ૫૦૦ રૂપીઆની, અને ૩૦ નોટ દરેક ૧૦૦૦ રૂપીઆની, એ પ્રમાણે હતી, ત્યારે તે સરાફ પાસે કુટલા રૂપીઆ થશે તે કહો?
- (૩૦) એક તળાવમાં ૧૦૧ ખાડા, ને એકએક ખાડામાં ૩૬ પાડા, ને એકએક પાડા ઉપર બારબાર કાગડા ને દરેક કાગડાને બળે પગ ત્યારે તે બધાના કુટલા પગ થયા ?
- (૩૧) કાપડની ૬ ગાંસડીઓ છે જેમાંની દરેકમાં (૧૨) ખાગ ખીંદડીઓ છે, ને એકએક ખીંદડીમાં ૪ ચાર તાકા છે, અને દરેક તાકાની લંબાઈ ૨૪ વાર છે, ત્યારે સઘળી ગાંસડીઓના કાપડની લંબાઈ કુટલી તે કહો ?
- (૩૨) તે સંખ્યા કુંછ છે કે જેમાં ૪૫ ઉમેરીએ, ને ૧૩ ની ચોગણાઈ બાદ કરીએ તો બાકી ૧૩૬ થી ૮ ગણી થાય.
- (૩૩) મુંબઈ અને લંડન એઓની વચ્ચે આસરે ૧૨૦૦૦ માઈલનું અંતર છે. અને મુંબઈથી એક માણસ ૫૦ દહાડે લંડન પોહોંચ્યો; અને તેમાં એડનમાં ૨, અલેક્ઝાંડ્રીઆમાં ૩, ને પારિસમાં ૫, દિવસ મુકામ કર્યો હતો ત્યારે સરાસરી રોજની તેની મુસાફરી કુટલી ?
- (૩૪) એક છાપરે ગોઠવાવવાને નળીઆં આણ્યાં તેમાંથી ૩૨૦ ની એક હાર એવી ૯૫ હારો ગોઠવતાં ૮૫ વધ્યાં ત્યારે નળીઆં કુટલાં આણ્યાં હશે ?



- (૩૫) એક ગામમાં ૨૮૬૯૦ માણસની વસ્તી છે તેમાંથી દરવર્ષે ૬૮૦ મરી જાય છે ને ૭૪૪ જન્મે છે ત્યારે ૧૦ વર્ષ પછી તે ગામની વસ્તી કેટલી થશે ?
- (૩૬) સન ૧૮૦૫ માં એક માણસ જન્મ્યો, ૧૬ વર્ષ પછી તેનું લગ્ન થયું અને લગ્ન પછી ૧૧ વર્ષ છોકરો થયો ત્યારે છોકરાનો જન્મ કઈ સાલમાં થયો હશે ?
- (૩૭) એક કાગળના ૧૬ પાનાં થાય એવા ૨૪૨૬૦ કાગળ છે તેમાંથી ૨૪૮ પાનાની કેટલી ચોપડી થશે ?
- (૩૮) છોકરાને સરેરાશ ૪ કેરી જોઈએ, પાપડીને ૬ અને મરદને ૭ તો એક ન્યાતમાં ૪૨૬ મરદ, ૩૯૫ પાપડી, અને ૬૪૫ છોકરાં છે તો તેમને માટે કેટલી કેરી લાવવી ?
- (૩૯) એક નિશાળમાં ૩૬૫ છોકરા હતા, તેમાં દર મહિને ૪૫ આવ્યા ને ૨૭ ઉડી ગયા, એપ્રિમાણે ૯ મહિના સુધી ચાલ્યું તો આખરે તેમાં કેટલા છોકરા રહ્યા ?
- (૪૦) એક બાઈને ૨૫ વર્ષની ઉંમરે એક છોકરો આવ્યો, પછી ત્રણ ત્રણ વર્ષે એક એમ કુલ પાંચ છોકરા થયા, હવે સૌથી નાના છોકરાની ઉંમર ૧૬ વર્ષની થઈ, ત્યારે માની અને સૌથી મોટા છોકરાની ઉંમર કેટલી થઈ હશે ?
- (૪૧) ગાયને રોજની નવ પુળી જોઈએ છીએ તેથી બમણી બળદને અને તેનાથી બમણી ઘોડાને જોઈએ છીએ તો એક રાજને ત્યાં ૮૫ ગાયો, ૪૨૬ ઘોડા અને ૧૦૦ બળદ છે, તો તે બધાને રોજની કેટલી પુળી જોઈશું ?

સંખ્યા પરિભાણે સરવાળા બાદબાકી ગુણાકાર ને ભાગાકાર.૩૩

- (૪૨) દરેક કુંડીઆમાં ૧૮૦ મોસંખી છે, એવા ૪૦ કુંડીઆ વેચવા આપ્યા પણ તે દરેકમાં ૧૬ સોળ મોસંખી પાછા આપ્યા, ત્યારે એ કુટલા મોસંખી વેચી આપ્યો અને કુટલા પાછા લાવ્યો ?
- (૪૩) એક માણસ ૨૨ વર્ષ પરણ્યો, સ્ત્રી ૧૮ વર્ષની થઈ ત્યારે તેને છોકરો આપ્યો, હવે છોકરો ૨૨ વર્ષનો થયો ત્યારે બાપની ૫૫ વર્ષની ઉંમર હતી, તો લગ્ન વખતે સ્ત્રીની ઉંમર કેટલી હતી ?
- (૪૪) એક પુરૂષે સસલી રાખી તેનાં બધાં મળી ૧૦ બચ્ચાં ઉછર્યા, તે દરેકના ૧૧ અગીઆર અને પાછાં તે દરેકના ૧૨ બાર ઉછર્યા, તો તે બધાં મળીને કેટલાં થયાં, અને તે જો દરેકને બાપે રૂપિયા વેચે તો તેને તેનું શું ઉપજશે ?
- (૪૫) ૭૮૯૬ ૩. નું ચાર ગાળાનું એક ઘરછે અને તે દરેક ગાળામાં સરખી કિંમતનો સામાન ભરેલોછે તે બધાની કિંમત ૨૧૨૪ રૂપિયા છે તો સામાન સુદાં દરેક ગાળાનું શું પડશે ?
- (૪૬) એક ફેાજનો ખરચ દરમાસે ૨ લાખ રૂપિયા છે તેમાં દરમહિને ૬૦૦ ના પગારવાળા બે, ૨૫૦ ના પગારવાળા ૩૫ અને ૧૨૫ ના પગારવાળા ૧૨૦ છે, તો બાકીના રૂપિયામાં ૨૫ રૂપિયાના પગારવાળા સીપાઈ કેટલા રાખવા તે કહો ?
- (૪૭) મુંબઈથી એક શેહેર ૬૪૫ ગાઉ દૂર છે; આગગાડી તે શેહેરથી મુંબઈ જવા નિકળી તે દરકલાકે ૧૫ ગાઉ પ્રમાણે ચાલે તો કેટલા કલાકમાં મુંબઈ પોહોચશે ?
- (૪૮) એક કુટુંબમાં ૧૦ પુરૂષ, ૧૨ સ્ત્રી અને ૧૬ છોકરાં હતાં; તેમાં દરેક પુરૂષના છ, દરેક સ્ત્રીના પાંચ, અને દરેક છોકરાંનાં ત્રણ રૂપિયા દરમહિને ખરચ થતો હતો ત્યારે આખા કુટુંબના ગુજરાનને વાસ્તે દરેક મહિને કેટલા રૂપિયા જોઈએ ?

- (૪૬) એક નિશાળમાં ૬૨૨ છોકરા છે તેમાં ૬૨૦ ભાગ માણી ભણે છે, ૩૮૨ છોકરા દરમહિને બધે આના શી આપે છે, અને બાકીના દરમહિને ચચચાર આના આપે છે તો ૫ મહિનામાં તે નિશાળની શીના કેટલા આના આવશે ?
- (૫૦) એક માણસ ૬૫ વર્ષનો થયો તે વખતે તેના છોકરાની ઉંમર ૩૪ વર્ષની હતી, પરણ્યા પછી ૯ વર્ષ તેને તે છોકરો થયો હતો, ત્યારે પરણતી વખતે આપતી ઉંમર કેટલી હશે તાર ?
- (૫૧) એક વેપારીએ ૪ રૂપિયાએ માણ લેખે ૧૫૧ માણ ધઉ લીધા, અને ૩ રૂપિયાએ માણ લેખે ૧૫૮ માણ ઘાળ લીધી, તેના ખદલામાં ૬ રૂપિયાએ માણના ભાવની ૬૫ માણ શાકર, અને ૧૦ રૂપિયાએ માણનું ૫ માણ ઘી આપ્યું, ને બાકી દરમહિને રૂ. ૨૬ પ્રમાણે આપતી ઠરાવી ત્યારે બાકી કેટલે મહિને વળી રહેશે ?
- (૫૨) ચાર માણસોએ મળીને ૬૦૨ રૂ. નો એક વેપાર કાઢ્યો તેમાં એકના બે ભાગ, બીજાના ત્રણ ભાગ, ત્રીજાના ચાર અને ચોથાના પાંચ ભાગ છે, તો દરેકજણે કેટલા કેટલા રૂપિયા આપ્યા હશે ?
- (૫૩) એક માણસને એક વર્ષની પેદાસ ૩૭૮૦૦ રૂ. ની છે તેમાંથી તેને ૧૦ મો ભાગ ધર્મદા કહાડવો છે તથા ૯ મો ભાગ સગાવહાલાંને વહેંચી આપવો છે તથા ત્રીજો ભાગ સંગ્રહ કરવો છે, ને તે બધું જતાં બાકી ખર્ચ કરવો છે ત્યારે તે ૫ વર્ષમાં કેટલા ખર્ચ કરશે ને કેટલું સંગ્રહ કરશે ?
- (૫૪) એક પેહેડીની પુંજ ૧૧૪૦૦૦૦ રૂ. ની છે તેમાં એક માણસનો સાતમો ભાગ છે. તે માણસે મરતી વખતે પોતાની પુંજનો અર્ધો ભાગ ધર્મદામાં કહાડ્યો ને બાકીનો પોતાની બે છોકરીને સરખે ભાગે વહેંચી આપ્યો ત્યારે દરેક છોકરીને કેટલું કેટલું આપ્યું ?





અને ૭૮; (૧૮) ૨૮, ૮૪, ૧૫૪ અને ૩૪૩; (૧૯) ૫૦૪, ૫૨૬૨, અને ૧૫૨૦; (૨૦) ૯૧૩૯, ૪૪૦૩, અને ૧૩૯૪૬, (૨૧) ૭૬૦૮, ૧૩૩૮૪, અને ૬૩૦૯૬; (૨૨) ૩૯૬ અને ૫૧૮૪ અને ૬૯૧૪.

- (૨૩) મોટામાં મોટી સંખ્યા શોધી કહાડો કે જે વડે ૫૫૪૪ અને ૬૫૫૨ ને ભાગતાં કંઈ પણ શેષ વધે નહીં.
- (૨૪) મોટામાં મોટી સંખ્યા શોધી કહાડો કે જે વડે ૬૧૬૧ અને ૧૫૬૫ ને ભાગીએ તો અનુક્રમે ૫ અને, ૭ શેષ વધે.
- (૨૫) મોટામાં મોટું કેટલા મણનું કાટલું હોય તો તેથી ૪૦૬૭ અને ૨૫૭૩ મણુ ખરોખર જોખી શકાય ?

### લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય.

- (૧) જ્યારે જે અથવા વધારે સંખ્યાઓ એકજ સંખ્યાનો નિઃશેષ ભાજક હોય, ત્યારે તે સંખ્યા ખરી સંખ્યાઓનો સાધારણ ભાજ્ય કહેવાય છે. જેમકે ૩, ૪, ૬, ૮, ૧૨ એ દરેક ૪૮ નો નિઃશેષ ભાજક છે, માટે ૪૮ એ ૩, ૪, ૬, ૮ અને ૧૨ એ ખધાનો સાધારણ ભાજ્ય છે. એ ઉધાતુંજ છે કે જે અથવા વધારે સંખ્યાઓનો યુક્ત-કાર તે સંખ્યાઓનો સાધારણ ભાજ્ય છે. જેમકે ૩, ૫ અને ૬નો સાધારણ ભાજ્ય ૯૦ છે.
- (૨) જે અથવા વધારે સંખ્યાઓના નાનામાં નાના સાધારણ ભાજ્યને તે સંખ્યાઓનો લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય કહે છે. જેમકે ૮ અને ૧૨નો સાધારણ ભાજ્ય તો ૨૪, ૪૮, ૯૬ ઈ. વાન પણ લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય તો ફક્ત ચોરીસજ છે.
- (૩) જે અથવા વધારે આપેલી સંખ્યાઓનો લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય કહાડવાની રીત:-ખરી આપેલી સંખ્યાઓને એક હા-

૨માં જુદી જુદી સખવી. પછી તેમાંની બે અથવા વધારે સંખ્યાઓનો સાધારણ નિઃશેષ ભાજક હોય, એવી એક અવિભાજ્ય સંખ્યાએ તેમને ભાગવી. પછી એક લીટી દોરી તેની નીચે, જે સંખ્યાઓનો તે નિઃશેષ ભાજક ન હોય તેવી સંખ્યાઓ, અને જેમનો નિઃશેષ ભાજક હોય તેમનો આવેલો ભાગાકાર લખવો. ફરીને એ બીજી લીટીમાંની બધી સંખ્યાનું પણ એજ પ્રમાણે કરવું. પછી જ્યાંસુધી ભાગાકારમાં અરસપરસ અવિભાજ્ય સંખ્યાઓ રહે ત્યાંસુધી એમકરતાં જવું. એટલે ભાગાકારમાંની બધી સંખ્યાઓ અને બધા ભાજક એ સર્વેનો ગુણાકાર તે આપેલી સંખ્યાઓનો લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય થશે.

- દા. ૨૪, ૧૨, ૩૬, ૪૦ એઓનો લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય કહાડો ?
- |    |    |    |    |    |  |
|----|----|----|----|----|--|
| ૨) | ૨૪ | ૧૨ | ૩૬ | ૪૦ | આપેલી સંખ્યાઓમાંથી સાધારણ                        |
| ૨) | ૧૨ | ૬  | ૧૮ | ૨૦ | અવયવ કહાડયા તો ૨, ૨, ૨, ૩, ૩                     |
| ૨) | ૬  | ૩  | ૬  | ૧૦ | અને ૫ આવ્યા. એ છ અવયવોમાં                        |
| ૩) | ૩  | ૩  | ૬  | ૫  | આપેલી દરેક સંખ્યાના બધા અવયવ આવીગયછે. માટે એ છનો |
- ગુણાકાર આપેલી સંખ્યાઓનો સાધારણ ભાજ્ય છે. અને તે ઓછામાં ઓછો અથવા લઘુતમ છે. કમંક એ છમાંથી કાઢ અવયવ કહાડી નાંખીશું તો આપેલી બધી સંખ્યાઓના અવયવ બાકીના પાંચમાં નહીં આવી જાય.

નીચેની સંખ્યાઓનો લઘુતમ સાધારણ ભાજ્ય કાહાડો.

- ( ૧ ) ૧૫, ૨૦; ( ૨ ) ૧૪, ૨૧; ( ૩ ) ૮, ૪, ૧૬; ( ૪ ) ૩, ૬, ૨૨; ( ૫ ) ૬, ૧૫, ૧૮, ૨૦; ( ૬ ) ૧૬, ૬, ૧૨, ૧૮; ( ૭ ) ૬, ૧૨, ૧૬, ૧૮, ૨૪; ( ૮ ) ૮, ૧૨, ૧૮, ૨૪, ૨૭; ( ૯ ) ૨, ૪, ૮, ૧૬, ૧૦, ૪૮; ( ૧૦ )

- ૧,૨,૩,૪,૫,૬,૭,૮,૯; (૧૧) ૭,૧૨,૧૫,૨૭,૩૫,૪૦,૪૫; (૧૨)  
૯,૧૬,૪૨,૬૩ ૨૧,૧૪,૭૨ (૧૩) ૨૦,૯,૨૧,૧૫,૧૮,૪,૧૦; (૧૪)  
૧૦૫,૨૧,૨૮,૩૫,૧૦૦,૧૫; (૧૫) ૮,૯,૧૦,૧૨,૨૫,૩૨,૭૫,૮૦;  
(૧૬) ૧૫,૧૬,૧૮,૨૦,૨૪,૨૫; (૧૭) ૧૬૨,૧૦૮,૮૧,૫૪;  
(૧૮) ૨૦૯,૧૩૩,૯૫,૫૭; (૧૯) ૫૮,૮૧,૧૫૩,૪૨;  
(૨૦) ૨૫૯,૨૨૨,૭૪,૧૮૫.  
(૨૧) નાનામાં નાની એવી કઈ સંખ્યા છે કે જેનો ૬,૧૫,૨૪ અને ૨૫  
એ નિઃશેષ ભાગક થાય.  
(૨૨) એક ટાપલીમાં કુટલીક કુટીરો છે તેમાંથી ખમેના, ત્રણ ત્રણના  
ચાર ચારના, પાંચ પાંચના, છછના અને સાત સાતના ભાગ  
કરીએ તો ત્રણ એક કુટીરો વધે છે ત્યારે એાછામાંએાછી તે ટા-  
પલીમાં કુટલી કુટીરો હશે ?  
(૨૩) નાનામાં નાની સંખ્યા શોધી કહાડો કે જેને ૩,૪,૫ અને ૮એ  
ભાગીએ તો દરેક વખતે બે શેષ વધે.  
(૨૪) નાનામાં નાની સંખ્યા શોધી કહાડો કે જેને ૫,૧૨,૧૫ અને ૨૪  
એ દરેક ભાગીએ તો ત્રણજ શેષ વધે.  
(૨૫) નાનામાં નાની સંખ્યા કઈ છે કે જેને ૨,૩,૪,૫,૬ અને, ૭એ  
ભાગીએ તો ૧ શેષ વધે ?

### અર્થદર્શક પરિમાણો.

અક્ષરો નાણાનું કોષ્ટક ૧.	વેપારી લોકોને હિસાબ ગણવા નું કોષ્ટક ૨.
૩ પૃષ્ઠ = ૧ દોઢીયું.	૧૬ વિસવાસી = ૧ ખદામ.
૧૨ પૃષ્ઠ (૪દોઢીયાં) = ૧ આનો.	૧૬ ખદામ = ૧ દોકડો.
૨ આના = ૧ બેઆની.	૬૬ દોકડો = ૧ આનો.
૪ આના = ૧ પાવલી.	૧૦૦ દોકડો = ૧ રૂપીએ.
૮ આના = ૧ અર્ધો.	
૧૬ આના = ૧ રૂપીએ.	



સોનાના નાણાનું કોષ્ટક ૩.

૫ રૂપીઆ	= ૧ પુતળીઠં.
૧૦ રૂપીઆ	= ૧ અસ્તરીઠં.
૧૫ રૂપીઆ	= ૧ મોહોર.

દક્ષિણ ચલણીનું કોષ્ટક ૪.

૧૦૦ રૅસ	= ૧ પાવણં.
૪ પાવણં	= ૧ રૂપીઆ.

વિસયતમાં ચાલતા નાણાનું  
કોષ્ટક ૫.

૪ ફાર્દિંગ	= ૧ પેન્સ.
૧૨ પેન્સ	= ૧ શિલિંગ.
૨૦ શિલિંગ	= ૧ પાઉન્ડ(સોવરીન.)
૨૧ શિલિંગ	= ૧ ગિની.
૫ શિલિંગ	= ૧ ક્રૌન.

ભારતીયક પરિમાણો.

સાધારણ તોલનું કોષ્ટક ૬.

૪ $\frac{૧}{૨}$ કંપની પૈસાભાર	= ૧ અઘોળ.
૪ $\frac{૧}{૨}$ ટાંક	= ૧ અઘોળ.
૨ $\frac{૧}{૨}$ કંપની રૂપીઆ ભાર.	} ૧ અઘોળ.
૨ અઘોળ	= ૧ નવટાંક.

૨ નવટાંક	= ૧ પારોર.
૨ પારોર	= ૧ અચ્છેર.
૨ અચ્છેર	= ૧ શેર.
૪૦ શેર	= ૧ મણ.
૭ મણ	= ૧ નાનોહારો.
૧૨ મણ	= ૧ માણી.
૧૬ મણ	= ૧ કળશી.
૨૦ મણ	= ૧ પાંડી.
૨૪ મણ	= ૧ ભાર.
૩૦ મણ	= ૧ ગાલ્લી.
૩૨ મણ	= ૧ એડીઠં.

રૂપિયા કપાસ તોલવાનું કોષ્ટક ૭.

૪૮ શેર	= ૧ ધડી.
૨૦ ધડી }	= ૧ ભાર.
૨૪ મણ }	

વેપારી લોકના તોલનું કોષ્ટક ૮.

૭૨ ટાંક	= ૧ શેર.
૪૦ શેર	= ૧ મણ.

મોતી તોલવાનું કોષ્ટક ૯.

૧૬ આના અં	} = ૧ રતી.
૧ આા ચવ	
૨૪ રતી	= ૧ ટાંક.

સોના રૂપાના તોલનું કોષ્ટક ૧૦.

ગુજરાતીમાં ચાલતું.

૬ ચોખ્ખાભાર = ૧ રતિ.

૩ રતિ = ૧ વાલ.

૧૬ વાલ = ૧ ગદિઆણા.

૨ ગદિઆણા = ૧ તોલો.

દક્ષિણમાં ચાલે છે તે કોષ્ટક ૧૧.

૮ રતિ = ૧ માસો.

૧૨ માસો = ૧ તોલો.

વિલાયતી સાધારણ તોલનું  
કોષ્ટક ૧૨.

૧૬ દ્રામ = ૧ ઑંસ.

૧૬ ઑંસ = ૧ પૌંડ (રતલ).

૧૪ પૌંડ = ૧ સ્ટોન.

૨ સ્ટોન } = ૧ ક્વાટર.

૪ ક્વાટર = ૧ હંડ્રેડવેટ.

૨૦ હંડ્રેડવેટ = ૧ ટન.

આ તોલને “અમારડુ પોઇઝ” વચ્ચન કહે છે.

અંગ્રેજી ઔપચ તોલવાનું  
કોષ્ટક ૧૩.

૨૦ ગ્રેન = ૧ સ્કુપલ.

\* અંગ્રેજી વેપારીના તોલના ૧ પૌંડ તે  
સોની તથા ચૈત્રાના તોલના ૭૦૦૦ ગ્રેનની  
બરાબર છે.

૩ સ્કુપલ = ૧ દ્રામ.

૮ દ્રામ = ૧ ઑંસ.

૧૨ ઑંસ = ૧ પૌંડ.

વિલાયતના સોનીના તોલનું  
કોષ્ટક ૧૪.

૨૪ ગ્રેન = ૧ પેનીવેટ.

૨૦ પેનીવેટ = ૧ ઑંસ.

૧૨ ઑંસ = ૧ પૌંડ.

આ તોલને “ટ્રોય” વચ્ચન કહે છે.

ભરીને વજન માપવાનું કોષ્ટક.

મુંબઈમાં ચાલતું ૧૫.

૨ નવટાંક = ૧ પારોર.

૨ પારોર = ૧ ટીપરી.

૨ ટીપરી = ૧ શેર.

૪ શેર = ૧ પાયલી.

૧૬ પાયલી = ૧ ફરો. અ. બ. મ.

૨ ફરો = ૧ મોતીડું.

૪ મોતીઆં = ૧ પાંડી.

મીઠાના ભરતરનું કોષ્ટક. ૧૬

૧૦ ફરો અથવાલી = ૧ ફરો.

૧૦૦ ફરો = ૧ આણા.

૧૬ આણા = ૧ રાસ.

અંગ્રેજી પ્રવાહી પદાર્થ માપ-

વાનું કોષ્ટક ૧૭.

૪ જીલ	= ૧ પિન્ટ.
૨ પિન્ટ	= ૧ ક્વાર્ટ.
૪ ક્વાર્ટ	= ૧ ગ્યાલન.
૨ ગ્યાલન	= ૧ પેક.
૪ પેક	= ૧ ખુશલ.
૮ ખુશલ	= ૧ ક્વારટર.
૫ ક્વારટર	= ૧ હોડ.

૩ ખુશલ	= ૧ સાક.
૧૨ સાક	= ૧ ચાલદ્રન.
૩૬ ગ્યાલન	= ૧ ખારલ.
૪૨ ગ્યાલન	= ૧ તીસ.
૬૩ ગ્યાલન	= ૧ હાગત્રેડ.
૮૪ ગ્યાલન	= ૧ પંચન.
૨ હાગત્રેડ	= ૧ પૈપ. અ.બટ.
૨ પૈપ	= ૧ ટન.

## મહત્વદર્શક પરિમાણો.

લુગડાં, લાકડાં, માપવાનું  
કોષ્ટક ૧૮.

૨ આંગળ	= ૧ તમું.
૨૪ તમું (ઇંચ)	= ૧ ગજ.
૧૧ ગજ	= ૧ વાર.

અંગ્રેજી લુગડાં માપવાનું કો-  
ષ્ટક ૧૯.

૨ $\frac{૧}{૪}$ ઇંચ	= ૧ નેલ.
૪ નેલ	= ૧ ક્વાટર.
૪ ક્વાટર	= ૧ યાર્ડ.
૫ ક્વાટર	= ૧ ઇંગ્લિશ એલ.
૩ ક્વાટર	= ૧ ફ્લેમિશ એલ.
૬ ક્વાટર	= ૧ ફ્રેન્ચ એલ.

જમીન લાંબી માપવાનું કોષ્ટક  
૨૦.

૮ આડાજવ	= ૧ આંગળ.
૪ આંગળ	= ૧ મુઠી.
૩ મુઠી	= ૧ પેંત.
૨ પેંત	= ૧ હાથ.
૪ હાથ	= ૧ ફંડ.
૨૦૦૦ ફંડ	= ૧ ગાઉઅ. ૧ કોસ.
૨ ગાઉ	= ૧ ગંબુતી.
૨ ગંબુતી	= ૧ જોજન.

અંગ્રેજી ચાંતર માપવાનું

કોષ્ટક ૨૧.

૩ પાર્લિઝોન્સ	= ૧ ઇંચ.
---------------	----------

૧૨ ઇંચ = ૧ કુટ.  
૩ કુટ = ૧ વાર અથવા યાર્ડ  
૫૫ યાર્ડ = ૧ પોલ, કાઠી.  
૪૦ પોલ (૨૨૦ યાર્ડ) = ૧ ફરલાંગ.  
૮ ફરલાંગ = ૧ માઈલ.  
૩ માઈલ = ૧ લીંગ.

જમીનની લંબાઈ, પહોળાઈ,  
માપવાનું કોષ્ટક ૨૨.  
ગુજરાતી.

૧૨ તસુ = ૧ હાથ.  
૫૫ હાથ અ. }  
૩૫ મુઠી } = ૧ કાઠી.

અંગ્રેજી. ૨૩.  
૧૬ આના અથવા } = ૧ ગુંઠા.  
૩૩ કુટ  
૬૬ કુટ = ૧૦૦ લીંક = ૧ સાંકળ

ચોરસ જમીન માપવાનું  
કોષ્ટક ૨૪.  
૩૪ $\frac{1}{4}$  ચોરસ હાથ } = ૧ ચોરસ  
અથવા } કાઠી.  
૧૨૨૫ ચોરસ મુઠી }

૨૦ ચોરસ કાઠી = ૧ વસો.  
૨૦ વસા = ૧ વીધા.

અંગ્રેજી ચોરસ જમીન માપવા-  
નું કોષ્ટક ૨૫.

૧૪૪ ચોરસ ઇંચ = ૧ ચોરસ કુટ.  
૯ ચોરસ કુટ = ૧ ચોરસ યાર્ડ.  
૩૦ $\frac{1}{4}$  ચોરસ યાર્ડ = ૧ પોલ (અર્થ).  
૪૦ પોલ = ૧ રૂડ.  
૪ રૂડ (૪૮૪૦ ચો. યાર્ડ) = ૧ એકર  
૬૪૦ એકર = ૧ ચોરસ માઈલ.

હમણા ગુજરાતમાં નીચેના અં-  
ગ્રેજી માપ પ્રમાણે જમીન મા-  
પવામાં આવેછે તે  
કોષ્ટક ૨૬.

૧૬ આના ચોરસ } = ૧ ગુંઠા.  
અથવા }  
૧૦૮૯ ચોરસ કુટ  
૪૦ ગુંઠા = ૧ એકર.

## ધનમાપ.

ગુજરાતી ધનમાપ કોષ્ટક ૨૭.

૭ ધન મુઠી = ૧ ધનવૈંત.

૮ ધનવૈંત = ૧ ધનહાથ.

અંગ્રેજી ધનમાપ કોષ્ટક ૨૮.

૧૭૨૮ ધનઘંચ = ૧ ધનકુટ.

૨૭ ધનકુટ = ૧ ધનયાડ.

## કાળદર્શક પરિમાણ.

ગુજરાતી વખત માપવાનું

કોષ્ટક ૨૯.

૬૦ વિપળ = ૧ પળ.

૬૦ પળ = ૧ ઘડી.

૭૨ ઘડી = ૧ પોહોર.

૮ પોહોર = ૧ રાત્રીદિવસ.

૭ દિવસ = ૧ અઠવાડિયું.

૧૫ તિથિ = ૧ પખવાડિયું.

૩૦ તિથિ અ. } = ૧ ચાંદ્રમાસ.

૨૯ ૧/૨ દિવસ

૧૨ ચાંદ્રમાસ અ. } = ૧ ચાંદ્ર-  
૩૫૪ દિવસ } = ૧ વરસ.

અંગ્રેજી વખત માપવાનું

કોષ્ટક ૩૦.

૬૦ સેકન્ડ = ૧ મિનિટ.

૬૦ મિનિટ = ૧ કલાક.

૨૪ કલાક = ૧ દિવસ.

૭ દિવસ = ૧ અઠવાડિયું.

૪ અઠવાડિયાં = ૧ માસ.

૩૬૫ ૧/૪ દિવસ = ૧ સૌરવર્ષ.

ખરેખરે તો ૩૬૫ દિ. ૫ કલાક

૪૮ મિ. ૪૭ સેકન્ડનું એક સૌર

વર્ષ થાયછે.

અંગ્રેજી મહિનાનાં નામ અને

તેના દિવસનું કોષ્ટક ૩૧.

મહિના. દિવસ.

૧ જાન્યુઆરી = ૩૧

૨ ફેબ્રુઆરી = ૨૮\*

૩ માર્ચ = ૩૧

૪ એપ્રિલ = ૩૦

\* જે સન ૪ નો નિરોપ લાગ્ય હોય  
તેમાં ફેબ્રુઆરીના ૨૯ દિવસ.

૫ મે	=	૩૧
૬ જુન	=	૩૦
૭ જુલૈ	=	૩૧
૮ આગસ્ટ	=	૩૧
૯ સપ્ટેમ્બર	=	૩૦
૧૦ ઓક્ટોબર	=	૩૧
૧૧ નોવેમ્બર	=	૩૦
૧૨ ડિસેમ્બર.	=	૩૧

કાગળ ગણવાનું કોષ્ટક ૩૨.

૨૪ તાવ = ૧ ધા અથવા દસતો

૨૦ ધા = ૧ રીમ.

અંગ્રેજી અને દેશી કોષ્ટકોના  
અરસપરસ સંબંધનું કોષ્ટક ૩૩.

અર્થદર્શક.

ગુજરાતી. અંગ્રેજી.

૧ ફાર્દિંગ = ૨ પાઈ.

૧ પેની = ૮ પાઈ.

૧ શિલિંગ = ૮ આના.

૧ પૌંડ = ૧૦ રૂપીઆ.

૧ કૌન = ૨૧૧ રૂપીઆ.

૧ ગિની = ૧૦૧૧ રૂપીઆ.

ભારદર્શક.

૧૮૦ ટ્રોયગ્રેન =  $\left\{ \begin{array}{l} ૧ \text{ તોલો અથ-} \\ \text{વા ૯૬ રતિ.} \end{array} \right.$

૭૦૦૦ ટ્રોયગ્રેન = ૧ (વેપારીના તો-  
લનો) ૧ પૌંડ અ. ૨ તલ  
અ. મુખધનો રોર.

મહત્વદર્શક.

૧ હંચ = ૧ તસુ નવાગળનો.

૧૬૬ હંચ = ૧ હાય.

૯૯ હંચ = ૫ હાય.

૨૧ માઈલ = ૧ ગાઉ (કાસ).

૧ ગુંડા = ૨૦ હાય.

૧ એકર  $\left\{ \begin{array}{l} ૧૬૦૦૦ \text{ ચોરસ હાય} \\ \text{અ. ૧૦ ચોરસ સાંકળ.} \end{array} \right.$

૨૪૫ એકર = ૨૮૮ વીધા.

કાળદર્શક કોષ્ટક ૩૬.

૧ મિનિટ = (૨૧) ૨૬ પળ.

૧ અવર = (૨૧) ૨૬ મડી.

ભાંજણી.

(૧). હલકા પરિમાણના અંકને ભારે પરિમાણનું ૩૫ આપવું,  
અથવા ભારે પરિમાણના અંકને હલકા પરિમાણનું ૩૫ આ-

પવું એ કૃતીને ભાંજણી કહેછે. એ એ જાતની છે. (૧) ઉતરતી ભાંજણી. (૨) ચઢતી ભાંજણી.

### ઉતરતી ભાંજણી.

(૨) કાઈ ભાઈ પરિભાણના અંકને હલકા પરિભાણનું ૩૫ આપવાની રીતને ઉતરતી ભાંજણી કહેછે.

(૩) ભાઈ પરિભાણની પાસેના હલકા પરિભાણની જે સંખ્યાથી ભાઈ પરિભાણ થાયછે, તે સંખ્યા વડે તે આપેલા ભાઈ પરિભાણના અંકને ગુણવા. અને એ ગુણાકારમાં તેજ જાતનો જે કાઈ અંક કહ્યો હોય તે તે મેળવવો. એમ કહેલા હલકા પરિભાણનો અંક આવે ત્યાંસુધી કરતા જવું.

(૪) દા. ૭ ૩૫૧આ ૩ આના ને ૮ પાઈની પાઈ કેટલી ?

૭ ૩. ૩ આ. ૮ પાઈ.

૧૬ કેમકે ૩૦ ના આના ૧૬

૧૧૨ આના

૩

૧૧૫ આના.

૧૨ કેમકે આનાની પાઈ ૧૨

૧૩૮૦ પાઈ.

૧૩૮૮ પાઈ.

આમાં ૧૩. ના

૧૬ આના માટે ૭

૩ના ૭×૧૬ એટલે

૧૧૨ આના આપ્યા,

તેમાં ૩ આના ઉમે-

ર્યાં તે ૧૧૫ આના

આપ્યા પછી ૧ આ-

નાની પાઈ ૧૨ માટે

૧૧૫×૧૨=૧૩૮૦ પાઈ આવી તેમાં આપેલી પાઈ ૮ ઉમેરીએતો કુલ ૧૩૮૮ પાઈ આવી.

### ઉતરતી ભાંજણીનાદાખલા.

(૧) ૨૭ ૩૫૧આ. ૬ આના. ૬ પાઈની પાઈ કરો ?

(૨) ૩૮૭ ૩. ૧૧ આના ૮ પાઈની પાઈઓ કરો ?

- (૩) ૭ આનાની, ૧૪ આનાની, ૧૧ આનાની પાઈ ખંધીમળી કુટલી ?  
 (૪) ૬૪૫ રૂપીઆ, ૩૬૦, રૂપીઆ, ને ૬૪૫ આનાની પાઈ કુટલી ?  
 (૫) ૬૨૪ રૂ. ૭ આનાના દોઢીયાં અને પાઈ કુટલી ?  
 (૬) ૧૫ રૂ. ૭ દો. ૩ ખદામની વિસવાસી કુટલી ?  
 (૭) ૩૬ મોહોરોના આના અને રૂસ કુટલી થાય ?  
 (૮) ૮ રૂ. ૩ પાવલાં ને ૩૬ રૂસની રૂસ કરો ?  
 (૯) ૩ ખાંડી ૨ મણુ અને ૧ શેરના નવટાંક કરો ?  
 (૧૦) ૮ ગાલ્લી ૫ મણુ ૧૭ શેરના પાશેર કુટલા ?  
 (૧૧) ૨૦ ખાંડી ૭ મણુના શેર કુટલા ?  
 (૧૨) ૩૬ ગાલ્લી, ને ૨૬ કળશીના અઘોળ કુટલા ?  
 (૧૩) ૨૮૭ મણુ ૩ શેરના રૂપીઆભાર અને ટાંક કુટલા ?  
 (૧૪) ૩૭ તોલા, અને ૧ ગદિઆણાના વાળ અને રતી કુટલી ?  
 (૧૫) ૨૦ તોલા ૧ ગદિઆણો ૭ વાલ ૧ રતિની રતિ કુટલી ?  
 (૧૬) ૩ ગાઉ ૪ દંડ ૨ હાથના આંગળ કુટલા ?  
 (૧૭) ૩૦ વાર ૧ ગળ ૩ તસુના તસુ કુટલા ?  
 (૧૮) ૩૫ વારના ઇંચ કુટલા ?  
 (૧૯) ૧૦૮ વિધાની ચોરસમુડી કુટલી ?  
 (૨૦) ૪૫ એકર ૩ ઝુંઠાના ચોરસ ઇંચ કુટલા ?  
 (૨૧) ૨૦ રીમ ૨ દરતા અને ૩ તાવના તાવ કુટલા ?  
 (૨૨) ૫૧૩ પોંડની ફાર્દિંગ કુટલી ?  
 (૨૩) ૩૨૦ ગિનીની અડધી પેન્સ કુટલી ?  
 (૨૪) ૨૦૦૦ ગિનીની છપેન્સ કુટલી !  
 (૨૫) ૧૩૭૩ અડધા ફાઉનની ફાર્દિંગ કુટલા ?  
 (૨૬) ૨૦૦૦ પોંડના અડધા ફાઉન કુટલા ?



- (૨૭) ૭૫ પૌંડ ૧૦ શિ. ને ૬ પેન્સની છ પેન્સ કટલી ?  
 (૨૮) ૬ પૌંડ ૩ ગિની ૨ કાઉન ને ૪ પેન્સની પેન્સ કટલી ?  
 (૨૯) ૪૭ પૌંડ ૧૦ શિ. ૧૧<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub> પેન્સની ફાર્થિંગ કટલી ?  
 (૩૦) ૨૨૦ કાઉનની ચારપેન્સ કટલી ?  
 (૩૧) ૨૦૯૦૦ ફાર્થિંગમાં સરખી સંખ્યાની ગિની, અ.ગી, કાઉન, અડધા કાઉન, છ પેન્સ અને પેન્સ કટલાછે ?  
 (૩૨) ૨ ટન ૩ ક્વાટર ૫ ઓંસના ઓંસ કટલા ?  
 (૩૩) ૩ પૌંડ ૯ ઓંસ ને ૭ એનના એન કટલા ?  
 (૩૪) ૪ ટન ૧૫ હંડ્રેડવેટ ૨ ક્વાટર ને ૧૨ પૌંડના પૌંડ કટલા ?  
 (૩૫) ૯ ઓંસ ૧૭ પેનીવેટ ૨૨ એનના એન કટલા ?  
 (૩૬) ૩ ક્વાટર ને ૧૪ ઓંસના ટ્રામ કટલા ?  
 (૩૭) ૨ લીંગ ૨ માઈલ ૨ ફરલાંગ ૨૦૦ યાર્ડ એના શીટ કટલા ?  
 (૩૮) ૫ માઈલ ૨૦૦ યાર્ડ ને ૩ હંચના હંચ કટલા ?  
 (૩૯) ૩ પોલ ૨૧૧૧ યાર્ડ ૨ ફુટ ને ૯ હંચના હંચ કટલા ?  
 (૪૦) ૩૬ એકર ૨ રૂડ અને ૧૧ પોલના ચોરસ હંચ કટલા ?  
 (૪૧) ૧૭ ચોરસયાર્ડ ૮ ચો. ફુટના ચો. હંચ કટલા ?  
 (૪૨) ૭ એકર ૧૨ પોલના એક્રદર પોલ કટલા ?  
 (૪૩) ૩૧ પોલ ૧૧ ચો. યાર્ડ ૩ ચો. ફુટ ને ૩૨ ચો. હંચના હંચ કટલા ?  
 (૪૪) ૩૫ હંગ્લિશ એલ ને ૪ ક્વાટરના નેલ કટલા ?  
 (૪૫) ૨૩ ધન યાર્ડ ને ૧૦૦૦ ધન હંચના ધનહંચ કટલા ?  
 (૪૬) ૧૨ ધન યાર્ડ ૨૩ ધન ફુટ એના ધન હંચ કટલા ?  
 (૪૭) ૧૩ ગ્યાલન ને ૩ ક્વાર્ટના જીલ કટલા ?  
 (૪૮) ૧૭ ક્વાટરના ગ્યાલન કટલા ?

- ( ૪૯ ) ૧ માણસ ૭૦ વર્ષ જીવ્યો ત્યારે તે કેટલા સેકન્ડ જીવ્યો ?
- ( ૫૦ ) ૯ સૌર વર્ષ ને ૧૧ દિવસના દિવસ અને સેકન્ડ કેટલા ?
- ( ૫૧ ) ૧૫ ચાંદ્ર વર્ષ ૭ ચાંદ્રમાસ અને ૩ અઠવાડીઆના પહોર, ઘડી અને પળ કેટલા ?
- ( ૫૨ ) એક માણસ ૧૮૦૬ ના જાન્યુઆરીની ૧૦ મી તારીખે સવારના ૬ વાગતે જન્મ્યો અને ૧૮૭૨ ના જુન મહિનાની ૨૦ મી તારીખે સવારના ૧૦ વાગતે મરી ગયો તો એ કેટલી મિનિટ જીવ્યો ?
- ( ૫૩ ) ૮ કાપડના તાકા છે ને તે દરેકમાં ૨૦૦૦ યાર્ડ કપડું છે, તો તેના નેજ ને હંચ કેટલા ?
- ( ૫૪ ) એક ગાડી સુરતથી ભરૂચ જાય છે તેના પંડાનો ઘેરાવો ૧૦૦ ફુટનો છે, ને તે બે વચ્ચે તફાવત ૪૦ માઈલનો છે તો તે પૈકું કેટલી ફેરા ફરશે કે ત્યાં પોહોંચશે ?
- ( ૫૫ ) એક માણસ સન ૧૮૭૨ ની ૧૦ મી ફેબ્રુઆરીએ ચાકરી રહ્યો ને ૧૫ મી ડિસેમ્બરે છોડી, ત્યારે એને કેટલા કલાક ચાકરી કાઢી ?

### ચઢતી ભાંજણી.

- ( ૧ ) જ્યારે હલકા પરિમાણના અંકને ભારે પરિમાણનું ૩૫ આપીએ ત્યારે તેને ચઢતી ભાંજણી કહેછે.
- ( ૨ ) રીત.—આપેલા પરિમાણામાંથી છેક હલકા પરિમાણની જે સંખ્યાથી તેની પાસેના ભારે પરિમાણની એક એ સંખ્યા થાયછે, તે સંખ્યાએ તે હલકા પરિમાણને ભાગવા. શેષ વધશે તે ભાજ્યની જાતિના રહેશે. અને ભાગાકાર તેનાથી પાસેની ભારે કિંમતનો આવશે. પછી તેનો સજનીય અંક

કહ્યો હોય તો તે તેમાં ગેળવીને સરવાળાને તેનાથી ઉપરનું ભારે કિંમતનું રૂપ આપવું. એપ્રમાણે ઇચ્છેલા પરિમાણનો અંક આવે ત્યાંસુધી કરવું.

(૩) ૪૫૪૬ પાઈના રૂપીઆ કરો ?

૧૨૭૪૫૪૬ આમાં ૪૫૪૬ પાઈને ૧૨ એ ભાગ્યા તો  
૧૬૭૩૭૮-૧૦ ૩૭૮ આનાને ૧૦ પાઈ આવી. પછી  
૨૩-૧૦ ૩૭૮ આનાને ૧૬ એ ભાગ્યા તો ૨૩ રૂ-  
પીઆ ૧૦ આના આઆ. માટે ૪૫૪૬ પાઈના ૨૩ રૂપીઆ  
૧૦ આના ૧૦ પાઈ જવાળા આઓ.

(૧) ૬૫૪૫ પાઈ અને ૧૪૪૪ આનાના રૂપીઆ કરો ?

(૨) ૫૩૨૨ આના અને ૬૫૪૪ પાઈના રૂપીઆ કરો ?

(૩) ૫૬૪૫ પાઈ અને ૭૧૫૪ આના મળીને કેટલા રૂપીઆ થાય ?

(૪) ૫૬૭૮ બદામના રૂપીઆ કરો ?

(૫) ૫૩૨૨ નવટાંક, તથા ૪૨૮૦ પાશેરના માણુ કેટલા ?

(૬) ૧૫૮૪૮૫ રૂપીઆ ભારની ખાંડી કરો ?

(૭) ૪૩૨૫૬ શેરના બેડીયાં કેટલાં ?

(૮) ૪૫૬૭૨ રતિના તોલા કેટલાં ?

(૯) ૨૬૭૪૫ તાવના રીમ કેટલાં ?

(૧૦) ૫૬૭૨૪૫ આંગળના ગાઉ કરો ?

(૧૧) ૫ હાથની કાઠી લેખે ૧૨૫૪૮૦૦૦ ચો. હાથના વીધા કરો ?

(૧૨) ૫૪૬૨ આંગળના ગજ, અને ૩૨૪૨ રતિના ગદિઆણા કરો ?

(૧૩) ૫૬૯૦ તમુના વાર અને ૧૪૬૦૦ ચોરસ મુઠીના વીધા કરો ?

(૧૪) ૫૬૭૮૪૦૦ પળના અઠવાડીયાં તથા ચાંદ્ર વર્ષ કરો ?

(૧૫) ૬૭૫૪૦૦૦૦ સેકન્ડના સૌર વર્ષ કેટલાં ?

- (૧૬) ૨૮૪૦૬૧ ક્ષાદિંગના પૌંડ કુટલા ?
- (૧૭) ૫૮૮૪૮૩ અડધી પેન્સની ગિની કુટલી ?
- (૧૮) ૧૫૦૦૮૦ છ પેન્સના પૌંડ કુટલા ?
- (૧૯) ૪૮૦૧૪૪ ક્ષાદિંગની ૭ શિલિંગ કુટલી ?
- (૨૦) ૧૭૫૮૯૬૦ અડધી પેન્સના અડધા ક્રાઉન કુટલા ?
- (૨૧) ૧૦૧૦૧૦ પેન્સની ગિની કુટલી ?
- (૨૨) ૬૭૦ અડધી ગિનીના અડધા ક્રાઉન કુટલા ?
- (૨૩) ૩૭૫૬૮ પૌંડના ટન કુટલા ?
- (૨૪) ૨૩૪૫૮૨૦ દ્રામના ટન કુટલા ?
- (૨૫) ૧૩૧૭૨ ઐનના પૌંડ કુટલા ?
- (૨૬) ૧૦૮૯૭૦ ઐનના પૌંડ કુટલા ?
- (૨૭) ૧૨૦૮૩૫ ઇંચના ફરલાંગ કુટલા ?
- (૨૮) ૧૮૩૮૧૦ ફુટના લીંગ કુટલા ?
- (૨૯) ૧૩૫૮૭ નેલના યાર્ડ કુટલા ?
- (૩૦) ૨૦૦૦૦ ચોરસ ઇંચના યાર્ડ કુટલા ?
- (૩૧) ૧૨૧૨૨૧ પોલના એકર કુટલા ?
- (૩૨) ૧૩૮૨૯૭ ક્યુબિક ઇંચના ક્યુબિક યાર્ડ કુટલા ?
- (૩૩) ૩૦૯૮૩ જીલના ગ્યાલન કુટલા ?
- (૩૪) ૩૫૬૧૮૭ ક્વાર્ટરના પુરાજ કુટલા ?
- (૩૫) ૭૧૮૭૧૯૦૦ સેકન્ડના વરસ કુટલાં ?
- (૩૬) ૨૨૮૪૬૭૧૬ ઇંચના રૂડ કુટલા ?
- (૩૭) ૩૪૨૫ આનાની શિલિંગ, અને ૫૬૪૫ પાઈના પૌંડ કરો ?
- (૩૮) ૪૫ પૌંડ ૭ શિલિંગ ૯ પેન્સ ૩ ક્ષાદિંગના રૂપીઆ કરો ?
- (૩૯) ૪૫ રૂ. ૭ આ. ૯ પાઈના પૌંડ શિલિંગ કરો ?
- (૪૦) ૫૪૪૦ દોકડાની રેસ, અને ૫૬૭૦૦૦ રેસની બદામ કરો ?

(૪૧) ૧ ખાંડીના વેપારીના તોલના પૌંડ ફટલા, અને ૧ ટનના શેર ફટલા ?

(૪૨) ૧૬૫૪૨૦ કુટના હાથ ફટલા ?

(૪૩) ૪૩૨૦ વીધાના એકર ફટલા, અને ચો. સાંકળ ફટલી ?

(૪૪) ૨ માઈલના હાથ ફટલા, અને ૩ ગાઉના કુટ ફટલા ?

(૪૫) ૩ માઈલની સાંકળ ફટલી ?

(૪૬) ૪ વીધાના ચો. કુટ ફટલા ?

(૪૭) ૧૫૪૫ એકરના વિધા ફટલા ?

(૪૮) ૧ ચોરસ માઈલના એકર ફટલા ?

(૪૯) ૨૨૦ ધડીના સેકન્ડ, અને ૪૫ અવરના પળ ફટલા ?

(૫૦) ૧૨૨ પૌન્ડ અવાઈપૌઈઝ છે તેના ત્રૌય પૌંડ ફટલા ?

(૫૧) ૨ ત્રૌય પૌંડના તોલા ફટલા ? અને ૪૫૦ તોલાના ત્રૌય પૌંડ ફટલા ?

(૫૨) ૫ એકર ૫ ગુંઠાના ચોરસ હાથ ફટલા ?

(૫૩) ૮૭૧૨૦૦ ચો. કુટને વીધામાં આણો ?

(૫૪) ૧૫ કક્ષાક, ૧૦ ધડી, ને ૧૨ મિનિટ મળીને પળ ફટલા ?

(૫૫) ૫ તોલા, ૧ ગદિઆણો ને ૮ વાલને ત્રૌયવજનમાં આણો ?

(૫૬) ૨ ઝાંસ, ૧૬ પેનીવેટ, ૬ એનના તોલા, ગદિઆણો ને વાલ કરો ?

(૫૭) ૧૬ રતિના ત્રૌય એન કરો, અને ૨૧૦ એનના તોલા કરો ?

(૫૮) ૭ પૌંડ, ૧૮ શિ, ૩ ક્કા, ૫, ગિની, ને ૯ પેન્સના મળીને ફટલા રૂપિઆ. આના, પાઈ થાય ?

(૫૯) ૪૫૬૭૪૨ પાઈની ગિની ફટલી ?

(૬૦) ૧ હૅડ્રેડવેટ ૨ પૌંડ અંગ્રેજી વેપારીના તોલના છે તેના અંગ્રેજી સોનીના તોલના પૌંડ ફટલા ?

- ( ૬૧ ) ૭૮૦ કાથળી ખાંડની છે તે દરેકમાં ૨૦૧૧ પાંડ ખાંડ છે તેના ૮૧ કુટલા ?
- ( ૬૨ ) ખમ્બે ઝાંસની રૂપાની વાડકી કરાવતી છે તે ૩૬૪૮૦ ગ્રેનની કુટલી થશે ?

### વિવિધ પરિમાણોના સરવાળા.

રીતિ—આપેલી રકમો એવી રીતે માંડવી, કે સખતીય પરિમાણોના અંકો એક ખીજની નીચે આવે. પછી જમણી તરફના આપેલા સૌથી હલકા પરિમાણના અંકોનો સરવાળો લેવો, અને તે સરવાળામાંથી તેની પહેલાંના ભારે પરિમાણના જેટલા અંક નિકળે તે વધ્યાના લેઈ, ખાકીના લીટી નીચે મુકવા. પછી તે વધ્યાના અંક અને તેજ જતના ખીજ અંકોનો સરવાળો લેવો, અને તેમાંથી તેની પાસેના ભારે પરિમાણના જેટલા અંક નિકળે તેટલા વધ્યાના લઈ ખાકી વધે તે લીટી નીચે લખવા. એ પ્રમાણે છેવટ સુધી કરવું.

૩. આ. પે. આ દાખલામાં પાઈનો સરવાળો ૩૭ થયો.
- ૧૧-૩-૯ તેમાંથી ચઢતી ભાંજણીની રીતે ૩ આના
- ૨૬-૧૩-૭ નિકળે છે તે જતાં ૧ પાઈ વધી, તે પાઈના
- ૧૨૬-૧૪-૧૧ ખાનામાં લખી. પછી ૩ આનાને બધા
- ૬૭-૯-૧૦ આના સાથે મેળવ્યા તો ૪૨ આના થયા.
- ૨૩૨-૧૦-૧ તેમાંથી ૨ રૂપીયા નિકળ્યા ને ખાકી ૧૦
- આના વધ્યા તે આનાના ખાનામાં લખ્યા. પછી ૨ રૂપીઆને
- બધા રૂપીઆ સાથે મેળવ્યા તો ૨૩૨ થયા માટે ૨૩૨ રૂપીઆ
- ૧૦ આના ૧ પાઈ સરવાળો થયો.

૧૬ ૧૨		૧૬ ૧૨		૧૦૦ ૧૬	
(૧) ૨. આ. પે.	(૨) ૩. આ. પે.	(૩) ૩. દો. બ.			
૩૫-૧૨-૧૧	૫૭-૧૧-૬	૫૧-૮૭-૭			
૯૭-૧૪-૯	૮૫-૧૩-૯	૮૮-૧૫-૧૪			
<u>૧૩૫-૧૫-૧૦</u>	<u>૬૭-૧૪-૧૧</u>	<u>૩૮-૮૭-૧૫</u>			
૨૬૯-૧૧-૬	૨૧૧-૮-૨	૧૭૯-૧-૪			
(૪) ૩. પા. રે.		(૫) મ. શે. પા. (૬) ખાં. મ. શે.			
૧૩૮-૩-૮૨	૧૫-૭-૨	૩૪-૧૨-૩૫			
૫૫-૨-૮૯	૧૯-૧૧-૩	૬૬-૧૯-૨૫			
૨૪-૩-૭૭	૩૫-૨૮-૧	૮૬-૧૬-૨૮			
<u>૧૩૧-૧-૬૮</u>	<u>૧૩૨-૩૮-૦</u>	<u>૭૯-૧૫-૩૮</u>			
(૭) તો. ગ. વા. ર. (૮) ગ. ત. આં. (૯) વિ. વ. કા.					
૩૨-૧-૯-૧	૧૫-૧૧-૧	૧૧૨-૩-૫			
૨૫-૦-૭-૨	૩૮-૧૭-૧	૮૫-૧૨-૩			
૨૮-૦-૧૧-૨	૪૫-૧૨-૧	૯૮-૧૭-૧૯			
<u>૩૭-૧-૨-૧</u>	<u>૫૧-૧૯-૦</u>	<u>૫૨-૧૬-૧૮</u>			
(૧૦) પૌં. શિ. પેં. (૧૧) પૌં. શિ. પેં. (૧૨) ટ. હં. ક્વા. પૌં.					
૩-૧૩-૬	૬૫-૪-૩ $\frac{1}{2}$	૪-૧૭-૩-૧૮			
૨-૧૧-૯	૨૨-૦-૨ $\frac{3}{8}$	૨-૩-૦-૧૫			
૩-૧૭-૮	૪૬-૧૫-૭ $\frac{5}{8}$	૧૩-૬-૨-૨૫			
<u>૨-૫-૨</u>	<u>૭૩-૧૨-૬<math>\frac{3}{8}</math></u>	<u>૨૨-૧૮-૩-૧૫</u>			

(૧૩) મા. ક. પો. યા. (૧૪) રૂ. પો. યો. યા. (૧૫) એ. યું.

૧૪-૩-૧૭-૨ $\frac{1}{2}$       ૧-૨૩-૧૨ $\frac{1}{2}$       ૨૬-૩૨

૨૩-૫-૩૩-૪      ૨-૧૫-૨૭ $\frac{1}{2}$       ૨૪-૧૬

૩૭-૧-૨૪-૫      ૩-૯-૧૧      ૩૮-૧૪

૪૩-૭-૩૧-૧ $\frac{1}{2}$       ૨-૩૫-૭ $\frac{1}{2}$       ૩૭-૨૬

(૧૬) ડ્રા. રકુ. ગ્રે. (૧૭) ધ. યા. ધ. ડુ. ધ. ધં (૧૮) બુ. પે. ગ્યા.

૫-૦-૧૩      ૨૭-૨૨-૮૫૬      ૩-૩-૧

૭-૨-૧૪      ૩૧-૧૫-૯૭૯      ૪-૧-૦

૩-૧-૧૭      ૨૪-૧૯-૭૮૭      ૬-૨-૧

૬-૦-૧૨      ૨૨-૬-૮૪૨      ૨-૦-૧

(૧૯) દિ. ક. મિ. (૨૦) પો. ધ. પળ. (૨૧) વ. મ. દિ.

૨૪૪-૨૨-૪૯      ૩-૨-૨૭      ૭-૩-૯

૩૧૫-૧૭-૩૮      ૪-૫-૧૬      ૬-૯-૮

૨૧૫-૨૩-૪૯      ૬-૬-૪૯      ૯-૭-૯

૧૩૫-૬-૫૨      ૫-૭-૨૭      ૪-૮-૭

(૨૨) એક માણસ પાસે એક જાણુ રૂ. ૧૨૫-૭-૧૧ ખીન્ને રૂ. ૩૫-૧-૭  
ત્રીન્ને રૂ. ૧૩૧-૩-૬ માગેછે ત્યારે એને કુલ દેવું કેટલું હશે ?

(૨૩) એક માણસે ૧૨ પૌં. ૬ શિ. ૩ પે. ના કપડાં, પૌં.  
૩૨૫-૧૭-૬ નું રેશમ, ને પૌં. ૧૨૫-૭-૩ ની ખાંડ લીધી,  
અને અ નામના માણસને પૌં. ૮૪૬-૧૧-૯, ને બ નામના  
માણસને પૌં. ૧૩૭-૧૦-૪ આપી ત્યારે તેની પુંજ કેટલી ?



- (૨૪) એક વેપારીએ પાંચ ડોથળી ખાંડની લીધી. તેમાં એક ૪ હં.  
૨ કવા. ૩ પૌં., ખીજી ૩ હં. ૧૭ પૌં., ત્રીજી ૨ હં. ૩ કવા. ૨૭  
પૌં., ચોથી ૨ હં-૧ કવા. ૧૫ પૌં., ને પાંચમી ૬ હં. ૧ કવા. ને  
૧૪ પૌંડ થઈ, તો એ બધું મળીને કેટલું વજન થયું ?
- (૨૫) એક છોકરો ૯ વર્ષ ને ૭ મહિનાનો થયો ત્યારે નિશાળે બેઠો,  
તેણે ૭ વર્ષ ને ૫ મહિના વિદ્યાભ્યાસ કર્યો, પછી ૧૪ વર્ષ ૪  
મહિના નોકરી કરી, ૫ વર્ષ ને ૬ મહિનામાં જાત્રા કરી, ૯  
વર્ષ ૩ મહિના વેપાર કર્યો, પછી ૧૧ વર્ષ ૫ મહિના ને ૭  
દિવસે મરણુ પામ્યો ત્યારે મરતી વખતે તેની ઉંમર કેટલી ?
- (૨૬) એક માણસે પાંચ જમીનના કટકા માપ્યા. તેમાં એક ૬ એ.  
૩ રૂ. ૬ પૌં., બીજો ૪ એ. ૩ રૂ. ૭ પૌં., ત્રીજો ૧૦ એ. ૨૭  
પૌં., ચોથો ૯ એ. ૨ રૂ., ને પાંચમો ૭ એ. ૧ રૂ. ૩૫ પૌં.  
થયો, ત્યારે એ બધી જમીન કેટલી જમીન થઈ ?

### વિવિધ પરિમાણોની બાદબાકી.

રીતિ—આપેલી રકમો એવી રીતે માંડવી કે સખતીય પરિમા-  
ણોના અંકો એકબીજા નીચે આવે. પછી એક લીટી દોરી સખ-  
તીય અંકોની બાદબાકીને તેજ પરિમાણો નીચે લખવી. જો કોઈ  
પરિમાણ બાદ ન જાય તો, તેની પહેલાના ભારે પરિમાણમાંથી ૧  
ઉછીનો લેઈ તેને ઉતરતા પરિમાણનું રૂપ આપી ઉપરના અંકમાં  
મેળવવો; અને તે સરવાળામાંથી નીચેના અંક બાદ કરવો, પછી  
તેની પહેલાના પરિમાણની બાદબાકી કરતી વખતે ઉછીનો લીધેલો  
૧ બાદ કરવાના અંકમાં મેળવવો.

૩. આ. પૈ.

૨૪-૬-૭ કારણ:—આ દાખલામાં ૭ પાઈમાંથી ૪ પાઈ-  
૧૮-૯-૪ પાદ જાયછે, માટે તેની પાદપાત્રી ૩ આવી તે  
૫-૧૩-૩ પાઈની નીચે લખી. ૬ આનામાંથી ૯ આના  
પાદ જતા નથી માટે ૩નીઆ ૨૪માંથી ૧ ૩નીઆ લેઈ તેના ૧૬  
આના થયા, તે ૬ માં ઉમેર્યા, એટલે ૨૨ આના થયા. તેમાંથી  
૯ આના પાદ જતાં ૧૩ આના આપ્યા તે આનાની નીચે  
મુક્યા. પછી ૩નીઆ ૨૪માંથી ૧ લીધેલોછે માટે ૨૩માંથી ૧૮  
પાદ કરીએ, અથવા ૧૮+૧ ઉછીનો=૧૯ પાદ કરીએ તે એ-  
કજાછે. માટે ઉછીનો એક ૧૮ માં ઉમેરી તે ૨૪માંથી પાદ-  
કર્યા એટલે ૫ ૩નીઆ આપ્યા.

૧૬ ૧૨

૧૬ ૧૨

૪ ૧૦૦

૧૦૦ ૧૬

(૧) ૩. આ. પૈ. (૨) ૩. આ. પૈ. (૩) ૩. પા. રે. (૪) ૩. દો. પા.

૫૪-૭-૯

૪૬-૯-૭

૨૭-૧-૨૬

૬-૫૭-૫

૨૮-૬-૬

૨૮-૬-૯

૨૦-૩-૪૦

૨-૮૫-૯

૨૫-૧૪-૩

૧૮-૨-૧૦

૬-૧-૮૬

૩-૭૧-૧૨

(૫) ખાં. મ. શો. (૬) તો. ગ. વા. (૭) ગ. ત. (૮) વી. વ. કા.

૧૬-૯-૭

૨૫-૧-૩

૨૬-૧૫

૩૬-૧૩-૧૨

૬-૧૭-૬

૧૬-૧-૯

૧૩-૧૯

૨૮-૧૭-૧૫

(૯) ને. ક. પો. (૧૦) પો. યા. કુટ (૧૧) ટ. હં. પોં. (૧૨) દ્રા. સકુ. એ.

૧૬-૪-૨

૭-૨<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub>-૧

૧૬-૪-૯

૭-૧-૧૮

૬-૫-૩

૨-૩<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub>-૨

૧૨-૭-૧૬

૪-૦-૧૬

(૧૩) ઓ. પે. એ. (૧૪) પો. શિ. પે. (૧૫) પો. શિ. પે. (૧૬) એ. ગું.			
૬-૧૨-૯	૧૮-૯-૭	૨૭-૬-૯ $\frac{૧}{૪}$	૯-૧૨
<u>૭-૧૬-૮</u>	<u>૬-૧૨-૮</u>	<u>૨૨-૯-૧૧<math>\frac{૧}{૨}</math></u>	<u>૬-૨૭</u>

(૧૭) પો. ચો. યા. ચો. ડુ. (૧૮) ખુ. પે. ગ્યા. (૧૯) ધ. યા. ધ. ડુ. ધ. ઇ. (૨૦) યા. ને. ઇ.			
૨૨-૮ $\frac{૧}{૪}$ -૩	૫૭-૧-૦	૪૫-૨૪-૬૫	૫-૩-૧
<u>૧૬-૯<math>\frac{૩}{૪}</math>-૬</u>	<u>૩૯-૩-૧</u>	<u>૨૨-૨૫-૭૮</u>	<u>૪-૮-૨</u>

(૨૧) પો. ઓ. દ્રા. (૨૨) દિ. ક. મિ. (૨૩) પો. ધ. પ. (૨૪) વ. મ. દિ			
૧૪-૯-૫	૨૭-૯-૨૬	૨૭-૪-૩	૯-૭-૫
<u>૧૧-૧૨-૬</u>	<u>૧૨-૧૭-૪૯</u>	<u>૧૬-૫<math>\frac{૧}{૨}</math>-૧૮</u>	<u>૮-૮-૬</u>

(૨૫) એક ગાંધીએ ૧૫ ટન ૩ હં. ૨ કવા. ખાંડ લીધી, તેમાંથી એક-જણને ૪ ટ. ૨ હં. ૩ કવા., ને ખીજને ૬ ટન. ૧૬ હં. ૧ કવા. આપી, તો એની પાસે કેટલી રહી ?

(૨૬) એક માણસને ૬૦ માર્દલ જવાનું હતું તેમાંથી તેજ દહાડે ૩૨ મા. ૬ ફ. ૩ પો. ૩ ચાર્ડ ગયો, તો હવે કેટલું જવાનું બાકી રહ્યું ?

(૨૭) એક કાપડીઆએ ૩૦૬ યા. ૨ કવા. ૩ નેલ, ૫૦૦ યા. ૧ કવા. ૨ નેલ, ને ૫૬ યા. ૧ નેલ કાપડ લીધું ને તેમાંથી ૪૪૫ યા. ૩ કવા., ને ૨ નેલ વેચ્યું, તો એની પાસે કેટલું રહ્યું ?

(૨૮) એક છોકરો ૧૪ વર્ષ. ૪ મ. ને ૬ દિવસનો છે, ને ખીજો ૯ વર્ષ ૭ મ. ને ૨૪ દિ. નો છે, તો એ બેની ઉમ્મર વચ્ચે તફાવત કેટલો ?

(૨૯) ૪૫ એ. ૩ ફ. ૧૭ પો. ને ૪૧૧ ચાર્ડનું એક ખેતર હતું તેમાંનાં ૧૯ એ. ૨ ફ. ૨૪ પો. ને ૨૭૧૧ ચાર્ડમાં ઘઉં વાવ્યા, ને ખા-કીનામાં ચોખા વાવ્યા, ત્યારે ચોખા કેટલી જમીનમાં વાવ્યા ?

(૩૦) ૧૪૫ પૌં. ૧૧ શિ. ને  $૯\frac{૩}{૪}$  પે. માં કેટલા ઉમેરીએ તો ૪૩૭ પૌં-  
૧૦ શિ. ને  $૧૧\frac{૧}{૨}$  પે. થાય ?

વિવિધ પરિમાણોના ગુણાકાર.

રીતિ—આપેલી ગુણ્ય રકમ એક ઓળમાં લખી તેના જ-  
મણા હાથ તરફના છેલ્લા અંક નીચે ગુણુક લખવો. પ્રથમ એ છેલ્લા  
એટલે હજાર જાતના અંકને ગુણવો. જે ગુણાકાર આવે તેમાંથી  
તેની પાસેના ભારે જાતના જેટલા અંક નિકળે, તેટલા ચઢતી ભાં-  
જણીની રીતે કાઢીને વધ્યાના લેવા; ને જે પાકા રહે તે લીટી નીચે  
મુકવા. પછી તેનાથી ચઢતી જાતના પરિમાણને ગુણી ગુણાકાર આ-  
વે તેમાં આવેલા વધ્યા મેળવવા, અને તેમાંથી તે કરતાં ભારે જા-  
તના જેટલા અંક નિકળે તે વધ્યાના લઈ પાકીના પાછા લીટી નીચે  
મુકવા. એ પ્રમાણે દાખલો પૂરો થાય ત્યાંમુધી કર્યો જવું.

૩. આ. પૈ. આ દાખલામાં ૭ પછીને ૬ એ ગુણતાં ૪૨ પછી  
૧૬-૯-૭ આવી, તેમાંથી ૩૬ પછીના ૩ આના વધ્યાના લ-  
ઈ પાકીની ૬ પછી મુકા. પછી ૯ આનાને ૬ એ  
૯૯-૯-૬ ગુણતાં ૫૪ આવા તેમાં ૩ વધ્યાના ઉમેરવાથી  
૫૭ આના થયા. તેના ૩ રૂપીઆ વધ્યાના લઈ પાકીના ૯ આ-  
ના મુક્યા. ૧૬ રૂપીઆને ૬ એ ગુણવાથી ૯૬ રૂપીઆ થયા, તેમાં  
વધ્યાના ૩ રૂપીઆ ઉમેરવાથી ૯૯ રૂપીઆ થયા તે મુક્યા.

આં. મણ. શેર.	મણ. શે. પા.	પૌં. શિ. પે.
૧૬ - ૫ - ૭	૫ - ૬ - ૩	૯-૭-૯ $\frac{૧}{૪}$
૧૬	૧૮	૭

૨૬૦ - ૨-૩૨ આં. ૪-૧૩-૧-૨ ૬૫-૧૪-૪ $\frac{૩}{૪}$

ગુણક બહુ મોટો હોય ને તેના અવયવ નિકળી શકતા હોય તો એકદમ ગુણવા કરતાં પ્રથક પ્રથક અવયવો વડે ગુણવાથી સહેલ પડે છે. જેમકે ૧૬ ૩. ૯ આ. ૬ પછીને ૪૫ એ ગુણા.

અહીં ૪૫ = ૯ × ૫ અથવા ૧૫ × ૩ છે માટે

૩. આ. પૈ.

૧૬ - ૯ - ૬

૯

૩. આ. પૈ.

૧૬ - ૯ - ૬

૧૫

૩.૧૪૯ - ૫ - ૬. આ ૯ ગણા. ૨૪૮ - ૧૪ - ૬. આ ૧૫ ગણા.

૫

૩

૩.૭૪૬-૧૧-૬ આ ૪૫ગણા. ૩. ૭૪૬-૧૧-૬ આ ૪૫ગણા.

(૧) ૧૨ ૩. ૧૪ આ. ૬ પૈ. × ૮. (૨) ૧૭ ૩. ૯ આ. ૭ પૈ × ૯.

(૩) ૨૮૩. ૧૧આ. ૯પૈ. × ૧૬. (૪) ૩૮૩. ૧૨આ. ૧૦પૈ × ૨૫.

(૫) ૭ આં. ૩ મ. ૬ શે. × ૧૧. (૬) ૩ ગાંધી. ૬ મ. ૭ શે. × ૧૨.

(૭) ૧૭૧પૈ. ૧૩શિ. ૧૧પૈ. × ૧૧. (૮) ૧૫૪ પૈ. ૧૧ શિ. ૩૩૩ પૈ. × ૬.

(૯) ૧૭૫ પૈ. ૪શિ. ૯૩૩ પૈ. × ૧૦. (૧૦) ૧૭૧પૈ. ૧૩શિ. ૫૩૩ × ૧૨.

(૧૧) ૩ કવા. ૬ પૈ. ૧૩ આં. ૧૫. દ્રા. × ૮. (૧૨) ૪ ટ. ૧૩ હં.

૧૭ પૈ. ૧૦ આં. × ૯.

(૧૩) ૯મા. ૩૩. ૨ પૈ. ૬ યા. × ૧૬. (૧૪) ૪પૈ. ૩ યા. ૨કુ. ૬હં × ૧૨.

(૧૫) ૫ એ. ૩૩. ૪ પૈ. × ૨૭. (૧૬) ૬ પૈ. ૬ ચો. યા. ૩. ચો. ૬. × ૧૨.

(૧૭) ૯ ધ. યા. ૪ ધ. ૬. ૭ ધ. હં. × ૧૬ (૧૮) ૯ પૈ. ૭ આં. ૩ પૈ. × ૨૨

(૧૯) ૭ પૈ. ૬ આં. ૫ દ્રા. ૪ સ્કુ. × ૧૦. (૨૦) ૪ કવા. ૬ પુ. ૨ પૈ × ૧૦૦.

નીચેના ગુણાકાર અવયવ પાડીને કરો.

(૨૧) ૮ ૩. ૩ આ. ૬ પૈ. × ૨૮. (૨૨) ૧૪ ૩. ૭ આ. ૫ પૈ. × ૨૪.

(૨૩) ૫ આં. ૩ મ. ૭ શે. × ૩૬. (૨૪) ૬૪ ગ. ૫ તસુ × ૩૨.

- (૨૫) ૬ વી. ૭ વ. ૮ કાઠી × ૩૫ (૨૬) ૯ તો. ૨ ગ. ૪ વા. × ૬૪  
 (૨૭) ૬ ધડી ૧૪ પ. ૭ વિ. × ૩૦૦ (૨૮) ૧૪ દિ. ૭ અ. ૬ મિ. × ૩૬૦  
 (૨૯) ૧૭ એ. ૧૩. ૩૧ પો. × ૭૨ (૩૦) ૩ એ. ૫. ૮ એ. ૬. ૧ ૩૧ ઇં. × ૮૦  
 (૩૧) ૫ ૬ ૭ ૮ વા. ૨ કુ × ૫૬ (૩૨) ૩ પૌં. ૮ ઝૌં. ૧૫ પે. ૧ ૩ એ × ૪૯  
 (૩૩) ૯ એ. ૧૬ ગું. × ૬૪ (૩૪) ૪ કવા. ૬ બુ. ૨ પે. × ૧૦૦  
 (૩૫) ૧૫ વર્ષ. ૬ મ. ૭ દિ. × ૧૪૪ (૩૬) ૯ ધ. વા. ૨ કુ. ૫ ઇં. × ૧૦૮  
 (૩૭) ૧ માણની કીમત રૂ ૧૪-૪-૬ પડેછે તો ૧૮૦ માણનું શું પડશે ?  
 (૩૮) ૧ ટનની કીમત પાં. ૭-૯-૬ પડેછે તો ૨૫ ટનનું શું ?  
 (૩૯) ૧ રૂ. ના ૧ મ. ૩ શે. ૨ પાશોર ધર્ણ મળેછે તો ૧૨૦ રૂ. ના  
 કેટલા ધર્ણ આવશે ?  
 (૪૦) ૧ ધડીમાં ૩ ફર. ૩ પો. ૪ ચાર્ડ ચલાયછે તો સવારના ૬ વા-  
 ગ્યાથી તે સાંજના છ વાગ્યા સુધી એમ ૩ દિવસ ચાલે તો કેટ-  
 લું ચલાય ?  
 (૪૧) એ છાપખાનાંવાળાએ રોજની ૨ શિ. ૪ પે. કરીને ૬૦ મા-  
 ણસને ૫ અઠવાડીયાં સુધી રાખ્યા તો તેનો પગાર શું થયો ?  
 (૪૨) એક માણસ વર્ષ દલાડે ૪૦૦ પાંડ કમાયછે ને રોજ ૧૫ શિ.  
 ૬ પેન્સ ખર્ચેછે તો એક વર્ષ (૩૬૫ દિવસ) માં શુ ખર્ચશે  
 ને શું બચાવશે ?  
 (૪૩) એક ધડીયાળ ૧ દિવસમાં ૬ મિ. ને ૧૩ સેકન્ડ આગળ ચા-  
 લેછે તો પાંચ પખવાડીયામાં કેટલું આગળ ચાલશે ?  
 (૪૪) ૧ ધડીમાં રોજ ૨ કવા. ૩ બુ. ૪ પેક દળાયછે, તો ૩ વર્ષમાં  
 કેટલું દળાશે ?  
 (૪૫) ૧૦ ડઝન રૂપાની રકાળી કરાવવી છે, તેમાં બે દરેક ૨  
 ઝૌંસ. ૧૧ પે. ને ૧૭ એન વાળી ૪ ડઝન, ને ૧૯ પેની. ૨૩  
 એન વાળી ૬ ડઝન કરાવીએ તો કેટલું રૂં નેઈશું ?

## વિવિધ પરિમાણોનો ભાગાકાર.

એના બે પ્રકારછે. ૧ વિવિધ અંકોને સાદી સંખ્યાએ ભાગવાનો. ૨ વિવિધ અંકોને વિવિધ અંકોએ ભાગવાનો. પહેલો પ્રકાર—(સાદી સંખ્યાએ ભાગવાનો) વિવિધ અંકને સાદી સંખ્યાએ ભાગવાથી ભાગાકારમાં વિવિધ અંક આવેછે.

રીતિ—સાદા ભાગાકારમાં ખતાવ્યા પ્રમાણે ભાજ્યની ડાબી તરફ ભાજકને મુકી તે વડે પ્રથમ ભાજ્યના ભારેમાં ભારે અંકને ભાગવો. ભાગાકાર આવે તે હીટી નીચે મુકવો. અને કંઈ શેષ (ખાકી) રહે તેને ઉતરતા પરિમાણમાં આણી તે પરિમાણનો કોઈ અંક ભાજ્યમાં કહ્યો હોય તો તેસાથે મેળવવો. અને તેને ફરીને એજ રીતે ભાજકે ભાગવો. ભાગાકાર ને પરિમાણની જાતનો અંક આવ્યો માટે તે પરિમાણના સ્થાનમાં મુકવો. એ પ્રમાણે છેવટ સુધી કર્યા કરવું.

૩. આ. પૈ. આ દાખલામાં ૫૬ ૩.ને ૯ એ ભાગતાં ૬  
 ૬)  $\begin{array}{r} ૫૬ - ૬ - ૩ \\ ૬ - ૪ - ૭ \end{array}$  ૩. આવ્યા ને ૨ ૩. વધ્યા તેના ૩૨ આવ્યા ને  
 ભાજ્યના ૯ આવ્યા મળી ૪૧ આવ્યા થયા  
 તેને ૯ એ ભાગતાં ૪ આવ્યા આવ્યા ને ૫ આવ્યા ખાકી રહ્યા, તેની  
 ૬૦ પછી થઈ તેમાં ભાજ્યની ૩ પછી ઉમેરી ૬૩ પછી થઈ તેને ૯ એ  
 ભાગતાં ૭ પછી આવી.

જો ભાજક મોટો હોય, ને તેના અવયવ નિકળતા હોય તો અવયવ કહાડીને ભાગાકાર કરવો.

૩. આ. પછી.	પૌ. શિ. પે.
૩૧૫ - ૪ - ૬ ÷ ૨૭.	૩૭ - ૧૨ - ૪ ÷ ૩૨
આણી ૨૭ - ૩ × ૯	૩૨ - ૪ × ૮ છે.
૩) $\begin{array}{r} ૩૧૫ - ૪ - ૬ \\ ૧૦૫ - ૧ - ૬ \end{array}$	૪) $\begin{array}{r} ૩૭ - ૧૨ - ૪ \\ ૮ - ૮ - ૧ \end{array}$
૧૧-૧૦-૧૦	૧ - ૩ - ૬

ખીજો પ્રકાર—(વિવિધ અંકે ભાગવાનો) વિવિધ અંકને વિવિધ અંકે ભાગવાથી ભાગાકાર સાદી સંખ્યા આવેછે. વળી એપણ યાદ રાખવું કે ૨૦ ૩.ને ૪ ૩.એ ભંગાય પણ ૪ મણે ભંગાય નહીં. કેમકે ૩૫૧આને અને માણને કંઈ સંબંધ નથી. એવી જાતના ભાગાકાર કરવાની સૌથી સુતર રીત એજછે કે બંને રકમને એક નામનું ૩૫ આપી ભાગાકાર કરવો.

૨૫ ૩. ૪ આ. ૮ પછંને ૩ ૩. ૨ આ. ૭ પછંએ ભાગો.

૩. ૨૫ - ૪ - ૮ = ૪૮૫૬ પછં ÷ ૩. ૩ - ૨ - ૭ = ૬૦૭ પછં.

૪૮૫૬ ÷ ૬૦૭ = ૮. જવાબ.

(૧) પૌં. શિ. પે. પૌં. (૨) પૌં. શિ. પે.

૪૧)  $\begin{array}{r} 332 \\ 81 \end{array}$  - ૧૮ - ૭૪ (૧૭) ૧૩૨)  $\begin{array}{r} 316 \\ 44 \end{array}$  - ૨ - ૯ (૨ પૌં.

૪૧)  $\begin{array}{r} 332 \\ 81 \end{array}$  (૭ શિ.

૪૧)  $\begin{array}{r} 332 \\ 81 \end{array}$  (૯ પે.

૪૧)  $\begin{array}{r} 332 \\ 81 \end{array}$  (૧ કા.

૧૩૨)  $\begin{array}{r} 316 \\ 44 \end{array}$  (૮ શિ.

૧૩૨)  $\begin{array}{r} 316 \\ 44 \end{array}$  (૪ પે.

૧૩૨)  $\begin{array}{r} 316 \\ 44 \end{array}$  (૧ કા.

(૩) પૌં. શિ. પે. (૪) પૌં. શિ. પે. (૫) પૌં. શિ. પે.

૧૩)  $\frac{394-13-4}{2-17-11}$  ૧૨૩)  $\frac{1394-13-4}{11-3-4}$  ૪૨)  $\frac{312-14-10}{1-12-10}$

(૬) ૩. ૫૯ - ૧૩ - ૧ ÷ ૫. (૭) ૩. ૯૪ - ૫ - ૬ ÷ ૭. (૮)

૫૬ આં, ૧૬ મ. ÷ ૧૦. (૯) ૭૭ આં. ૬ મ. ૮ શે. ÷ ૧૨

(૧૦) ૭૮૫ વિ. ૧૬ વ. ૧૨ કા. ÷ ૮૮ (૧૧) ૨૨૫ એ. ૧૬ યું ÷ ૯૭

(૧૨) ૧૭ મા. ૨ ક. ૪ પો. ÷ ૧૫. (૧૩) ૨૫૭ યા. ૨ ક. ૬ ઇ. ÷ ૧૪૯



(૧૪) ૧૪૫ ટ. ૪ હં. ૧ કવા. ÷ ૧૩૯. (૧૫) ૩૩૫ એ. ૨ રૂ. ૪ પા. ÷ ૮૩  
(૧૬) ૩૭૪ પાં. ૧૯ શિ. ૩ પેં. ÷ ૧૦૮ (૧૭) ૧૫૫૬ પાં. ૫ શિ. ÷ ૩૬૦૦

નાચિના ભાગાકારે અવયવ પાડીને કરો.

(૧૮) રૂ. ૩૦૯ - ૧૨ ÷ ૨૪ (૧૯) ૧૧૨ પાં. ૧૭ મ. ૨૪ શો. ÷ ૬૬  
(૨૦) રૂ. ૧૫૭ - ૧૩ - ૭ ÷ ૭૨. (૨૧) ૧૫૨ મા. ૬ રૂ. ÷ ૮૪  
(૨૨) ૧૩૫ પાં. ૧૮ શિ. ÷ ૧૨૬ (૨૩) ૨૩૫ ટ. ૮ હં. ૩ કવા. ÷ ૧૩૨  
(૨૪) ૩૬૩ પાં. ૧૮ શિ. ૨૪ પેં. ÷ ૮૧ (૨૫) ૩૮૬ પાં. ૧૬ શિ. ૫૪ પેં. ÷ ૯૯  
(૨૬) ૪૫૩ પાં. ૧૧ શિ. ૬૪ પેં. ÷ ૭૭ (૨૭) ૩૭૪ પાં. ૧૯ શિ. ૩ પેં. ÷ ૧૦૮  
(૨૮) ૯૪ પાં. ૫ મ. ૮ શો. ÷ ૧૬ (૨૯) ૪૫ મા. ૩ રૂ. ૯ પા. ÷ ૨૪  
(૩૦) ૧૨૮ દિ. ૯ રૂ. ૪ મિ. ÷ ૯૬ (૩૧) ૧૫૬ યા. ૨ ડુ. ૭ હં. ÷ ૧૪૪

વિવિધ અંકોને વિવિધ અંકોએ ભાગવાના દાખલા.

(૩૨) ૯૮૫ રૂ. ૮ આ. ૯ પા. ÷ ૩૫ રૂ. ૭ આ. ૩ પા.  
(૩૩) ૧૦૯ પાં. ૧૭ મ. ૩૬ શો ÷ ૧૭ મ. ૨૯ શો.  
(૩૪) ૪૪૯ તો. ૨ વા. ૨ રતિ ÷ ૧૩ ગ. ૩ વા. ૧ રતિ.  
(૩૫) ૧૪૬૭ દિ. ૪૦ ઘ. ૪૮.૫ળ. ÷ ૧૫ દિ. ૧૭ ઘડી ૧૮ પળ.  
(૩૬) ૬૮ પાં. ૬ શિ. ૧૦ $\frac{૧}{૨}$  પે. ÷ ૭ પાં. ૧૧ શિ. ૧૦ $\frac{૧}{૨}$  પે.  
(૩૭) ૮૧ હં. ૧ કવા. ૧૬ પાં. ÷ ૧ હં. ૩ કવા. ૧૬ પાંડ.  
(૩૮) ૯ પાં. ૯ આં. ૩ પેની. ૧૨ એ. ÷ ૫ પેની. ૬ એન.  
(૩૯) ૧૦૨૭ મા. ૧ રૂ. ૬ પો. ÷ ૧૭ મા. ૫ રૂ. ૨૭ પો.  
(૪૦) ૨૪૪ કવા. ૩ પુ. ૧ પેક ÷ ૩ કવા. ૩ પેક.  
(૪૧) ૧૫ અરબી ઘોડાની કિંમત ૬૫૦ પાંડછે તો દરએકની કટલી ?  
(૪૨) ૧૬ માણસના ભાગ વચ્ચે રૂ. ૯૬ ની સોરલીની એક ટીકીટ  
લીધી તેમાં તેને ૬૨૩૫ રૂ. ૧૨ આનાની સોરલી આવી ત્યારે  
દરએકને એમાં શું નફો થયો ?

- (૪૩) ૧ માર્છલ ૪૬૭ યાર્ડ અને ૧ ફુટ જગ્યામાં એક પૈડાંના ૫૧૪ આંટા થયા ત્યારે તેના ઘેરાવો કેટલો હશે ?
- (૪૪) એક ખેતર ૧૨ શિ. ને ૩ પે. લેખે ભાડે આપ્યું તેનું ભાડું ૩૩૧ પૌં. ૭ શિ. ૩ પે. આવેછે ત્યારે તે કેટલા એકરનું ખેતર ?
- (૪૫) એક દુકાનનું વર્ષ દલાડાનું ભાડું ૧૨૮ પૌં. ૧૧ શિ. ૨ પે. બેસે-છે, તે મહિનાનું કેટલું બેસશે ?
- (૪૬) ૨૮ માણસે ૫૪૦ યાર્ડ ને ૩ ક્વા. કપડું ભાગ વચ્ચે લીધું તો દરએકને ભાગે કેટલું આવ્યું ?
- (૪૭) એક વેપારીએ ૭ ટન ને ૫ હં. ખાંડ ૨૮૦૦ રૂ. લીધી તેમાં તેને ખાયા ઉપર ૭૨ રૂ. ૮ આ. નફો આવેછે તો ૧ હં. કેમ વેચવી ?
- (૪૮) એક માણસ વરસ દલાડે ૬૪૫ પૌં. ૪ શિ. ૯ પે. કમાયછે ને ૨૬૨ પૌં. ૧૮ શિ. ૯ પે. ખર્ચ કરેછે તો તે એક અઠવાડી-એ કેટલું બચાવશે ?
- (૪૯) એક માણસે દરએક ભીખારીને ૨ શિ. ૩ પે. લેખે ૭૨ પૌં. ૬ શિ. ૫ પે. વહેંચી ત્યારે ભીખારી કેટલા હશે ?
- (૫૦) એક માણસને ૧૫ પૌં. ૭ પે. ૨ ફા.નું દેવુંછે ને તે દરરોજ ૨ શિ. ૪ પે. કમાયછે ને ૬૧૧ પે. ખર્ચ કરેછે ને બાકીનું દેવામાં આપેછે તો તેને એ દેવું આપતાં કેટલો વખત લાગશે ?

પરચુરણ દાખલા.

- (૧) એક રાખને ત્યાં વર્ષ દલાડે ૩૪૫૭૦૦ રૂ. ૧૦ આનાનો ખર્ચછે ત્યારે તેના દરરોજનો ખર્ચ કેટલો હશે ?
- (૨) એક માણસ દરમાસે ૨૦૦ રૂપીઆ કમાયછે ને તેના માસિક-ખર્ચ ૧૨૫ રૂ. ૮ આનાછે તો એક વર્ષમાં તે શું બચાવશે ?

- (૩) એક વેપારીએ ૪૦ માણ ધી રૂ.૫૨૦ માટે લીધું, ને તેને દર મણે ૧ રૂ. ૪ આના ભાડાખર્ચ, ને ૮ આના ૬ પઈ હાંસલ એકું ત્યારે તેને મણ કેમ પડ્યું ?
- (૪) એક કણીઆએ ૧૪ આને મણ લખે ૬૦ મણ જીવાર લીધી ને તે રૂ. ૧-૧-૩ લેખે બધી લેંચી તેમાં તેને શું નફો થયો ?
- (૫) ૧૬ગુણ દાળની ભરેલીછે તે દરએકનું વજન ૫ મણ ૯ શેરછે અને ખાલી ગુણ જોખીએ તો દરએકનું વજન ૬ શેર ને ૧ પાશેર થાયછે ત્યારે તે બધી ગુણમાં દાળ કેટલી હશે ?
- (૬) એક સાંચામાં એકજ ફેરો દખાણુ કરવાથી એક કદાકમાં ૨૫૦૦ સિક્કા પડેછે, હવે એવા ૪ સાંચા દિવસને રાત કામે લગાડયા હોય અને અ. કાકિન, શિર્જિંગ, પેન્સ અને ફારદિંગ એકપછીએક પાડવા હોય તો એક અઠવાડિયામાં કેટલા પાંડના પાડી શકાશે ?
- (૭) ૨૨૫ ચોરસ હાથ અને ૨૨૫ હાથ ચોરસમાં કેટલા ચોરસ હાથનો ફેરછે ?
- (૮) ૯ ધનવૈંત કરતાં ૯ વૈંતધન કેટલા ગણી છે ?
- (૯) ૨૬ કુટ પોહોળા અને ૩૨ કુટ લાંબા એવા એક ચોરડામાં પાથરવાને ગાલીચા કેટલા ચોરસચાર્ડ જોઈશે ?
- (૧૦) જેની લંબાઈ ૫ કુટ ૭ ઇંચ છે, અને પોહોળાઈ ૧ કુટ ૧૦ ઇંચ છે એવા એક પરથરની સપાટી કેટલી થશે ?
- (૧૧) જેની એક પાજી ૪૬ કુટ ૮ ઇંચછે એવા એક ચોરસ મકાનનું સેવકજી કેટલું ?
- (૧૨) અમદાવાદથી મુંબઈ ૩૦૬ મૈત્ર છે, અને અમદાવાદથી મુંબઈ સુધી ૧૫ ચાર્ડ ૧ કુટ પોહોળી સડક કરીછે. તો સડકમાં બધી થઈને કેટલી જગા રોકાઈ હશે, અને ૧ ચો. ચાર્ડનું ખર્ચ રૂ. ૩-૭-૮ પડે તો આખી સડકનું ખર્ચ શું પડશે ?

- (૧૩) એક માણસ ઈ. સ. ૧૮૪૪ના સપ્ટેમ્બર મહિનાની ૨૭ મી તારીખે જન્મ્યો હતો, ત્યારે તેની ઉંમર તા. ૧૪ મી જુલાઈ સન ૧૮૮૧ ને રોજ કેટલી થઈ હશે ?
- (૧૪) એક રાજાને ત્યાં ૩૨ હાથ લાંબા ૩૨ હાથ પોહોળો ને ૩૨ હાથ ઉંડો કાઠાર છે. તેમાંથી ૮ હાથ લાંબા, ૮ હાથ પોહોળા ને ૮ હાથ ઉંડા કેટલા કાઠાર થાય ?
- (૧૫) ૧૭ ફુટ લાંબો, ૧૨ ફુટ ૭ ઇંચ પોહોળો અને ૮ ફુટ ૫ ઇંચ ઉંચો એવા એક ઓરડો છે તેને એહોંટાડવાને કાગળ કેટલા ચો. યાર્ડ લાગશે ?
- (૧૬) ૧૮ ફુટ ૩ ઇંચ લાંબા અને ૮ ફુટ ૬ ઇંચ ઉંચા એવા એક ચોરસ ઓરડાની ફરકાળ કરવી છે તે કેટલા ચોરસ યાર્ડ જોઈશે ?
- (૧૭) ૧૧ ફુટ ૧૧ ઇંચ પોહોળો એક ઓરડો છે. અને તેમાં બિછાવવાને ૧૭ ચો. યાર્ડ ૨ ફુટ ૧૩૧ ઇંચનો ગાલીચો જોઈએથીએ, તો તે ઓરડાની લંબાઈ કેટલી હશે ?
- (૧૮) એક સમકાળુ મકાનની એક બાજુ ૨૬ યાર્ડ ૫ ઇંચ છે અને તેનું ક્ષેત્રફળ ૬૮૩ ચોરસ યાર્ડ ૨ ફુટ ૨૫ ઇંચ છે, તો તે સમ-ચોરસ શી રીતે છે ?
- (૧૯) ૨૬ ફુટ પોહોળો અને ૩૫ ફુટ લાંબો એક ઓરડો છે તેમાં ગાલીચો બિછાવવાનો છે તે ૨ ફુટ ૪ ઇંચ પોહોળાઈના મળે છે તો તે કેટલા યાર્ડ જોઈશે ?
- (૨૦) જો ૨ ફુટ ૮ ઇંચ પોહોળાઈના કાગળ એક ઓરડાની દીવાલો એહોંટાડવાને ૨૮૮ યાર્ડ જોઈએ છે, તો ૨ ફુટ ૩ ઇંચવાળા કાગળ કેટલા જોઈશે ?
- (૨૧) એક ચોરસ ઓરડાની ૧ બાજુ ૧૮ ફુ. ૯ ઇં. છે, તો તેમાં પાથરવાને ૨ ફુ. ૩ ઇં. પોહોળાઈની સાદી કેટલા યાર્ડ જોઈશે ?

- (૨૨) ૨૧માં દાખલામાં ખતાવેલો ઓરડો ૧૩ કુ. ૪ ઇં. જોયો હોય તો ૧ કુટ ૪ ઇંચ પોહોળાઈના કુટલા ચાર્ડ કાગળ જોઈશે ?
- (૨૩) એક ઓરસ તળીયાનું વાસણુ છે તેની એક પાળુ ૩ કુટ, અને હંચાઈ ૨ કુટ ૧૦ ઇંચ છે, તો તેમાં કુટલા ધનકુટ પાણી મારો ?
- (૨૪) એક લાકડાની લંબાઈ ૨૦ કુટ, પોહોળાઈ ૩ કુટ અને જાડાઈ ૨ કુટ ૬ ઇંચ છે તેનું વજન શું થશે ?
- (૨૫) એક ધનની એક પાળુ ૭ કુ. ૫ ઇં. છે તેનું ધનમાપ કુટલું ?
- (૨૬) એક ઓરસ તળાવ કરવાને સાંઈ તેમાંથી ૩૩૬ ધન ચાર્ડ મટોડી ખોદી કહાડી, અને તેની એક પાળુ ૧૨ ચાર્ડ હતી ત્યારે તે હુંડું કુટલું થયું ?
- (૨૭) ૫ કુટ ૬ ઇંચ હુંડી અને ૧૦ કુટ ૮ ઇંચ પોહોળી એવી એક ખાઈ છે, અને તેનું કુલ માપ ૭૦૪૦ ધનકુટ છે તો તેની લંબાઈ કુટલી ?
- (૨૮) એક ખાઈની હુંડાઈ ૭ કુટ ૩ ઇંચની છે, અને પોહોળાઈ ૨૦ કુટ ૪ ઇંચ છે, અને લંબાઈ ૧૦ માઈલની છે તો તેમાં કુટલા ધનકુટ પાણી મારો ?
- (૨૯) ૧ સાવરેનનું વજન ૪૯૩ પાત્રેનછે, તો સોનાના ૧૦૦૦ પાંડનું વજન કુટલું ?
- (૩૦) એક અંદ્રમાસનાં ૨૫૫૧૪૪૩ સેકંડ છે તો તેનાદહાડા કુટલા ?
- (૩૧) જો ૩ શિ. ૭ પેન્સે ૧ પૌંડ ચાહે મળેછે તો ૫૩૦ પૌંડ ચાહેની કિંમત કુટલી ?
- (૩૨) ૬ માણસોએ મળીને મુસાફરીમાં ૯૭ પૌં. ૬ શિ. ૬ પે. ખર્ચ્યા, ત્યારે એકએકને ભાગે શું આવશે ?
- (૩૩) પૃથ્વીનો પરિધ ૧૩૧૨૫૦૦૦૦ કુટ છે તો તેના ગ્રાઈસ કુટલા ?

- (૩૪) જો ૧૭૭૯ પૈં. ૧૯ શિ. ૬ પેં. માં ૮૧ બળદ વેચાતા લેઈ શકાય તો ૧ બળદની કિંમત કેટલી ?
- (૩૫) ૭૯૪૭ પૈં. ૨ શિ. ૧૦ પેન્સ ઉપજાવાને ૧ પેનીના પોસ્ટજવાળા કેટલા કાગળો ખપવા જોઈએ ?
- (૩૬) એક પિન્ડમાં ૯૦૦૦ જવના દાણા ગાયછે અને તેમાંના ત્રણ જવના દાણા એક હારમાં ઉભા ગોઠીએ તો એક ઘંચ થાયછે ત્યારે સઘળા દાણા હારમાં ગોઠીએ તો કેટલી લંબાઈ થાય ?
- (૩૭) એક મિનિટના સો લેખે દરેક લાખ સોવરેન ગણતાં કેટલા દિવસ લાગશે ?
- (૩૮) જો ૧ હેરેડનેટ ખાંડની કિંમત ૨ પૈં. ૩ શિ. ૭ પેં. પડેછે તો ૪૨ હેરેડનેટની કેટલી ?
- (૩૯) ૩૫૮૭ યાર્ડ ને ૯ ઇંચના ૨૭ સરખા ભાગ કરો ?
- (૪૦) એની રકમ કયો છે કે તે ૨૭ માણસને સરખે ભાગે વહેંચી આપતાં એકએકને ૧૪ પૈં. ૬ શિ. ૮<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub> પેન્સ આવે ?
- (૪૧) ૧ ડ્યુકેટની કિંમત ૪ શિ. ૯ પેં. થાયછે તો ૨૩૧ પૈં. ૧૬ શિ. ના કેટલા ડ્યુકેટ ?
- (૪૨) ૧૪૭૮ પૈં. ૧૨ શિ. ૯<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub> પેં. ના ૭૭ સરખા ભાગ કરો ?
- (૪૩) ૧ સૌર વર્ષના ૩૧૫૫૬૯૨૮ સેકન્ડ થાયછે તેના દિવસ કેટલા ?
- (૪૪) ૧ ધન કુટ વાસણમાં ૧૦૦૦ આંસ પાણી માયછે તો ૧ ધન-યાર્ડ એટલે ૧ યાર્ડ લાંબુ ૧ યાર્ડ પોહોળું ને ૧ યાર્ડ જીડુ એવું એક વાસણુછે તેમાં કેટલું પાણી મારો ?
- (૪૫) ટાઈટસ નામના પાદશાહે જેસસમનો કોટ તોડી પાડવાને જે લોહાનું હથિયાર ઉપયોગમાં આણ્યું હતું તેનું વજન ૧૦૦૦૦૦ પૈંડ થયું, ત્યારે તે કેટલા ટનનું હતું ?

- (૪૬) કલકત્તાના ૧ રૂાઆની કિંમત ૧ શિ. ૧૧૩ પે. થાયછે તો ૧૦૦૦૦૦ રૂ. ની કિંમત શું થઈ ?
- (૪૭) અવાજ ૧ સેકન્ડમાં ૧૧૪૦ કુટ દૂર સંભળાયછે; હવે વરસાદની એક વાદળીનો ગડગડાટ વીજળી થયા પછી ૭ સેકન્ડે સંભળાયછે ત્યારે તે વાદળી આપણાથી કેટલી દૂર ?
- (૪૮) અજવાળું ૧ સેકન્ડમાં ૧૮૬૦૪૦ માઈલ જાયછે, હવે જો સૂરજના પ્રકાશને પૃથ્વીપર પડતાં ૮ મિનિટ ૧૩ સેકન્ડ લાગેછે તો આપણાથી સૂરજ કેટલો આંધો ?
- (૪૯) એક તોપનો વેગ ૧ સેકન્ડે ૪૦૦ યાર્ડનો છે તો (૧) પા મિનિટમાં કેટલો દૂર જશે ?
- (૫૦) સેન્ટપાળના દેવળની આસપાસના લોહોડાના પાટાનું વજન ૨૦૦ ટન ૮૧ પૌંડ થયું; હવે જો લોખંડનો ભાવ દર પૌંડે ૭ પેન્સ લખે ગણીએતો તેની કિંમત કેટલી થઈ ?
- (૫૧) એક વર્તમાનપત્રની દર અઠવાડિયે ૧૧૮૦૦ નકલ અપેછે; હવે દર નકલની કિંમત ૩ પે. છે, તો ૧ વર્ષમાં તેની ઉપજ શું થઈ ?
- (૫૨) જો ૨ હં. ૧ પૌંડની કિંમત ૧૧૬ પૌંડ ૧૯ શિ. ૩ પે. પડેછે તો ૧ પૌંડની કેટલી ?
- (૫૩) ૧ યાર્ડ રેશમની ૬ શિ. ૮ પે. ખેસેછે, તો ૨૦ ગિનીમાં કેટલું આવશે ?
- (૫૪) જો ૪ પૌંડ ૧૩ શિ. ૬ પે. દરએક માણસને આપીએ તો ૬૦ પૌંડ ૧૫ શિ. ૬ પેન્સમાં કેટલા માણસને આપી શકાશે ?
- (૫૫) ૧ આઠીક દ્વામાની કિંમત ૭૩ પેન્સ છે, તો જોમાં ૬૦૦૦ દ્વામી છે એવા ૧ ટેલન્ટની કિંમત કેટલી ? અને ૩ પૌં. ૪ શિ ૭ પેન્સ એક એવી માત્રી તેમાં કેટલી માઈ રહેશે ?

- (૫૬) એક ચાહુદીની લોહાની બેડીનું વજન સોનીના તોલના ૨૧૯ ગ્રેન હતું, અને તેની કિંમત ૨ શિ. ૩૬ પેન્સ તો ૩૦૦૦ લોહાની બેડી જેટલા વજનનો એક ટેલન્ટ થાયછે તેનું વજન કેટલું ? અને એવા એવા ૧૦૦૦૦ ટેલન્ટની કિંમત કેટલી ?
- (૫૭) મિડયન રાજાના મરાણ પછી ઈસાયલના કપતાનોએ ૧૬૭૫૦ શેકલનું વસિયતનામું કોઈને આપ્યું તેની કિંમત કેટલી થઈ ? ( ૫૬મો દાખલો જોવો. )
- (૫૮) પ્રથીથી ચંદ્ર ૨૩૦૫૦૦ માઈલને અંતરેછે, ત્યારે એક તોપનો ગોળો જેનો વેગ એક સેકન્ડે ૧૨૦૦ ફુટનો છે, તેને ચંદ્રને પહોંચતાં કેટલો વખત લાગશે ?
- (૫૯) ૧ માણસને દર વર્ષે ૧૫૦૦ પૌંડની ઉપજછે, અને દર ૫ પૌંડ ૧૮ શિ. ૬ પેન્સનો ખર્ચછે તો તે સખ્સ ૧૫ વર્ષમાં કેટલો ખર્ચ કરશે અને કેટલું બચાવશે ?
- (૬૦) ત્રાંખાની ૧ પેતીનું વજન  $\frac{1}{3}$  ઓંસ હોય તો ૧૦૦૦૦૦ (લાખ) પેન્સ ત્રાંખાનું વજન કેટલું ?
- (૬૧) એક ઓંસની કિંમત ૪ પૌંડ ૭ શિ. ૬ પે. લેખે એક સોનાની રકાખીની કિંમત ૧૬૧ પૌંડ ૧૭ શિ. ૬ પે. થાયછે ત્યારે તેનું વજન કેટલું ?
- (૬૨) એક દવાખાનાંની ઉપજ ૫૬૨૬ પૌંડ ૧૦ શિ. છે અને દરએક માંદા માણસને ત્યાં રાખવાને દરવર્ષે સરાસરી ૮ પૌ. ૧૭ શિ. ૬ પે. લાગેછે, તો તે ઈસપીટાખમાં કેટલા આદમી રાખી શકાય ?
- (૬૩) દારૂ ઉપર દર વ્યાજને ૧૦ શિ. ૫ પે. લેખે જકાત લેતાં ૨૬૩૫૭૫૦. ૫ શિ. ૧૦ પે. ઉપજ થાયછે તો તેદાર કેટલો હશે ?
- (૬૪) ૨૦ કડિયા અને ૧૦ સુતારને એક ઘર બાંધવાને કામે લગાડ્યા; એવી શરતથી કે દરએક કડિયાને એક આઠવાડિયાના ૨૦



- શિ. આપના ને સુતારને ૨૯ શિ. ત્યારે તેઓની ૧૬ અડવા-  
ડિયાની મળુરી શું થઈ ?
- (૬૫) બે હોડી જોડે હંકારી તેમાંની એક ૫૫ યાર્ડ ખીજ કરતાં ૫ ફુટ  
આગળ ચાલેછે તો અડધે માઈલે તે કેટલી આગળ જશે ?
- (૬૬) એક રમત રમવાના યોગાનની લંબાઈ ૫૮ ફુટ ૬ ઇંચ છે અને  
પોહોળાઈ ૫૪ ફુટ ૯ ઇંચ છે ત્યારે તેનું ક્ષેત્રફળ કેટલું ?
- (૬૭) અ પાસે ૧૦૦ પૌંડ ૪ શિ. ૧૧ $\frac{૧}{૨}$  પૈ. છે, ને ઘપાસે ૬૪૩૯૩  
ફાર્ડિંગ છે, હવે ઘ પાસેથી અ ૧૧૧૧૧ ફાર્ડિંગ લે અને અ પાસે-  
થી ઘ ૧૧ પૌં. ૧૧ શિ. ૧૧ $\frac{૧}{૨}$  પૈ. લે તો ઘના કરતાં અની પાંસે  
કેટલું વધારે આવે ?
- (૬૮) જે લાકડાની લંબાઈ ૨૦ ફુટ, પોહોળાઈ ૩ ફુટ, અને જડાઈ  
૨ ફુટ તેની કિંમત ૧ ધનકુટ્ટે ૩ શિ. ૮ $\frac{૧}{૨}$  પૈ. ને ભાવે કેટલી થશે ?
- (૬૯) ૧ હાથની લંબાઈ ૨૨ ઇંચ છે, તો ૩૦૦ હાથ લાંબુ, ૫૦ હાથ  
પોહોળું, અને ૩૦ હાથ હેઠું એક આઈ છે તેનું ધન કેટલું ?
- (૭૦) એક ગાંસીએ ૬ $\frac{૧}{૨}$  પૈ. ને પૌંડના ભાવની ૩ હે. ૦૪ પૌંડ ખાડ  
૪ $\frac{૧}{૨}$  પૈ. ને પૌંડના ભાવની ૨ હે. ૬૪ પૌંડ ખાડ સાથે એકઠી કરી  
નાંખી, તો હવે તેને ૧ પૌંડ શાભાવે વેચ્યી કે કંઈ ખોટ ન જાય ?
- (૭૧) એક સપ્તમે એક રાત રેહવાને ૨ શિ. ૮ પૈ. લેખે આખા  
આગરટ મહિનાના ૫ પૌંડ આખ્યા, ત્યારે પેલા ઘરઘણીએ  
તેમાંથી પાછું તેને શું આપવું જોઈએ ?
- (૭૨) ૪૪૯ શિલિંગ અને ૬૨૮૬ પૌંડના ભાગાકારથી ૧૩૪૭ એ  
વારકુપોઈઝ પૌંડને યુણી લાવો ?
- (૭૩) કાપડની ૬ પેટી છે, તેમાંની દરએક પેટીમાં છ છ ગાંસડી, અને  
દરએક ગાંસડીમાં છ છ થાન, અને દરએક થાન ૬૦ યાર્ડ લાંબું  
છે, તો એક યાર્ડની ૨ $\frac{૧}{૨}$  પૈ. લેખે તે છ પેટીની કિંમત કેટલી ?

- (૭૪) કોઈ મજૂરના ધરનું ભાડું ૫ પૈાં. ૨ શિ. ૧૧ પૈાં. દરવર્ષ છે, તે આપવાને માટે તેણે દર અઠવાડિયે કેટલું હુચું મુકવું જોઈએ ?
- (૭૫) જો રોજ ૧૦ કલાક પ્રમાણે કામ કરે તો ૧૦૦ પૈાંડ બોનને એક સેકન્ડમાં ૧ ફુટ લઈ જઈ શકે એટલી માણસની શક્તિ ગણાયલી છે, તો એ રીતે આખા દાહાડામાં કેટલું વજન કંચકા શકશે ?
- (૭૬) ચાલવામાં સીપાર્થ ૧ મિનિટમાં ૭૫ ડગલાં ભરેછે, અને જલદી કુચ કરવામાં ૧૦૮ ડગલાં ચાલેછે, હવે એક પલટન ૩ કલાક ચાલેછે અને તેમાંનો છેલ્લો અડધો કલાક તે જલદી કુચ કરેછે, અને તેનું ૧ ડગલું ૨ ફુટ ૮ હંચ થાય ત્યારે તે એટલા વખતમાં કેટલો રસ્તો કાપશે ?
- (૭૭) જો કોઈ છાપનાર રોજ ૮૫૦૦ અક્ષર ગોઠવેછે, અને દર હજારને માટે ૫૨ પૈન્સ પ્રમાણે ગોઠવામણી લેછે, તો ૧ અઠવાડિયામાં તે કેટલું કમાશે ?
- (૭૮) ૩૯ માણસને ૧૮૪ પૈાં. ૧૧ શિ. ૨૪ પૈાં. સરખે ભાગે વહેંચી આપો; હવે એમ ધારો કે તેમાંથી ૧૫ માણસે પોતાનો હિસ્સો લીધો, અને બાકીનામાંથી માત્ર ૨૧ માણસને પોતાનો હિસ્સો લેવા હાજર થયા ત્યારે દરએકને શું આપવું ?
- (૭૯) ૧૨ શિ. ૬ પૈન્સે ગ્યાલનના ભાવનો ૯ ગ્યા. દારૂ. ૧૮ શિ. ૯ પૈાં. ના ભાવનો ૧૬ ગ્યા. તથા ૨૨ શિ. ૩ પૈાં. ના ભાવનો ૯૦ ગ્યા. દારૂ, એ ત્રણેની મેળવણી કરીએ તો ૧ ગ્યાલનનું શું પડશે ?
- (૮૦) ૧ કણિઆએ ૩૯ શિલિંગે ૧ ક્વાર્ટરના ભાવનું ૨ ક્વા. અનાજ ખરીદ કીધું, અને ૬ શિ. પુરાલના ભાવનું ૭ પુરાલ ખરીદ કીધું; હવે એ બધા ઉપર તેને ૨૩ શિ. ૯ પૈાં. નફો ખાતો છે તો, એક પુરાલ તેને શા ભાવે વેચવો ?

- (૮૧) લિન્કનની ચોરસ ધર્મશાળાની એક ખાનુની લંબાઈ ૭૭૦ ફુટ છે અને રશોલની ૬૭૦ ફુટ છે તો દરએકનું ક્ષેત્રફળ કેટલા એકર થશે ?
- (૮૨) જેની ઊંડાઈ ૮ ફુટ, પોહોળાઈ ૨૫ ફુટ, અને લંબાઈ ૧૨ માઈલ છે એવી ૧ નેહર છે તેમજનાં પાણીનું વજન કેટલું થશે ? ( ૧૬ મો દાખલો ન્નેવો. )
- (૮૩) એક ઓરડો ૧૯ ફુટ ૭ ઇંચ લાંબો અને ૧૮ ફુટ ૯ ઇંચ પોહોળો છે, તેમાં સાદડી પાથરી છે તે ૨૫ ઇંચ પોહોળાઈની મળે છે, ત્યારે કેટલા ચાર્ડ ન્નેઈશે ?
- (૮૪) અમે દર ગ્યાલને ૨૧ શિ. ૬ પેં. ના ભાવના ખાન્ડીના ૫૦ ગ્યાલને, તે બના દર ગ્યાલને ૧ શિ. ૬ પેં. ના ભાવના એલ જાતના દારૂ સાથે અદલખદલ ક્રાધા, ત્યારે અને એલ જાતનાં દારૂના કેટલા ગ્યાલને મળવા ન્નેઈએ ?
- (૮૫) ૧૫ ચાર્ડ લાંબી, ૭ ફુટ ઊંચી, અને ૧૩ ઇંચ જાડી એવી એક દીવાળ પાંધરી છે, અને તેમાં ૬ ફુટ ઊંચુ અને ૪ ફુટ પોહોળું એવું પારણું મુકવું છે તો ૧૦૮ ધન ઇંચની કેટલી ઇંટ ન્નેઈશે.
- (૮૬) સ્ત્રીના કરતાં પુરૂષને ત્રમણું આપવું એ હિસાબે ૧૧૫ પૌંડ ૧૦ શિ., ૫ પુરૂષ અને ૬ સ્ત્રીને શી રીતે વહેંચી આપવા ?
- (૮૭) જેટલા પુરૂષ તેટલીજ સ્ત્રીઓ અને તેટલાંજ છોકરાંઓ મળીને ૬ અઠવાડિયામાં ૫૫ પૌંડ ૧૩ શિ. કમાય છે; દરએક પુરૂષ ૨ શિ. ૪ પેં, દરએક સ્ત્રી ૧ શિ. ૩ પેં., અને દરએક છોકરો ૧૦ પેન્સ દરરોજ કમાય છે, ત્યારે પ્રત્યેક કેટલાં હતો ?
- (૮૮) એક પોલા ચોરસના આકારની વાડી છે તેની બાહરની લંબાઈ ૨૫૨ ચાર્ડ, અને ઊંડાઈ ૧૬ ચાર્ડ છે તો તે વાડીનું તથા માંહેના ચોરસનું ક્ષેત્રફળ શું ?

- (૮૯) ૩૯ પૌંડને સરખી સંખ્યાની ગિની, અડધી ગિની, ક્રાઉન, અને અડધા ક્રાઉનના ચાર ભાગમાં વહેંચી આપો ?
- (૯૦) એક પાદરીને એક ખેતરની ઉપજમાંથી જે ભાગ મળતો હતો તેની રકમ ૫૦૦ પૌંડ હતી; તેને બદલે તે ધર્મી, જય, અને ચોખ્ખાનું સરખુ વજન લેતો હતો; હવે ધર્મીની કિંમત દર પુરાણે ૬ શિ. ૭ પેં; જયની ૩ શિ. ૧૧ પેં; અને ચોખ્ખાની ૨ શિ. ૧૦ પેં. હોય તો તેને દરએક જાતનું કેટલું અનાજ લેવું ?
- (૯૧) અ અને બ બંને રોજ એક વખતે સુતા જાય છે પણ અ સવારના ૬૪ વાગે ઉઠે છે અને બ ૮ વાગે ઉઠે છે, તો ૪૦ વરસમાં (લીપવર્ષનો વિચાર કરતાં) અ, બના કરતાં કેટલું વધારે જાગશે ?
- (૯૨) ૨૦ પૌંડ ૩ માણસને એવી રીતે વહેંચી આપો કે એકને બીજા કરતાં ૩ પૌંડ ૧૫ શિ. વધારે આવે ?
- (૯૩) ૫૫૦ પૌંડ ૩ શિ. ૧૩ પેં. ૪ પુરૂષ. ૬ ઈંચ ને ૮ છોકરાંને વહેંચી આપવા છે, તેમાં પુરૂષને બધાંથી બમણું અને બધાંને છોકરાંથી ત્રમણું ત્યારે શી રીતે વહેંચી આપવું ?
- (૯૪) ૨ પૌંડ ૯ શિ. ૨ પેં. અ, બ અને ક વચ્ચે એવી રીતે વહેંચી આપો, કે બને અ કરતાં ૬ શિ. ૮ પેં. વધારે આવે અને ક નો ભાગ બના કરતાં બમણો થાય ?
- (૯૫) એક ગાડીના આગલા પૈડાંનો પરીધ ૮ ફુટ ૩ ઇંચ છે અને પાછલા પૈડાંનો ૧૧ ફુટ ૧૧ ઇંચ છે તો તે ગાડીને કુમાશ્રીજીથી લંડન પોહોંચતાં પાછલા પૈડાં કરતાં આગલા પૈડાંને કેટલા વધારે ફેરા ફરવું પડશે ? એ બે શહેર વચ્ચે અંતર પર માઈલનો છે.
- (૯૬) એક નવા ખેતરમાં ધર્મીના પહેલા પાક ઉપર દર એકરે ૬ પૌંડ ૧૪ શિ. ૬ પેં ખરચ થયો અને તેમાંથી ૧૮ પુરાણ ધર્મી

નિકળ્યા જે દર પુરાત્રે ૮ શિ. ને ભાવે વેચ્યા. જવના ખીજા  
પાક ઉપર ૩ પૌંડ ૧૬ શિ. ખર્ચ થયો અને ૧ પુરાલે ૪ શિ.  
ને ભાવે ૨૫ પુરાન પાક ઉતર્યો. બટાકાના ત્રીજા પાક ઉપર ૧૨  
પૌંડ ૧૨ શિ. ૨ પે ખર્ચ થયો અને દર ગાંસડીએ ૩ શિ.  
પ્રમાણે ૧૦૦ ગાંસડી પાક ઉતર્યો. હવે સઘળી કમાઈમાંથી  
 $\frac{1}{10}$  ખાદ કરતાં ૫૦૦ એકર જમીનની રોપણી કરવામાં ૧ વર્ષ-  
માં ને ૩ વર્ષમાં કેટલું રહેશે તે શોધી કહાડો ?

ફૂંચી.

સંખ્યા.

(૧) ૬૧૭. (૨) ૯૦૫. (૩) ૪૩૧૭. (૪) ૬૦૦૫. (૫) ૮૦૩૫  
(૬) ૬૪૦૨. (૭) ૧૪૩૧૦. (૮) ૭૨૫૦૨. (૯) ૯૦૨૦૦૪. (૧૦)  
૬૦૦૩૦૪. (૧૧) ૨૦૩૦૦૦૦૬. (૧૨) ૨૨૦૩૦૦૦ (૧૩) ૨૪૦૬૦૨૬૦૩.  
(૧૪) ૫૦૩૧૦૦૫૦૬૩૦૦ (૧૫) ૬૦૬૪૦૨૦૦૪૬૧૫ (૧૬)  
૫૦૦૦૦૦૬૦૫૦૬૦૦૦+૧૨૧૪=૫૦૦૦૦૦૬૦૫૧૦૨૧૪. (૧૭)  
૩૦૪૧૦૦૬૧૭૦૦૦+૧૭૦૨=૩૦૪૧૦૦૬૧૮૭૦૨. (૧૮)  
૫૦૨૦૬૦૦૩૦૦૦૦૪૦૦૦૦૫.

સંખ્યાનાચન.

(૧) ખસો પાંચીસ. (૨) છસો પીસતાળીસ. (૩) સાતસો નવ.  
(૪) છસો બે. (૫) છ હજાર ચારસો બત્રીસ. (૬) પચાસ હજાર ન-  
વસો ચાર. (૭) બે હજાર ચારસો ત્રણ. (૮) ચાર હજાર પાંચસો તેત્રીસ.  
(૯) પાંચ હજાર બાસેત (૧૦) સાત હજાર નવસો ચાર. (૧૧) છ હજાર  
ત્રણ. (૧૨) છપ્પન હજાર ત્રણસો ચાર. (૧૩) પીસતાળીસ હજાર છત્રીસ.

(૧૪) મુડતાળીસ હજાર ચાર. (૧૫) પારતાળીસ હજાર છસો. (૧૬) સાઠ હજાર ચારસો પાંચ. (૧૭) પચાસી હજાર. (૧૮) ચાર લાખ પાંચ હજાર ચોસેત. (૧૯) પાંચ લાખ સોળ હજાર ત્રણસો બે. (૨૦) એક કરોડ ચાળીસ લાખ ત્રીસ હજાર પાંચસો ચાર. (૨૧) પાંચ કરોડ છ લાખ ને ચાર હજાર. (૨૨) એકતાળીસ કરોડ સાઠ લાખ પાંચસો ત્રણ. (૨૩) સત્તાત્રીસ કરોડ પાંચસો ચાર. (૨૪) છ અર્ધ પચાસ કરોડ ચાર લાખ પચાસ હજાર છસો ચુમેતેર. (૨૫) સાત મહાપદમ પચાસ કરોડ ચાળીસ લાખ છસો બે.

સંખ્યાઓને જુદા જુદા અંકની કિંમતમાં આણવાની  
અને એક સ્થાનનાં અંકને તેમાંથી ઉતરતા સ્થાનમાં  
લાવવાની ક્રૃત્તી.

(૧) ૬૪૫ માં ૬ ની કિંમત ૬૦૦ અને ૪ ની ૪૦ છે. (૨) ૨૩૫ દશક = ૨૩૫૦ એમાં ૩ ની કિંમત ૩૦૦, ને ૨ ની ૨૦૦૦ છે. (૩) ૪૩૫ સો = ૪૩૫૦૦ એમાં ૫ ની કિંમત ૫૦૦ છે. (૪) ૧૩૫ દશક = ૧૩૫૦ એમાં ૩ ની કિંમત ૩૦૦૦ છે, અને ૧૩૫ માં ૩૦ છે. (૫) ૭૫ એકમમાં ૭ દશક છે. (૬) ૩૨૨ દશક = ૩૨૨૦ એમાં ૩ હજાર ને ૨ સો છે. (૭) ૬૬ દશક = ૬૬૦ એમાં સો ૬ છે. (૮) ૪૫૪૩ સો = ૪૫૪૩૦૦ એમાં ૪ હજાર છે. (૯) ૬૭૪૫ દશક = ૬૭૪૫૦ એમાં ૭ હજારને ૪ સો છે. (૧૦) ૪૩૨૫ એમાં ૪ ની કિંમત ૪૦૦૦, ૩ ની ૩૦૦, ૨ ની ૨૦ અને ૫ ની ૫ છે. (૧૧) ૫૪૬૩૨ એમાં ૫૦૦૦૦૦, ૪૦૦૦, ૬૦૦, ૩૦, ૨ છે. (૧૨) ૪૦૫૦૬૦૭ એમાં ૪૦૦૦૦૦૦, ૫૦૦૦૦, ૬૦૦, અને ૭ છે.

## સરવાળા.

આ નીચે લખેલા સરવાળાના જવાબ છઠ્ઠે ને આઠમે પાને પતાવેલી રીતપ્રમાણે કરવાથી આવશે.

(૫) ૧૫૩૮૨૬. (૬) ૨૩૮૪૦૦. (૭) ૨૭૬૧૦૮. (૮) ૨૮૭૦૮૪.  
 (૯) ૧૧૫૭૧૭૦. (૧૦) ૧૬૩૪૬૦૭. (૧૧) ૧૬૫૬૨૯૧. (૧૨)  
 ૭૬૦૦૩૧૧૩૩. (૧૩) ૮૫૪૬૦૪૩૩. (૧૪) ૬૮૯૯૦૧૧૧. (૧૫)  
 ૧૬૦૧૬૧૦૫. (૧૬) ૧૮૫૭. (૧૭) ૧૪૧૧. (૧૮) ૨૪૮૮. (૧૯) ૩૦૪૪.  
 (૨૦) ૧૦૦૬૩૮. (૨૧) ૧૦૦૩૭. (૨૨) ૩૫૫. (૨૩) ૧૮૯૨૬. (૨૪)  
 ૮૦૦૪૪. (૨૫) ૪૪૨૨૦. (૨૬) ૧૮૮૮. (૨૭) ૧૯૩૧. (૨૮) ૩૦૮૪૪.

## બાદબાકી.

આ નીચે લખેલા ૧ થી ૨૦ સુધીના બાદબાકીના જવાબ પાને ૧૧મે ને ૧૩મે પતાવેલી રીતપ્રમાણે માત્ર મોડીમાંથી નાની બાદ કરવાથી આવશે.

(૬) ૪૨૨૦૨૧. (૧૦) ૬૨૪૦૨. (૧૧) ૩૪૦૨૨. (૧૨)  
 ૨૬૨૯૮૯. (૧૩) ૪૯૯૭૦૯૧૩. (૧૪) ૬૨૦૨૦૯૩૪૧. (૧૫)  
 ૨૧૨૬૫૨. (૧૬) ૩૫૦૧૮૫. (૧૭) ૨૦૩૦૦૯૦૦૯. (૧૮) ૭૫ (૧૯)  
 ૨૬૨૧ (૨૦) ૩૭૬. (૨૧) ૫૩૦૪- (૧૭+૩૫૦૮=૩૫૨૫)=૧૭૭૯  
 (૨૨) ૪૦૫૦૬-(૧૬૧૫૨+૨૪૪૫=૧૮૫૯૭)=૨૧૯૦૯. (૨૩) ૫૦૦-  
 (૨૪૫+૬૯=૩૧૪)=૧૮૬ (૨૪) ૧૨૫-(૧૧+૪૭+૧૫=૭૩)=૫૨ (૨૫)  
 ૩૨૧૫-(૬૦+૪૪૫+૩૪૭=૮૫૨)=૨૩૬૩. (૨૬) ૯૬૦૭-૬૪૦૩=  
 ૩૨૦૪. (૨૭) ૧૫૬૦૪-(૬૩૩૫+૪૬૪૫=૧૦૯૮૦)=૪૬૨૪. (૨૮)  
 ૧૯૨૭-૧૮૭૮=૪૯. (૨૯) ૭૫-૩૭=૩૮. (૩૦) ૧૭+૩૪=૫૧ બાપ,  
 ૧૯૩૩-(૧૮૪૫+૧૭=૧૮૬૨)=૭૧ છોકરો.

ગુણાકાર.

આ નીચે લખેલા ૧ થી ૨૬ અને ૪૩ થી ૫૮ સુધીના ગુણા-  
કારના જવાબ ૧૬ મેં પાને ખતાવેલી રીતપ્રમાણે એટલે માત્ર ગુણ-  
વાથીજ, અને ૨૭ થી ૪૨ ૧૮ મેં પાને ખતાવેલી રીતપ્રમાણે એટલે  
અવયવ પાડીને ગુણવાથી આવશે.

(૧) ૨૫૫. (૨) ૫૭૦. (૩) ૫૮૦૫. (૪) ૧૬૬૨. (૫) ૨૨૮૬.  
(૬) ૪૮૭૨. (૭) ૧૦૩૨૦૦. (૮) ૧૪૪૩૬૬. (૯) ૧૧૭૦૧૫૬. (૧૦)  
૨૧૭૬૪૦. (૧૧) ૪૫૮૪૦. (૧૨) ૧૩૫૮૬૪. (૧૩) ૧૦૧૪૦૦.  
(૧૪) ૨૩૨૬૫૦૦. (૧૫) ૮૮૨૫૮૪. (૧૬) ૨૩૩૦૩૩૭૦. (૧૭)  
૨૭૨૬૩૩૦૮૧૩૬. (૧૮) ૫૫૭૨૫૨૭૬૩૬. (૧૯) ૫૫૩૭૪૩૧૨૮૪.  
(૨૦) ૫૪૮૭૫૩૪૭૬૫૫૬. (૨૧) ૩૬૮૮૦૪૭૫૬૦૬૬. (૨૨)  
૬૦૮૮૦૩૬૬૭૨. (૨૩) ૪૦૫૩૮૦૮૨૦૦૦. (૨૪) ૬૫૪૦૧૨૬૮૦૦૦  
(૨૫) ૧૭૩૨૬૨૩૦૦૦૦૦ (૨૬) ૩૮૨૮૪૦૦૦૦૦ (૨૭) ૧૪૩૮૬૮.  
(૨૮) ૨૭૧૪૪૦. (૨૯) ૧૩૭૦૭૦. (૩૦) ૨૧૮૨૦૮. (૩૧) ૫૮૦૨૦૬.  
(૩૨) ૪૬૧૧૬૦. (૩૩) ૩૫૪૭૫. (૩૪) ૧૫૬૬૭૨. (૩૫) ૮૦૬૨૫.  
(૩૬) ૬૩૮૨૫. (૩૭) ૪૧૭૫૮૮. (૩૮) ૧૨૧૮૦૦ (૩૯) ૯૪૨૫૦૦.  
(૪૦) ૧૧૦૪૦૦૦. (૪૧) ૩૨૨૫૭૫૦૦. (૪૨) ૩૮૮૬૪૦૦. (૪૩)  
૨૭૦૦. (૪૪) ૪૬૦૫ (૪૫) ૫૮૫૦. (૪૬) ૧૦૩૨૦ (૪૭) ૧૪૦૭૩૬.  
(૪૮) ૩૦૪૫. (૪૯) ૧૯૧૨૫. (૫૦) ૧૫૫૦૦. (૫૧) ૧૬૫૬૦. (૫૨)  
૧૨૬૩૬૫. (૫૩) ૭૫૦૦૦ (૫૪) ૭૩૦૨૮૮ (૫૫) ૪૧૭૨૮૦. (૫૬)  
૧૦૭૫૨૫. (૫૭) ૪૧૪૦૮. (૫૮) ૧૮૮૭૫. (૫૯)  $૧૧૦ \times ૩ \times ૬ = ૧૯૮૦$ .  
(૬૦)  $૧૫૪૪૦ \times ૫૩૦૪૪ = ૮૧૮૮૮૬૩૬૦$ . (૬૧)  $૫૨૩૫ \times ૧૨ \times ૧૫ =$   
 $૯૪૨૩૦૦$  (૬૨)  $(૨૦૩૫ \times ૧૫ = ૩૦૫૨૫) + (૧૦ \times ૧૪૫૦ = ૧૪૫૦૦) =$   
 $૪૫૦૨૫$ . (૬૩)  $૩૧૨ \times ૭ = ૨૧૮૪$  જી  $\times ૨ = ૪૩૬૮$  પુરૂ. (૬૪)



$૭૨૩૫ \times ૩ = ૨૧૭૦૫$  કલ્યાણી  $\times ૯ = ૧૭૩૪૫$  પરચુરાણુ ભત. (૬૫)  
 $(૧૪૫ \times ૨ = ૨૯૦ ર.) + (૩૨૫ - ૧૪૫ = ૧૮૦ \times ૧ ર. = ૧૮૦ ર.) = ર. ૪૭૦$   
 એક માસના  $\times ૩ = ૧૪૧૦ ર. (૬૬) ૨૫ \times ૪૧ \times ૧૦ \times ૨૫ = ૨૮૧૨૫૦. (૬૭)$   
 $૨૮૬૪૭ - (૨૦૩૫ \times ૧૨ = ૨૪૪૨૦) = ૪૨૨૭ (૬૮) ૩૧૫ \times ૮૨ = ૨૫૮૩૦ +$   
 $૯૧ = ૨૫૯૨૧. (૬૯) ૬૮૦ - ૮૪૫ = ૧૩૫ \times ૧૦ = ૧૩૫૦ + ૫૦૬૪૫ =$   
 $૫૧૯૯૫ (૭૦) (૭૮૦ \times ૨ = ર. ૧૫૬૦) + (૫૩૯ \times ૩ = ર. ૧૬૧૭) =$   
 $૩૧૭૭ ર. શેરના ઉપજ્યાતે - (૬૩૫ \times ૫ = ૩૧૭૫ ર. શેરના ખેદા હતા$   
 તે  $= ર. ૨ નફો (૭૧) ૧૧૫ \times ૩ = ૩૪૫$  ગુલામ  $\times ૪ = ૧૩૮૦$  ઘોડેસ્વાર  $\times$   
 $૧૫ = ૫૧૬૦$  ૨૦૭૦૦ + ૧૧૫ + ૩૪૫ + ૧૩૮૦ = ૨૨૫૪૦ માણસ (૭૨)  
 $(૩૨ \times ૪ = ર. ૧૨૮$  ભીખારી)  $+ (૩૨ \times ૯ = ર. ૨૮૮$  ઘોડા ગાડીનો ખર્ચ)  
 $+ (૩૨ \times ૧૨ = ર. ૩૮૪$  ખાધા ખાઈ)  $= ર. ૮૦૦$  ખર્ચ.  $૩૨ \times ૪૨ = ર. ૧૩૪૪$   
 ઉપજ  $= ર. ૮૦૦$  ખર્ચ  $= ર. ૫૪૪$  ખચાવશે.

### ભાગાકાર.

(૧) ૨૨૮. (૨) ૪૫૩૪૦. (૩) ૨૧૨૬. (૪) ૧૫૬૯૫૦. (૫)  
 ૯૩૦૨૪. (૬) ૬૭૫૨૫. (૭) ૮૯૦૫૭. (૮) ૨૦૬૦૮. (૯) ૭૪૩૫૯.  
 (૧૦) ૩૭૦૭૨. (૧૧) ૧૭૬૩૬. (૧૨) ૩૧૨૨૦. (૧૩) ૨૯૬૩૫.  
 (૧૪) ૧૨૮૯૨. (૧૫) ૧૩૨૪૪ $\frac{૩૧}{૪}$ . (૧૬) ૮૮૦ $\frac{૨૫}{૩૭}$ . (૧૭) ૩૪૯૦ $\frac{૧૦}{૪૩}$ .  
 (૧૮) ૮૪૧૩૫ $\frac{૩૬}{૭}$ . (૧૯) ૨૩૪૯૧૫. (૨૦) ૮૮૬૨. (૨૧)  
 $૧૬૦૪૭\frac{૩૨૫}{૩૪}$ . (૨૨) ૪૦૯૩૦ $\frac{૨૭૦}{૭૭૬}$ . (૨૩) ૩૯૭૯ $\frac{૩૭૦}{૭૭૬}$ . (૨૪)  
 $૨૧૧૫૬\frac{૬૬૭}{૧૦૦૦}$ . (૨૫) ૧૦૩૪૫ $\frac{૬૧૩}{૬૭૭}$ . (૨૬) ૯૯૯૧ $\frac{૪૬૦}{૧૦૦૦}$ . (૨૭)  
 ૧૩૩૪. (૨૮) ૨૩૦૭૫૫ $\frac{૧૬૩}{૨૧૬૬}$ . (૨૯) ૧૪૧૬૨૭ $\frac{૪૦૨}{૪૬૭૭}$ . (૩૦)  
 $૪૭૪૫૭\frac{૩૧૬૧}{૪૮૦૧}$ . (૩૧) ૨૬૭૩૯૩ $\frac{૭૧૦}{૭૧૭૦}$ . (૩૨) ૧૪૮૫૨૬ $\frac{૩૧૩}{૬૦૨૭}$ .  
 (૩૩) ૫૭૭૨ $\frac{૭૪૩}{૬૭૭}$ . (૩૪) ૨૭૪૮૪ $\frac{૨૪૪૭}{૫૧૩૭}$ . (૩૫) ૬૭૬૬ $\frac{૩૬૨૫}{૩૨૫૮}$ .  
 (૩૬) ૩૨૩૮૯ $\frac{૧૬૩૪}{૬૨૮૪}$ . (૩૭) ૬૧૩૫૭ $\frac{૨૫૬૬}{૪૬૬૭}$ . (૩૮) ૫૭૭૨ $\frac{૭૪૩}{૬૭૭}$ .  
 (૩૯) ૯૦૦૦૯ $\frac{૧}{૧૧૧}$ . (૪૦) ૧૬૬૬૬૬૬૬.

(४१)

$$\begin{array}{r} २) ७६६३१५२ \\ ६) ३८३१५७६ \\ \hline ६३८५६६ \end{array}$$

(४२)

$$\begin{array}{r} ४) २००६१६२ \\ ४) ५०१५४०-२ \\ \hline १२५३८५-०+२=\frac{२}{१६} \end{array}$$

(४३)

$$\begin{array}{r} ४) ६२००३२७०० \\ ५) २३०००८१७५ \\ \hline ४६००१६३५-० \end{array}$$

(४४)

$$\begin{array}{r} ४) ६६०१६ \\ ६) २४००४ \\ \hline ४००-४ \text{ शेष } ३६=\frac{१६}{२४} \end{array}$$

(४५)

$$\begin{array}{r} ३) १४६८३०५६ \\ ६) ४८८४३५३ \\ \hline ५४३८१७ \end{array}$$

(४६)

$$\begin{array}{r} ५) ८६११४ \\ ७) १७२२२-४ \\ \hline २४६०-२ \text{ शेष } ४६+४=\frac{१४}{३५} \end{array}$$

१०.

(४७)

$$\begin{array}{r} ४) ८१७२८६२२८ \\ ११) २०४३२१५५७ \\ \hline १८५७४६८७ \end{array}$$

(४८)

$$\begin{array}{r} ३) ७०८६५४३२ \\ २६) २३६२१८१०-२ \\ \hline ८१४५४५-५ \text{ शेष } ३१ \\ \hline २=\frac{१७}{८७} \end{array}$$

(४९)

$$\begin{array}{r} ४) ४६३७२ \\ ६) १२३४३ \\ \hline १३७१-४ \text{ शेष } ३१=\frac{१६}{३६} \end{array}$$

(५०)

$$\begin{array}{r} ६) ३१०४१ \\ ६) ५१७३-३ \\ \hline ५७४-७ \text{ शेष } ३१+३=\frac{४५}{५४} \end{array}$$

(५१)

$$\begin{array}{r} ७) ४७४६१२ \\ ६) ६७८०१-५ \\ \hline ७५३३-४ \text{ शेष } ३१+५=\frac{२३}{६३} \end{array}$$

(५२)

$$\begin{array}{r} ५) ८८६७१०४ \\ १५) १८७३४२०-४ \\ \hline १३१५६१-५ \text{ शेष } ४६+४=\frac{२६}{७६} \end{array}$$

(૫૩)

૯) ૫૭૨૪૮૩૫

૧૨) ૬૩૬૦૯૨-૭

૫૩૦૦૭-૮ નવડા+૭=૭૯

(૫૪)

૫) ૨૩૨૨૨૧

૧૮) ૪૬૪૪૪-૧

૨૫૮૦-૪ પાંચડા + ૧=૨૭

(૫૫)

૧૦) ૨૭૮૫૬૭૦

૭૦) ૨૭૮૫૬૭

૩૯૭૯-૩૭ દશકા=૩૭૦

(૫૬)

૨૦) ૧૭૨૭૩૫૮૭૦

૮૦) ૮૬૩૬૭૯૩-૧૦

૧૦૭૯૫૯-૭૩ એદશકા+

૧૦=૧૪૭૦

(૫૭)  $૧૨૫ \div ૨૫ = ૫$ . (૫૮)  $૩૨૮ \div ૮ = ૪૧$ . (૫૯)  $૬૪૩૦૨ \div ૧૪ = ૪૫૯૩$ . (૬૦)  $૩૩૮૧૦૦ \div ૮૪ = ૪૦૨૫$ . (૬૧)  $૮૩૮ \div ૧૬ = ૫૨૪$ . (૬૨)  $૮૪૮૬૮ \div ૧૯૬ = ૪૩૩$ . (૬૩)  $૧૬૨૦૦ \div ૧૩૫ = ૧૨૦$ . (૬૪)  $૬૮૦૭૬૦ \div ૫૬૭૩૦ = ૧૨$ . (૬૫)  $૬૩૧૪ \div ૭ = ૯૦૨$ . (૬૬)  $૩૭૫ \div ૧૫ = ૨૫$ . (૬૭)  $૧૨૫૫૦ \div ૨૫ = ૫૦૨$ . (૬૮)  $૫૭૭૨ \div ૭૮ = ૭૪$  ગણ્યું. (૬૯)  $૫૧૬૮૨૪ \div ૭૩૮૩૨ = ૭$ . (૭૦) (૩૩૯૫) — (  $૧૨૫ \times ૨૫ = ૩૧૨૫$  ) =  $૨૭૦ \div ૪૫ = ૬$  (૭૧)  $૪૬૫૩ \div ૭ = ૬૬૪$  પૂ. (૭૨) ૭૪ — ૫૭ = ૧૭ છોડા-કરાના; ૭૪ — ૫૨ = ૨૨ આયકીના; ને આકી ને ૩. ૩૫ રહ્યા તે પુરૂષના.

સંખ્યા, પરિમાણ, સરવાળા, બાદબાકી,

ગુણાકાર, ને ભાગાકારના પરચુરણ દાખલાની ક્રમી.

- (૧)  $૩૦૪૦૨૬૦૩૦૬૦૦૭$ . (૨)  $૮૩૦૭૦૬૦૪૧૭૦૦૦૦૪$ .  
 (૩)  $૩૦૦૦૭૦૬૦૦૦ + ૧૭૨૫ = ૩૦૦૦૭૦૭૭૨૫$ . (૪)  $૨૪૨૪૨૪૦૦૦ + ૨૪૨૪ = ૨૪૨૪૨૬૪૨૪$ . (૫)  $૨૧૬૦૫૯૯૦૦૦ + ૧૫૦૦ = ૨૧૬૦૬૦૦૫૦૦$ . (૬)  $૪૦૩૦૦૦૦ + ૨૭૦૦૦ + ૧૯૦૦ + ૧૫ =$

૪૦૫૮૯૧૫. (૭) ૩૨૫ કરોડ = ૩૨૫૦૦૦૦૦૦૦ એમાં ૩૨૫૦૦  
 લાખ, ૩૨૫૦૦૦૦ હજાર, ૩૨૫૦૦૦૦૦ સો છે. (૮) ૬૪૫ કરોડ =  
 ૬૪૫૦૦૦૦૦૦૦ એમાં ૬૪૫૦૦૦૦૦ સો-૬૪૫૦૦ લાખ, સોની  
 સંખ્યા ૬૪૪૩૫૫૦૦ જેટલી મોટી. (૯) ૩૨૫ લાખ = ૩૨૫૦૦૦૦૦  
 એમાંથી ૩૨૦૦૦૦૦૦ બાદ થાય છે તેથી ૩૨૫ લાખવાળી સંખ્યા  
 મોટી છે. (૧૦) ૧૦૦૦૦૦૦-૯૯૯૯૯૯=૧. (૧૧) ૧૧૧૦૦૦૦૦૦૦+  
 ૧૧૧૦૦૦૦૦+૧૧૧૦૦+૧૧૧=૧૧૨૧૧૧૨૧૧. (૧૨) ૭૪૨૦૦૦૦૦૦૦  
 -૪૨૦૦૦૦૦૭૦૦=૬૯૯૯૯૯૯૩૦૦ જેટલી ૭૪૨ કરોડવાળી રકમ  
 મોટી છે. (૧૩) ૬૦૦૦૦૦, ૫૦૦૦૦, ૧૦૦૦, ૭૦, ૬; ૬૫૧૦૭૬×૨૫=  
 ૧૬૨૭૬૯૦૦. (૧૪) ૨૨૫૦૦+૨૨૫૦૦૦+૨૨૫૦=૨૪૯૭૫૦ સરવા-  
 લો-૨૨૫૦૦=૨૨૭૨૫૦; ૨૪૯૭૫૦-૨૨૫૦૦૦=૨૪૭૫૦; ૨૪૯૭૫૦-  
 ૨૨૫૦=૨૪૭૫૦૦. (૧૫) ૩૨૫૦૦૦-૩૨૨૦ = ૩૨૧૭૮૦ × ૩૫ =  
 ૧૧૨૬૨૩૦૦. (૧૬) ૪૪૦૦૦×૨૨૦=૯૬૮૦૦૦૦÷૧૫=૬૪૫૩૩૩ $\frac{૫}{૧૫}$   
 (૧૭) (૬૫૦૬૭૮૯૪)-(૪૨૬×૨૫=૧૦૬૫૦)-૬૫૦૫૦૨૪૪. (૧૮).  
 ૨૬૦૦૫૦૯૦૫૦ ÷ ૧૧૭૪૫૭૫ = ૨૨૧૪. (૧૯) ૨૮૮૯૪૫૪૫ ÷  
 ૨૩૪૯૧૫ = ૧૨૩. (૨૦) ૧૨૪૯૬૩ × ૪૧ = ૫૧૨૩૪૮૩ + ૧૨ =  
 ૫૧૨૩૪૯૫. (૨૧) ૯૫૬૪૨૩૭૧+૧૦૮૮૦=૯૭૯૦. (૨૨) ૩૭૫૫૧૨૩ ÷  
 ૧૬૦૪૭ = ૨૩૪. (૨૩) ૧૩૫+૧૨૫=૨૬૦; ૧૩૫-૧૨૫=૧૦; ૨૬૦×  
 ૧૦=૨૬૦૦ ગુણાકાર, ૨૬૦÷૧૦=૨૬ ભાગાકાર. (૨૪) ૬૦૫૦૬૦૭૦-  
 ૬૫૦૪=૬૦૪૯૯૫૬૬. (૨૫) ૧૬૮૦૬૪+૬૪=૨૬૨૬. (૨૬) ૧૦૦-  
 ૭૬=૨૪×૧૭૭૪=૪૨૫૭૬. (૨૭) ૧૨×૧૮×૫૦×૨×૧=૨૧૬૦૦ પાશર.  
 (૨૮) (૧૨૫+૧૪૭ = ૨૭૨)×(૧૪૭-૧૨૫ = ૨૨) = ૫૯૮૪ ÷ (૨૭×  
 ૪=૧૦૮)=૫૫ $\frac{૪૪}{૧૦૮}$ . (૨૯) (૬૦×૫૦=૩૦૦૦)+(૪૫×૧૦૦=૪૫૦૦)+  
 (૩૫×૫૦૦=૧૭૫૦૦) + (૧૦×૧૦૦૦=૧૦૦૦૦)=૩૫૦૦૦. (૩૦)  
 ૧૦૧×૩૬×૧૨×૨=૮૭૨૬૪ ૫ગ. (૩૧) ૬×૧૨×૪×૨૪=૬૯૧૨ વાર

(૩૨)  $૧૩ \times ૪ = ૫૨ - ૪૫ = ૭ + (૧૩ \times ૮ = ૧૦૮) = ૧૦૯$ . (૩૩)  $(૫૦ - (૨ + ૩ + ૫ = ૧૦) = ૪૦; ૧૨૦૦૦ \div ૪૦ = ૩૦૦$  માઈલ. (૩૪)  $૩૨૦ \times ૯૫ = ૩૦૪૦૦ + ૮૫ = ૩૦૪૮૫$  નળીઆં. (૩૫)  $૭૪૪ - ૬૮૦ = ૬૪ \times ૧૦ = ૬૪૦$  માણસ વધ્યાં +  $૨૮૬૬૦ = ૨૯૩૦૦$ . (૩૬)  $૧૮૦૫ + ૧૬ + ૧૧ = ૧૮૩૨$ . (૩૭)  $૨૪૨૬૦ \times ૧૬ = ૩૮૮૧૬૦$  પાનાં +  $૨૪૮ = ૧૫૬૫૨\frac{૪૦}{૮}$ . (૩૮)  $૪૨૬ \times ૭ = ૨૯૮૨$  મરદને) +  $(૩૯૫ \times ૬ = ૨૩૭૦$  પાયડીને) +  $(૬૪૫ \times ૪ = ૨૫૮૦$  છોકરાંને) =  $૭૯૩૨$  ફરી. (૩૯)  $૪૫ - ૨૭ = ૧૮$  દરમહિને વધે  $\times ૯ = ૧૬૨ + ૩૬૫ = ૫૨૭$  છોકરાં થયા. (૪૦)  $૪ \times ૩ = ૧૨ + ૧૬ = ૨૮$  મોટા છોકરાની ઉંમર;  $૨૮ + ૨૫ = ૫૩$  માની ઉંમર. (૪૧)  $(૮૫ \times ૯ = ૭૬૫$  ગાયને) +  $(૧૦૦ \times નવેદુ ૧૮ = ૧૮૦૦$  બળદને) +  $(૪૨૬ \times ૨૨ = ૯૩૭૨$  ઘોડાને) =  $૧૦૭૫૭$ . (૪૨)  $(૧૮૦ \times ૪૦ = ૭૨૦૦) - (૧૬ \times ૪૦ = ૬૪૦$  પાછા લાવ્યા) =  $૬૫૬૦$  વેચ્યા. (૪૩) ૫૫ માંથી છોકરાંનાં ૨૨ વર્ષ બાદ કરતાંથી માલમ પડે છે કે છોકરાનો જન્મ થયો ત્યારે બાપની ઉંમર ૩૩ વર્ષની હતી, તેમાંથી પરણતી વખતની ઉંમર ૨૨ બાદ કરતાં માલમ પડે છે કે પરણ્યા પછી ૧૧ વર્ષે છોકરો આવ્યો, તે માનાં ૧૮ વર્ષમાંથી બાદ કરતાં માલમ પડે છે કે માની પરણતી વખતે ૭ વર્ષની ઉંમર હતી. (૪૪)  $૧ \times ૧૦ = ૧૦ \times ૧૧ = ૧૧૦ \times ૧૨ = ૧૩૨૦; ૧ + ૧૦ + ૧૧૦ + ૧૩૨૦ = ૨૮૮૨$  બચ્ચાં  $\times ૨ = ૫૭૬૪$  રૂ. (૪૫)  $(૭૮૯૬ + ૪ = ૩. ૧૯૭૪$  દરએક ગાળાની કીંમત થઈ.) +  $(૨૧૨૪ + ૪ = ૫૩૧$  દરેક ગાળાના સામાનની કીંમત.) =  $૨૫૦૫$  રૂ. (૪૬)  $(૧૦૦ \times ૨ = ૧૨૦૦) + (૨૫૦ \times ૧૫ = ૩૭૫૦) + (૧૨૫ \times ૧૨૦ = ૧૫૦૦૦) = ૩.૧૯૬૫૦; ૨૦૦૦૦ - ૧૯૬૫૦ = ૩.૧૮૦૦૫૦$  વધ્યાં +  $૨૫ = ૭૨.૨$  સીપાર્થ રાખી શકાય. (૪૭)  $૬૪ \div ૧૫ = ૪૩$ . (૪૮)  $(૧૦ \times ૬ = ૬૦) + (૧૨ \times ૫ = ૬૦) + (૧૬ \times ૩ = ૪૮) = ૩.૧૬૮$ . (૪૯)  $(૬૨૧) - (૬૨૧ + ૬ = ૬૬$  માઈ.) =  $૫૫૨૫$  ગાર આપનારા - ૩૮૨ બેઆનાવાળા = ૧૭૦ પાવલો આપનારા;  $(૩૬૨ \times ૨ =$

૭૬૪ આના બેઆનાવાળાના ઉપજ્યા)+(૧૭૦×૪=૬૮૦ આના પાવલાવાળાના ઉપજ્યા)=૧૪૪૪ આના. (૫૦) ૬૫-૩૪+૬=૪૩=૨૨ વર્ષ. (૫૧) (૧૫૧×૪=૩. ૬૦૪ ના ધર્મ)+(૧૫૮×૩=૩. ૪૭૪ની દાળ.)=૧૦૭૮ રૂ.નો માલ લીધો. એમાંથી (૬૫×૬=૩. ૩૬૦ ની શાકર)+(૧૦×૫=૩. ૫૦નું ધી)=૩. ૪૪૦નો માલ આપ્યો તે પાદ જતાં બાકી રહ્યા રૂ. ૬૩૮+૨૬=૨૨ મહિના.) (૫૨) ૬૦૨÷(૨+૩+૪+૫=૧૪)=૪૩×૨=૮૬ રૂ. બે ભાગવાળાએ; ૪૩×૩=૧૨૯ રૂ. ત્રણ ભાગવાળાએ; ૪૩×૪=૧૭૨ રૂ. ચાર ભાગવાળાએ; ૪૩×૫=૨૧૫ રૂ. પાંચ ભાગવાળાએ; (૫૩) (૩૭૮૦૦ ÷ ૧૦=૩૭૮૦ ધર્મીદા.) + (૩૭૮૦૦ ÷ ૬=૪૨૦૦ સગાંવહાલાંને.) + (૩૭૮૦૦ ÷ ૩=૧૨૬૦૦ સંગ્રહ કરશે)=૨૦૫૮૦ રૂ. પેદાસમાંથી જશે; ૩૭૮૦૦-૨૦૫૮૦=૧૭૨૨૦×૫=૮૬૧૦૦ પાંચ વર્ષમાં ખર્ચ કરશે; ૧૨૬૦૦×૫+૬૩૦૦૦ પાંચ વર્ષમાં સંગ્રહ કરશે. (૫૪) ૧૫૪૦૦૦૦ ÷ ૭=૨૨૦૦૦૦ રૂ. ભાગ છે÷૨=૧૧૦૦૦૦ રૂ. ધર્મીદામાં આપ્યા. ÷ ૨=૫૫૦૦૦ રૂ. દરએક છોકરીના. (૫૫) (૧૬૧૦૦÷૭=૩.૨૩૦૦ વાહાણના ભાગનાં.)+(૪૨૦૦૦÷૬=૭૦૦૦ રૂ. રિપનિંગના ભાગના )=૬૩૦૦ રૂ.; ૨૦૦૦૦-૬૩૦૦=૧૦૭૦૦ રૂ. ની. હુંડી લખી આપી.

૬૬ભાજકની ક્રૂચી.

(૧)

૨૨૪)૩૩૬(૧

૧૧૨)૨૨૪(૨

(૨)

૩૪૮)૧૬૨૪(૨

૩૨૮)૩૪૮(૧

૨૦)૩૨૮(૧૬

૮)૩૨(૨

૪)૮(૨

(૩)

૧૭૫)૩૬૪૨(૧૧

૧૧૭)૧૭૫(૧

૫૮)૧૧૭(૨

૧)૫૮(૫૮

(૪)

૬૨૫)૧૨૨૫(૧

૬૦૦)૬૨૫(૧

૨૫)૬૦૦(૨૪

(૫)

૭૭૦)૩૪૩૧(૩

૧૨૧)૭૭૦(૬

૪૪)૧૨૧(૨

૩૩)૪૪(૧

૧૧)૩૩(૩

(૬)

૬૦૦)૩૪૭૪(૩

૭૭૪)૬૦૦(૧

૧૨૬)૭૭૪(૬

૧૮)૧૨૬(૭

(૭)

 $1396)2801(1$  $1022)1396(1$  $349)1022(2$  $301)349(1$  $46)301(1$  $18)46(3$  $9)18(2$ 

(૮)

 $399)1131(3$ 

(૯)

 $9009)9362(1$  $314)9362(2$  $99)314(4$ 

(૧૦)

 $2660)2963(1$  $133)2963(20$ 

(૧૧)

 $4324)1309(1$  $2612)4324(1$  $2383)2612(1$  $636)2383(2$  $826)636(1$  $213)826(2$ 

(૧૨)

 $1000)3994(3$  $994)1000(1$  $224)994(3$ 

(૧૩)

 $9046)9362(1$  $336)9046(21$ 

(૧૪)

 $6329)23669(3$  $4016)6329(1$  $1311)4016(3$  $1063)1311(1$  $226)1063(1$  $191)226(1$  $49)191(3$ 

(૧૫)

 $1313)2121(1$  $606)1313(1$  $404)606(1$  $303)404(1$  $202)303(1$  $101)202(2$ 

(૧૬)

 $8144)28991(4$  $6844)8144(1$  $210)6844(12$  $164)210(1$  $84)164(3$  $30)84(1$  $14)30(2$ 

(૧૭)

 $13)42(8$  $13)416(32$  $13)96(8$ 

(૧૮)

 $21)18(3$  $21)148(4$  $18)21(2$  $18)333(28$  $9)18(2$ 

(૧૯)

 $408)4260(10$  $242)408(2$  $242)1172(5$  $1)1172(31$  $8)1(2$ 

(૨૦)

 $8803)6136(2$  $333)6136(13$  $98)333(8$  $39)98(2$  $39)1368(39$

$$(૨૧) \\ ૭૬૦૮) ૧૩૩૮૪(૧ \\ ૫૭૭૬) ૭૬૦૮(૧ \\ ૧૮૩૨) ૫૪૯૬(૩$$

$$૨૮૦) ૧૮૩૨(૬ \\ ૧૫૨) ૨૮૦(૧ \\ ૨૮) ૧૫૨(૫ \\ ૧૨) ૩૬(૨ \\ ૪) ૧૨(૩$$

$$૪) ૬૩૦૬૬(૧૫૭૭૪$$

$$(૨૨) \\ ૩૯૬) ૫૧૮૪(૧૩ \\ ૩૬) ૩૯૬(૧૧$$

$$૩૬) ૬૬૧૪(૧૯ \\ ૭) ૩૬(૫ \\ ૧) ૭(૭$$

(૨૩)

$$૫૫૪૪) ૬૫૫૨(૧ \\ ૧૦૦૮) ૫૫૪૪(૫ \\ ૫૦૪) ૧૦૦૮(૨$$

(૨૪)

$$૬૧૬૧-૫=૬૧૫૬ \\ ૧૫૬૫-૭=૧૫૫૮$$

$$૧૫૫૮) ૬૧૧૬(૩ \\ ૧૪૮૨) ૧૫૫૮(૧ \\ ૭૬) ૧૪૮૨(૧૯ \\ ૩૮) ૭૬(૨$$

(૨૫)

$$૨૫૭૩) ૪૦૬૭(૧ \\ ૧૪૯૪) ૨૫૭૩(૧ \\ ૧૦૭૯) ૧૪૯૪(૧ \\ ૪૧૫) ૧૦૭૯(૨ \\ ૨૪૯) ૪૧૫(૧ \\ ૧૬૬) ૨૪૯(૧ \\ ૮૩) ૧૬૬(૨$$

લઘુત્તમ સાધારણ ભાગ્યની ક્રમી.

$$(૧) \\ ૫) ૧૫, ૨૦ \\ ૫ \times ૩ \times ૪ = ૬૦$$

$$(૨) \\ ૭) ૧૪, ૨૧ \\ ૭ \times ૨ \times ૩ = ૪૨$$

$$(૩) \\ ૬, ૪, ૧૬ = ૧૬$$

$$(૪) \\ ૪, ૯, ૨૨ = ૧૯૮$$

$$(૫) \\ ૫) ૪, ૧૫, ૧૮, ૨૦ \\ ૨) ૧૦ \times ૬ \times ૨ = ૧૮૦$$

$$(૬) \\ ૪) ૧૬, ૪, ૧૩, ૧૮ \\ ૨) ૪ \times ૨ \times ૬ = ૧૪૪$$

$$(૭) \\ ૨) ૬, ૧૨, ૧૬, ૧૮, ૨૪ \\ ૩) ૬ \times ૮ \times ૩ = ૧૪૪$$

$$(૮) \\ ૩) ૬, ૧૪, ૧૮, ૨૪, ૩૭ \\ ૩) ૬ \times ૪ \times ૮ \times ૩ = ૨૧૬$$

$$(૯) \\ ૨) ૨, ૪, ૬, ૧૪, ૧૦, ૪૮ \\ ૨ \times ૫ \times ૨૪ = ૨૪૦$$



(૧૦)

$$૨) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૨ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૨૫૨૦$$

(૧૧)

$$૪) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૭૫૬૦$$

(૧૨)

$$૮) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૧૦૦૮$$

(૧૩)

$$૩) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૧૨૬૦$$

(૧૪)

$$૪) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૨૧૦૦$$

(૧૫)

$$૩) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૭૨૦૦$$

(૧૬)

$$૨) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૩૬૦૦$$

(૧૭)

$$૧) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૩૨૪$$

(૧૮)

$$૧) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૨૧૬૪૫$$

(૧૯)

$$૩) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૫૫૬૦૬૨$$

(૨૦)

$$૩) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૭૭૭૦$$

(૨૧)

$$૩) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૬૦૦$$

(૨૨)

$$૨) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૪૨૦ + ૧ = ૪૨૧$$

(૨૩)

$$૩, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪ + ૨ = ૧૨૨$$

(૨૪)

$$૩) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૧૨૦ + ૩ = ૧૨૩$$

(૨૫)

$$૨) \frac{૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪, ૪}{૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪ \times ૪} = ૪૨૦ + ૧ = ૪૨૧$$

## ઉત્તરતી ભાંજણીની કુંઘી

(૧) રૂ.  $૨૭ \times ૧૬ = ૪૩૨ + ૯ =$  આ.  $૪૪૧ \times ૧૨ = ૫૨૮ + ૬ =$   
 $૫૨૯૮$  પૃષ્ઠ. (૨) રૂ.  $૩૮૭ \times ૧૬ = ૬૧૯૨ + ૧૧ =$  આ.  $૬૨૦.૩ \times ૧૨ =$   
 $૭૪૪૩૬ + ૯ = ૭૪૪૪૫$  પૃષ્ઠ. (૩)  $૭ + ૧૪ + ૧૧ =$  આ.  $૩૨ \times ૧૨ = ૩૮૪$   
પૃષ્ઠ (૪)  $૬૪૫ + ૩૬૦ = ૧૦૦૫ \times ૧૬ = ૧૬૦૮૦$  આ.  $+ ૬૪૫ =$   
 $૧૬૭૨૫ \times ૧૨ = ૨૦૦૭૦૦$  પૃષ્ઠ (૫) રૂ.  $૯૨૪ \times ૧૬ = ૧૪૭૮૪ + ૭ =$   
આ.  $૧૪૭૯૧ \times ૪ = ૫૯૧૬૪$  દોઢીયાં  $\times ૩ = ૧૭૭૪૯૨$  પૃષ્ઠ. (૬) રૂ.  
 $૧૫ \times ૧૦૦ = ૧૫૦૦ + ૭ =$  દો.  $૧૫૦૭ \times ૧૬ = ૨૪૧૧૨ + ૩ =$  બ.  $૨૪૧૧૫ \times$   
 $૧૬ = ૩૮૫૮૪૦$  વી. (૭) મો.  $૩૯ \times ૧૫ = ૩. ૫૮૫ \times ૧૬ =$  આ.  $૯૩૬૦ \times$   
 $૨૫ = ૨૩૪૦૦૦$  રેસ. (૮) રૂ.  $૮ \times ૪ = ૩૨ + ૩ = ૫૧. ૩૫ \times ૧૦૦ =$   
 $૩૫૦૦ + ૩૬ = ૩૫૩૬$  રેસ. (૯) આં.  $૩ \times ૨૦ = ૬૦ + ૨ =$  મણ.  $૬૨ \times$   
 $૪૦ = ૨૪૮૦ + ૧ =$  રો.  $૨૪૮૧ \times ૮ = ૧૯૮૪૮$  નવ. (૧૦) ગાં.  $૮ \times ૩૦ =$   
 $૨૪૦ + ૫ =$  મ.  $૨૪૫ \times ૪૦ = ૯૮૦ + ૧૭ =$  રો.  $૯૯૭ \times ૪ = ૩૯૮૮$  પાંચોર.  
(૧૧) આં.  $૨૦ \times ૨૦ = ૪૦૦ + ૭ =$  મ.  $૪૦૭ \times ૪૦ = ૧૬૨૮૦$  રો. (૧૨) ગાં.  
 $૩૬ \times ૩૦ = ૧૦૮૦$  મ. ) + (ક.  $૨૬ \times ૧૬ = ૪૬૪$  મ.) = મ.  $૧૫૪૪ \times ૪૦ =$   
 $૬૧૭૬૦ \times ૧૬ = ૯૮૮૧૬૦$  અધોલ (૧૩) મ.  $૨૮૭ \times ૪૦ =$  રો.  $૧૧૪૮૦ \times ૧૬ =$   
 $૧૮૩૬૮૦$  અધોલ  $\times ૨૧૧ = ૪૫૯૨૦૦$  રૂ. આ ભાર; અધોલ  $૧૮૩૬૮૦ \times$   
 $૪૧૧ = ૮૨૬૫૬૦$  ટાંક. (૧૪) તો.  $૩૩ \times ૨ = ૬૬ + ૧ =$  ગ.  $૬૭ \times ૧૬ = ૧૦૭૨$   
વાલ  $\times ૩ = ૩૨૧૬$  રતી. (૧૫) તો.  $૨૦ \times ૨ = ૪૦ + ૧ =$  ગ.  $૪૧ \times ૧૬ =$   
 $૬૫૬ + ૭ =$  વા.  $૬૬૩ \times ૩ = ૧૯૮૯ + ૧ = ૧૯૯૦$  રતી. (૧૬) ગાં.  $૩ \times ૨૦૦૦ =$   
 $૬૦૦૦ + ૪ =$  દં.  $૬૦૦૪ \times ૪ = ૨૪૦૧૬ + ૨ =$  દા.  $૨૪૦૧૮ \times ૨ =$  વે.  $૪૮૦ ૩૬ \times$   
 $૩ =$  મુ.  $૧૪૪૧૦ ૮ \times ૪ = ૫૭૬૪૩૨$  આં. (૧૭) વાર  $૩૦ \times ૧૧૧ = ૪૫ + ૧ =$   
ગળ.  $૪૬ \times ૨૪ = ૧૧૦૪ + ૩ = ૧૧૦૭$  તમુ (૧૮) વાર  $૩૫ \times ૩ = ૪. ૧૦૫ \times$   
 $૧૨ = ૧૨૬૦$  ઇંચ (૧૯) વી.  $૧૦૮ \times ૨૦ =$  વસા.  $૨૧૬૦ \times ૨૦ =$  ચો. કા.

$૪૩૨૦૦ \times ૧૨૨૫ = ૫૨૯૨૦૦૦૦$  એ. મુઠી. (૨૦) એ.  $૪૫ \times ૪૦ = ૧૮૦૦ + ૩ =$  ગું.  $૧૮૦૩ \times ૧૦૮૯ =$  એ. ડુ.  $૧૯૬૩૪૬૭ \times ૧૪૪ = ૨૮૨૭૩૯૨૪૮$  એ. ઇંચ. (૨૧) રીમ  $૨૦ \times ૨૦ = ૪૦૦ + ૨ = ૬$ .  $૪૦૨ \times ૨૪ = ૯૬૪૮ + ૩ = ૯૬૫૧$  તાવ (૨૨) પૌં.  $૫૧૩ \times ૨૦ =$  શિ.  $= ૧૦૨૬૦ \times ૧૨ =$  પેં.  $૧૨૩૧૨૦ \times ૪ = ૪૯૨૪૮૦$  ફા. (૨૩) ગી.  $૩૨૦ \times ૨૧ =$  શિ.  $૬૭૨૦ \times ૧૨ =$  પેં.  $૭૮૬૪૦ \times ૨ = ૧૫૭૨૮૦$ . અ. પેં. (૨૪) ગી.  $૨૦૦૦ \times ૨૧ =$  શિ.  $૪૨૦૦૦ \times ૨ = ૮૪૦૦૦$  છ પેં-સ. (૨૫) અ. ફાં.  $૧૩૭૩ \times ૫ = ૬૮૬૫ + ૨ =$  શિ.  $૩૪૩૨૧૧ \times ૧૨ =$  પેં.  $૪૧૧૯૦ \times ૪ = ૧૬૪૭૬૦$  ફા. (૨૬) પૌં.  $૨૦૦૦ \times ૨૦ =$  શિ.  $૪૦૦૦૦ \times ૨ = ૮૦૦૦૦ + ૫ = ૧૬૦૦૦$  અ. ફાં. (૨૭) પૌં.  $૭૫ \times ૨૦ = ૧૫૦૦ + ૧૦ =$  શિ.  $૧૫૧૦ \times ૨ = ૩૦૨૦ + ૧ = ૩૦૨૧$  છ. પેં-સ. (૨૮) (પૌં.  $૬ \times ૨૦ =$  શિ.  $૧૨૦$ ) + (ગી.  $૩ \times ૨૧ =$  શિ.  $૬૩$ ) + (ફાં.  $૨ \times ૫ =$  શિ.  $૧૦$ ) = શિ.  $૧૯૩ \times ૧૨ = ૨૩૧૬ + ૪ = ૨૩૨૦$  પેં. (૨૯) પૌં.  $૪૭ \times ૨૦ = ૯૪૦ + ૧૦ =$  શિ.  $૯૫૦ \times ૧૨ = ૧૧૪૦૦ + ૧૧ =$  પેં.  $૧૧૪૧૧ \times ૪ = ૪૫૬૪૪ + ૩ = ૪૫૬૪૭$  ફા. (૩૦) ફાં.  $૨૨૦ \times ૫ =$  શિ.  $૧૧૦૦ \times ૩ = ૩૩૦૦$  આર પેં-સ. (૩૧) ગી.  $૧ \times ૨૧ =$  શિ.  $૨૧ \times ૧૨ = ૨૫૨$  પેં. ) + (અ. ગી.  $૧ \times ૧૦૧ =$  શિ.  $૧૦૧ \times ૧૨ = ૧૨૬$  પેં) + (ફાં.  $૧ \times ૫ =$  શિ.  $૫ \times ૧૨ = ૬૦$  પેં) + (અ. ફાં.  $૧ \times ૨૧ =$  શિ.  $૨૧ \times ૧૨ = ૩૦$  પેં.) + (છ. પેં.  $૧ \times ૬ = ૬$  પેં.) + (૧ પેં.)  $૪૭૫ \times ૪ = ૧૯૦૦$  ફા;  $૨૦૯૦૦ \div ૧૯૦૦ = ૧૧$  જ. (૩૨) ટન  $૨ \times ૨૦ =$  હં.  $૪૦ \times ૪ = ૧૬૦ + ૩ =$  ફા.  $૧૬૩ \times ૨૮ =$  પૌં.  $૪૫૬૪ \times ૧૬ = ૭૩૦૨૪ + ૫ = ૭૩૦૨૯$  ઓંસ. (૩૩) પૌં.  $૩ \times ૧૨ = ૩૬ + ૯ =$  ઓં.  $૪૫ \times ૨૦ =$  પેની.  $૬૦૦ \times ૨૪ = ૨૧૬૦૦ + ૭ = ૨૧૬૦૭$  એ. (૩૪) ટ.  $૪ \times ૨૦ = ૮૦ + ૧૫ =$  હં.  $૯૫ \times ૪ = ૩૮૦ + ૨ =$  ફા.  $૩૮૨ \times ૨૮ = ૧૦૬૯૬ + ૧૨ = ૧૦૭૦૮$ . પૌં. (૩૫) ઓં.  $૯ \times ૨૦ = ૧૮૦ + ૧૭ =$  પેની.  $૧૯૭ \times ૨૪ = ૪૭૨૮ + ૨૨ = ૪૭૫૦$  એ. (૩૬) ફા.  $૩ \times ૨૮ =$  પૌં.  $૮૪ \times ૧૬ = ૧૩૪૪ + ૧૪ =$  ઓં.  $૧૩૫૮ \times ૧૬ = ૨૧૭૨૮$ . ફા. (૩૭) લી.  $૨ \times ૩ = ૬ + ૨ =$  મા.  $૮ \times ૮ = ૬૪ +$

૨=૬. ૬૬×૨૨૦=૧૪૫૨૦+૨૦૦=યા. ૧૪૭૨૦×૩=૪૪૧૬૦ યુ. (૩૮)  
 મ. ૫×૮=૬. ૪૦×૨૨૦=૮૮૦૦+૨૦૦=યા. ૯૦૦૦×૩=૬. ૨૭૦૦૦×  
 ૧૨=૩૨૪૦૦૦+૩=૩૨૪૦૦૩ ઇંચ. (૩૯) પો. ૩×૧૧=૩૩÷૨=૧૬+.  
 ૨૧૧=યા. ૧૬૧×૩=૫૭૧૧+૨=૬. ૫૬૧૧×૧૨=૭૧૭+૬=૭૨૬ ઇંચ.  
 (૪૦) એ. ૩૬×૪=૧૪૪+૨=૩. ૧૪૬×૪૦=૫૮૪૦+૧૧=પો. ૫૮૫૧×  
 ૧૨૧=૭૦૭૬૭૧÷૪=એ. યા. ૧૭૬૬૬૨૧૧×૬=એ. યુ. ૧૫૬૨૬૩૪૧૧×  
 ૧૪૪=૨૨૬૩૮૨૬૦૪ એ. ઇંચ. (૪૧) એ. યા. ૧૭×૬=૧૫૩+૮=  
 એ. યુ. ૧૬૧×૧૪૪=૨૩૧૮૪. એ. ઇં. (૪૨) એ. ૭×૪=૩. ૨૮×  
 ૪૦=૧૧૨૦+૧૨=૧૧૩૨ પોલ. (૪૩) પો. ૩૧×૧૨૧=૩૭૫૧÷  
 ૪=૬૩૭૧૧+૧૧=એ. યા. ૬૪૮૧૧×૮૫૩૮૧૧+૩=એ. યુ. ૮૫૪૧૧૧×  
 ૧૪૪=૧૨૩૦૦૧૨+૩૨=૧૨૩૦૦૪૪ એ. ઇંચ. (૪૪) ઇં. એ. ૩૫×  
 ૫=૧૭૫+૪=ફા. ૧૭૬×૪=૭૧૬ નેલ. (૪૫) ધ. યા. ૨૩×૨૭=ધ.  
 યુ. ૬૨૧×૧૭૨૮=૧૦૭૩૦૮૮+૧૦૦૦=૧૦૭૪૦૮૮ ધ. ઇંચ. (૪૬)  
 ધ. યા. ૧૨×૨૭=૩૨૪+૨૩=ધ. યુ. ૩૪૭×૧૭૨૮=૫૯૬૬૧૬ ધ. ઇં.  
 (૪૭) યા. ૧૩×૪=૫૨+૩=ફા. ૫૫×૨=પે. ૧૧૦×૪=૪૪૦ જીલ.  
 (૪૮) ફા. ૧૭×૮=યુ. ૧૩૬×૪=પે. ૫૪૪×૨=૧૦૮૮ યા. (૪૯)  
 વર્ષ. ૭૦×૩૬૫=દિ. ૨૫૫૫૦×૨૪=ક. ૬૧૩૨૦૦×૬૦=મી.  
 ૩૬૭૬૨૦૦૦×૬૦=૨૨૦૭૫૨૦૦૦૦ સેકન્ડ. (૫૦) સૌરવર્ષ ૬×૩૬૫=  
 દિ. ૩૨૮૭૧+૧૧=દિ. ૩૨૮૮૧×૨૪=ક. ૭૬૧૫૮×૬૦=મિ. ૪૭૪૬૪૮૦×  
 ૬૦=૨૮૪૬૬૮૮૦૦ સે. (૫૧) આંદ્રવર્ષ. ૧૫×૧૨=૧૮૦+૭=મ. ૧૮૭×  
 ૨૬૧=દિ. ૫૫૩૭૧×૮=પોહોર. ૪૪૩૦૦×૭૧=ધડી ૩૩૨૨૫૦×૬૦=  
 ૧૯૬૩૫૦૦૦ પળ (૫૨) ૧૮૭૨-૧૮૦૬=વર્ષ ૬૬×૩૬૫=દિ.  
 ૨૪૦૬૦+છાસેંત વર્ષમાં લીપ વરસના દીવસ ૧૬+૨૨ જા+૨૬ ફે.+  
 ૩૧ મા+૩૦ એ.+૩૧ મે.+જુનના. દિ. ૧૬ ને ૪ કલાક=૨૪૨૬૮. દિ. ને

૪ કલાક; ૨૪૨૬૮×૨૪=દિ. ૫૮૨૪૩૨ + ૪ = દિ. ૫૮૨૪૩૬×૬૦ =  
 ૩૪૯૪૬૧૬૦ મિનિટ. (૫૩) ૮×૨૦૧૧=૫૧. ૧૬૪×૪=૬૫૬. ૬૫૬×  
 ૪=૨૬૨૪ નેસ. ×૬=૨૩૬૧૬+૪=૫૬૦૪ ઇંચ. (૫૪) મા. ૪૦×૮=૬.  
 ૩૨૦×૨૨૦=૫૧. ૭૦૪૦૦×૩=૬. ૨૧૨૦૦×૧૨=ઇંચ. ૨૫૩૪૪૦૦+  
 (૬૬. ૧૦૧૧×૧૨=૧૨૬ ઇંચ.)=૨૦૧૧૪  $\frac{૩૬}{૧૨૬}$  ફીટ. (૫૫) ૨૦ ફી.+  
 ૩૧ મા.+૩૦ ઓ.+૩૧ મે.+૩૦ જુન+૩૧ જુ. + ૩૧ ઓ.+૩૦ સ.  
 ૩૧ ઓ.+૩૦ ન.+૧૪=દિ. ૩૦૬×૨૪=૭૪૧૬ કલાક.

### અઠની ભાંજણીની કુંચી.

<p>(૧) પઈ.          ૧૨)૬૫૪૫          ૧૬) ૫૪૫-૬ પઈ.          ૩૪-૧ ઓ.          ૩૪૩.૧ ઓ. ૬ પ. જ.</p>	<p>પઈ.          ૧૨)૬૫૪૪          ૧૬) ૫૪૫-૪ પઈ.          ૩૪-૧ ઓ.          ૩૪૩.૧ ઓ. ૪ પ. જ.</p>	<p>(૪) પદામ.          ૧૬)૫૬૭૮          ૧૦૦) ૩૫૪-૧૪ પ.          ૩-૫૪ દો.          ૩ રૂ. ૫૪દો. ૧૪પ. જ.</p>
<p>ઓના.          ૧૬)૧૪૪૪          ૬૦-૪ ઓ.          ૬૦ રૂ. ૪ ઓ. જ.</p>	<p>(૩) પઈ.          ૧૨)૫૬૪૫          ૪૭૦-૫ પઈ.          ૭૧૫૪ ઓના ઉમેર્યા</p>	<p>(૫) નવટાંક.          ૮)૫૩૨૨          ૪૦)૬૬૫-૨ ન.          ૧૬-૨૫ રો.          ૧૬મ. ૨૫રો. ૨ ન.જ.</p>
<p>(૨) ઓના.          ૧૬)૫૩૨૨          ૩૩૨-૧૦ ઓ.          ૬૬૨ રૂ. ૧૦ ઓ. જ.</p>	<p>૪૭૬ રૂ. ૮ ઓ. ૫ પ. જ. ૨૬ મ. ૩૦ રો. જ.</p>	<p>પારોર.          ૪)૪૨૮૦          ૪૦)૧૦૭૦          ૨૬-૩૦ રો.          ૨૬ મ. ૩૦ રો. જ.</p>

(૬) ર. ભાર.

૪૦) ૧૫૮૪૮૫

૪૦) ૩૬૬૨-૫ ર.

૨૦) ૬૬-૨ રો.

૪-૧૯ મ.

૪ખાં. ૧૯મ. ૨રો. ૫૩. જ

(૭) રોર.

૪૦) ૪૩૨૫૬

૩૨) ૧૦૮૧-૧૬ રો.

૩૩-૨૫ મ.

૩૩ ખે. ૨૫ મ. ૧૬ રો. જ.

(૮) રતી.

૩) ૪૫૬૭૨

૧૬) ૧૫૨૨૪

૨) ૬૫૧-૮ વા.

૪૭૫-૧ મ.

૪૭૫ તો. ૧ મ. ૮ વા.

(૯) તાવ.

૨૪) ૨૬૭૪૫

૨૦) ૧૧૧૪-૬ તા.

૫૫-૧૪ ધા.

૫૫ રી. ૧૪ ધા. ૬ તા.

(૧૦) આંગળ.

૪) ૫૬૭૨૪૫

૩) ૧૪૧૮૧૧-૧ આં.

૨) ૪૭૨૭૦-૧ મુ.

૪) ૨૩૬૩૫-૦ વ.

૨૦૦૦) ૫૬૦૮-૩ હાથ.

૨-૧૬૦૮ દંડ.

ગા. દં. હા. પે. મુ. આં

૨-૧૬૦૮-૩-૦-૧-૧

(૧૧) ચો. હાથ.

૨૫) ૧૨૫૪૮૦૦૦

૨૦) ૫૦૧૬૨૦

૨૦) ૨૫૦૬૬

૧૨૫૪-૧૬

૧૨૫૪ વી. ૧૬ વ. જ.

(૧૨) આંગળ.

૨) ૫૪૬૨

૨૪, ૨૭૪૬

૧૧૪-૧૦ ત.

૧૧૪ ગ. ૧૦ ત. જ.

૨તી.

૩) ૩૨૪૨

૧૬) ૧૦૮૦-૨ રતી.

૬૭-૮ વા.

૬૭ મ. ૮ વા. ૨ રતી. જ.

(૧૩) તમુ.

૨૪) ૫૬૬૦

૨૩૭-૨ ત.

૨

૩) ૪૭૪

૧૫૮

૧૫૮ વા. ૨ ત. જ.

ચો. મુ.

૧૨૨૫) ૧૪૬૦૦૦

૨૦) ૧૧૬-૨૨૫ ચો. મુ.

૫-૧૬ વ.

૧ વી. ૧૬ વ. ૨૨૫ ચો. મુ.

(૧૪) મળ.

૬૦) ૫૬૭૮૪૦૦

૬૪૬૪૦૫ રી.

૨

૧૫) ૧૮૬૮૮૦

૮) ૧૨૬૫૮-૧૦=૫૫.

૩૫૪) ૧૫૮૨-૨ પોહો.

૪-૧૬૬ દિવસ.

આ. વર્ષ. દિ. પો. ધડી.

૪ ૧૬૬ ૨ ૫ જ

(૧૫) સેકન્ડ.

૬૦)૬૭૫૪૦૦૦૦

૬૦)૧૧૨૫૬૬૬-૪૦સે.

૨૪)૧૮૭૬૧-૬ મિ.

૭૮૧-૧૭ ક.

૪

૧૪૬૧)૩૧૨૪

૨-૨૦૨-૫૦||દિ.

૫. દિ. ક. મિ. સે.

૨-૫૦||-૧૭-૬-૪૦જ

(૧૬) કારદિગ.

૪)૨૮૪૦૬૧

૧૨)૭૧૦૧૫-૧ કા.

૨૦)૫૬૧૭-૧૧ પેં.

૨૬૫-૧૭ શિ.

પૌં. શિ. પેં. કા.

૨૬૫-૧૭-૧૧-૧ જ.

(૧૭) અ. પેં.

૨)૫૮૮૪૮૩

૧૨)૨૬૪૨૪૧-૧અ.પેં.

૨૧)૨૪૫૨૦-૧ પેં.

૧૧૬૭-૧૩ શિ.

૧૧૬૭ગી.૧૩શિ.૧૧૧/૨ પેં.

(૧૮) છ. પેન્સ.

૨)૧૫૦૦૮૦

૨૦)૭૫૦૪૦

૩૭૫૨

૩૭૫૨ પૌંડ. જ.

(૧૯) કા.

૪)૪૮૦૧૪૪

૧૨)૧૨૦૦૩૬ પેં.

૭)૧૦૦૦૩ શિ.

૧૪૨૯

૧૪૨૯ સાત શિલિંગ.

(૨૦) અ. પેં.

૨)૧૭૫૮૬૬૦

૧૨)૮૭૯૪૮૦ પેં.

૭૩૨૬૦ શિ.

૨

૫)૧૪૬૫૮૦

૨૬૩૧૬.અ.કૌ.

(૨૧) પેન્સ.

૧૨)૧૦૧૦૧૦

૨૧)૮૪૧૭-૬ પેં.

૪૦૦-૧૭ શિ.

૪૦૦ગિ.૧૭શિ.૬પેં.જ.

(૨૨) અ. ગિનિ.

૬૭૦

૨૧

૨)૧૪૦૭૦

૭૦૩૫ શિ.

૨

૫)૧૪૦૭૦

૨૮૧૪અ.કૌ.જ.

(૨૩) પૌંડ.

૨૮)૩૭૫૬૮

૪)૧૩૪૧-૨૦પૌં.

૨૦)૩૩૫-૧ કવા.

૧૬-૧૫ હં.

૧૬૮.૧૫હં.૧૭વા૨૦પૌં.

(૨૪) દ્રામ.

૧૬)૨૩૪૫૮૨૦

૧૬)૧૪૬૬૧૩-૧૨દ્રા

૨૮)૬૧૬૩-૫ ઝાં.

૪)૩૨૭-૭ પૌં.

૨૦)૮૧-૩ કવા.

૪-૧ હં.

૮.હં.કવા.પૌં.ઝાં.દ્રા.

૪-૧-૩-૭-૫-૧૨.જ.

(૨૫) ટ્રેન.

૨૪)૧૩૧૭૨

૨૦)૫૪૮-૨૦ ટ્રે.

૧૨)૨૭-૮ પેની.

૨-૩ ઝાંસ

પૌં. ઝાં. પેની. ટ્રે.

૨-૩-૮-૨૦.જ.

(૨૬) ગ્રેન.

૨૪) ૧૦૮૬૭૦

૨૦) ૪૫૪૦-૧૦ ગ્રેન.

૧૨) ૨૨૭ ઓંસ.

૧૮-૧૧ ઓંસ.

૧૮ પોં. ૧૧ ઓંસ. ૧૦ ગ્રે. જ.

(૨૭) હંથ.

૧૨) ૧૨૦૮૩૫

૩) ૧૦૦૬૯-૭ હં.

૨૨૦) ૩૩૫૬-૧ કુ.

૧૫-૫૬ યા.

૬૨. યા. કુ. હં.

૧૫-૫૬-૧-૭ જ.

(૨૮) કુટ.

૩) ૧૮૩૮૧૦

૨૨૦) ૬૧૨૭૦-૦ કુ.

૮) ૨૭૬-૧૧૦ યા.

૩) ૩૪-૬ ૬૨.

૧૧-૧ મા.

લી. મા. ક. યાડ.

૧૧-૧-૬-૧૧૦ જ.

(૨૯) નેલ.

૪) ૧૩૫૮૭

૪) ૩૩૬૬-૩ ને.

૮૪૬-૦ કવા

૮૪૬ યા. ૩ ને. જ.

(૩૦) ચો. હંથ.

૧૪૪) ૨૦૦૦૦

૯) ૧૩૮-૧૨ (ચો. હં.)

૧૫-૩ ચો. કુ.

ચો. યા. ચો. કુ. ચો. હં.

૧૫-૩-૧૨૮ જ.

(૩૧) પોલ.

૪૦) ૧૨૧૨૨૧

૪) ૩૦૩૦-૨૧ પો.

૭૫૭-૨ ૩૬

એ ૩૬. પો.

૭૫૭-૨-૨૧ જ.

(૩૨) ક્યુ. હંથ.

૧૭૨૮) ૧૩૮૨૬૭

૨૭) ૮૦-૫૭ ક્યુ. હં.

૨-૨૬ ક્યુ. કુ.

ક્યુ. યા. ક્યુ. કુ. ક્યુ. હં.

૨-૨૬-૫૭.

(૩૩) જીલ.

૪) ૩૦૬૮૩

૨) ૭૭૪૫-૩ જી.

૪) ૩૮૭૨-૧ પીંટ.

૯૬૮-ગ્યાલન.

૯૬૮ ગ્યા. ૧ પીં. ૩ જી.

(૩૪) કવાટર.

૪) ૩૫૬૧૮૭

૨) ૮૬૦૪૬-૩ કવા.

૪) ૪૪૫૨૩ પેક.

૧૧૧૩૦-૩ પેક.

૧૧૧૩૦ જી. ૩ પે. ૩ક.

(૩૫) સેકન્ડ.

૬૦) ૭૧૮૭૧૬૦૦

૬૦) ૧૧૬૭૮૬૫ મિ.

૨૪) ૧૬૬૬૪-૨૫ મિ

૩૬૫) ૮૩૧-૨૦ ક.

૨-૧૦૧ દિ.

૫. દિ. ક. મિ.

૨-૧૦૧-૨૦-૨૫ જ.

(૩૬) હંથ.

૧૨) ૨૨૮૪૧૭૧૩

૩) ૧૬૦૩૮૬૩ કુ.

૬૩૪૬૩૧ યા.

૨

૧૧) ૧૨૬૬૨૬૨

૪૦) ૧૧૫૩૮૭-૫=૨૧૧

૨૮૮૪-૨૭ પો.

૩. પો. યા. કુ. હં.

૨૮૮૪-૨૭-૨-૧-૬



(૩૭) આના.	૧૦૮૯૩ પે.	૨૦) ૯૦-૧૧ પે.
૮) ૩૪૨૫	૪	૪-૧૦ શિ
૪૨૮-૧ આ.	૪૩૫૭૫ ફા.	પો. શિ. પે. ફા. જ.
૪૨૮ શિ. ૧ આ. જ.	૨	૪ ૧૦ ૧૧ ૨ $\frac{1}{2}$
૫૪.	૧૨) ૮૭૧૫૦ ૫૪.	(૪૦) દોકડા.
૨) ૫૬૪૫	૧૬) ૭૨૬૨-૬ ૫૪.	૫૪૪૦
૪) ૨૮૨૨-૩ ફ.	૪૫૩-૧૪ આ.	૪
૧૨) ૭૦૫-૨ ફા.	૪૫૩૨.૧૪ આ. ૬૫૪. જ	૨૧૭૬૦ રેસ. જ.
૨૦) ૫૮-૬ પે.	(૩૮) ૩. આ. ૫.	રેસ.
૨-૧૮ શિ.	૪૫-૭-૬.	૪) ૫૬૭૦૦૦
પો. શિ. પે. ફા.	૧૬	૧૪૧૭૫૦ દોકડા
૨-૧૮-૬-૨ $\frac{3}{2}$ જ.	૭૨૭ આ.	૧૬
(૩૯) પો. શિ. પે. ફા.	૧૨	
૪૫-૭-૬-૩	૨) ૮૭૩૩ ૫૪.	
૨૦	૪) ૪૩૬૬ $\frac{1}{2}$ ફા.	
૬૦૭ શિ.	૧૨) ૧૦૬૧-૨ ફા.	
૧૨		

(૪૧) આંડી.	૭,૦૦૦) ૫૭૬૦,૦૦૦ એન.
૧	પો. ૮૨૨-૬
૨૦	$\frac{૬}{૭} \times \frac{૧૬}{૧} = \frac{૯૬}{૭} = ૧૩\frac{૫}{૭}$ આંસ,
૨૦ મણ.	$\frac{૫}{૭} \times \frac{૧૬}{૧} = \frac{૮૦}{૭} = ૧૧\frac{૩}{૭}$ ફા.મ.
૪૦	પોંડ. ૮૨૨ આં. ૧૩ ફા.મ. ૧૧ $\frac{૩}{૭}$
૮૦૦ રોર.	
૪૦	૮૧.
૩૨૦૦૦ તોલા બાર.	૧
૧૮૦	૨૦

૨૦ હંડવેટ.

૪

૮૦૬૧૮૨.

૨૮

૨૨૪૦ પાંડ.

૭૦૦૦

૧૮૦) ૧૫૬૮૦૦૦૦

૪૦) ૮૭૧૧૧-૨૪-૧

૨૧૭૭-૩૧ તોલા.

રો. તોલા.

૨૧૭૭-૩૧ ૧/૨ જવાબ.

(૪૨) કુટ.

૧૬૫૪૨૦

૧૨

૧૮૮૫૦૪૦૬.

૫

૯૯) ૯૯૨૫૨૦૦

૧૦૦૨૫૪-૫૪

હાથ.

૧૦૦૨૫૪ ૧/૪ જ.

(૪૩)

બીધા.

૪૩૨૦

૨૪૫

૨૮૮) ૧૦૫૮૪૦૦

૩૬૭૫ એકર. જ.

૧૦

૩૬૭૫ એ. સાંકળ. જ.

(૪૪)

મા.

૨

૮

૧૬ ફ.

૨૨૦

૩૫૨૦ યાડ.

૩

૧૦૫૬૦ કુ.

૧૨

૧૨૬૭૨૦

૫

૯૯) ૬૩૩૬૦૦

૬૪૦૦ હાથ. જ.

૩

૨૧૧

૭૧ માઈલ.

૮

૬૦ ફરલાંગ.

૨૨૦

૧૩૨૦૦ યાડ.

૩

૩૯૬૦૦ કુટ. જ.

(૪૫) માઈલ.

૩

૮

૨૪ ફર.

૨૨૦

૫૨૮૦ યાડ.	(૪૯) એકર.	(૫૦)
૩	૧૫૪૫	૧૨૨
૬૬)૧૫૮૪૦	૨૮૮	૭૦૦૦
૨૪૦ સાંકળ.જ.	૨૪૫૪૪૪૬૬૦	૨૪)૮૫૪૦૦૦ એ.
(૪૬) વીધા.	વીધા. ૧૮૧૬ ૨૪૫જ.	૨૦)૩૫૫૮૩-૮એ.
૪	(૪૮) ચો. મોઈલ.	૧૨)૧૭૭૬-૩ પેની.
૨૪૫	૧	૧૪૮-૩ ઓ.
૨૮૮) ૬૮૦	૬૪૦	પાં ઓ. પ. એ.
ચો. ૩-૧૧૬	૬૪૦ એકર.જ.	૧૪૮. ૩ ૩ ૮ જ.
૪	(૪૯) ધડી.	
૨૮૮) ૪૬૪	૨૨૦	(૫૧) ત્રોય પાંડ.
૩૬. ૧-૧૭૬	૬૦	૨
૧૨૧૦	૧૩૨૦૦ પળ.	૧૨
૨૮૮)૨૧૨૬૬૦	૨	૨૪ ઓ.
ચો. યા. ૭૩૬-૧૨૮	૫,૨૬૪૦૦	૨૦
૬	૫૨૮૦ મિનિટ.	૪૮૦ પેની.
૨૮૮) ૧૧૫૨	૬૦	૨૪
૪૦	૩૧૬૮૦૦સે. જ.	૧૮૦)૧૧૫૨૦
એ. ર. ચો. યા. ચો.કુ.	અવર.	૬૪ તોલા.જ.
૩-૧-૭૩૬- ૪	૪૫	(૫૨)એ.યું.ના.ચો. હાથ
૪	૬૦	૫-૫
૧૩ ૩૬.	૨૭૦૦ મિ.	૪૦
૧૨૧૦	૨૧૧	૨૦૫ યું.
૧૬૪૬૬ ચો. યાડ.	૫૪૦૦	૪૦૦
૬	૧૩૫૦	૮૨૦૦૦ ચો.હા.જ.
૧૪૮૨૨૫ ચો.કુ.જ.	૬૭૫૦૫૧.જ.	

(૫૩)

ચો. કુટ.

૧૦૮૯)૮૭૧૨૦૦

૪૦)૮૦૦ ગુઠા.

૨૦ એકર.

૨૮૮

૨૪૫)૫૭૬૦

૨૩૨૪૫૫૫૫.

(૫૪)

ક. ધડી. મિ.

૧૫-૧૦-૧૨

૨૧૧ ૨૧૧

૩૭૧ ૩૦૫૭.

૧૦

૪૭૧૧ ધડી.

૬૦

૨૮૨૦

૩૦

૩૦

૨૮૮૦ ૫૭. જ.

(૫૫)

તો. ગ. વા.

૫-૧-૮

૨

૧૧ ગ.

૧૬

૧૮૪ વાલ.

૩

૫૫૨ રૂતિ.

૧૮૦

૯૬)૯૯૩૬૦

૨૪)૧૦૩૫ એન.

૨૦)૪૩-૩ એન.

૨-૩ પેની.

૨ ઓ. ૩ પેની. ૩ એ. જ.

(૫૬)

ઓ. પેની. એ.

૨-૧૬-૬

૨૦

૫૬ પેની.

૨૪

૧૩૫૦ એન.

૯૬

૧૮૦)૧૨૯૬૦૦

૩)૭૨૦ રતિ.

૧૬)૨૪૦ વાલ.

૨)૧૫ ગદીઆણા.

૭-૧ ગ.

૭ તો. ૧ ગદીઆણા જ.

(૫૭)

રતિ.

૧૬

૧૮૦

૯૬)૨૮૮૦

૩૦ એન. જ.

એન.

૨૧૦

૯૬

૧૮૦)૨૦૧૬૦

૩)૧૧૨ રતિ.

૧૬)૩૭-૧ રતિ.

૨-૫ વાલ.

૨ ગ. ૫ વા. ૧ રતિ. જ.

(૫૮)

પૌંડ.	શિ.	કી.	ગિ. પેન્સ.
૭—	૧૮—	૩—	૫— ૯
૨૦	૧૨	૫	૨૧
૧૪૦	૨૧૬	૧૫	૧૦૫
૧૨		૧૨	૧૨
૧૬૮૦ પૈં.	૧૮૦	૧૨૬૦	
૨૧૬			
૧૮૦		૫૪.	
૧૨૬૦		૧૨)૨૬૭૬૦	
૯		૧૬)૨૨૩૦ આના.	
૩૩૪૫ પૈં.		૧૩૯-૬ આ.	
૮			
૨૬૭૬૦ ૫૪.			
		૧૩૯ રૂ. ૬ આ. જ.	

(૫૯)

૫૪.
૨)૪૫૬૭૪૨
૪)૨૨૮૩૭૧ કી.
૧૨)૧૭૦૯૨-૩ કી.
૨૧)૪૭૫૭-૮ પૈં.
૨૨૬-૧૧ શિ.
ગિ. શિ. પૈં. કી.
૨૨૬-૧૧-૮-૩ જ.

(૬૦)

હં. પૌં.
૧--૨
૪
૪ ક્વા.
૨૮
૧૧૪ પૌં.
૧૭૦૦૦
૨૪)૭૯૮૦૦૦ ટ્રેન.
૨૦)૩૩૨૫૦ પેનીવેટ,
૧૨)૧૬૬૨-૧૦ પેનીવેટ.
૧૩૮-૬ ઓંસ.
૧૩૮ પૌં. ૬ ઓં. ૧૦ પેની. જ.

(૬૧) કોથળી.

૧૭૮૦
૨૦૧૧
૨૮)૧૫૯૬૦ પૌં.
૪)૫૭૧-૨ પૌં.
૨૦)૧૪૨-૩ ક્વા.
૭-૨ હં.
૮. હં. ક્વા. પૌં.
૭--૨--૩--૨ જ.
(૬૨) ટ્રેન.
૨૪)૩૬૪૮૦
૨૦)૧૫૨૦ પેની.
૨)૭૬ ઓંસ.
૩૮ વાડકી, જ.

### વિવિધ પરિમાણોના સરવાળાના જવાબ.

નીચેના જવાબ પૃષ્ઠ ૩ મેં પાને સમજાવેલી રીત પ્રમાણે સરવાળો કરવાથી આવશે.

(૪) ૩૫૧ રૂ. ૧૬ રૂ.સ. (૫) માથુ ૨૦૩-૫-૨. (૬) ખાંડી ૨૬૮-૫-૬. (૭) તોલા ૧૨૩-૧-૧૫. (૮) ગજ ૧૫૧-૧૨-૧. (૯) વીંધા. ૩૪૬-૧૦-૫. (૧૦) પૌં. ૧૨-૮-૧. (૧૧) પૌં. ૨૦૭-૧૨-૭<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub>. (૧૨) ટન ૪૩-૯-૨-૧૭. (૧૩) માર્શલ. ૧૧૬-૨-૨૭-૨. (૧૪) એકર ૨-૨-૩-૨૮<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub>. (૧૫) ૧૨૭ એ. ૮ ગું. (૧૬) ઓંસ ૨-૬-૨-૧૬ એ. (૧૭) ધ. યાર્ડ. ૧૦૬-૧૦-૮. (૧૮) ૧૬ પુ ૩ પે. ૧ ગ્યા. (૧૯) વર્ષ ૨-૧૮૧-૨૩-૮ (૨૦) દિ. ૨-૪-૬-૫૬૫૭. (૨૧) વર્ષ ૨૮-૪ મ. -૩ દિ. (૨૨) રૂ. ૨૬૨-૫. (૨૩) પૌં. ૧૪૪૭-૧૩-૧. (૨૪) હે. ૧૬-૧-૨૦. (૨૫) ૫૭૫. ૬ મ. ૭ દિ. (૨૬) એકર ૩૮-૨-૩૫.

### વિવિધ પરિમાણોની બાદબાકીના જવાબ.

નીચેના ૫ થી ૨૪ સુધીના જવાબ પૃષ્ઠ ૩ મેં પાને સમજાવેલી રીત પ્રમાણે બાદબાકી કરવાથી આવશે.

(૫) ખાં. ૬-૧૧-૩૮. (૬) તોલા ૮-૧-૧૦. (૭) ગજ ૧૫-૨૦. (૮) વીંધા. ૧૦-૧૫-૧૭. (૯) માર્શલ ૬-૬-૩૬. (૧૦) પોલ ૪-૩<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub>-૨. (૧૧) ટન ૩-૧૬-૩-૨૧. (૧૨) દ્રા. ૩-૦-૧૬ એ. (૧૩) ૨ ઓં. ૧૫ પે. ૨૫ એ. (૧૪) પૌં. ૧૧-૧૬-૧૧. (૧૫) પૌં. ૪-૧૬-૬<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub>. (૧૬) ૨ એ. ૨૫ ગું. (૧૭) ૫. પો. ૨૭<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub> ઓ. યા. ૬ ઓ. ૪. (૧૮) ૧૭ પુ. ૧ પે. ૧ ગ્યા. (૧૯) ધ. યાર્ડ. ૨૨-૨૫-૧૭૧૫. (૨૦) ૧૦ નેલ ૧<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub> હે. (૨૧) પૌં. ૨-૧૨-૧૫ દ્રા. (૨૨) દિ. ૧૪-૧૫-૩૭. (૨૩) પોહોર ૧૦-૫-૪૫. (૨૪) ૧૦ મ. ૨૬ દિ. (૨૫) (૮૧ ૧૫-૩-૨)-(૮૧ ૪-૨-૩ + ૮૧ ૬-૧૬-૧ = ૮૧ ૧૦-૧૬-૦) = ૮૧

૪-૪-૨. (૨૬) માઈલ ૬૦ માંથી બાદ માઈલ ૩૨-૬-૩-૩ ચાર્ડ=માઈલ  
 ૨૭-૧-૩૬-૨૧૧ ચાર્ડ. (૨૭) ૩૦૬ ચા. ૨ ક્વા. ૩નેલ+ચા. ૫૦૦-૧-  
 ૨+ચાર્ડ ૫૬-૦-૧=ચાર્ડ ૮૬૩-૦-૨ નેલમાંથી બાદ ચાર્ડ ૪૪૫-૩-૨=  
 ચાર્ડ ૪૧૭-૧ ક્વા. (૨૮) ૧૪ વર્ષ. ૪ મ. ૬ દિ. માંથી બાદ વર્ષ ૯-૭-  
 ૨૪=વર્ષ ૪-૧૮ મ. ૧૨ દિ. (૨૯) એકર ૪૫-૩-૧૭ ૪૧ માંથી બાદ  
 એ. ૧૯-૨-૨૪-૨૭૧૧=એ. ૨૬-૦-૩૨-૭ ચાર્ડ.

### વિવિધ પરિમાણોના ગુણકારના જવાબ.

નીચેના ૧ થી ૨૦ સુધીના જવાબ પદ મે પાને ખતાવેલી રીત-  
 પ્રમાણે કરવાથી અને ૨૧ થી ૩૯ સુધીના ૬૦ મે પાને ખતાવેલી  
 રીતપ્રમાણે ગુણવાથી આવશે.

- (૧) રૂ. ૧૦૩-૪. (૨) રૂ. ૧૫૮-૬-૩. (૩) રૂ. ૪૫૯-૧૨. (૪)  
 રૂ. ૯૭૦-૦-૧૦. (૫) ખાં. ૭૮-૧૪-૨૬. (૬) ગાંધી ૩૮-૧૪-૪.  
 (૭) પૌં. ૧૮૮૮-૧૩-૧. (૮) પૌં. ૯૨૭-૭-૧૦<sup>૩</sup>. (૯) પૌં. ૧૭૫૨-  
 ૭-૧૧. (૧૦) પૌં. ૨૦૬૦-૧-૩. (૧૧) હં. ૬-૧-૨૬-૧૫-૮. (૧૨)  
 ટન ૪૧-૧૮-૧-૧૮-૧૦. (૧૩) માઈલ ૧૫૦-૧-૬-૨<sup>૩</sup>. (૧૪)  
 ફાર્લોંગ ૧-૧૬-૨ (૧૫) એકર ૧૫૫-૩-૨૮. (૧૬) રૂડ ૧-૩૪-૧૫<sup>૩</sup>.  
 (૧૭) ધ. ચાર્ડ. ૧૪૬-૧૦-૧૧૨. (૧૮) પૌં. ૨૧૧-૧-૬ પેની. (૧૯)  
 પૌં. ૭૫-૭-૭-૧ રકુ. (૨૦) ક્વાટર ૪૮૧-૨ બુ (૨૧) રૂ. ૨૦૩-૨.  
 (૨૨) રૂ. ૩૪૭-૨. (૨૩) ખાં. ૧૮૫-૧૪-૧૨. (૨૪) ગજ ૨૦૫૪-૧૬.  
 (૨૫) વીધા ૨૨૨-૧૬. (૨૬) ૬૪૮ તોલા. (૨૭) ૩૧ દિ. ૧ પૌ. ૧ મ.  
 ૩૫ પળ. (૨૮) વર્ષ. ૧૪-૩૬-૧૨. (૨૯) એકર ૧૨૫૫-૩-૩૨. (૩૦)  
 એ. ચા. ૩૧૯-૧-૧૫૨. (૩૧) માઈલ ૩૭-૪-૦-૫-૧. (૩૨) પૌં.  
 ૧૮૨-૧૦-૧-૧૩ ગ્રે. (૩૩) ૬૦૧ એ. ૨૫ ગું. (૩૪) ૪૮૧ ક્વા. ૨ બુ.  
 (૩૫) ૨૨૩૪ વ. ૬ મ. ૮ દિ. (૩૬) ૬૮૦ મ. ચા. ૫૪૦. મ. મ. (૩૭)

૨. ૨૫૭૦-૧૦. (૩૮) પૌ. ૧૮૬-૨૭-૬. (૩૬) માણ ૧૩૦-૨૦.  
 (૪૦) સતારના ૬ થી તે સાંજના ૬ સુધીના ૧૨ કલાક તેની ધડી  
 $૩૦ \times ૩ = ૯૦$  ધડી  $\times ૩$  ફ. ૩ પૌ. ૪ યા. = માઈલ ૩૪-૬-૧૫-૨૧૧ યાર્ડ  
 (૪૧) ૨ શિ. ૪ પૈ  $\times (૭$  અઠ. = ૩૫ દિ.) = પૌ. ૪-૧-૮  $\times ૬૦ = ૨૪૫$  પૌ.  
 (૪૨) (૪૦૦ પૌ.) - (૧૫ શિ. ૬ પૈ  $\times ૩૬૫ =$  પૌ. ૨૮૬-૧૭-૬) = પૌ.  
 ૧૧૩-૨-૬ પૈ. (૪૩) ૫ ૫ ખવાડીયાં  $\times ૧૫ =$  દિ. ૭૫  $\times ૬$  મિ. ૧૩ સે. = ૭  
 ક. - ૪૬ મિ. ૧૫ સે. (૪૪) વર્ષ ૩  $\times ૩૬૫ =$  દિ. ૧૦૯૫  $\times ૨$  ક્વા. ૩ બુ  
 ૪ પેક = ૨૭૩૭ ક્વા. ૪ બુ. (૪૫) (૨ ઐ. ૧૧ પૈ. ૧૭ ગ્રે.  $\times$  આર ડ્રા-  
 નના ૪૮ નંગે = ૧૦ પૌ. ૪ ઐ. ૨ પૈ.) + (૧૯ પેની. ૨૩ ગ્રે.  $\times$  ૭૭ ડ્રા-  
 ના ૭૨ નંગે = ૫ પૌ. ૧૧ ઐ. ૧૭ પેની.) = ૧૬ પૌ. ૩ ઐ. ૧૯ પેની.

### વિવિધ પરિમાણના ભાગાકારના જવાબ.

નીચેના ૬ થી ૧૭ સુધીના જવાબ ૬૨ માં પાનાની ૧ ક્ષી-  
 રીતે, ૧૮ થી ૩૨ સુધીના ઐજપાનાની બીજી રીતે, અને ૩૨ થી ૪૦  
 સુધીના ૬૩ મે પાને ખતાવેલી રીતે ભાગવાથી આવશે.

(૬) ૩. ૧૧-૧૫-૫. (૭) ૩. ૧૩-૭-૭  $\frac{૧}{૩}$  (૮) પાં. ૫-૧૩-૪.  
 (૯) પાં. ૬-૬-૪. (૧૦) વીધા ૮-૧૮-૧૨  $\frac{૧}{૬}$ . (૧૧) ૨ ઐ. ૧૨  $\frac{૧}{૩}$   
 બુ. (૧૨) માઈલ ૧-૧-૮-૧-૧-૪  $\frac{૧}{૧}$ . (૧૩) યાર્ડ ૧-૨-૨  $\frac{૪}{૬}$ . (૧૪)  
 ટન ૧-૧-૩-૧  $\frac{૧}{૩}$ . (૧૫) ઐ. ૪-૦-૬  $\frac{૧}{૩}$ . (૧૬) પૌ. ૩-૬-૫  $\frac{૧}{૩}$ .  
 (૧૭) શિ. ૮-૭  $\frac{૧}{૩}$ . (૧૮) ૩. ૧૨-૧૪-૬. (૧૯) પાં. ૧-૧૪-૮  $\frac{૧}{૬}$ .  
 (૨૦) ૩. ૨-૩-૭  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૧) મા. ૧-૬  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૨) પૌ. ૧-૧-૬  $\frac{૧}{૩}$ .  
 (૨૩) ટન. ૧-૧૫-૨-૧  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૪) પૌ. ૪-૬-૧૦  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૫) પૌ.  
 ૩-૧૮-૧  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૬) પૌ. ૫-૧૭-૬  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૭) પૌ. ૩-૬-૫  $\frac{૧}{૩}$ . (૨૮) પાં.  
 ૫-૧૭-૩૩. (૨૯) માઈલ ૧-૭-૫  $\frac{૧}{૩}$ . (૩૦) દિ. ૧-૮-૫  $\frac{૧}{૩}$  મિ. (૩૧)  
 યાર્ડ. ૧-૦-૩  $\frac{૧}{૩}$ . (૩૨) ૨૭  $\frac{૧}{૩}$ . (૩૩) ૧૨૪. (૩૪) ૬૮. (૩૫)



૯૬. (૩૬) ૯. (૩૭) ૪૩. (૩૮) ૪૩૬. (૩૯) ૫૮. (૪૦) ૭૯. (૪૧) પૈં.  $૬૫૦ \div ૧૫ =$  પૈં. ૪૩-૬-૮. (૪૨)  $૬૨૩૫૩.૧૨$  આ. -૩. ૯૬ ટીકી-  
 ટની = ૩.  $૬૧૩૯-૧૨ \div ૧૬ = ૩. ૩૮૩-૧૧-૯.$  (૪૩) ૧ મા. ૪૬૭ થા. ૧ કુ.  $\div ૫૧૪ = ૪$  થાડ ૧ કુટ. (૪૪) પૈં. ૩૩૧-૭-૩+શિ. ૧૨-૩ = ૫૪૧ એકર. (૪૫) પૈં.  $૧૨૮-૧૧-૨+૧૨ =$  પૈં. ૧૦-૧૪-૩ $\frac{૩}{૪}$ . (૪૬) ૫૪૦ થા. ૩ ક્વા.  $\div ૨૮ =$  થા. ૧૯-૧-૧ નેલ. (૪૭) ૩. ૨૯૦૦+૩. ૭૨-૮ = ૩. ૨૯૭૨-૮  $\div$  ( ૮૧ ૭-૫ = ૧૪૫ હં. ) = ૩. ૨૦-૮ વેચવી. (૪૮) પૈં ૬૪૫-૪-૯ પૈં.-પૈં. ૨૯૨-૧૮-૯ અર્થ = ૩૫૨ પૈં. ૬શિ. + ૫૨ = પૈં. ૬-૧૫-૬. ( ૪૯ ) પૈં. ૭૨-૬-૫+શિ. ૨-૩ = ૬૪૧ બીખારી. (૫૦) (પૈં. ૧૫-૦-૭-૨ ક્કા. = ક્કા. ૧૪૪૩૦)  $\div$  (શિ. ૨-૪-૯ $\frac{૧}{૨}$  પૈં. = ૭૪ પૈં.) = ૧૯૫ દિ.

### પરચુરણ દાખલા.

( ૧ ) ૩. ૩૪૫૭૦૦-૧૦  $\div$  ૩૬૫ = ૩. ૯૪૭-૨. ( ૨ ) ( ૩. ૨૦૦  $\times$  ૧૨ = ૩. ૨૪૦૦ ) - ( ૩. ૧૨૫-૮  $\times$  ૧૨ = ૩. ૧૫૦૬ ) = ૩. ૮૯૪ અચાવશે. ( ૩ ) ૩. ૫૨૦  $\div$  ૪૦ = ૩. ૧૩ એક માણના + ૩. ૧-૪-અર્થ + આ. ૮-૬ હાંસલ = ૩. ૧૪-૧૨-૬ માણ ૫૩થું. ( ૪ ) ( ૩. ૧-૧-૩  $\times$  ૬૦ = ૩. ૬૪-૧૧ ઉપચા ) - ( ૧૪ આ.  $\times$  ૬૦ = ૩. ૫૨-૮ એઠા. ) = ૩. ૧૨-૩ નકેા. ( ૫ ) ( માણ ૫-૯  $\times$  ૧૬ = માણ ૮૩-૨૪ ) - ( ૬ શે. ૧ પા. શે. ૨  $\times$  ૧૬ = માણ. ૮-૨૦ ) = ૭૫ મ. ૪ શેર દાળ. ( ૬ ) દિ. ૬  $\times$  ૨૪ = ક. ૧૪૪ = ૨૫૦૦ = સીકા. ૩૬૦૦૦૦  $\times$  (  $\frac{૧}{૨}$  અ. ક્કા. + ૧ શિ. + ૧ પૈં. + ૧ ક્કા. = ૧૭૩ ક્કા. ) = ૬૨૨૮૦૦૦૦ ક્કા.  $\div$  ( ૪  $\times$  ૧૨  $\times$  ૨૦ ) = ૬૪૮૭૫ પૌંડના. ( ૭ ) ૨૨૫ હાથ ચોરસ એટલે ( ૨૨૫ હાથ લાંબું  $\times$  ૨૨૫ હાથ પોહોળું = ૫૦૬૨૫ થો. હાથ ) - ( ૨૨૫ થો. હાથ એટલે ૧ હાથ લાંબું  $\times$  ૧ હાથ પોહોળું = ૧ થો. હાથ  $\times$  ૨૨૫ = ૨૨૫ થો. હાથ ) = ૫૦૪૦૦ થો. હાથનો ફેર. ( ૮ ) ( ૬ વેત-

ધન એટલે ૯ વૈંત લાંબું×૯ વૈંત પોહોળું×૯ વૈંત જાડું=૭૨૯ ધન.÷(૯  
 ધનવૈંત. એટલે ૧ વૈંત લાંબું×૧ વૈંત પોહોળું×૧ વૈંત જાડું=૧×૯=૯) ધન  
 =૮૧ ગણી. (૬) ૨૬ કુ. × ૩૨ કુ.=૮૩૨ ચો. કુ.÷૯=ચો. યા. ૯૨-  
 ૪.કુ. (૧૦) (૫ કુ. ૭ ઇં=૬૭ઇં.)×(૧ કુ. ૧૦ઇં.=૨૨ ઇં.)=૧૪૭૪ ચો.  
 ઇં.÷(૧૪૪×૯)=ચો. યાડ ૧-૧-૩૪. (૧૧) ૪૬ કુ. ૮ ઇં.=૫૬૦ ઇં.  
 ×૫૬૦ઇં.=૩૧૩૬૦૦ ચો. ઇં.÷(૧૪૪×૯)=ચો. યાડ ૨૪૧-૮-૧૧૨.  
 (૧૨) (૩૦૬ માઈલ=૧૬૧૫૬૮૦ કુટ) × (૧૫ યાડ. ૧ કુટ.=  
 ૪૬ કુ.)=ચો. કુ.૭૪૩૨૧૨૮૦ ÷ ૯=ચો. યાડ ૮૨૫૭૯૨૦ × ૩.  
 ૩-૭-૮=૨૮૭૩૦૬૮૦ રૂ. અર્થ થશે. (૧૩) ૧૮૮૧ વર્ષ-૭ મ. ૧૪  
 દિ.-૧૮૪૪ વ. ૯ મ. ૨૭ દિ.=૪૨ વર્ષ ૧૦ મ. ૧૭ દિ. (૧૪)  
 (૩૨×૩૨×૩૨=૩૨૭૬૮)+(૮×૮×૮=૫૧૨)=૬૪. (૧૫) ૧૭કુ.+૧૨  
 કુ. ૭ ઇં.=૨૯કુ.૭ઇં.×૨=ઓરડાના ઘેરાવો ૭૧૦ ઇં.×(૮ કુ. ૫ ઇં.  
 =૧૦૧ ઇં.)=૭૧૭૧૦ ચો. ઇં.÷(૧૪૪×૯)=ચો. યા.૫૫-૨-૧૪૨.(૧૬)  
 ૧૮ કુ. ૩ ઇં.×૪=ઓરડાનો ઘેરાવો ૭૩ કુ.×૮<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub>=૬૨૦<sup>૩</sup>/<sub>૪</sub> ચો. કુ.÷૯=  
 ચો. યાડ ૬૮-૮-૭૨. (૧૭) (ચો. યાડ ૧૦-૨-૧૩૧=૨૨૪૫૧  
 ચો. ઇં)+(૧૧ કુ. ૧૧ ઇં.=૧૪૩ ઇં.)=૧૫૭ ઇં.÷૧૨=૧૩ કુ. ૧ઇં.  
 (૧૮) (ચો. યા. ૬૮૩-૨-૨૫=સેત્રફળ ૮૮૫૪૮૧ ચો. ઇં)÷(યાડ ૨૬-  
 ૦-૫=૯૪૧ ઇં.)=૯૪૧ ઇં.÷(૧૨×૩)=યાડ. ૨૬-૦-૫. (૧૯) (૨૬ કુ.  
 ×૩૫ કુ. ×૧૪૪ ચો. ઇં.)=૧૩૧૦૪૦ ચો. ઇં.÷(૨કુ.૪ ઇં.=૨૮ ઇંચ)=  
 ૪૬૮૦ઇં.÷(૧૨×૩)=૧૩૦ યાડ. (૨૦) (૨ કુ. ૮ ઇં.=૩૨ ઇં.)×  
 (૨૮૮ યાડ=૧૦૩૬૮ ઇં.)=૩૩૧૭૭૬ ચો. ઇં.÷(૨ કુ. ૩ ઇં.=૨૭ ઇં.)  
 =૧૨૨૮૮ ઇં. ÷(૧૨×૩)=યાડ ૩૪૧-૧ કુ. (૨૧) ૧૮ કુ. ૯ ઇં.=૨૨૫  
 ઇં.×૨૨૫=૫૦૬૨૫ ચો. ઇં.÷(૨કુ.×૩ ઇં.=૨૭ઇં.)=૧૮૭૫ ઇં.÷(૧૨×  
 ૩)=૫૨ યા. ૩ ઇં. (૨૨) (૧૮ કુ. ૯ ઇં.=૨૨૫ ઇં.)×(૧૩કુ. ૪ઇં=૧૬૦  
 ઇં.)=ચો. ઇં.૩૬૦૦૦×૪=૧૪૪૦૦૦ચો. ઇં.÷(૧ કુ. ૪ ઇં.=૧૬ ઇં.)=

૯૦૦૦ ઇં.  $\div (12 \times 3) = 250$  યાર્ડ (૨૩) (૩ કુ. = ૩૬ ઇં.)  $\times (36) \times (2 કુ. 100.$   
 ઇં. = ૩૪ ઇં.) = ૪૪૦૬૪ ઘ. ઇં.  $\div 1728 = 25$  ઘ. કુ. ૮૬૪ ઘ. ઇં. (૨૪)  
 ૨૦  $\times 3 \times 2\frac{1}{2} = 150$  ઘ. કુ.  $\div 27 = 5$  યાર્ડ. ૫-૧૫. (૨૫) ૭ કુ. ૫ ઇં. = ઇં.  
 ૮૮  $\times ૮૮ \times ૮૮ = ૭૦૪૮૬૮$  ઘ. ઇં.  $\div (1728 \times 27) = 15$  યાર્ડ. ૧૫-૨-  
 ૧૬૭૩. (૨૬) (ઘ. યા. ૩૩૬  $\times 27 = 9072$  કુ. ૯૦૭૨)  $\div (12$  યા.  $\times 3 = 36$   $\times$   
 ૩૬  $\times ૩૬ = 1296$  ઘ. કુ.) = ૭ કુ. (૨૭) ૭૦૪૦ ઘ. કુ.  $\times 1728 = 12164120$   
 $\div (૫ કુ. ૬. ઇં. = ૬૬ ઇં. \times 10 કુ. ૮ ઇં. = 128 ઇં. = ૮૪૪૮$  ચો. ઇં.)  
 = 1848 ઇં.  $\div 12 = 154$  કુટ. (૨૮) (૭. કુ. ૩ ઇં. = ૮૭ ઇં.)  $\times (20 કુ. ૪$   
 ઇં. = ૨૪૪ ઇં.)  $\times (100 માઈલ = ૬૩૬૦૦ ઇં.) = 138450000000$  ઇં.  
 $\div 1728 = 79936000$  ઇં. કુટ પાણી માશે. (૨૯) 1000  $\times ૪૮3 = 483000$   
 $\div 4 = 123250$  ગ્રેન  $\div (28 \times 20 \times 12) = 21$  પૌં. ૪ ઓ. ૧૫ પેની.  
 (૩૦) ૨૫૫૧૪૪૩ સે.  $\div (૬૦ \times ૬૦ \times 28) = 26$  દિ. ૧૨ ક. ૪૪ મિ.  
 ૩ સેકંડ. (૩૧) ૫૩૦  $\times ૪૩ = 22960$  પેન્સ  $\div (12 \times 20) = 64$  પૌં. ૧૯  
 શિ. ૨ પેન્સ. (૩૨) ૯૭ પૌં. ૯ શિ. ૬ પે.  $\div ૬ = 16$  પૌં ૪ શિ.  
 ૧૧ પે. (૩૩) 131240000 ફીટ  $\div (3 \times 1760) = 24447$  માઈલ 1660  
 યાર્ડ. (૩૪) 1776 પૌં. 16 શિ. ૬ પે.  $\div ૮1 = 21$  પૌં. 16 શિ. ૬  
 પે. (૩૫) ૭૯૪૭ પૌં. ૨ શિ. 10 પે. = પે. 1607318  $\times 1 = 1607318$   
 કાગળ (૩૬) ૯૦૦૦  $\div 3 = 3000$  ઇં.  $\div 12 = 250$  ફૂટ. (૩૭)  
 1000000  $\div 100 = 10000$  મિ.  $\div (૬૦ \times 28) = 6$  દિ. ૨૨ ક. ૪૦ મિ.  
 (૩૮) ૨ પૌં. ૩ શિ. ૭ પે.  $\times 42 = 61$  પૌં 10 શિ. ૬ પેન્સ (૩૯)  
 3470 યા. ૯ ઇં.  $\div 27 = 132$  યા. ૨ કુ. ૭ ઇં. (40) 18 પૌં. ૬  
 શિ. ૮  $\frac{1}{2}$  પે.  $\div 27 = 36$  પૌં. 1 શિ. 1  $\frac{1}{2}$  પેન્સ. (41) પૌં. ૨૩1-  
 16 = 44632 પે.  $\div 47 = 696$  ડ્યુકેટ. (42) 1876 પૌં. 12 શિ.  
 ૯  $\frac{3}{4}$  પે.  $\div 99 = 16$  પૌં. ૪ શિ. 0  $\frac{3}{4}$  પેન્સ. (43) 31446628 સે.  $\div$   
 (૬૦  $\times ૬૦ \times 28) = 364$  દિ. ૫ ક. ૪૮ મિ. ૪૮ સે. (44) 1 મન યા.

ઉના ૨૭ ધ. ૬૮ × ૧૦૦૦ = ૨૭૦૦૦ ઓંસ ÷ (૧૬ × ૨૮ × ૪) = ૧૫  
 હં.-૦ ક્વા. ૭ પૌં. ૮ ઓં. (૪૫) ૧૦૦૦૦૦ પૌં. ÷ (૨૮ × ૪ × ૨૦) = ૪૪  
 ટન ૧૨ હં. ૩ ક્વા. ૧૨ પૌં. (૪૬) ૧ શિ. ૧૧  $\frac{૩}{૪}$  = ૮૫ ક્શ. ×  
 ૧૦૦૦૦૦ = ૮૫૦૦૦૦૦ ક્શ. ÷ (૪ × ૧૨ × ૨૦) = ૮૮૮૫ પૌં. ૧૬ શિ. ૮  
 પે-સ. (૪૭) ૧૧૪૦ × ૭ = ૭૮૮૦૬૮ ÷ (૩ × ૨૨૦ × ૮) = ૧ મા. ૪  
 ક્. ૨૦ યાર્ડ. (૪૮) ૮ મિ. ૧૩ સે. = ૪૯૩ સેકન્ડ × ૧૮૬૦૪૦ =  
 ૯૧૭૧૭૭૨૦ માર્બલ. (૪૯) ૦૧ મિ. = ૧૫ સે. × ૪૦૦ = ૬૦૦૦ યા.  
 + (૨૨૦ × ૮) = ૩ મા. ૩ ક્. ૬૦ યાર્ડ. (૫૦) ૨૦૦ ટન ૮૧  
 પૌં. = ૪૪૮૦૮૧ પૌં. × ૭ = ૩૧૩૬૫૬૭ પૌં. ÷ (૧૨ × ૨૦) = ૧૩૦૬૬  
 પૌં. ૭ પે-સ. (૫૧) ૧૧૮૦૦ × ૩ = ૩૫૪૦૦ ક્શ. ÷ (૧૨ × ૨૦) =  
 એક આઠવાડીઆની ઉપજ ૧૪૭ પૌં. ૧૦ શિ. × ૫૨ = ૭૬૭૦ પૌં.  
 વર્ષની ઉપજ. (૫૨) ૨ હં. ૧ પૌં. = ૨૨૫ પૌં.; ૧૧૬ પૌં. ૧૮ શિ.  
 $\frac{૩}{૪}$  પૌં. + ૨૨૫ = ૧૦ શિ. ૪  $\frac{૩}{૪}$  પૌં. (૫૩) ૨૦ ગિની = ૫૦૪૦ પૌં. ÷ ૬ શિ.  
 ૮ પૌં. = ૮૦ પૌં. = ૬૩ યાર્ડ. (૫૪) (૬૦ પૌં. ૧૫ શિ. ૬ પૌં. = ૧૪૫૮૬)  
 + (૪ પૌં. ૧૫ શિ. ૬ પૌં. = ૧૧૨૨) = ૧૩ મા. ૫૦ સ. (૫૫) ૬૦૦૦ ×  
 $\frac{૭૩}{૪}$  = ૪૬૫૦૦ પૌં. = ૧૮૩ પૌં. ૧૫ શિ. એક ટેલન્ટની કિંમત જવાબ;  
 ૩ પૌં. ૪ શિ. ૭ પૌં. = ૭૭૫ પે-સ ૧ મીનીની કિંમત; ૪૬૫૦૦ ÷  
 ૭૭૫ = ૬૦ મીની. ખીજો જવાબ. (૫૬) ૩૦૦૦ × ૨૧૬ = ૬૪૮૦૦૦  
 એન + (૨૪ × ૨૦ × ૧૨) = ૧૧૪ પૌં. ૧૫ પેનીવેટ. એક ટેલન્ટનું  
 વજન થયું. જવાબ; ૨ શિ. ૩  $\frac{૩}{૪}$  પૌં. = ૧૧૦ ક્શ. એક પેડીની કિંમત;  
 ૧૧૦ ક્શ. × ૩૦૦૦ = ૩૩૦૦૦૦ ક્શ. ÷ (૪ × ૧૨) = ૬૮૭૫ શિ. × ૧૦૦૦૦  
 = ૬૮૭૫૦૦૦૦ શિ. + ૨૦ = ૩૪૩૭૫૦૦ પૌં. ખીજો જવાબ. (૫૭)  
 આપણે ૨૮ માં દાખલામાં શીખી ગયા કે ૧ શેકલની કિંમત ૨ શિ.  
 $\frac{૩}{૪}$  પૌં. = ૧૧૦ ક્શ.; ૧૬૭૫૦ × ૧૧૦ = ૧૮૪૨૫૦૦ ક્શ. ÷ (૪ × ૧૨ ×  
 ૨૦) = ૧૮૧૬ પૌં. ૫ શિ. ૫ પૌં. (૫૮) ૨૩૦૫૦૦ માર્બલ × (૮ ×

$૨૨૦ \times ૩ = ૬૬૦$  યુ. +  $૧૨૦૦ = ૧૮૬૦$  સેકન્ડ +  
 $(૬૦ \times ૬૦ \times ૨૪) = ૮૬૪$  દિ. ૧૭ ક. ૪૩ મિ. ૨૦ સેકન્ડ. (૫૬) ૮૨૫  
 પૌં. ૧૮ શિ. ૯ પૈં.  $\times ૧૫ = ૨૭૩૬$  પૌં. ૧ શિ. ૩ પૈં. અર્થ કરો;  
 $૧૫૦૦$  પૌં.  $\times ૧૫$  પૌં. =  $૨૨૫૦૦$  પૌં. કમાઈમાંથી ૨૩૮૯ પૌં. ૧ શિ. ૩ પૈં.  
 અર્થ બાદ કરતાં ૧૦૧૧૦ પૌં. ૧૮ શિ. ૯ પૈં. બચાવશે. (૬૦)  
 $૧૦૦૦૦૦ \times \frac{૧}{૩} = ૩૩૩૩૩૩\frac{૧}{૩}$  ઓ. +  $૧૬ = ૨૦૮૩૩૩\frac{૧}{૩}$  પૌંડ. (૬૧)  
 $(૧૬૧$  પૌં. ૧૭ શિ. ૬ પૈં. =  $૩૮૮૫૦$  પૈં.) +  $(૪$  પૌં. ૭ શિ. ૬ પૈં. =  $૧૦૫૦$  પૈં.) =  
 $૩૭$  ઓંસની રકાખી થઈ. (૬૨)  $(૫૬૨૯$  પૌં. ૧૦ શિ. =  $૧૩૫૧૦$  પૈં.)  
 $\div (૮$  પૌં. ૧૩ શિ. ૯ પૈં. =  $૨૦૮૫$ ) =  $૬૪૮$  માણસ. (૬૩)  
 $૨૬૩૫૭$  પૌં. ૫ શિ. ૧૦ પૈં. =  $૬૩૨૫૭૫૦$  પૈં.) +  $(૧૦$  શિ. ૫ પૈં. =  $૧૨૫$   
 પૈં.) =  $૫૦૬૦૬$  ગ્યાલન. (૬૪)  $૨૦ \times ૧૬ \times ૨૭ = ૮૬૪૦$  શિ.  
 $= ૪૩૨$  પૌં. કડિયાનો પગાર;  $૧૦ \times ૧૬ \times ૨૯ = ૪૬૪૦$  શિ. =  $૨૩૨$  પૌં.  
 સુતારનો પગાર; પૌં.  $૪૩૨ + ૨૩૨$  પૌં. =  $૬૬૪$  પૌંડ. (૬૫)  $\frac{૧}{૨}$  મા.  
 $= ૮૮૦$  યાર્ડ; ૫૫ યાર્ડ:  $૮૮૦$  યાર્ડ :: ૫ યુટ;  $૮૮૦ \times ૫ = ૪૪૦૦$  યુટ  $\div ૫૫ =$   
 $૮૦$  યુ. =  $૨૬$  યાર્ડ ૨ યુટ. (૬૬) ૫૮ યુ. ૬ ઇં.  $\times ૫૪$  યુ. ૯ ઇં.  
 $= ૪૬૧૨૧૪$  ચો. ઇં. +  $(૧૪૪ \times ૯) = ૩૫૫$  ચો. યા. ૭ ચો. યુ. ૧૨૬  
 ચો. ઇંચ. (૬૭) અપાસેલતા ૧૦૦ પૌં. ૪ શિ.  $૧૧\frac{૧}{૨}$  પૈં. =  $૮૬૨૩૮$   
 ફા. - ૧૧૧૧૧ ફા. બ એ અને આપી = અપાસે બાકી રહી ૧૦૭૩૪૯ ફા. બ એ  
 અ પાસેથી લીધી ૧૧૧૩૩ ફા. =  $૮૬૨૧૬$  ફા. અ પાસે બાકી રહી; બ પાસે  
 છે ૬૪૩૯૩ ફા. — ૧૧૧૧૧ ફા. અ એ બ પાસેથી લીધી તે બાદ જતાં  
 બ પાસે બાકી રહી ૫૩૨૮૨ ફા. + ૧૧૧ પૌં. ૧૧ શિ.  $૧૧\frac{૧}{૨}$  = ૧૧૧૩૩ ફા.  
 અ એ બ ને આપી તે જતાં ૬૪૪૧૫ ફા. બ પાસે બાકી રહી; હવે અ  
 પાસે ૮૬૨૧૬ ફા. બાકી રહી હતી ને બ પાસે ૬૪૪૧૫ ફા. બાકી  
 હતી તે બાદ જતાં ૩૧૮૦૧ ફા. +  $(૪ \times ૧૨ \times ૨૦) = ૩૩$  પૌં. ૨ શિ.  
 $૬\frac{૧}{૨}$  પૈં. અ પાસે વધારે રહી. (૬૮)  $૨૦$  યુ.  $\times ૩$  યુ.  $\times ૨$  યુ. =  $૧૨૦$  યુ. યુટ.

$\times 3$  શિ.  $૮\frac{૩}{૪}$  પે. = ૨૨ પૌં. ૭ શિ. ૬ પે. (૬૯)  $(૩૦૦ \times ૨૨ = ૬૬૦૦$   
 ઇ.)  $\times (૫૦ \times ૨૨ = ૧૧૦૦$  ઇ.)  $\times (૩૦ \times ૨૨ = ૬૬૦$  ઇ.) =  
 $૪૭૯૧૬૦૦૦૦૦$  ઇ. ઇ.  $\div (૧૭૨૮ \times ૨૭) = ૧૦૨૭૦૦$  ઇ. યા. ૧૬ કુ.  
 ૧૧૫૨ ઇ. (૭૦)  $(૩$  હં.  $૨૪$  પૌં. =  $૩૬૦$  પૌં.) +  $(૨$  હં.  $૬૪$  પૌં. =  $૨૮૮$   
 પૌં.) =  $૬૪૮$  પૌં.;  $(૩૬૦$  પૌં.  $\times ૬\frac{૩}{૪}$  પે. =  $૧૩૪૦$  પે.) +  $(૨૮૮ \times ૪\frac{૩}{૪}$  પે.  
 =  $૧૨૨૪$  પે.) =  $૩૫૬૪$  પે. +  $૬૪૮ = ૫\frac{૩}{૪}$  પે. (૭૧) ૨ શિ. ૮ પે.  $\times ૩૧$   
 દિ. = ૪ પૌં. ૨ શિ. ૮ પે. યદ્ય. હવે ૫ પૌં. - ૪ પૌં. ૨ શિ. ૮ પે. = ૧૭ શિ. ૪ પે.  
 (૭૨)  $૬૨૮૬ \times ૨૦ =$  શિ. ૧૨૫૭૨૦  $\div ૪૪૯ = ૨૮૦ \times ૧૩૪૭ =$   
 $૩૭૭૧૬૦$  પૌં.  $\div (૨૮ \times ૪ \times ૨૦) = ૧૬૮$  ૮૫  $૭\frac{૩}{૪}$  હં. (૭૩)  $૬ \times ૬ \times$   
 $૬ \times ૬ \times ૨\frac{૩}{૪}$  પે. =  $૩૫૬૪૦$  પે. +  $(૪ \times ૧૨ \times ૨૦) = ૧૪૮$  પૌં.  
 ૧૦ શિ. (૭૪) ૫ પૌં. ૨ શિ. ૧૧ પે. + ૫૨ અઠ. = ૧ શિ. ૧૧  $\frac{૩}{૪}$  પે. (૭૫)  
 $(૧૦$  ક)  $\times (૬૦ \times ૬૦) = ૩૬૦૦૦$  સે.  $\times ૧૦૦$  પૌં. =  $૩૬૦૦૦૦૦$  +  $(૨૮$   
 $\times ૪ \times ૨૦) = ૧૬૦૭$  ૮. ૨ હં. ૩ કવા. ૧૨ પૌં. બોળે જાયકશે. (૭૬)  
 $૨\frac{૩}{૪}$  કલાક = ૧૫૦ મિ.;  $\frac{૩}{૪}$  કલાક = ૩૦ મિ.;  $(૧૫૦ \times ૭૫ \times ૨$  કુ. ૮  
 ઇ. =  $૩૦૦૦૦$  કુ.) +  $(૩૦ \times ૧૦૮ \times ૨$  કુ. ૮ ઇ. =  $૬૬૪૦$  કુ.) =  $૩૮૬૪૦$   
 કુ. +  $(૩ \times ૨૨૦ \times ૮) = ૭$  મા. ૨ ફર. ૧૨૦ યા. (૭૭)  $૫\frac{૩}{૪}$  પે. = ૨૨  
 ફા.;  $૮૫૦૦ \times ૬ = ૫૧૦૦૦$  અક્ષર થયા; ૧૦૦૦ અક્ષર: ૫૧૦૦૦ અક્ષર: :  
 ૨૨ ફર.;  $૫૧૦૦૦ \times ૨૨ = ૧૧૨૨૦૦૦$  ફા.  $\div ૧૦૦૦ = ૧૧૨૨$  ફા.  $\div (૪ \times$   
 $૧૨) = ૨૩$  શિ.  $૪\frac{૩}{૪}$  પે. (૭૮) ૧૮૪ પૌં. ૧૧ શિ.  $૨\frac{૩}{૪}$  પે. + ૩૯ = ૪ પૌં  
 ૧૪ શિ.  $૭\frac{૩}{૪}$  પે. પહેલો જવાબ.  $(૧૮૪$  પૌં. - ૧૧ શિ.  $૨\frac{૩}{૪}$  પે.) -  $(૪$  પૌં. -  
 $૧૪$  શિ. -  $૭\frac{૩}{૪}$  પે.  $\times ૧૫ = ૭૦$  પૌં. ૧૯ શિ.  $૮\frac{૩}{૪}$  પે.) = ૧૧૩ પૌં. ૧૧  
 શિ. ૬ પે. + ૨૧ = ૫ પૌં ૮ શિ. ૨ પે. સ. બીજો જવાબ. (૭૯)  $(૧૨$   
 શિ. ૬ પે.  $\times ૬ = ૧૧૨$  શિ. ૬ પે.) +  $(૧૮$  શિ. ૯ પે.  $\times ૧૬ = ૩૦૦$  શિ.)  
 +  $(૨૨$  શિ. ૩ પે.  $\times ૬૦ = ૨૦૦૨$  શિ. ૬ પે.) = ૨૪૧૫ શિ.  $\div ૧૧૫$  ગ્યા. =  
 ૨૧ શિ. (૮૦) ૨ કવા.  $\times ૮ = ૧૬$  પુ. + ૭ = ૨૩ પુશલ; ૨ કવા.  $\times ૩૯$

શિ.  $\times$  ૧૨=૯૩૬ પૈ.) + (૭ પુ. $\times$ ૬ શિ.  $\times$  ૧૨=૫૦૪ પૈ.) + (૨૩ શિ. ૬ પૈ. નફો આવો છે તે=૨૮૫ પૈ.)=૧૭૨૫ પૈ.  $\div$  ૨૩=૭૫ પૈ.  $\div$  ૧૨=૬ શિ. ૩ પૈ. (૮૧) ૭૭૦ $\times$ ૭૭૦=૫૯૨૯૦૦ ચો. ફુ. $\div$ (૬ $\times$ ૪૮૪૦)=૧૩ એ. ૨૬૫૭ ચો. યા. ૭ ચો. ફુ. લીન્કનની ખાનુનું ક્ષેત્રફળ. પેહેલો જવાબ. ૬૭૦ $\times$ ૬૭૦=૪૪૮૯૦૦ ચો. ફુ. $\div$ (૬ $\times$ ૪૮૪૦)=૧૦ એ. ૧૪૭૭ ચો. યા. ૭ ચો. ફુ. રશેલની ખાનુનું ક્ષેત્રફળ. ખીજો જવાબ. (૮૨) ૧૨ માઈલ=૬૩૩૬૦ ફુટ નેહરની લંબાઈ $\times$ ૨૫ ફુટ $\times$ ૮ ફુ.=૧૨૬૭૨૦૦૦ ઘ. ફુ. હવે આપણે ૧૬ માં દાખલામાં શિખી ગયા કે ૧ ઘ. ફુટ પાણીનું વજન ૧૦૦૦ ઓંસ થાયછે. ૧૨૬૭૨૦૦૦ $\times$  ૧૦૦૦ ઓંસ=૧૨૬૭૨૦૦૦૦૦૦ ઓંસ. $\div$ (૧૬ $\times$ ૨૮ $\times$ ૪ $\times$ ૨૦)=૩૫૩૫૭૧ ટન ૮ હં. ૨ ક્વા. ૮ પૌંડ. (૮૩) ૧૯ ફુ. ૭ ઇં. $\times$ ૧૮ ફુ. ૬ ઇં.=૫૨૮૭૫ ચો. ઇંચ  $\div$  (૨૫ $\times$ ૧૨ $\times$ ૩)=૫૮ $\frac{૩}{૪}$  યાર્ડ. (૮૪) ૨૧ શિ. ૬ પૈ.=૨૬૧ પૈ.  $\times$  ૫૦ ગ્યાલન=૧૩૦૫૦ પૈ. $\div$ (૧ શિ. ૬ પૈ.=૧૮)=૭૨૫ ગ્યાલન. (૮૫) (૧૫ યાર્ડ=૫૪૦ ઇંચ) $\times$ (૭ ફુ.=૮૪ ઇં.) $\times$ (૧૩ ઇં.)=૫૮૯૬૮૦ $\div$ ૧૦૮=૫૪૬૦ ખારણા વગર દિવાલની ઇંટની સંખ્યા; (૬ ફુ.=૭૨ ઇં.) $\times$ (૪ ફુ.=૪૮ ઇં.) $\times$ (૧૩ ઇં.)=૪૪૯૨૮ $\div$ ૧૦૮=૪૧૬ ખારણાની ઇંટની સંખ્યા; ૫૪૬૦-૪૧૬=૫૦૪૪ ઇંટો જોઈએ. જવાબ. (૮૬) દરેક માણસને ખાયડી કરતાં ત્રણ ગણું મળેછે તેથી ૫ માણસ ૧૫ ખાયડી ખરાબર થયાં. માટે ૧૫ $\div$ ૬=૨૧ ખાયડી થઈ. ૧૧૫ પૌં. ૧૦ શિ.  $\div$  ૨૧=૫ પૌં. ૧૦ શિ. દરેક ખાયડીના થયા.  $\times$  ૩=૧૬ પૌં. ૧૦ શિ. દરેક પુરૂષના થયા. (૮૭) (૨ શિ. ૪ પૈ.=૨૮ પૈ.) $\div$ (૧ શિ. ૩ પૈ.=૧૫ પૈ.) + (૧૦ પૈ.)=૫૩ પૈ.સ એક દિવસમાં ખર્ચાં મળી કમાતા હતા તેને ૬ અઠવાડયાના ૩૬ દિવસે ગુણતાં=૧૯૦૮ પૈ. આવી; ૫૫ પૌં. ૧૩ શિ.=૧૩૩૫૬ પૈ.+૧૯૦૮=૭ પુરૂષ, ૭ ખાખડીને ૭ છોકરા. જ. (૮૮) ખાહારના ચોરસની ખાનુ ૨૫૨ યાર્ડ;

અને માહેલા ચોરસની ખાત્રી ૨૫૨ યાર્ડ-(૧૬×૨=૩૨)=૨૨૦  
 યાર્ડ. ત્યારે (૨૫૨ યા.×૨૫૨ યા.=૬૩૫૦૪ ચો. યાર્ડ)-(૨૨૦×  
 ૨૨૦=૪૮૪૦૦ ચો. યાર્ડ)=૧૫૧૦૪ ચો. યા.=૩ એ. ૫૮૪ ચો. યાર્ડ.  
 એ વાડીનું ક્ષેત્રફળ. ખાત્રી. ૪૮૪૦૦ ચો. યા.=૧૦ એકર માહેલા  
 ચોરસનું ક્ષેત્રફળ. (૮૬) ૧ પૌં. ૧ શિ.+૧૦ શિ. ૬ પેં.+૫ શિ.+૨  
 શિ. ૬ પેં.=૧ પૌં ૧૮ શિ.=૩૯ શિ. એ ચાર જાતના સિકાની કિંમત;  
 ૩૯ પૌં.=૭૮૦ ÷ ૩૯=૨૦ દરેક જાતના સિકાની સંખ્યા.(૯૦) ૬ શિ.  
 ૭ પેં. + ૩ શિ. ૧૧ પેં. + ૨ શિ. ૧૦ પેં.=૧૩ શિ. ૪ પેં.=૧૬૦ પેં.  
 એક પુરાણ ધર્મ, જવ ને ચોખાની કિંમત ધર્મ; ૫૦૦ પૌં.=૧૨૦૦૦૦  
 પેં.+૧૬૦=૭૫૦ પુરાણ દરેક જાતનું અનાજ મળશે. (૬૧) (૮ ક=  
 ૪૮૦ મિ.)-(૬ ક. ૧૫ મિ.=૩૭૫ મિ.)=૧૦૫ મિ.; ૪૦ લીપ વ-  
 રસ×૩૬૫<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub>=૧૪૬૧૦ દિ.×૧૦૫=૧૫૩૪૦૫૦ મિ. ÷ (૬૦×૨૪×૩૬૫<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub>)  
 =૨ વર્ષ. ૩૩૪ દિ. ૧૯ ક. ૩૦ મિ. (૬૨) ૨૦ પૌં.-૩ પૌં. ૧૫ શિ.=  
 ૧૬ પૌં. ૫ શિ.+૩=૫ પૌં. ૮ શિ. ૪ પેં. એમાંના દરેકનો ભાગ. +  
 ૩ પૌં. ૧૫ શિ.=૯ પૌં. ૩ શિ. ૪ પેં. ત્રીજાનો ભાગ. (૬૩) (૮ છો-  
 કરાં)+(૪ માણસ=૨૪ છોકરાં)+(૬ ખાવડી=૧૮ છોકરાં)=૫૦ છો-  
 કરાં થયાં; ૫૫૦ પૌં. ૩ શિ. ૧<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub> પેં. ÷ ૫૦=૧૧ પૌં. ૩ કા. દરેક છોક-  
 રાનો ભાગ×૩=૩૩ પૌં. ૨<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub> પેં. દરેક ખાવડીનો ભાગ×૨=૬૬ પૌં.  
 ૪<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub> પેં. દરેક માણસનો ભાગ. (૬૪) (૨ પૌં. ૯ શિ. ૨ પેં.)-(૬  
 શિ. ૮ પેં. ક ના વધારેના +૧૩ શિ. ૪ પેં. ક ના ક કરતાં ખમણા  
 વધારાના=૨૦ શિ.)=૧ પૌં. ૯ શિ. ૨ પેં. ÷ ૪=૭ શિ. ૩<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub> પેં. અને  
 ભાગ+૬ શિ. ૮=૧૩ શિ. ૧૧<sup>૧</sup>/<sub>૨</sub> પેં. ક નો ભાગ×૨=૨૭ શિ. ૧૧ પેં.  
 (૬૫) ૫૨ માઈલ×(૮×૨૨૦×૩×૧૨)=૩૨૯૪૭૨૦ ઇં.+૮ કુ. ૩ ઇં.=  
 ૬૬ ઇં.=૩૩૨૮૦ ફેરા; (૩૩૨૮૦)-(૩૨૯૪૭૨૦ ઇં.+૧૧ કુ. ૧૧  
 ઇં.=૧૪૩૭૦=૨૩૦)=૧૦૨૪૦ વધારે ફેરા ખાશે. (૬૬) ૧મા વર્ષમાં



૬ પૌં. ૧૪ શિ. ૬ પૈં.  $\times ૫૦૦$  એકર = ૩૩૬૨ પૌં. ૧૦ શિ. કિંમત મેઠી.  
 અને  $૫૦૦ \times ૧૮ \times ૮$  શિ. = ૩૬૦૦ પૌં. પેદાસ થઈ. એમાંથી  $\frac{૧}{૧૦}$  ના  
 ૩૬૦ પૌં. બાદ કરીએ તો ૩૨૪૦ પૌં. એની પાસે રહ્યા. એ એની  
 બેઠેલી કિંમતમાંથી બાદ કરવાથી માલમ પડેછે કે ૧૨૨ પૌં. ૧૦ શિ.  
 પેહેલા વર્ષમાં ખોટ ગઈ. જવાબ. \*

ખીજ વર્ષમાં ૩ પૌં. ૧૬ શિ.  $\times ૫૦૦$  = ૧૬૦૦ પૌં. ૦ શિ. ૦ પૈં. કિંમત મેઠી.  
 ૩જ વર્ષમાં ૧૨ પૌં. ૧૧ શિ. ૨ પૈં.  $\times ૫૦૦$  = ૬૨૭૬ પૌં. ૩ શિ. ૪ પૈં. „ „  
 ખીજ ને ત્રીજ વર્ષની બેઠેલી કિંમત ૮૧૭૬ પૌં. ૩ શિ. ૪ પૈં. „ „  
 $૨૫ \times ૫૦૦ \times ૪$  શિ. = ૨૫૦૦ પૌં. ૦ શિ. ૦ પૈં. ખીજ વર્ષની પેદાસ.  
 $૧૦૦ \times ૫૦૦ \times ૩$  શિ. = ૭૫૦૦ પૌં. ૦ શિ. ૦ પૈં. ત્રીજ વર્ષની પેદાસ.

પૌં. ૧૦૦૦૦૦ ખીજ અને ત્રીજ વર્ષની પેદાસ.

૧૦૦૦૦ પૌં. નો  $\frac{૧}{૧૦}$  ભાગ બાદ કરતાં ૯૦૦૦ પૌં. પેદાસ બાકી રહી.  
 ૯૦૦૦ પૌં. ૦ શિ. ૦ પૈં. પેદાસ બાકી રહી હતી તેમાંથી  
 $૮૧૭૬$  પૌં. ૩ શિ. ૪ પૈં. ખીજ ને ત્રીજ વર્ષની બેઠેલી કિંમત બાદ કરતાં  
 $૮૨૦$  પૌં. ૧૬ શિ. ૮ પૈં. ખીજ ને ત્રીજ વર્ષમાં નફો થયો. એમાંથી  
 ૧૨૨ ૧૦ શિ. ૦ પૈં. પેહેલા વર્ષની ખોટ બાદ જતાં  
 ૬૯૮ પૌં. ૬ શિ. ૮ પૈં. ત્રણ વર્ષમાં નફો થયો. જવાબ.

## મનોકૃત ગણિત.

- (૧) મારા અંગરખાના ગજવામાં ૩ પૈસા છે, ને બદનના ગજવામાં  
 ૬ પૈસા છે, ત્યારે બધા મળીને કેટલા થયા વાડ? ૯ પૈસા. જ.
- (૨) એક જાણુ ૪ પૈસાની નારંગી અને ૫ પૈસાના ખોર લાવ્યો, ત્યારે  
 તેણે બધા મળીને કેટલા પૈસા આપ્યા વાડ? ૯ પૈસા. જ.

- (૩) નરોત્તમ પાસે ૭ અડધા હતા તેમાંથી ૩ આની લીધા ત્યારે તેની પાસે બાકી કેટલા રહ્યા ? ૪ આડધા. જ.
- (૪) એક ગાડીવાન પાસે ૬ બગદ હતા તેમાંથી ૪ વેંચ્યા, ત્યારે બાકી કેટલા રહ્યા ? ૪ જ.
- (૫) એકજણે ૬ પૈસાના જમરૂપ અને ૭ પૈસાના સીતાકૃષ્ણ લીધાં ત્યારે તેણે કેટલા પૈસા ખર્ચ્યા વાર ? ૧૩ પૈસા. જ.
- (૬) મેં મોદીને ત્યાંથી ૩ પૈસાની દાળ, ૪ પૈસાના ચોખ્ખા, ને ૩ પૈસાના લોટ લીધો, ત્યારે તેને બધા મળીને કેટલા પૈસા આપું વાર ? ૧૦ પૈસા. જ.
- (૭) એક છોકરા પાસે બે આની હતી તેમાંથી તેને ૩ પૈસાના હલવો લીધો, ત્યારે તેની પાસે બાકી કેટલા પૈસા રહ્યા ? ૫ પૈસા. જ.
- (૮) કાશીપાઈએ ૭ પૈસાની દાળ લઈને પાવલી આપી ત્યારે હવે તેની પાસે એ કેટલા પૈસા પાછા લે વાર ? ૬ પૈસા. જ.
- (૯) કાજલભાઈ પાસે ૬ લખોટી હતી, તેમાંથી તે ૩ હાસ્યો ને પછી ૪ જીત્યો, ત્યારે તેની પાસે બાકી કેટલી રહી ? ૭ લખોટી જ.
- (૧૦) તમારા બે હાથના આંગળાના કેટલા પાંચ થાય ? ૨ પાંચ જ.
- (૧૧) જો હું એક પેંડાના ચાર ખરેખર ભાગ કરું, અને તેમાંના એક ભાગ દામોદરને આપું તો તેને તે પેંડાનો કેટલામો ભાગ મળે વાર ? ૦૧ (૫) ભાગ. જ.
- (૧૨) આઠમાં કેટલા બે છે વાર ? ૪ બે. જ.
- (૧૩) આઠનો ચોથો ભાગ શું ? ૨. જ.
- (૧૪) એક જમરૂપના ત્રણ સરખા ભાગ કરું અને તેમાંનો એક ક-ડકા ચુનીકાલને આપું, તો તેને તે જમરૂપનો કેટલામો ભાગ મળશે વાર ? ૩ જો ભાગ. જ.

- (૧૫) ૧૨ માં અને ૧૫ માં ફેટલાક ત્રણછે વાર ? ૬ જ.
- (૧૬) ૨૦ નો ચોથો ભાગ શું ? ૫ જ.
- (૧૭) ૨૦ માંથી ફેટલા પાંચડા કઠાય વાર ? ૪ જ.
- (૧૮) ૮ બકરીના ફેટલા પગ થાય વાર ? ૩૨ પગ. જ.
- (૧૯) ૯ છોકરાના ફેટલા હાથ થાય વાર ? ૧૮ જ.
- (૨૦) ૭ ગાય અને ૪ મરઘીના પગ ફેટલા ? ૩૬ જ.
- (૨૧) ૪ બેઆનીના આના ફેટલા ? ૮ આના જ.
- (૨૨) ૩ બેઆનીના પૈસા ફેટલા વાર ? ૨૪ પૈસા જ.
- (૨૩) ૧ રૂ. ની પાવલી, ને બેઆની ફેટલી ? ૪ પાવલી ૮ બેઆની જ.
- (૨૪) ૧ પાવલીના પૈસા ફેટલા ? ૧૬ પૈસા. જ.
- (૨૫) ૭ આનાના પૈસા ફેટલા થાય ? ૨૮ પૈસા. જ.
- (૨૬) ૯ રૂપીઆના અડધા ફેટલા ? ૧૮ અડધા. જ.
- (૨૭) ૨ આનાની પાઈ ફેટલી ? ૨૪ પાઈ. જ.
- (૨૮) ૪ આનાની ફેટલી પાઈ ? ૪૮ પાઈ. જ.
- (૨૯) ૬ વાર ચાર ને ૨ ફેટલા ? ૨૬ જ.
- (૩૦) ૭ વાર ૩ ને ૫ ફેટલા ? ૨૬ જ.
- (૩૧) ૩ વાર ૫ માંથી ૬ બાદ કરો ? ૯ જ.
- (૩૨) ૩ આનામાં ૩ પૈસા મેળવીએ તો ફેટલા પૈસા થાય ? ૧૫ જ.
- (૩૩) ૪ દશક ને ૨ તે ફેટલા થાય ? ૪૨ જ.
- (૩૪) ૬ આનામાં ૨ પૈસા નાંખીએ તો ફેટલા પૈસા થાય ? ૨૬ જ.
- (૩૫) ૧ નારંગીના ૩ પૈસા, તો ૮ નારંગીનું શું પડશે ? ૨૪ જ.
- (૩૬) ૧ ચોપડીના ૬ આના, તો ૫ ચોપડીના ફેટલા આના ? ૩૦ જ.
- (૩૭) ૧ ટોપાની ૩ પાવલી, તો ૫ ટોપીનું શું ? ૧૫ પાવલી. જ.
- (૩૮) ૧ ખુરસીના ૪ રૂપીઆ, તો ૬ ખુરસીનું શું ? ૨૪. રૂ. જ.
- (૩૯) ૧ સ્લેટના ૪ આના, તો ૯ નું શું પડશે ? ૩૬ આના જ.

- (૪૦) ૩ પૈસે શેર લેખે, ૪ શેરનું શું આપશે? ૧૨ પૈસા. જ.
- (૪૧) ૭ છકડીના કાગળ કેટલા થાય વાર? ૪૨ જ.
- (૪૨) ૯ છકડીના કાગળ કેટલા થાય વાર? ૫૪ જ.
- (૪૩) ૩ આના ને ૪ પાઈની કેટલી પાઈ? ૪૦ પાઈ. જ.
- (૪૪) ૫ આના ને ૩ પાઈની કેટલી પાઈ? ૬૩ પાઈ. જ.
- (૪૫) ૩ અઠવાડીયાંના કેટલા દહાડા? ૨૧ દહાડા. જ.
- (૪૬) ૪ અઠવાડીયા ને ૧ દહાડાના દિવસ કેટલા? ૨૯ દિવસ. જ.
- (૪૭) ૮ પૈસાના કેટલા આના? ૨ આના. જ.
- (૪૮) ૧૨ પૈસાના કેટલા આના? ૩ આના. જ.
- (૪૯) ૩ પૈસાની ૧ લેખે ૯ પૈસાની કેટલી પાડી આપશે? ૩ જ.
- (૫૦) ૪ પૈસાનો ૧ લેખે ૨૦ પૈસાના કેટલા પતંગ આવે? ૫ જ.
- (૫૧) એક હારમાં ૧૮ છોકરાં છે. હવે ૩ છોકરાંની એક હાર એ-  
પ્રમાણે બધા છોકરાં ઉમા રહે તો કેટલી હાર થાય? ૬ જ.
- (૫૨) ૫ નારંગીના ૧૫ પૈસા તો ૧ નું શું પડશે? ૩ પૈસા જ.
- (૫૩) ૪ ટોળીના ૨૪ આના તો ૧ નું શું? ૬ આના જ.
- (૫૪) ૮ ચોપડીના ૩૨ પૈસા તો ૧ નું શું પડશે? ૪ પૈસા જ.
- (૫૫) ૬ ઘોડાની ૪૨ મોહોર તો ૧ નું શું? ૭ મોહોર જ.
- (૫૬) ૯ પૈસાનો ત્રીજો ભાગ શું? ૩ જ.
- (૫૭) ૧૨ પૈસાનો ચોથો ભાગ શું? ૩ પૈસા જ.
- (૫૮) ૩૬ પાઈના આના કેટલા? ૩ આના. જ.
- (૫૯) ૩૯ પાઈના આના કેટલા? ૦) ૩ જ.
- (૬૦) ૪૦ માં કેટલા દશક છે? ૪ દશક. જ.
- (૬૧) ૬૦ માં કેટલા દશક છે? ૬ દશક. જ.
- (૬૨) ૧૨ પૈસાનું અર્ધું શું? ૬ પૈસા. જ.
- (૬૩) ૨૭ પાઈના આના કેટલા. ૦) ૨૭ જ.

- (૬૪) ૧૪ પૈસાના આના કેટલા. ૦) ૩૧૧ જ.
- (૬૫) ૨૧ પૈસાના આના કેટલા. ૦૧-૧ જ.
- (૬૬) ૧૫ પૈસાના આના કેટલા ? ૦) ૩૧૧૧ જ.
- (૬૭) ૧૪ દહાડાના અઠવાડિયાં કેટલાં ? ૨ અઠ. જ.
- (૬૮) ૨૦ પૈસા ચારને વહેંચી આપીએ તો દરેકને શું આવશે ? ૫ જ.
- (૬૯) ૪૮ નારંગી ૧૨ જણને વહેંચી આપો. ૪ જ.
- (૭૦) ૮૪ મણકાની ત્રણ ત્રણની સરખી હારો કેટલી યાય ? ૨૮ જ.
- (૭૧) ૯ પાઈના ૩ જમરખ તો પાંચનું શું પડશે ? ૫ દોડીયાં જ.
- (૭૨) ૨ આનાના ૩૬ ખેર તો ૧૨ નું શું ખેસશે ? ૮ પાઈ જ.
- (૭૩) ૩ આનાના ૬ કેળાં તો ૨૧ કેળાંનું શું પડશે ? ૦૧૧૧૧ જ.
- (૭૪) ૫ ચીજના ૬૧ રૂપિયા તો ૮ નું શું પડશે ? ૧૦ રૂ. જ.
- (૭૫) ૭ ખુરશીના ૧૭૧ રૂપિયા તો પાંચનું શું ખેસશે ? ૧૨૧ રૂ. જ.
- (૭૬) ૧૨ મણના ૪૨ રૂ. તો ૭ મણનું શું ? ૨૪૧ રૂ. જ.
- (૭૭) ૧૨ રૂ. ની ૯ ચીજ તો ૫ નું શું પડશે ? ૩૧૧ રૂ. જ.
- (૭૮) ૧૫ પૈસાનાં ૩૦ દાડમ તો ૪૦ દાડમનું શું ? ૦૧
- (૭૯) ૧૮ ઘોડીઆના ૪૫ રૂ. ખેસે છે તો ૭ નું શું ખેસશે ? ૧૭૧૩ રૂ. જ.
- (૮૦) ૧૭ શેરના ૩. ૪૧ તો ૬ શેરનું શું ? ૧૧૧ રૂ. જ.

શેરીઆ, મણિકા તથા તોલાના હિસાબની કૂંચીઆ.

જેટલે રૂપિયા મણ તથા અહડીગણે દોકડે શેર; ૦૧૧ રૂપિયા મણ તો ૧૧૧ દોકડે ૨ ખદામે શેર; ૦૧ રૂપિયા મણ તો ૧૧ દોકડે શેર; ૦૧ રૂપિયા મણ તો ૦૧ દોકડે એ ખદામે શેર, અને જેટલે આને મણ તથા અહડીગણી ખદામે શેર.

રીત—મણના શેર ૪૦ વડે રૂપિયાના ૧૦૦ દોકડાને ભાગતાં શેરને માર્થે ૨૧૧ દોકડા આવે છે.

ખીછ રીત—જેટલા રૂપીઆ માણના કહ્યા હોય તેનો, અને તે ઉપ-  
રથી જેટલા શેરનું કાઢવું હોય તે ખેનો ગુણાકાર કરવો અને  
ગુણાકાર કરતાં જે આંકડા આવે, તેમાંનાં છેલ્લા (જમણી પા-  
ણુના) આંકડાના અહડીગણા કરવા, ને પાકીના આંકડાના  
પાયા કરવા; પાયા કરતાં જે આવે તે રૂપીઆ જાણવા તે  
અહડીગણા કરતાં જે આવે તે દોકડા સમજવા. જેમકે ૮૩-  
પીએ માણુ તો ૬ શેરનું શું થયું? તો ખીછ રીત પ્રમાણે- $૮ \times ૬ =$   
 $૪૮$  એમાં પહેલ્લા આંકડાનું પાંચુ એટલે ચાર પાંચ ૧ રૂપીઆ,  
અને છેલ્લા આંકડાનું અહડીગણું એટલે આઠ અહડીએ ૨૦  
દોકડા થયા. એ જવાબ.

જેટલે રૂપીએ માણુ તેટલાજ આનાનું રા શેર, તેથી અડધા  
આનાનું ૧ શેર; અને તેથી જમણા આનાનું પાંચ શેર થાયછે.  
કેમકે રૂપીઆના આના ૧૬ વડે માણુના શેર ૪૦ ને ભાગતાં ૧ આ-  
નાનું રા શેર આવેછે.

જેટલે આને માણુ તેથી અહડી ગણી પદામે શેર. કેમકે આ-  
નાની ૧૦૦ પદામને માણુના શેર ૪૦ વડે ભાગતાં રા પદામ આવેછે.

ખીછ રીત—જેટલા આના માણુના કહ્યા હોય તેનો, અને તે ઉપ-  
રથી જેટલા શેરનું કાઢવું હોય તે ખેનો ગુણાકાર કરવો. અને  
ગુણાકાર કરતાં જે આંકડા આવે તેમાંના છેલ્લા (જમણી  
પાણુના) આંકડાના અહડીગણા કરતાં જે આવે તે પદામ  
જાણવી, અને પાકીના આંકડા જેટલા રહ્યા હોય તેટલાં  
દહોડીયાં (પા આના) સમજવા. જેમકે ૭ આને માણુ તો  
૬ શેરનું શું થયું? તો ખીછ રીત પ્રમાણે  $૭ \times ૬ = ૪૨$  એમાં છેલ્લા  
આંકડાનું અહડીગણું એટલે બે અહડીએ પાંચ પદામ થઈ.  
અને પાકીનો આંકડો ૪ રહ્યો તેના ચાર દહોડીયાં થયાં.

મણુ ઉપરથી શેરનું કરવા સાર ઉપર ને ને રીતો બતાવી છે તે બધી રીતો શેર ઉપરથી તોજાનું કરવામાં પણ કામમાં આવેછે ; કેમકે માણુના શેર ૪૦ છે તેમ શેરના પણ ૪૦ તોલા થાયછે.

- (૧) ૫ રૂપીએ માણુ તો ૨ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧  
 (૨) ૩ રૂપીએ માણુ તો ૪ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧ ૫ દોકડા.  
 (૩) ૮ રૂપીએ માણુ તો ૩ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧ ૧૦ દોકડા.  
 (૪) ૧૨ રૂપીએ માણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧ ૫ દોકડા.  
 (૫) ૧૬ રૂપીએ માણુ તો ૩ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧) ૨૦ દોકડા.  
 (૬) ૨૦ રૂપીએ માણુ તો ૭ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૩૧૧  
 (૭) ૨૧ રૂપીએ માણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૨૧ ૨૨૧૧ દો.  
 (૮) ૧૫ રૂપીએ માણુ તો ૬૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૨૧ ૧૮૧૧૧ દો.  
 (૯) ૧૪ રૂપીએ માણુ તો ૩૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧) ૧૩૧૧૧ દો.  
 (૧૦) ૧૬ રૂપીએ માણુ તો ૪૧૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧ ૧૫  
 (૧૧) ૪૧ રૂપીએ માણુ તો ૨ શેરનું શું પડશે ? ૨૧૧ દોકડા.  
 (૧૨) ૭૧ રૂપીએ માણુ તો ૪ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૧૧  
 (૧૩) ૪૧૧ રૂપીએ માણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧ ૨૧૧ દોકડા.  
 (૧૪) ૯૧ રૂપીએ માણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧૧ ૧૩૧૧૧ દો.  
 (૧૫) ૨૧૧ રૂપીએ માણુ તો ૭ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧ ૧૮૧૧૧ દોકડા.  
 (૧૬) ૭ રૂપીએ માણુ તો ૨૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧  
 (૧૭) ૫ રૂપીએ માણુ તો ૨૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧  
 (૧૮) ૧૨ રૂપીએ માણુ તો ૨૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૧૧  
 (૧૯) ૧૪૧ રૂપીએ માણુ તો ૨૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૧૧=૧  
 (૨૦) ૬૧૧૧ રૂપીએ માણુ તો ૨૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૧૧૧  
 (૨૧) ૯૧૧ રૂપીએ માણુ તો ૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૦૧૧૧  
 (૨૨) ૧૩૧૧ રૂપીએ માણુ તો ૧૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૧૧૧

- (૨૩) ૬ા રૂપીએ મણુ તો ૧ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦) ૩।
- (૨૪) ૯ રૂપીએ મણુ તો ૩ાા શેરનું શું પડશે ૩. ૦।।-।।
- (૨૫) ૭ા રૂપીએ મણુ તો ૩ાા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦। ૩।
- (૨૬) ૧૨ રૂપીએ મણુ તો ૫ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧।
- (૨૭) ૧૪ા રૂપીએ મણુ તો ૫ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧।।-
- (૨૮) ૨૦ રૂપીએ મણુ તો ૫ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૨।। ૦।
- (૨૯) ૧૨ રૂપીએ મણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧।। ૦
- (૩૦) ૧૬ રૂપીએ મણુ તો ૭ા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૩.
- (૩૧) ૧૦ રૂપીએ મણુ તો ૮ાા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૨) ૩
- (૩૨) ૮ રૂપીએ મણુ તો ૧૨ા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૨।
- (૩૩) ૬ા રૂપીએ મણુ તો ૮ાા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧। ૦।।
- (૩૪) ૭ રૂપીએ મણુ તો ૭ા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧।-।।
- (૩૫) ૮ા રૂપીએ મણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧।-।
- (૩૬) ૩. ૭- મણુ તો ૪ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૦। ૨૩દો. ૨ ખદમ.
- (૩૭) ૩. ૮ ૩ મણુ તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧ ૧। દો. ૧. ૫.
- (૩૮) ૩. ૯ા ૩ મણુ તો ૭ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧। ૧દો. દો ૦। ૫.
- (૩૯) ૩. ૧૧ા- મણુ તો ૪ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧) ૧।। દો. ૨. ૫.
- (૪૦) ૩. ૧૫ા ૩ મણુ તો ૬ા શેરનું શું પડશે ? ૩. ૨। ૩ા દો. ૨।
- (૪૧) ૭ રૂ. શેર તો ૮ તોલાનું શું પડશે ? ૩. ૧ ૧૫.
- (૪૨) ૬ા રૂ. શેર તો ૭ તોલાનું શું પડશે ? ૩. ૧) ૧૩ા।.
- (૪૩) ૮ રૂ. શેર તો ૫ તોલાનું શું પડશે ? ૩. ૧) ૩.
- (૪૪) ૩. ૯ા ૩ શેર તો ૬ તોલાનું શું પડશે ? ૩. ૧ ૧દો. ૨. ૫.
- (૪૫) ૩. ૪ા ૩ શેર તો ૩ તોલાનું શું પડશે ? ૩. ૦। ૮ા દો. ૦।



જેટલા રૂપીઆનું જેટલા મણુ તેટલાજ શેરના તે રૂપીઆથી  
અહડી ગણા દોકડા આવે.

ગીત—મણુના શેર ૪૦એ રૂપીઆના દોકડા ૧૦૦ ને ભાગતાં શેરને  
માથે રાા દોકડા આવેછે.

- (૧) ૨ રૂપીઆનું ૪ મણુ તો ૪ શેરનું શું પડશે? ૫ દોકડા.
- (૨) ૬ રૂપીઆનું ૫ મણુ તો ૫ શેરનું શું પડશે? ૧૫ દોકડા.
- (૩) ૧૮ રૂ.નું ૪૦૦ મણુ તો ૪૦૦ શેરનું શું પડશે? ૩૦૧૨૦ દોકડા.
- (૪) ૫ રૂપીઆનું ૭૦ મણુ તો ૭૦ શેરનું શું પડશે? ૧૨૦૦ દોકડા.
- (૫) ૯ રૂપીઆનું ૭૦ મણુ તો ૭૦ શેરનું શું પડશે? ૨૨૦૦ દોકડા.
- (૬) ૮ રૂપીઆનું ૯૦ મણુ તો ૯૦ શેરનું શું પડશે? ૨૦૦ દોકડા.
- (૭) ૧૨ રૂપીઆનું ૧૨ મણુ તો ૧૨ શેરનું શું પડશે? ૩૦૦૦ દોકડા.
- (૮) ૯૦૦ રૂપીઆનું ૯૦૦ મણુ તો ૯૦૦ શેરનું શું પડશે? ૨૦૦૦૦ દોકડા.

જેટલા રૂપીઆનું જેટલા મણુ તેટલાજ આનાનું કેટલું મણુથી  
અહડીગણા શેર આવે.

ગીત—મણુની અહડીશોરી ૧૬ને રૂપીઆના ૧૬આને ભાગતાં ૧ આ-  
નાને માથે રાા શેર આવેછે.

- (૧) ૪ રૂપીઆનું ૩ મણુ તો ૪ આનાનું કેટલું આવશે? ૭૦ શેર.
- (૨) ૬ રૂપીઆનું ૫ મણુ તો ૬ આનાનું કેટલું આવશે? ૧૨૦૦ શેર.
- (૩) ૮ રૂપીઆનું ૮ મણુ તો ૮ આનાનું કેટલું આવશે? ૦૦૦ મણુ.
- (૪) ૭ રૂપીઆનું ૬ મણુ તો ૭ આનાનું કેટલું આવશે? ૦૦ મ. ૫ શેર.
- (૫) ૭૦ રૂપીઆનું ૮ મણુ તો ૭૦ આનાનું કેટલું આવશે? ૦૦૦ મણુ.
- (૬) ૯૦૦ રૂ.નું ૭ મણુ તો ૯૦૦ આનાનું કેટલું? ૦૦ મ. ૭૦ શેર.
- (૭) ૧૦૦૦૦ રૂ.નું ૫ મણુ તો ૧૦૦૦૦ આનાનું કેટલું? મણુ ૦૦૦૦ રાા શેર.
- (૮) ૯૦૦૦ રૂ.નું ૯૦૦ મણુ તો ૯૦૦ આનાનું કેટલું? ૦૦ મણુ ૬૦ શેર.

## ખાંડી મણના હિસાબની રીતો.

જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી પાંચ ગણે દોકડે મણ.

રીત—રૂપીઆના દોકડા ૧૦૦ ને ખાંડીના ૨૦ મણે ભાગતાં એક મણના પાંચ દોકડા આવેછે.

ખીછ રીત.—જેટલા રૂપીઆ ખાંડીના કહ્યા હોય તેનો ને તેના ઉપરથી જેટલા મણનું કહાડયું હોય, તે બેનો ગુણાકાર કરવો ને જે આવે તેના છેલ્લા આંકડાના પાંચ ગણા કરવા, ને ખાંડીના આંકડાના અડધા કરવા; અડધા કરતાં જે આવે તે રૂપીઆ જાણવા ને પાંચ ગણા કરતાં જે આવે તે દોકડા સમજવા. જેમકદા રૂપીએ ખાંડી તો ૮ મણનું શું થયું? તો ખીછ રીત પ્રમાણે  $૮ \times ૮ = ૬૪$  એમાં પહેલા આંકડાનું અડધું એટલે ૭ અડધું ૩૫ રૂપીઆ ને છેલ્લા આંકડાનું પાંચ ગણું એટલે ૪ પંચાં ૩૭ દોકડા થયા. એ જવાબ.

- (૧) ૧૬ રૂપીએ ખાંડી તો ૫ મણનું શું પડશે? ર. ૪)
- (૨) ૨૦ રૂપીએ ખાંડી તો ૩ મણનું શું પડશે? ર. ૩)
- (૩) ૧૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૪ મણનું શું પડશે? ર. ૩)
- (૪) ૨૨ રૂપીએ ખાંડી તો ૬ મણનું શું પડશે? ર. ૬૫ ૧૦
- (૫) ૧૮ રૂપીએ ખાંડી તો ૭ મણનું શું પડશે? ર. ૬૫
- (૬) ૧૨ રૂપીએ ખાંડી તો ૭ મણનું શું પડશે? ર. ૧૫ ૫
- (૭) ૧૪ રૂપીએ ખાંડી તો ૫ મણનું શું પડશે? ર. ૩૫
- (૮) ૨૨૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૬ મણનું શું પડશે? ર. ૬૫ ૫
- (૯) ૧૬ રૂપીએ ખાંડી તો ૭ મણનું શું પડશે? ર. ૫૫ ૫
- (૧૦) ૧૭૫૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૬ મણનું શું પડશે? ર. ૫૫ ૫

જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી બમણી બદામે શેર.

રીત—ખાંડીના ૮૦૦ શેરે રૂપીઆની ૧૬૦૦ બદામને ભાગતાં  
શેરને માથે એ બદામ આવેછે.

- (૧) ૧૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૪ શેરનું શું પડશે? ૭૫ દોકડા.  
(૨) ૨૦ રૂપીએ ખાંડી તો ૬ શેરનું શું પડશે? ૧૫ દોકડા.  
(૩) ૧૨ રૂપીએ ખાંડી તો ૩ શેરનું શું પડશે? ૪૫ દોકડા.  
(૪) ૨૬ રૂપીએ ખાંડી તો ૫ શેરનું શું પડશે? ૧૬૫ દોકડા.  
(૫) ૨૪ રૂપીએ ખાંડી તો ૭ શેરનું શું પડશે? ૨૧ દોકડા.  
(૬) ૧૨ રૂપીએ ખાંડી તો ૩ મણ ને ૩ શેરનું શું? રૂ. ૧૫૫ ૯૫  
(૭) ૧૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૨ મણ ને ૫ શેરનું શું? રૂ. ૧૫૫ ૯૫ ૨  
(૮) ૨૪ રૂપીએ ખાંડી તો ૪ મણ ને ૪ શેરનું શું? રૂ. ૪૫૫ ૧૭  
(૯) ૧૮૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૨ મણ ને ૨ શેરનું શું? રૂ. ૧૫૫ ૧૪૫ ૨  
(૧૦) ૨૬૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૪ મણ ને ૪ શેરનું શું? રૂ. ૫૫ ૧૩) ૨  
(૧૧) ૨૨ રૂપીએ ખાંડી તો ૫ મણ ને ૩૫ શેરનું શું? રૂ. ૫૫ ૯૫ ૨  
(૧૨) ૨૮ રૂપીએ ખાંડી તો ૬૫ મણ ને ૪૫ શેરનું શું? રૂ. ૯૫ ૦૫૫

જેટલે આને ખાંડી તેથી પાંચ ગણી બદામે મણ કેમકે આનાની ૧૦૦  
બદામને ખાંડીના ૨૦ મણે ભાગતાં ૧ મણની ૫ બદામ આવેછે.

બીજી રીત—જેટલે આને ખાંડી હોય તે ઉપરથી જેટલા મણનું  
કાઢવું હોય તે ખેનો ગુણાકાર કરવો ને જે ગુણાકાર આવે તેના  
છેલ્લા (જમણી પાણુના) આંકડાના પાંચ ગણા કરવા, ને પા-  
કીના આંકડાના અડધા કરવા, અડધા કરતાં જે આવે તે આના  
સમજવા, ને પાંચ ગણા કરતાં જે આવે તે બદામ સમજવી.  
જેમકે. ૭ આને ખાંડી તો ૯ મણનું શું? તો બીજી રીત પ્રમાણે  
૭×૯=૬૩ એમાં છેલ્લા આંકડાનું પાંચ ગણુ એટલે ત્રણ પચાં

૧૫ ખદામ એટલે ૦૧૧૧ દોકડો ૩ ખદામ અને પાકીના આંક-  
ડાના છ અડધે ૩ આના થયા. એટલે બધું મળી ૧૯૧૧ દોકડા  
ને ૩ ખદામ જવાબ આપ્યો.

- (૧) રૂ. ૨૪= ખાંડી તો ૪ મણનું શું? રૂ. ૪૧૧૧ ૮૧૧૧
- (૨) રૂ. ૧૮૧- ખાંડી તો ૬ મણનું શું? રૂ. ૫૧ ૨૪૧ ૨
- (૩) રૂ. ૧૨૧= ખાંડી તો ૭ મણનું શું? રૂ. ૪૧ ૧૬૧૧ ૨
- (૪) રૂ. ૧૬૧= ખાંડી તો ૮ મણનું શું? રૂ. ૭૧ ૦૧૧ ૩
- (૫) રૂ. ૨૨૧૧- ખાંડી તો ૧૨ મણનું શું? રૂ. ૧૩૧ ૧૮૧૧
- (૬) રૂ. ૨૪૧૧ ખાંડી તો ૧૫ મણનું શું? રૂ. ૧૮૧ ૧૨૧૧
- (૭) રૂ. ૯૧૧- ખાંડી તો ૧૨ મણનું શું? રૂ. ૫૧ ૨૧ ૧
- (૮) રૂ. ૧૬૧= ખાંડી તો ૮ મણનું શું? રૂ. ૬૧ ૧૫

એટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી બમણે આને ફરો.

શીત-ખાંડીના ૮ ફરાએ રૂપીઆના ૧૬ આનાને ભાગતાં ફરાને  
માથે બે આના આવેછે.

- (૧) ૧૫ રૂપીએ ખાંડી તો ૧ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૧૧૧=
- (૨) ૧૪ રૂપીએ ખાંડી તો ૪ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૭૧
- (૩) ૨૦ રૂપીએ ખાંડી તો ૫ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૧૨૧૧
- (૪) ૧૮ રૂપીએ ખાંડી તો ૭ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૧૫૧૧
- (૫) ૨૨૧૧ રૂપીએ ખાંડી તો ૬ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૧૬૧૧=
- (૬) ૧૬૧૧ રૂપીએ ખાંડી તો ૪ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૮૧=
- (૭) ૨૪ રૂપીએ ખાંડી તો તો ૩૧૧ ફરાનું શું પડશે? રૂ. ૧૦૧૧
- (૮) ૨૪૧૧ રૂપીએ ખાંડી તો ૪૧૧૧ ફરાનું શું? રૂ. ૧૩૧૧ ૦૧

જેટલે આને કરે તેની અર્ધ સંખ્યા જેટલે રૂપીએ ખાંડી.  
 રીત—૧ આનાનો ને ખાંડીના કરા ૮ નો ગુણાકાર કરીએ તો ખાં-  
 ડીનો ૦૧૧ રૂપીએ આવેછે.

- (૧) ૯ આને કરે તો ૧ ખાંડીનું શું પડશે ? રૂ. ૪૧૧  
 (૨) ૧૪ આને કરે તો ૪ ખાંડીનું શું પડશે ? રૂ. ૨૮  
 (૩) ૨૨ આને કરે તો ૫ ખાંડીનું શું પડશે ? રૂ. ૫૫  
 (૪) ૨૪ આને કરે તો ૩ ખાંડીનું શું પડશે ? રૂ. ૩૬  
 (૫) ૨૬૧૧ આને કરે તો ૬ ખાંડીનું શું પડશે ? રૂ. ૭૬૧

જેટલે રૂપીએ કરે તેટલેજ આને પાલી.

રીત—કરાની ૧૬ પાલીએ રૂપીયાના ૧૬ આનાને ભાગતાં ૧  
 આને પાલી પડી.

- (૧) ૩ રૂપીએ કરે તો ૧ પાલીનું શું પડશે ? ૦ ૩/૪  
 (૨) ૪ રૂપીએ કરે તો ૭ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૧૧૧  
 (૩) ૬ રૂપીએ કરે તો ૪ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૧૧  
 (૪) ૯ રૂપીએ કરે તો ૬ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૩૧  
 (૫) ૩ રૂપીએ કરે તો ૫ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૦૧૧૧  
 (૬) ૪૧૧ રૂપીએ કરે તો ૩ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૦૧૧૧-૧૧  
 (૭) ૫૧૧૧ રૂપીએ કરે તો ૪ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૧૧  
 (૮) ૪૧૧૧ રૂપીએ કરે તો ૬ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૧૧૧ ૦૧  
 (૯) ૬૧ રૂપીએ કરે તો ૫ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૧૧૧ ૩/૪  
 (૧૦) ૮૧૧૧ રૂપીએ કરે તો ૬ પાલીનું શું પડશે ? રૂ. ૩ ૦૧

જેટલે રૂપીએ કળશી તેટલેજ આને મણ.

રીત—રૂપીઆના ૧૬ આનાને કળસીના મણ ૧૬ને ભાગતાં ૧  
 આને મણ પડ્યું.

- (૧) ૧૨ રૂપીએ કળશી તો ૨ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૧૧  
 (૨) ૧૬ રૂપીએ કળશી તો ૩ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૩)  
 (૩) ૧૦ રૂપીએ કળશી તો ૪ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૨૧  
 (૪) ૯ રૂપીએ કળશી તો ૫ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૨૧૧-  
 (૫) ૧૪ રૂપીએ કળશી તો ૬ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૭૧૧=  
 (૬) ૧૭ રૂપીએ કળશી તો ૧૦ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૧૦૧૧-  
 (૭) ૮૧ રૂપીએ કળશી તો ૬ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૩૭  
 (૮) ૭૧ રૂપીએ કળશી તો ૭ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૩૭=૧૧  
 (૯) ૯૧૧ રૂપીએ કળશી તો ૭ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૪૧ ૦  
 (૧૦) ૧૪ રૂપીએ કળશી તો ૯૧ માણનું શું પડશે ? રૂ. ૫૧=

જેટલે રૂપીએ કળશી તેથી અહડી ગણી બદામે શેર.

શીત—રૂપીઆની બદામ ૧૬૦૦ ને કળશીના ૬૪૦ શેર ભાગતાં ૨ શેરની અહડી બદામ આપેછે.

- (૧) ૧૦ રૂપીએ કળશી તો ૪ શેરનું શું પડશે ? ૬૧ દોકડા.  
 (૨) ૧૨ રૂપીએ કળશી તો ૬ શેરનું શું પડશે ? ૧૧૧ દો.  
 (૩) ૮ રૂપીએ કળશી તો ૫ શેરનું શું પડશે ? ૬૧ દો.  
 (૪) ૧૬ રૂપીએ કળશી તો ૩ માણને ૫ શેરનું શું ? રૂ. ૭૧૨૧  
 (૫) ૧૪ રૂપીએ કળશી તો ૪ માણને ૩ શેરનું શું ? રૂ. ૭૧ ૬૧ ૧  
 (૬) ૧૨ રૂપીએ કળશી તો ૫ માણને ૨ શેરનું શું ? રૂ. ૭૧૧ ૭૧૧ દો

જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી બમણી પઈએ રતી.

શીત—તોલાની રતી ૯૬ ને રૂપીઆની પઈ ૧૬૨ ને ભાગતાં ૨ પઈએ રતી પડી.

- (૧) ૩ રૂપીએ તોલો તો ૧ રતીનું શું પડશે ? ૬ પછ.  
 (૨) ૬ રૂપીએ તોલો તો ૨ રતીનું શું પડશે ? ૭=૫  
 (૩) ૪ રૂપીએ તોલો તો ૩ રતીનું શું પડશે ? ૭=૫  
 (૪) ૧૨ રૂપીએ તોલો તો ૨ રતીનું શું પડશે ? ૩. ૦૧  
 (૫) ૧૮ રૂપીએ તોલો તો ૩ રતીનું શું પડશે ? ૩. ૦૧

જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી અહુડીગણે દોકડે વાલ.

રીત—તોલાના વાલ ૪૦ વડે રૂપીઆના દોકડા ૧૦૦ ને ભાગતાં  
 ૧ વાલને માથે ૨૧૧ દોકડા આવેછે.

જેવી રીતે માણુપરથી શેરના દાખલા ગુણાકાર કરવાથી થાયછે  
 તેજી રીતે આ રીતના દાખલા પણ થાયછે.

- (૧) ૬ રૂપીએ તોલો તો ૩ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૨૦  
 (૨) ૧૬ રૂપીએ તોલો તો ૪ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧૦  
 (૩) ૧૨ રૂપીએ તોલો તો ૬ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧૫  
 (૪) ૧૫ રૂપીએ તોલો તો ૫ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧૧૨૧  
 (૫) ૧૮ રૂપીએ તોલો તો ૭ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૩)૧૫  
 (૬) ૯ રૂપીએ તોલો તો ૫ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧)૧૨૧  
 (૭) ૧૦ રૂપીએ તોલો તો ૪ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧)  
 (૮) ૧૪ રૂપીએ તોલો તો ૩ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧)૫  
 (૯) ૧૫૧૧ રૂપીએ તોલો તો ૪ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૫  
 (૧૦) ૧૬૧ રૂપીએ તોલો તો ૫ વાલનું શું પડશે ! ૩. ૨)૩)૨  
 (૧૧) ૧૬૧૧૧ રૂપીએ તોલો તો ૬ વાલનું શું પડશે ? ૩. ૨૧૧૧  
 (૧૨) ૧૮ રૂપીએ તોલો તો ૭ વાલનું શું પડશે ! ૩. ૩)૧૨૧

(૧) જેટલે રૂપીએ ગજ તેટલા આનાનો દોઢ તમુ.

(૨) જોડલા રૂપીએ ગજ તેથી ૮ ગણી પદ્યએ અથવા બમણે  
રૂપીએ તસુ.

(૩) જોડલે આને ગજ તેથી અર્ધી પદ્યએ તસુ.

(૧) રીત—ગજના તસુ ૨૪ ને રૂપીઆના ૧૬ આને ભાગતાં  
એક આનાનો દોઢ તસુ આગ્યો.

(૨) રીત—ગજના તસુ ૨૪ એ રૂપીઆની ૧૬૨ પદને ભાગતાં ૧  
તસુની ૮ પદ અથવા ૨ રૂપીઆં આગ્યાં.

(૩) રીત—ગજના ૨૪ તસુએ આનાની ૧૨ પદને ભાગતાં  
અર્ધી પદ્યએ તસુ પડ્યો.

(૧) ૧૧ રૂપીએ ગજ તો ૩ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૭૩

(૨) ૪ રૂપીએ ગજ તો ૪૧૧ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧

(૩) ૨ રૂપીએ ગજ તો ૩ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૦૧

(૪) ૫ રૂપીએ ગજ તો ૬ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧

(૫) ૬ રૂપીએ ગજ તો ૫ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૧૧

(૬) ૮ રૂપીએ ગજ તો ૭ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૨૦-૧૧ પદ.

(૭) ૨ રૂપીએ ગજ તો ૪ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૦૧-૧૧ પદ.

(૮) ૧૨ રૂપીએ ગજ તો ૫ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૨૧૧

(૯) ૬ આને ગજ તો ૩ તસુનું શું પડશે ? ૬ પદ.

(૧૦) ૪ આને ગજ તો ૫ તસુનું શું પડશે ? ૧૦ પદ.

(૧૧) ૧૦ આને ગજ તો ૬ તસુનું શું પડશે ? ૭૩

(૧૨) ૩.૨૭ ગજ તો ૪ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૦૧-૧૧૧ પદ.

(૧૩) ૪૧ રૂપીએ ગજ તો ૫ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૧૧૧-૨૨ પદ.

(૧૪) ૩. ૪૧ ગજ તો ૬ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૦૭-૧૧

(૧૫) ૩. ૪૧ ગજ તો ૫ તસુનું શું પડશે ? ૩. ૦૧૧-૧૨ પદ.



જેટલે રૂપીએ સેંકડો તેટલે દોકડો નંગ.

શીત—સેંકડાના નંગ ૧૦૦ એ રૂપીઆના ૧૦૦ દોકડાને ભાગતાં ૧ દોકડો નંગ પડ્યું.

જેટલે આને સેંકડો તેટલી બદામે નંગ.

શીત—સેંકડાના નંગ ૧૦૦ એ આનાની ૧૦૦ બદામને ભાગતાં ૧ બદામે નંગ પડ્યું.

- (૧) ૫ રૂપીએ સેંકડો તો ૪ નંગનું શું પડશે? રૂ. ૦૧
- (૨) ૭ રૂપીએ સેંકડો તો ૧૧ નંગનું શું? રૂ. ૦૧૧ ૨ દોકડા.
- (૩) ૧૦ રૂપીએ સેંકડો તો ૩૦ નંગનું શું? રૂ. ૩)
- (૪) ૨૫ રૂપીએ સેંકડો તો ૨૫ નંગનું શું? રૂ. ૬૧
- (૫) ૨ આને સેંકડો તો ૪ નંગનું શું? ૦૧ દોકડો.
- (૬) ૩ આને સેંકડો તો ૬ નંગનું શું? ૧ દો. ૨ બદામ.
- (૭) ૨૧ રૂપીએ સેંકડો તો ૫ નંગનું શું? ૧૧૧ દોકડા.
- (૮) રૂ. ૬૧- સેંકડો તો ૮ નંગનું શું? રૂ. ૦૧૧ ૦૧ દોકડો.

જેટલે રૂપીએ હજાર તેટલે દોકડો ૧૦ નંગ.

શીત—રૂપીઆના ૧૦૦ દોકડાએ ૧૦૦૦ ને ભાગતાં ૧ દોકડાના ૧૦ નંગ આપશે.

- (૧) ૬ રૂપીએ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું? ૬ દોકડા.
- (૨) ૭ રૂપીએ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું? ૭ દોકડા.
- (૩) ૯૧ રૂપીએ હજાર તો ૯૧ દોકડાના કેટલા નંગ? ૧૦.
- (૪) ૧૨૧ રૂપીએ હજાર તો ૧૨૧ દોકડાના કેટલાં નંગ? ૧૦
- (૫) ૧૫ રૂપીએ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું? ૧૫ દોકડા.

જેટલે રૂપીએ કુંડી તેથી પાંચગણે દોકડે નંગ.

રીત—કુંડીના ૨૦ નંગે રૂપીઆના ૧૦૦ દોકડાને ભાગતાં એક નંગના ૫ દોકડા પડ્યા.

આ હીસાખતે ખાંડી મણના હીસાખતી રીતો લાગુ પડેછે.

- |                                      |              |
|--------------------------------------|--------------|
| (૧) ૪ રૂપીએ કુંડી તો ૩ નંગનું શું ?  | ૩.૧૧૦૬૧.     |
| (૨) ૬ રૂપીએ કુંડી તો ૫ નંગનું ?      | ૩.૧૧.        |
| (૩) ૭ રૂપીએ કુંડી તો ૧૨ નંગનું શું ? | ૩.૪૨૦.       |
| (૪) ૧૦ રૂપીએ કુંડી તો ૭ નંગનું શું ? | ૩.૩૧૧.       |
| (૫) ૧૬ રૂપીએ કુંડી તો ૯ નંગનું શું ? | ૩.૭૨૦.       |
| (૬) ૩. રુ≡ કુંડી તો ૮ નંગનું શું ?   | ૩.૧૧૧૨૧૧.    |
| (૭) ૩. પુ= કુંડી તો ૪ નંગનું શું ?   | ૩.૧૨૧૧.      |
| (૮) ૩. લા કુંડી તો ૬ નંગનું શું ?    | ૩.૨૧૨૨૧૧ દો. |

જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી ચાર ગણે ફદીએ નંગ.

રીત—રૂપીઆના ૪૮ ફદીઆને ડઝનના ૧૨ નંગે ભાગતાં ૧ નંગના ૪ ફદીઆ આવેછે.

જેટલે આને ડઝન તેટલીજ પધએ નંગ.

રીત—આનાની ૧૨ પધને ડઝનના ૧૨ નંગે ભાગતાં ૧ નંગની ૧ પધ આવી.

- |                                   |           |
|-----------------------------------|-----------|
| (૧) ૬ રૂ. એ ડઝન તો ૫ નંગનું શું ? | ૩. ૨- ૮-૦ |
| (૨) ૪ રૂ. એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ? | ૩. ૨- ૫-૪ |
| (૩) ૭ રૂ. એ ડઝન તો ૩ નંગનું શું ? | ૩. ૧-૧૨-૦ |
| (૪) ૯ રૂ. એ ડઝન તો ૨ નંગનું શું ? | ૩. ૧- ૮-૦ |

(૫) ૮ આને ઉઝન તો ૫ નંગનું શું ?	૩. ૦- ૩-૪
(૬) ૭ આને ઉઝન તો ૭ નંગનું શું ?	૩. ૦- ૪-૧
(૭) ૬ ≡ ઉઝન તો ૮ નંગનું શું ?	૩. ૪- ૨-૦
(૮) ૪૧- ઉઝન તો ૭ નંગનું શું ?	૩. ૨-૧૦-૭
(૯) ૮૧૧- ઉઝન તો ૫ નંગનું શું ?	૩. ૩-૧૦-૯
(૧૦) ૯૧ ≡ ઉઝન તો ૪ નંગનું શું ?	૩. ૩- ૩-૮

દિવસ ઉપરથી ૧ વર્ષ ( ૩૬૦ દિ. ) નો પગાર ગણવાની રીત.

જેટલી પધ ૧ દિવસની કહી હોય તેથી ૩૦ ગણા આના ૧ વર્ષના થાય.

જેટલા આના દિવસના હોય તેથી ૨૨૧ ગણા ૩૧૧ આ ૧ વર્ષના થાય.

(૧) રોજની ૩૨ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૬૦
(૨) રોજની ૨૦ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૩૭૧
(૩) રોજની ૧૫ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૨૮) =
(૪) રોજની ૩૦ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૫૬૧
(૫) રોજની ૧૪ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૨૬૧
(૬) રોજની ૧૮ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૩૩૧૧
(૭) રોજની ૪૦ પધ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૭૫
(૮) રોજના ૪ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૯૦
(૯) રોજના ૬ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૧૩૫
(૧૦) રોજના ૩ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૬૭૧
(૧૧) રોજના ૫ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૧૧૨૧
(૧૨) રોજના ૭ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૧૫૭૧
(૧૩) રોજના ૮ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૧૮૦
(૧૪) રોજના ૯ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૨૦૨૧
(૧૫) રોજના ૧૦ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે ?	૩. ૨૨૫

### મહિનાપરથી ૧ દિવસેનો યગાર કહાડવાની રીત.

જેટલા રૂપિયાનો મહિનો કલ્હો હોય તેવડે જેટલા દિવસનું કરવું હોય તેને ગુણીને ગુણાકારપર ગુન્ય ચઢાવી તેને ત્રણે ભાગવા ને જે ભાગાકાર આવશે તેટલા દોકડા સમજવા.

- |  |                            |
|--|----------------------------|
| (૧) ૩૦ રૂ. નો મહિનો તો ૫ દિવસનું શું ?   | રૂ. ૫)                     |
| (૨) ૨૫ રૂ. નો મહિનો તો ૬ દિવસનું શું ?   | રૂ. ૫)                     |
| (૩) ૪૦ રૂ. નો મહિનો તો ૮ દિવસનું શું ?   | રૂ. ૧૨)                    |
| (૪) ૧૮ રૂ. નો મહિનો તો ૧૦ દિવસનું શું ?  | રૂ. ૬)                     |
| (૫) ૨૦ રૂ. નો મહિનો તો ૨૦ દિવસનું શું ?  | રૂ. ૧૩ ૮૧ દો. ૧૧ પ.        |
| (૬) ૧૬ રૂ. નો મહિનો તો ૮ દિવસનું શું ?   | રૂ. ૪૧ ૧૧૧ દો. ૨૧૧ પ.      |
| (૭) ૧૪ રૂ. નો મહિનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?  | રૂ. ૫૧ ૧૦.                 |
| (૮) ૧૨ રૂ. નો મહિનો તો ૧૦ દિવસનું શું ?  | રૂ. ૪.                     |
| (૯) ૨૨ રૂ. નો મહિનો તો ૧૮ દિવસનું શું ?  | રૂ. ૧૩) ૨૦.                |
| (૧૦) ૫૦ રૂ. નો મહિનો તો ૬ દિવસનું શું ?  | રૂ. ૧૦)                    |
| (૧૧) ૩૫ રૂ. નો મહિનો તો ૧૨ દિવસનું શું ? | રૂ. ૧૪)                    |
| (૧૨) ૪૫ રૂ. નો મહિનો તો ૧૬ દિવસનું શું ? | રૂ. ૨૪)                    |
| (૧૩) ૬૦ રૂ. નો મહિનો તો ૧૮ દિવસનું શું ? | રૂ. ૩૮)                    |
| (૧૪) ૫૦ રૂ. નો મહિનો તો ૨૨ દિવસનું શું ? | રૂ. ૩૬ ૧૧ ૧૬૧ દો. ૨ ૧૧૧ પ. |
| (૧૫) ૧૦૦ રૂ. નો મહિનો ૨૫ દિવસનું શું ?   | રૂ. ૮૩ ૮૧ દો. ૧૧ પ.        |

### વારોવારીયાં વ્યાજના દહાડા ગણવાની રીત.

પ્રથમ એ રકમોમાંથી જે રકમ પહેલી તેરીખની હોય તે દિવસથી ખીજી રકમની તેરીખ સૂચી, તિથીઓ પ્રમાણે મહિના તથા દિવસો નક્કી કરવા. જેટલા મહિના થાય તેટલાના મહિને અર્ધી દવસ લેખે જે દહાડા નક્કી થાય તે મહિના ઉપરના દિવસના આં-

કડામાંથી બાદ થતાં બાકી જેટલા દિવસ રહે, તેટલા દિવસ લગભગ તે મહિના ઉપર આવશે એમ આસરે જાણવો, પણ તે નકી કરવા માટે આવેલા મહિનાનાં પખવાડિયાં જેટલા વાર આગલી તેરીખના વારથી ગણતાં છેલ્લા જે વાર આવે તેની જોડેના વારથી પાછલી તેરીખનાં વાર સૂઝી ગણવું પણ છેલ્લાગાર માંહે લેવો નહીં તે એટલે સૂઝી ગણવો કે મહિના ઉપર દહાડાનો આસરે નકી કર્યો છે, તેની લગભગ આવી રહે. આમ કરવાનું કારણ એકે પખવાડિયાંનાં ૧૫ દિવસ થાયછે પણ વારોવારીજી બ્યાજ ગણતાં પખવાડિયાંનાં ૧૪ દિવસ ગણવામાં આવેછે તેના ૧૫ દિવસ ખરોખર કરવાને પાછળથી દર પખવાડીયાંનો ૧ દિવસ અથવા મહિનાના ૨ દિવસ ઉમેરવામાં આવેછે. જેમ કારતક સુદી ૬ વાર શનેઉથી ભાદરવા વદી.) વાર ખુદ સૂઝી તિથિઓ પ્રમાણે ગણિને મહિને અર્ધા દિવસ લેખે કાપેથી સાડા દશ મહિના ને ચાર દિવસ થાયછે. હવે સાડા દશ મહિનાનાં ૨૧ પખવાડિયાં જેટલા વાર પહેલી તારીખના શનિવારથી ગણતાં છેલ્લા પખવાડિયાંનો છેલ્લા વાર શુકર આવશે તેની જોડેના શનિવારથી, પાછલી તેરીખના ખુદવારના આગળા વાર સૂઝી ગણતાં ઉપરના ચાર દિવસ આવી રહેછે, તે ઉપલા દિવસની સાથે મળી રહેછે.

નીચે લખેલા ઉદાહરણોના વારોવારીયાં બ્યાજની દહાડા

ગણવાની રીત પ્રમાણે મહિના તથા દિવસ કહાડો.

મ. દિ.

કારતક શુદ્ધ ૧ વાર ભોમથી તે અર્ધતર વદ ૧૩ વા. શોમે સુધી? પાાદ  
કારતક શુદ્ધ ૧ વા. ભોમથી તે અશાડ શુદ્ધ ૨ વા. શોમે સુધી? જાા૨  
કારતક શુદ્ધ ૧ વા. શનેઉથી તે વૈશાખ વદ ૧૪ વારવેડ સુધી? ૬ાાદ  
કારતક શુદ્ધ ૧ વા. ખુદથી તે વૈશાખ વદ ૬ વા. ગરેડ સુધી? ૬ાા૨

માગશર શુદ્ધ ૮ વા. રવેઉથી તે જોડ વદ ૩ વા. શુકર સુધી ?	૬)૭
પોશ વદ ૯ વા. ખુધેથી તે ધ્રાવણ શુદ્ધ ૮ વા. શુકર સુધી ?	૬)૧૧
કારતક વદ ૧૩ વાર ગુરૂથી તે જોડ વદ ૫ વા. રતી સુધી ?	૬)૧૪
અર્ધતર શુદ્ધ ૧૦ વા. ભોમિથી તે આશો શુદ્ધ ૬ વા. શનેઉ સુધી ?	૫)૭
વૈશાખ વદ ૫ વા. શુકરેથી તે ભાદરવા વદ ૧૦ વા. ખુધે	„ ૪)૪
અશાઢ શુદ્ધ ૧૨ વા. સોમિથી તે આશો શુદ્ધ ૧૧ વા. ગરેઉ	„ ૨)૧૨
ભાદ્ર વદ ૨ વાર શુકરેથી તે અશાઢ શુદ્ધ ૯ વાર શુકર	„ ૪)૫
ફાગણ શુદ્ધ ૧૫ વા. શુકરેથી તે અશાઢ વદ ૧૩ વા. ભોમિ	„ ૪)૧૦
પોશ શુદ્ધ ૧૨ વાર શનેઉથી તે વૈશાખ વદ ૭ વાર ભોમિ	„ ૪)૧
ફાગણ શુદ્ધ ૬ વાર ખુધેથી તે ધ્રાવણ શુદ્ધ ૨ વાર રતી	„ ૪)૯
જોડ વદ ૬ વાર સોમિથી તે ભાદરવા શુદ્ધ ૧૨ વાર ખુધે	„ ૨)૪
માગશર શુદ્ધ ૧૦ વાર ભોમિથી તે અર્ધતર શુદ્ધ ૪ વાર ભોમિ	„ ૩)૭
ફાગણ વદ ૩ વાર સોમિથી તે અશાઢ વદ ૬ વાર શુકર	„ ૪)૩
અર્ધતર વદ ૮ વાર રવેઉથી તે ભાદરવા શુદ્ધ ૬ વાર શુકર	„ ૪)૧૧
વૈશાખ શુદ્ધ ૧૧ વાર ગરેઉથી તે ધ્રાવણ વદ ૫ વાર ખુધે	„ ૩)૭
અશાઢ વદ ૮ વાર ગરેઉથી તે આશો વદ ૧ વાર ભોમિ	„ ૨)૭
અર્ધતર શુદ્ધ ૧૩ વાર શુકરેથી ધ્રાવણ વદ ૧૨ વાર ખુધે	„ ૪)૧૧
માગશર શુદ્ધ ૧૪ વાર શનેઉથી તે ધ્રાવણ શુદ્ધ ૪ વાર ભોમિ	„ ૭)૨
પોશ શુદ્ધ ૩ વાર ખુધેથી તે અશાઢ શુદ્ધ ૧૩ વાર ભોમિ	„ ૬)૮
કારતક શુદ્ધ ૧૨ વાર ખુધેથી તે ભાદરવા વદ ૬ વાર સોમિ	„ ૧૦)૬
માગશર વદ ૯ વાર ભોમિથી તે આશો શુદ્ધ ૬ વાર શનેઉ	„ ૯)૭

### વ્યાજ ગણવાની રીત.

દર મહિને દર સેંકડે રૂ.૧૧૧ પ્રમાણે ૮૧૨ રૂ.૧૧૧ ૬ દિવસ રહ્યા તેનું વ્યાજ શું થયું ?

રીત - ૮૧૨ રૂ. ૬ દિ. { રૂપીઆનો ને દિવસનો ગુણાકાર કરી પ્રથમ  
જમણી તરફનો એક આંકડો કાપવો. પછી  
બીજા આંકડા કાપવા તે ૦૧ દોકડા સમજવા ને  
પછી બાકી જે રહે તે પાવલા ભાણવા.

- (૧) ૫૦૦ રૂ. ૧૨ દિવસ રહ્યા તેનું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧૧.  
(૨) ૭૨૫ રૂ. નું ૧૦ દિવસનું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧૧૧૬ દો.  
(૩) ૪૮૦ રૂ. નું ૧૬ દિવસનું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧૧૧૧ ૧૭ દો.  
(૪) ૬૦૦ રૂ. નું ૧ માસને ૪ દિવસનું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૫) ૧૦ દો.  
(૫) ૮૦૦ રૂ. નું ૧ માસને ૭ દિવસનું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૭) ૧૫ દો.  
(૬) ૧૦૦૦ રૂ. નું ૬ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧૧૧.  
(૭) ૫૦૦૦ રૂ. નું ૭ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૮૧૧૧.  
(૮) ૨૨૫૦ રૂ. નું ૧૦ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૫૧૧૨૧૧.  
(૯) ૫૦૫ રૂ. નું ૧૫ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧૧૧૧૧૪૧.  
(૧૦) ૬૦૦ રૂ. નું ૨૦ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૩.  
(૧૧) ૭૨૫ રૂ. નું ૧૨ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૨) ૧૭૧.  
(૧૨) ૮૦૦ રૂ. નું ૧૬ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૩) ૨૦.  
(૧૩) ૮૫૦ રૂ. નું ૧૪ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૨૧૧૧૨૨૧.  
(૧૪) ૧૧૨૫ રૂ. નું ૧૫ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૪) ૨૧૧૧.  
(૧૫) ૫૫૨૫ રૂ. નું ૧ મહિનો ને ૧૦ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૫૫૧.  
દર મહિને દર સેંકડે ૧ રૂ.) પ્રમાણે ૬૪૫ રૂપીઆ ૬ દિવસ  
રહ્યા તેનું વ્યાજ શું થયું?

રીત - ૬૪૫ રૂ. ૬ દિ. { રૂપીઆનો ને દિવસનો ગુણાકાર કરી જમણા  
હાથ તરફનો એક આંકડો કાપી ત્રણે ભાગવાને  
જે ભાગાકાર આવે તેટલા દોકડા વ્યાજ થયું.  
૩) ૩૮૧,૦ ૧૨૬ દોકડા. એમ સમજવું. જે ૦૧ ટકા પ્રમાણે માર્યું હોય  
તો જવાબનું અર્થ કરીને કહેવું.

- (૧) ૩૪૦ રૂ. નું ૯ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧)૨૬૦૬૫.  
 (૨) ૬૩૫ રૂ. નું ૧૦ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૨)૧૧૧૧.  
 (૩) ૮૫૬ રૂ. નું ૧૮ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૫)૧૩૧૧.  
 (૪) ૧૬૨૦ રૂ. નું ૨૫ દિ. નું વ્યાજ શું થયું? રૂ. ૧૩૧૧.  
 (૫) ૬૩૦ રૂ. નું ૧૧ ટકા લેખે ૧૨ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૧૧૨.  
 (૬) ૪૫૫ રૂ. નું ૧૧ ટકા લેખે ૧૪ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૧)૧૩૧.  
 (૭) ૧૨૨૫ રૂ. નું ૧૧ ટકા લેખે ૧૦ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૨)૪૧.  
 (૮) ૬૩૫ રૂ. નું ૧૧ ટકા લેખે ૧૨ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૧૧૨.  
 (૯) ૪૨૫ રૂ. નું ૧૧ ટકા લેખે ૧૬ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૧)૧૩૧.  
 (૧૦) ૯૧૬ રૂ. નું ૧૧ ટકા લેખે ૨૨ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૩)૧૧૧.

### પરચુરણ દાખલા.

- (૧) ૧૭ ના ત્રમણામાં ૬ ઉમેરીએ તો કેટલા થાય? ૫૭.  
 (૨) ૯ ના ચોગણામાંથી ૭ ના ખમણા બાદ કરેા. ૨૨.  
 (૩) ૧૧-૧૧ આનાની પછી કેટલી? ૬૬ પછી.  
 (૪) ૮ રૂપિયાની બેઆની કેટલી? ૬૪.  
 (૫) ૪ ના છગણાને ૮ એ ગુણો. ૧૬૨.  
 (૬) ૧૨ પાવલીની બેઆની કેટલી? ૨૪.  
 (૭) ૮ ના છગણાને ૧૨ ના અડધાએ ભાગો. ૮.  
 (૮) ૬ ના અડધાના ૮ ગણા કેટલા થાય? ૨૪.  
 (૯) ૧૮ ના છઠ્ઠા ભાગના ૯ ગણા તે કેટલા થાય? ૨૭.  
 (૧૦) ૧ રૂ. ના ચોથા ભાગના ૭ ગણા કરેા. ૩. ૧૧૧.  
 (૧૧) ૧ મણના પાંચમાં ભાગનાં છ ગણા તે કેટલા? ૧ મ. ૮ શેર.  
 (૧૨) ૧૨ વારના છ વાસકુટ બનેછે તો ૮ વાસકુટમાં કેટલા વાર  
 કપડું બેઈશું? ૧૬ વાર



- (૧૩) ૧૫ અડધા રૂપિયાના આના કેટલા ? ૧૨૦ આના.  
 (૧૪) ૧૨ પાવલીના અડધા રૂપિયા કેટલા ? ૬ અ. રૂપિયા.  
 (૧૫) ૧૮ આનાની બેઆની કેટલી ? ૯ બેઆની.  
 (૧૬) ૧ રૂપિયાની પછી કેટલી ? ૧૯૨ પછી.  
 (૧૭) ૬૬ પાવલીના અડધા રૂપિયા કેટલા ? ૩૩ અ. રૂપિયા.  
 (૧૮) ૧૯૨ પછીના રૂપિયા કેટલા ? ૧ રૂપિયા.  
 (૧૯) ૬ પોણા રૂપિયાના રૂપિયા કેટલા ? ૩. ૪૧.  
 (૨૦) ૯ રૂપિયાના પોણા રૂપિયા કેટલા ? ૧૨ પોણા રૂપિયા.  
 (૨૧) ૩ રૂપિયાનાં ફદીઆં કેટલાં ? ૧૪૪ ફદીઆં.  
 (૨૨) ૧૮ દોહોડીઆંની દુકાની કેટલી ? ૨૭ દુકાની.  
 (૨૩) ૬ ડઝન ને ૩ નંગના નંગ કેટલાં ? ૭૫ નંગ.  
 (૨૪) ૧૫ ખુરસીના ૩૭૫ રૂ. તો ૪ ખુરસીનું શું ? ૩. ૧૦  
 (૨૫) ૯ લોટાના ૧૩૫ રૂ. તો ૬ લોટાનું શું ? ૩. ૯.  
 (૨૬) ૨૨ ચીજના ૫૫૫ રૂ. તો ૧૨ ચીજનું શું ? ૩. ૩)  
 (૨૭) ૨૦ દાડમના ૩૦ આના તો ૪૨ દાડમનું શું બેસશે ? રૂ. ૩૫૫૫  
 (૨૮) ૧૩૭ માંથી કેટલા દશક જાય તો ૭ રહે ? ૧૩ દશક.  
 (૨૯) ૨૭ ફદીઆંનાં કેટલા આના ? ૯ આના.  
 (૩૦) ૪ વારના ૧૬ રૂપિયા તો ૩ વારનું શું ? ૩. ૧૨.  
 (૩૧) ૮ ચોપડીનાં ૨૪ રૂ. તો ૬ ચોપડીનું શું ? ૩. ૧૮  
 (૩૨) ૯ ટોપીના ૩. ૩૫૦ તો ૫ ટોપીનું શું ? ૩. ૧૫૫૫.  
 (૩૩) ૩. ૮૫૫ મણુ તો ૭ શેરનું શું પડશે ? ૩. ૧૧ રૂ. ૩૫૫ દો.  
 (૩૪) ૩. ૧૬૫ આંધી તો ૯ મણુનું શું પડશે ? ૩. ૭૫ દો. દો.  
 (૩૫) ૩. ૧૨૦ = ગજ તો ૫ તમ્બુનું શું પડશે ? ૩. ૨૫૫ ૫ પછી.  
 (૩૬) ૩. ૮૫૫ = તોલો તો ૩ વાલનું શું ? ૩. ૦૫ ૧૭ દો. ૦૫ અ.  
 (૩૭) ૧૮ રૂ. નો મહિનો તો ૭ દિવસનું શું ? ૩. ૦૪ ૨૦ દો.

- (૩૮) ૩. ૨૬૧૧ = ખાંડી તો ૯ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧૧ ૨૩ દો. ૨. બ.  
 (૩૯) ૩. ૧૨૧૧ = મણુ તો ૮ શેરનું શું ? ૩. ૨૧૧ ૩૧૧ દો.  
 (૪૦) ૩. ૨૭૧૧ નો મહિનો તો ૬ દિવસનું શું ? ૩. ૫૧૧.  
 (૪૧) ૩. ૧૮ ૩. ખાંડી તો ૪ ફરાનું શું ? ૩. ૬.  
 (૪૨) ૩. ૮ = કુંડી તો ૬ નંગનું શું ? ૩. ૨૧ ૧૮૧૧ દો.  
 (૪૩) ૩. ૬૧૧ = ડઝન તો ૫ નંગનું શું ? ૩. ૨૧૧ ૨ ૫૪.  
 (૪૪) ૧૫ ખુરશીના પર ૩. તો ૧૮ ખુરશીનું શું ? ૩. ૬૩.  
 (૪૫) ૧ ચીજના ૩. ૨૧૧ બેસેછે તો ૧૮ ચીજનું શું ? ૩. ૪૫૧.  
 (૪૬) ૨ આનાની ૩૦ ફેરી તો ૫૦ ફેરીનું શું ? આ. ) = ૧ ૫૪.  
 (૪૭) ૭૧ ૩પીએ મણુ તો ૫ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧ =  
 (૪૮) ૮૧ ૩પીએ મણુ તો ૬૧ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧  
 (૪૯) ૫ શેરના ૬ આના તો ૧ મણુનું શું ? ૩. ૮૧૧  
 (૫૦) ૧૧ શેરના ૭૧૧૧ આના તો ૧ મણુનું શું ? ૩. ૭૧.  
 (૫૧) ૬૩પીએ મણુ તો ૨ મણુને ૩૧૧ શેરનું શું ? ૧૧ ૩. ૪૧ દો. ૨૫.  
 (૫૨) ૧૨ ૩પીઆનું ૬ મણુ તો ૧૧૧ ૩પીઆનું કેટલું ? ૧૫ શેર.  
 (૫૩) ૩. ૮૧૧ = મણુ તો ૭ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧૧૧૧ દો. ૩ બ.  
 (૫૪) ૬ મણુના ૨૪ ૩પીઆ તો ૬ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧ ૧૦ દો.  
 (૫૫) ૩. ૭૧૧૧ = મણુ તો ૫૦૫ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧૧ ૨૪ દો. ૩૧ બ.  
 (૫૬) ૨૧૧ શેરના ૬ આના તો ૧૧૧ મણુનું શું ? ૩. ૪૧.  
 (૫૭) ૩૧૧૧ શેરનું ૩. ૧૧ = તો ૫ મણુનું શું ? ૩. ૬૦.  
 (૫૮) ૩. ૧૮૧ = ખાંડી તો ૩ મણુનું શું ? ૩. ૨૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧.  
 (૫૯) ૩. ૧૪૧૧ ખાંડી તો ૪ મણુને ૪ શેરનું શું ? ૩. ૨૧૧૧ ૨૨૧૧૧.  
 (૬૦) ૧૫ ૩પીઆનું ૧૫ મણુ તો ૧૫ શેરનું શું ? ૩. ૧૧૧૧૧૧૧૧૧.  
 (૬૧) ૧૦ ૩પીઆનું ૧૦ મણુ તો ૧૦ શેરનું શું ? ૩. ૧૦.  
 (૬૨) ૧૪ ૩પીએ ફેરા તો ૭ પાલીનું શું બેસશે ? ૩. ૧૧૧.

- (૬૩) ૬ = ડઝન તો ૪ નંગનું શું? ૩. ૨-૮૫૬.
- (૬૪) ૧૮ રૂપિયાનો મહિનો તો ૮ દિવસનું શું થયું? ૩. ૪૧૧૫ દો.
- (૬૫) ૮૧૧ રૂપિયા તોલો તો ૬ વાઝનું શું? ૩. ૧૨૨૧ દો.
- (૬૬) રોજની ૧૬ પઈ કમાયછે તો વર્ષે શું કમાશે? ૩. ૩૦)
- (૬૭) રોજના ૬ આના મળેછે તો વર્ષે શું કમાશે? ૩. ૧૩૫.
- (૬૮) ૨૭ રૂપિયાનો મહિનો ૬ દિવસનું શું? ૩. ૫૧ ૧૫ દો.
- (૬૯) ૧૪ રૂપિયા કળશી તો ૬ મણનું શું? ૩. ૫૧.
- (૭૦) ૧૭ રૂપિયા ખાંડી તો પાંચ શેરનું શું? ૧૦૧ દો. ૨ ખ.
- (૭૧) ૧૮ રૂપિયા કુંડી તો ૩ નંગનું શું? ૩. ૨૧૨૦ દો.
- (૭૨) ૩. ૬ = કુંડી તો ૭ નંગનું શું? ૩. ૨) ૧૪૧ દો. ૨ ખ.
- (૭૩) ૩. ૨૧ = ડઝન તો ૫ નંગનું શું? ૩. ૦૧૧૧૧.
- (૭૪) રોજના ૩ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે? ૩. ૬૭૧.
- (૭૫) ૬૦૦ રૂ.નું ૧૧૧૧ ટકા પ્રમાણે ૧૨ દિ.નું શું વ્યાજ થયું? ૩. ૧૧૧૫ દો.
- (૭૬) ૪૪ રૂ. નો મહિનો તો ૪ દિવસનું શું થયું? ૩. ૫૧૧૧૧૧ દો.
- (૭૭) ૮૦૦ રૂ.નું ૧૨૬૧ લેખે ૧૪ દિ.નું શું વ્યાજ થયું? ૩. ૩૧૨૩૧ દો.
- (૭૮) ૧૪૧ રૂપિયાનું ૮ મણ તો ૦૧૧૧ નું કેટલું? ૦૧ મણ.
- (૭૯) ૧૪ આને ફરો તો ૫ ખાંડીનું શું પડશે? ૩. ૩૫.
- (૮૦) ૪૧૧ રૂપિયા ફરો તો ૪ પાલીનું શું પડશે? ૩. ૧) =
- (૮૧) ૩. ૧૨૧૧ રૂપિયા ખાંડી તો ૬ શેરનું શું પડશે? ૮૧૧ દો. ૧ ખ.
- (૮૨) ૩. ૧) = ફરો તો ૩ ખાંડીનું શું પડશે? ૩. ૨૭)
- (૮૩) ૩. ૯ = ગજ તો ૪ તસુનું શું પડશે? ૩. ૧૧૪ પઈ.
- (૮૪) ૩. ૧૬ = ડઝન તો ૫ નંગનું શું પડશે? ૩. ૬૧૧૧૧.
- (૮૫) ૪૧૧ રૂપિયા તોલો ૩ રતીનું શું પડશે? ૦) = ૧.
- (૮૬) રોજના ૫ આના મળેછે તો વર્ષે શું મળશે? ૩. ૧૧૨૧૧.
- (૮૭) રોજના ૦ = મળેછે તો વર્ષે શું મળશે? ૩. ૧૫૭૧.
- (૮૮) ૩. ૧૬૧૧ = મણ તો ૫ મણ ૩ શેરનું શું થયું? ૩. ૮૪૧૧ = ૨૧૫.
- (૮૯) ૩. ૧૪૧૧ = મણ તો ૨૧૧ મણ ને ૫ શેરનું શું થયું? ૩. ૩૮૧ = ૧.
- (૯૦) ૬ રૂપિયા ગજ તો ૫ તસુનું શું? ૩. ૧૧.
- (૯૧) ૮ રૂપિયા ગજ તો ૭ તસુનું શું? ૩. ૨૧૧ ૧ પઈ.

- (૯૨) ૭ રૂપીએ તોલો તો ૪ રતીનું શું? ૩. ૦૧ ૮ પૈ.
- (૯૩) ૮ રૂપીએ તોલો તો ૨ રતીનું શું? ૦) ૧૧ ૨ પૈ.
- (૯૪) ૭૧૧ રૂપીએ તોલો તો ૬ વાલનું શું? ૩. ૧) ૧૬૧ દો.
- (૯૫) ૧૨ રૂપીએ ગજ તો ૯ તસુનું શું? ૩. ૪૧૧.
- (૯૬) ૩. ૬) = ગજ તો ૫ તસુનું શું? ૩. ૧૧ ૭૧૧ પૈ.
- (૯૭) ૩. ૬૧૧ = ગજ તો ૮ તસુનું શું? ૩. ૨) ૧૧ ૧ પૈ.
- (૯૮) ૮ રૂપીએ સેકડો તો ૧૦ નંગનું શું? ૩. ૦૧૧ ૫ દો.
- (૯૯) ૧૩ રૂપીએ સેકડો તો ૧૨ નંગનું શું? ૩. ૧૧ ૬ દો.
- (૧૦૦) ૨૪ રૂપીએ સેકડો તો ૯ નંગનું શું? ૩. ૨) ૧૬ દો.
- (૧૦૧) ૮૧૧ રૂપીએ હજાર તો ૮૧૧ દોકડાના કેટલા નંગ? ૧૦ નંગ.
- (૧૦૨) ૯ રૂપીએ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું? ૯ દોકડા.
- (૧૦૩) ૩. ૫) = કુંડી તો ૪ નંગનું શું થયું? ૧) ૨૧૧ દોકડા.
- (૧૦૪) રોજની ૧૨ પૈ મળેછે તો વર્ષે શું મળશે? ૩. ૨૨૧૧.
- (૧૦૫) ૨૮ રૂ. નો મહિનો તો ૨૨ દિ. નું શું થયું? ૩. ૨૦૧૧ ડાદો.
- (૧૦૬) ૩૫ રૂ. નો મહિનો તો ૧૨ દિ. નું શું થયું? ૩. ૧૪)
- (૧૦૭) ૪૫ રૂ. નો મહિનો તો ૧૭ દિ. નું શું થયું? ૩. ૨૫૧૧
- (૧૦૮) ૮ દિ. ના ૧૦ રૂપીઆ તો ૧ મહિનાનું શું? ૩. ૩૭૧૧
- (૧૦૯) ૧૬ દિ. ના ૩૦ રૂપીઆ ૧ તો મહિનાનું શું? ૩. ૫૬૧
- (૧૧૦) ૧૨ દિ. ના ૧૩૧ રૂ. તો ૧ મહિનાનું શું? ૩. ૩૩૧૧
- (૧૧૧) ચઢતર શુદ્ધ ૮ વાર ગરેજીથી તે શ્રાવણ વદ ૬ વાર સોમે સુ-  
ધીનું દર મહિને દર સેકડે ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે ૬૨૫ રૂ. નું શું  
વ્યાજ થયું? ૩. ૨૦૧૧
- એ પ્રમાણે નીચેના દાખલાઓમાં દર મહિને દર સેકડે જાણવું.
- (૧૧૨) કાગણ શુદ્ધ ૫ વાર શનેજીથી તે અશાઢ વદ ૨ વાર ખુદે  
સુધીનું ૭૦૦ રૂ. નું ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે શું વ્યાજ થયું? ૩. ૨૨૧૧૧
- (૧૧૩) ચઢતર શુદ્ધ ૮ વાર ગરેજીથી તે અશાઢ વદ ૧૨ ને વાર શુ-  
કરે સુધીનું ૯૨૫ રૂ. નું ૦૧ = લેખે શું વ્યાજ થયું? ૩. ૧૨૧૧૧૧૧૧.
- (૧૧૪) પોશ વદ ૭ શનેજીથી તે શ્રાવણ શુદ્ધ ૨ વાર ગરેજી સુધીનું  
૪૫૦ રૂ. નું ૦૧ ટકા પ્રમાણે શું વ્યાજ થયું? ૩. ૭૨૧૧૧ દો.

- (૧૧૫) માગશર વદ ૧૨ વાર ભોમિથી તે જ્ઞેઃ સુદ ૮ વાર રવેજી સુધીનું  
૬૨૫ રૂ. નું ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે શું વ્યાજ થયું? રૂ. ૨૪૧૧૧.૧૧.
- (૧૧૬) વૈશાખ સુદ ૮ શુક્રેથી તે ભાદરવા વદ ૪ વાર રવેજી સુધીનું  
૬૪૫ રૂ. નું ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે શું વ્યાજ થયું? રૂ. ૨૦૧૧૧૪ દો.
- (૧૧૭) કારતક સુદ ૧૦ વાર ગરેજીથી તે જ્ઞેઃ વદ ૫ વાર ગરેજી સુધીનું  
૮૦૦ રૂ. નું ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે કેટલું વ્યાજ થયું? રૂ. ૨૮૧૧૧૧૮૧ દો.
- (૧૧૮) માગશર વદ ૭ વાર શુક્રેથી તે ભાદરવા સુદ ૪ વાર રવેજી સુધી  
નું રૂ. ૪૨૫ નું ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે શું વ્યાજ થયું? રૂ. ૧૭૧૨૪૧.
- (૧૧૯) વૈશાખ સુદ ૧૩ વાર ગરેજીથી તે આશાઢ વદ ૮ વાર શોભે સુધીનું  
૬૪૦ રૂ. નું ૧ ટકા પ્રમાણે કેટલું વ્યાજ થયું? રૂ. ૩૯૧૧૨૮ દો.
- (૧૨૦) વૈશાખ વદ ૮ વાર શનેજીથી તે આશાઢ સુદ ૫ વાર ખુધે સુધીનું  
૮૫૦ રૂ. નું ૦૧ ટકા પ્રમાણે કેટલું વ્યાજ થયું? રૂ. ૯) ૨૦૧૧૧૮૦ દો.
- (૧૨૧) ૪૫ રૂ. નો મહિનો તો ૩ મં ને ૪ દિ. નું શું થયું? રૂ. ૧૪૧.
- (૧૨૨) ૬૪ રૂ. નો મહિનો તો ૨૭ દિ. નું શું થયું? રૂ. ૫૭૧ ૧૦ દો.
- (૧૨૩) કાગણ સુદ ૫ વાર શનેજીથી તે આશાઢ વદ ૨ વાર ખુધે સુધીનું  
૬૩૭૫ રૂ. નું ૦૧૧૧ ટકા પ્રમાણે શું વ્યાજ થયું? રૂ. ૨૦૭૭૭.
- (૧૨૪) ૮૪૮ રૂ. નું ૦૧૧૧ ટકા લેખે ૧૬ દિ. નું વ્યાજ શું? રૂ. ૨૧૧૮૦.
- (૧૨૫) ચંદ્રવર સુદ ૮ વાર ગરેજીથી તે આશાઢ વદ ૧૨ વાર શુક્રે સુ-  
ધીનું ૬૨૫ રૂ. નું ૦૧૧૧ લેખે શું વ્યાજ થયું? રૂ. ૮૧૦૧.
- (૧૨૬) ૩૨ રૂ. નો મહિનો તો ૯ દિવસનું શું? રૂ. ૯૧ ૧૦ દો.
- (૧૨૭) ૪૫ રૂ. નો મહિનો તો ૧૧ દિવસનું શું? રૂ. ૧૬૧.
- (૧૨૮) ૨૨ રૂ. નો મહિનો તો ૧૬ દિવસનું શું? રૂ. ૧૧૧ ૨૩૧ દો.
- (૧૨૯) એક માણસ ૧૬ મી માર્ચે ચાકરી રહ્યો ને ૧૭ મી એક-  
ગ્રામરથી છોડી તો દર મહિનાના રૂ. ૨૫) લેખે શું પગાર  
થયો? રૂ. ૧૭૫૧૧૧ ૮૧૧ દો.
- (૧૩૦) એક માણસ સન ૧૮૭૯ ના ડીસેમ્બરની ૧ લીએ ચાકરી  
રહ્યો ને ૧૮૮૦ ના ફેબ્રુઆરીની ૧૩ મી તારીખથી છોડી તો  
દર મહિનાના રૂ. ૫૮) લેખે તેનો શું પગાર થયો? રૂ. ૧૪૦)

